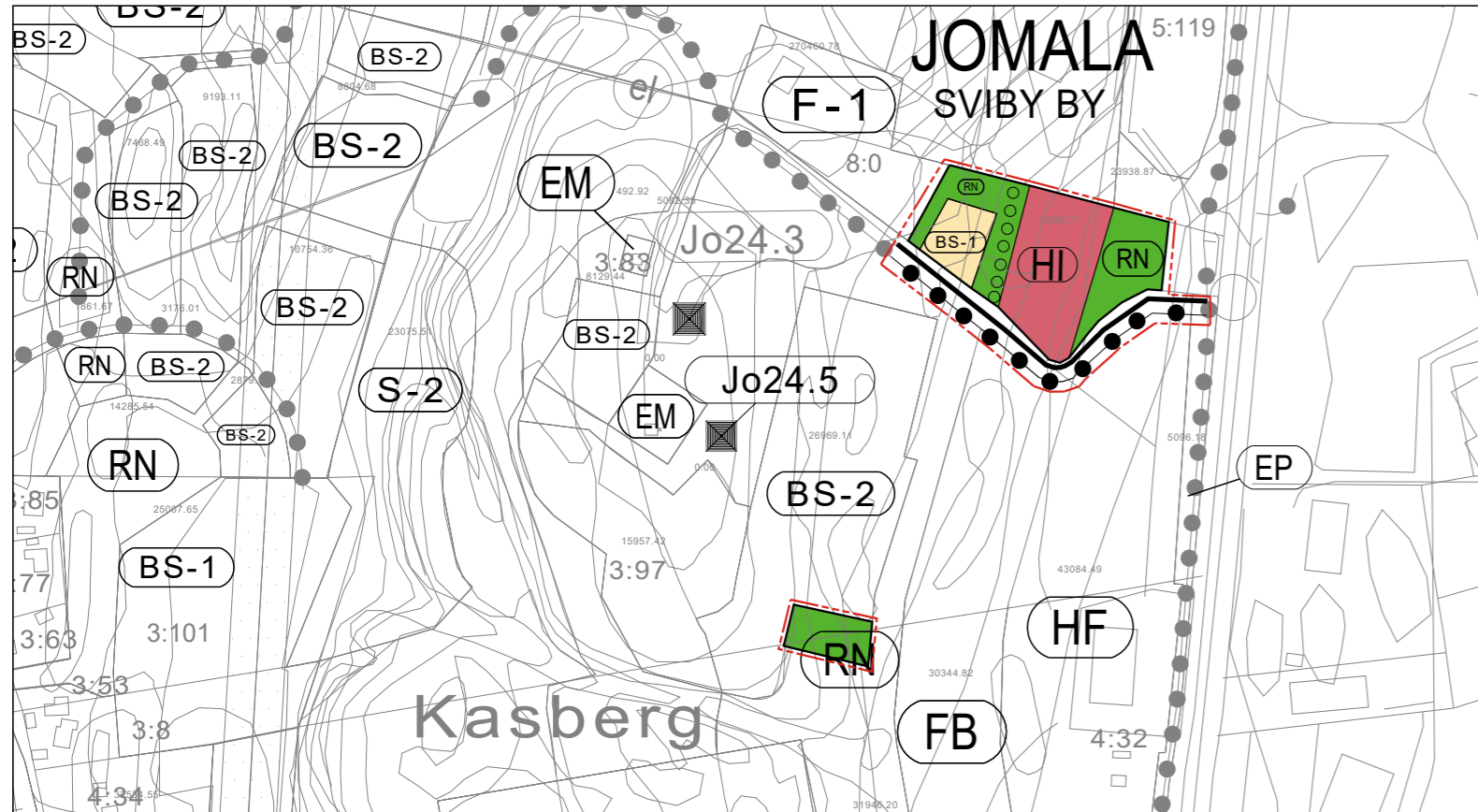


NY DELGENERALPLAN:

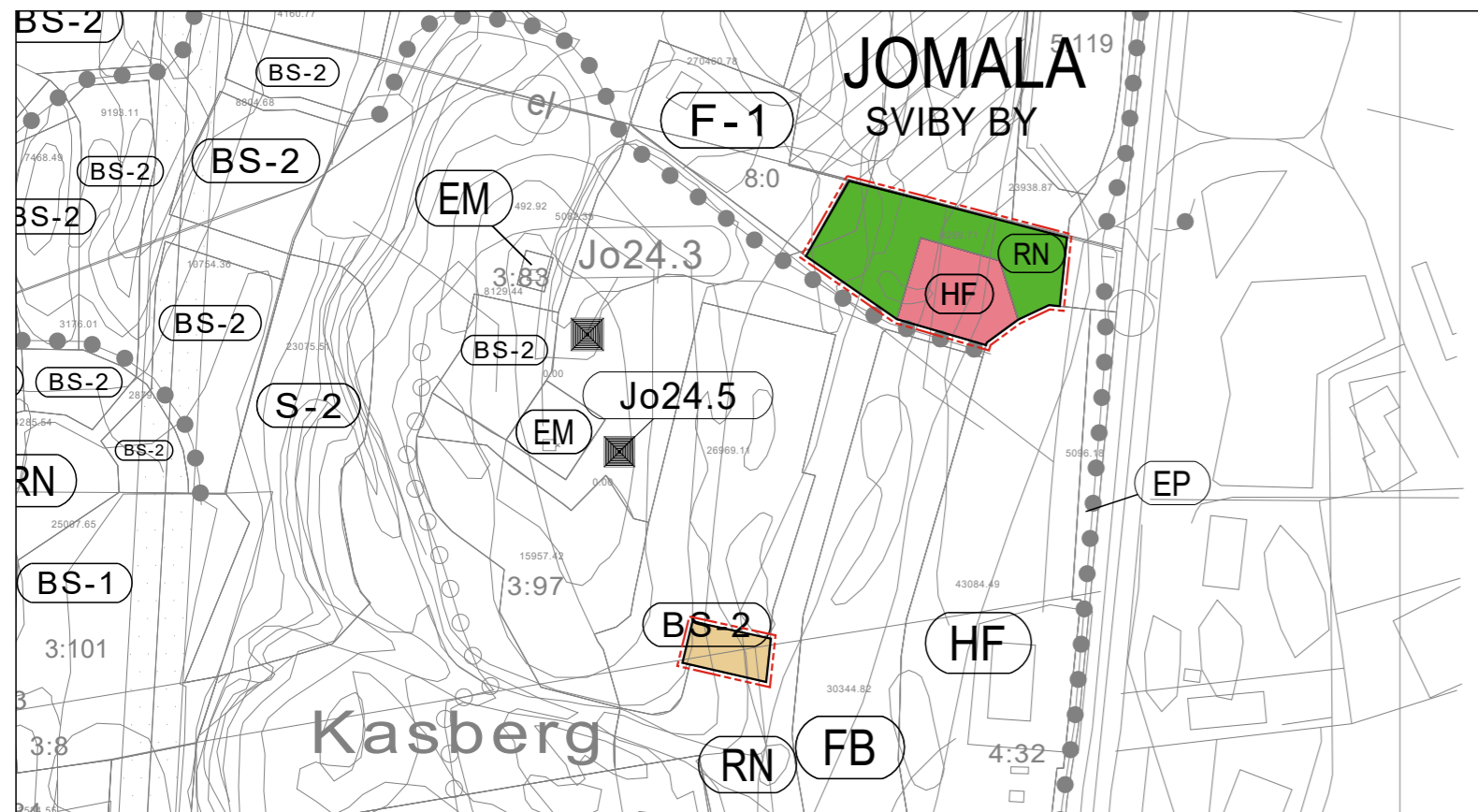
Bilaga E - KST § 171




TECKENFÖRKLARINGAR OCH DELGENERALPLANBESTÄMMELSER

- BS-1** SMÅHUSDOMINERAT BOSTADSOMRÅDE SOM SKA DETALJPLANLÄGGAS.
- HI** OMRÅDE FÖR HANDEL OCH IDROTT.
Området är avsett för byggnader för affärs- och idrottsverksamhet.
- RN** OMRÅDE FÖR NÄRREKREATION.
- DELGENERALPLANEOMRÅDETS GRÄNS.
- KOMMUNAL HUVUDVÄG.
- OMRÅDESGRÄNS.
- SVIBY** NAMN PÅ BY.
- JOM** KOMMUNENS NAMN.
- ○ ○ ○ ○** FRILUFTSLED, VANDRINGSSTIG.
- ● ● ●** GÅNG- OCH CYKELLED.

DELGENERALPLAN SOM UPPHÄVS:






JOMALA
 ÄNDRING AV DELGENERALPLAN FÖR SVIBY OCH TORP BYAR
 för fastigheterna 170-424-3-196, 170-424-3-166, 170-424-3-167 och
 170-424-4-66 i Sviby.
 Ändring avser den 17 april 2012 fastställda plan.

Jomala den 22 augusti 2024.

Maja Ivansson
 planerare

Antagen av kommunfullmäktige den xx xx xxxx.
 Beslutet har vunnit laga kraft xx xx xxxx.



1 : 5000



JOMALA KOMMUN

SVIBY BY

BESKRIVNING ÖVER DELGENERALPLANÄNDRING FÖR FASTIGHETERNA 170-424-3-196, 170-424-3-166 OCH 170-424-3-167 I SVIBY BY.

Beskrivningen avser detaljplanekartan som är daterad den 22 augusti 2024.

Områdesbestämning: Delgeneralplanändring omfattar fastigheterna 170-424-3-196, 170-424-3-166, 170-424-3-167 och 170-424-4-66.

Lägesbestämning: Området ligger i Sviby by i Jomala, området gränsar till Falkvägen och Nya Godbyvägen. Områdets areal är cirka 1,44 ha.



Bild 1: Planområdet markerat med blått.

1. BASFAKTA

11. PLANERINGSSITUATION

11.1 Generalplan eller motsvarande

För området finns en fastställd delgeneralplan. Delgeneralplan för Sviby och Torp byar. Delgeneralplanen är antagen av kommunfullmäktige den 24 juni 2008 § 73 och planen vann laga kraft den 17 april 2012. I delgeneralplanen är området planerat för handel förvaltning och service (HF) och område för närrекреation (RN).

11.2 Detaljplan

För området finns två gällande detaljplaner. För fastigheten 170-424-3-166 som utgörs av kvarter 42410 finns en gällande detaljplan, daterad 15.9.2009 och är anvisat för kvartersområde för småindustri- och affärsbyggnader (FA-1) med ett exploateringsstal om 0,3. På fastigheterna 170-424-3-167 och 170-424-3-196 finns en detaljplan daterad 24.8.1999, där områdena är reserverade för parkområde som skal vårdas och bevaras i naturtillstånd (PN). Bostadstomt nummer 10 i kvarter 42444, som ändras till parkområde hör till detaljplanändring från 2010. Området mellan Flygfyrens ställager och parkområdet väster om padelhallen är inte detaljplanerat.

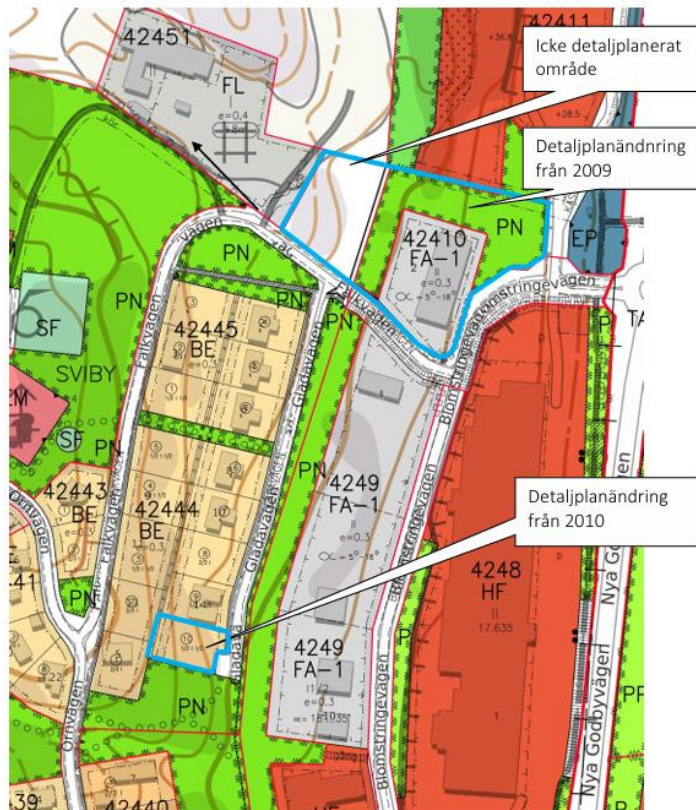


Bild 2. Utdrag från kommunens plansammanställning för detaljplaner och planbeteckningar. Planändringsområdet markerat med blått.

11.3 Byggnadsordning

I kommunens byggnadsordning antagen av kommunfullmäktige den 17 maj 2022 § 21 finns inga specialbestämmelser som gäller på planområdet.

11.4 Fastighetsregister och tomtindelning

Inom planområdet finns fastigheterna 170-424-3-196, 170-424-3-166, 170-424-3-167 och 170-424-4-66.

11.5 Byggnadsförbud

På området gäller inget byggnadsförbud.

11.6 Kommunöversikt

Delgeneralplaneområdet ligger inom kommunens utvecklingstriangel.

11.7 Beslut, planer

Den 21 januari 2022 beslutade kommunstyrelsen (KST§11/24.01.2022) att godkänna markägarens anhållan för delgeneralplanändring under förutsättningarna att de villkor som framgick av planläggarens utlåtande följs; att markägaren står för samtliga planläggningskostnader, inkommer med målsättningar för planändringen, ett markanvändnings- och föravtal upprättas vid behov och godkänns innan planen kan antas. Den 11.09.2023 (KST§171/11.09.2023) godkände kommunstyrelsen den kompletterade anhållan enligt beredning av kommunens planläggare samt godkände den nya externa planläggaren.

11.8 Baskarta

Baskartan är inmätt i augusti 2020 av Alandia Map/Benny Blomster i koordinatsystem GK20 och höjdsystem N2000.

1. FASTIGHETSÄGARE

Samtliga fyra fastigheter som berörs av planändringen ägs av Padelcenter Åland Ab.

13. BEFOLKNING OCH ARBETSPLATSER

Inom området finns arbetsplatser, men ingen fast bosättning.

14. BEBYGGD OMGIVNING

Norra planområdet tillhör affärs- och servicebebyggelsen längs Nya Godbyvägen. I sydost ligger närmaste granne, Maxinge köpcentrum. Längs Blomstringevägen är affärsfastigheterna huvudsakligen bebyggda, och bostadsområdena finns högre upp längs gatorna mot väster. Norrut ligger

Kantarellens K-market. Norra planändringsområdet gränsar i öst och syd till vägområden, i väst till Flygfyrens Stållager och i norr till norra Kasbergets obebyggda skogsområden.

15. **NATURMILJÖ**

Inom planområdet finns på fastigheten 170-424-3-166 en 1490 m² stor hallbyggnad som idag används för padelverksamhet. Hela fastighetens byggrätt är utnyttjad. Resterande delar av planområdet är obebyggt.

16. **SÄRDRAG OCH SKYDDSOBJEKT**

Efter en inventering av området kan det konstateras att det inte finns några skyddade objekt eller särdrag (Se bilaga A). Däremot finns det inom området en stenåker, dock mindre än 0,5 hektar, vilket är den storlek som krävs för att den enligt lag ska vara skyddad. Den största sammanhängande stenåkern har tagits i beaktande eftersom den hamnar utanför bostadsområdet, och på så sätt blir oförändrad. Efter landskapsregeringens utlåtande (se bilaga B) på planförslaget konstaterar den att det inte finns några antikvariska eller kulturmiljömässiga hinder för att genomföra planen. I beredningen av ärendet har miljöbyrån, kulturbyrån, vägnätsbyrån och infrastrukturavdelningens allmänna byrå hörts.

17. **STÖRANDE FAKTORER**

På området finns inga störande faktorer.

2. **MÅLSÄTTNINGAR**

Målsättningarna för planändringen är

- att området planläggs för utbyggnation för Padelcenter,
- att möjlighet till några friluftsbanor möjliggörs inom det östra parkområdet och
- att möjlighet till ett parhus reserveras i den västra, oplanlagda delen.

3. **DELGENERALPLAN OCH DESS MOTIVERING**

Markägaren, Padelcenter Åland Ab, anholder om att få utföra en detaljplanändring för fastigheterna 170-424-3-196, 170-424-3-166 och 170-424-3-167 för att möjliggöra en utbyggnad av padelhallen norrut med två nya banor. För att kunna bygga ut önskar markägaren en ökning av e-talet från 0,3 till 0,46 som kvarter i närområdet har idag. Markägaren önskar också att grönområdet byts/ flyttas så att nuvarande byggruta kan förlängas norrut för att göra plats för hallen. Markägaren inkom också den 31 augusti 2023 med en kompletterande anhållan om att också utöka planområdet och lägga till nytt användningsändamål. Markägaren vill planlägga området väster om den nuvarande padelhallen för byggande av ett bostadsparhus. För området finns ingen detaljplan och i delgeneralplanen är området anvisat för rekreation.

Enligt Plan och bygglagens 33 § har markägaren rätt att låta upprätta detaljplan för sin egen mark. En detaljplanering av området, enligt markägarens önskemål, följer dock inte delgeneralplanens syfte, område reserverat för närrekreation. Området bör därför ändras till kvartersmark för byggande, och måste föregås av en ändring av delgeneralplanen för att möjliggöra en ändring i detaljplanen.

Ur planeringssynpunkt och likabehandlingsprincipen finns det inga hinder att exploateringsstalet höjs till samma nivå (0,46) som omkringliggande områden har.

Sett utifrån en hållbarhetssynpunkt är det inte lämpligt att minska på park- och rekreationsområden. Därför har planläggningen föreslagit för markägaren att bostadstomt 10 i kvarter 42444, som även den ägs av samma markägare, ändras till grönområde i utbyte mot att rekreationsområdet väster om padelhallen ändras till kvartersmark. Genom detta tillvägagångssätt kan förhållandet mellan grönområde och kvartersområde fortsatt hållas i balans. Det tilltänkta kvartersområdet väster om padelhallen lämpar sig bättre för byggande än bostadstomt i kvarter 42444 som utgörs av kraftigt sluttande berg mot gatan. Möjligheten för en framtida vandringsled norrut ska också anvisas i planändringarna.

4. GENOMFÖRANDE

Delgeneralplaneändringen görs i kommunens regi. Markägaren ska stå för samtliga kostnader som planändringen medför. Jomala kommun fakturerar även (timdebitering) för de kostnader och den tid som används vid konsultering av projektet.

5. KONSEKVENSER

Naturmiljö

Delgeneralplanen innebär en förändring i naturmiljön eftersom ett oexploaterat parkområde ändras till kvartersområde. Dock kompenseras förlusten av parkområde genom att annat kvartersområde blir till parkområde. 'Strategi för dagvattenhantering' ska beaktas vid förverkligandet av planen.

Landskapsbild, kultur- och boendemiljö

Eftersom området är obebyggt finns ingen kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, kulturmiljö eller landskapsbild på området. I grannskapet finns inte heller sådana byggnader så att den framtida bebyggelsen måste anpassas till kulturmiljön, dock ska nybyggnation anpassas till omgivande bebyggelse. Delgeneralplaneändringen innebär inga större ändringar i boendemiljön. Detta

eftersom området i gällande delgeneralplan är planerad för handel, förvaltning och service (HF) och nu ändras till område för handel och idrott (HI) då avsikten är att använda området för byggnader för idrotts- och affärsverksamhet.

Samhällsekonomiska och sociala konsekvenser

Detaljplaneändringen medför inte ändringar i de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna.

Jomala den 22 augusti 2024

Maja Ivansson
planerare



JOMALA KOMMUN

SVIBY BY

Delgeneralplanändring för fastigheterna 170-424-3-196, 170-424-3-166 och 170-424-3-167 i Sviby by.

PROTOKOLL FRÅN TERRÄNGSYN

Syn genomförd av planerare Maja Ivansson den 17 juli 2024.

Metod

Området är granskat per fot i öppen terräng, samt från befintliga gator.

Målsättning

Resultatet av synen används som stödmaterial för delgeneralplanändring av området.



Bild 1: Ortfoto över planområdet, som är markerat med blått.

På området finns inga byggnader som ska skyddas för att bevara landskapsbilden och inga natur- eller kulturhistoriska värden. Inte heller finns det några särskilda miljövärden som ska beaktas i delgeneralplaneändringen.



Bild 2: Fotografi taget norr om padelhallen.

Sammanfattning:

Planområdet utgörs av samma typ av natur, blandskog bestående av tall, gran, en, björk, glossy buckthorn, asp och sälg. Utöver det upptäcktes en stenåker, dock inte större än 0,5 hektar, vilket är den storlek som krävs för att den enligt lag ska skyddas.



Bild 3: Fotografi på stenåkern.

Slutresultat

Vid terrängbesöket upptäcktes inga sällsynta biotoper, fridlysta växter eller skyddsvärda naturföremål.

Jomala den 17 juli 2024

Maja Ivansson

Planerare

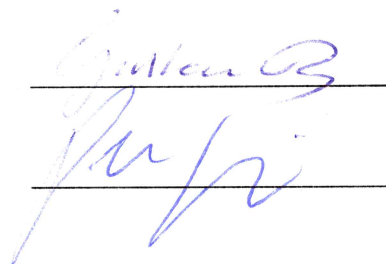
Avdelning
Infrastrukturavdelningen Allmänna byrån Byråchef
tjänstemannaföredragning

Holmberg Tiina

Torggatan 47
22100 MARIEHAMN

Beslutande
Byråchef Blomberg Gustav

Föredragande
PBL-ingenjör Granqvist Pernilla



Underrättelse om planläggning; Detaljplanändring Padelcenter i Sviby

Ärende

Enligt 30 § plan- och bygglag (2008:102) för landskapet Åland ska landskapsregeringen höras då en plan utarbetas, om det är ändamålsenligt med tanke på planens syfte.

Jomala kommun har i samband med en underrättelse om planläggning begärt utlåtande på förslaget till detaljplaneändring för Padelcenter i Sviby by, Jomala kommun.

Beslut

Landskapsregeringen har i samband med en underrättelse om planläggning gällande ett förslag till detaljplaneändring för Padelcenter i Sviby by, Jomala kommun granskat gällande förhållanden för det aktuella markområdet utgåendes ifrån respektive byrås sakområden. Landskapsregeringen beslutar med stöd av 30 §§ plan- och bygglag (2008:102) för landskapet Åland att hänvisa till miljöbyråns och kulturbyråns utlåtanden.

Miljöbyrån har inte några specifika synpunkter på planen utöver att 6 kap.

Täktverksamhet Landskapslag (1998:82) om naturvård ska följas när projektet inleds och att ÅMHH därför ska kontaktas.

Efter granskning kan kulturbyrån konstatera att det inte finns några antikvariska eller kulturmiljömässiga hinder för genomförandet av en detaljplaneändring av det berörda området.

Motivering

Planförslaget berör landskapets förvaltning såsom övervakande myndighet över planläggningsväsendet. I beredningen av ärendet har miljöbyrån, kulturbyrån, vägnätsbyrån och infrastrukturavdelningens allmänna byrå hörts.

Miljöbyrån och kulturbyrån har inkommit med utlåtanden inom byråernas respektive sakområden.

Ansökan om ändring av detaljplan

Härmed ansöker undertecknad om ändring av detaljplanen för tomt 3 och tomt 4 i kv 42023 i Möckelö.

Bakgrund

Den gällande detaljplanen innehåller tvingande krav på att tomterna ovillkorligen bebyggs med bostadshus omfattande två fullständiga våningsplan ovan källarvåning under halva entréplanet. Dessa tvingande krav leder till att omfattande sprängningsarbeten behöver utföras med mycket höga byggnationskostnader som följd.

Målsättning

Undertecknad ansöker om en ändring av detaljplanen med målsättningen att de tvingande kraven på byggnation av källarvåning samt två ovanliggande våningsplan tas bort. Efter beviljad ändring av detaljplan skall således tomt 3 & tomt 4 i kv 42023 i stället ges möjlighet att bebyggas med bostadshus i ett plan eller 1½-plan utan tvingande krav på källarvåning.

Syfte

Syftet med ändringen är att öka intresset för tomterna på den öppna marknaden och samt attrahera presumtiva köpare. En ändring av detaljplanen enligt ovanstående förslag skulle öka sannolikheten för att tomterna säljs och på så sätt leda till ökad inflyttning till bostadsområdet samt till kommunen.

Kostnader

Undertecknad står för kostnaderna om 2215 € vilka härleds till ändring av detaljplanen.

Mariehamn den 10.09.2024



Fastighetsägare Eklunds Bygg Ab, företrätt av Jan-Erik Eklund

Till kommunstyrelsen i Jomala

Jomala den 11 september 2024

Utlåtande över anhållan om detaljplanändring av tomt 3 i kv. 42023 och 4 i kv. 42022 i detaljplanen för Möckelö Strand, fastigheten 170-420-12-2 i Möckelö by.**Anhållan**

Anhållan gäller ändring av planbestämmelser för tomt 3 i kvarter 42023 och tomt 4 i kvarter 42022, för de aktuella tomterna ställs kravet att de ska bebyggas med tvåvåningshus med källare. Markägaren begär att de tvingande kraven avlägsnas så att tomterna kan bebyggas med bostadshus i ett till 1½ plan utan krav på källarvåning. Den aktuella detaljplanen har antagits av kommunfullmäktige 17 augusti 2010, §61 och vunnit laga kraft 20 september 2010.

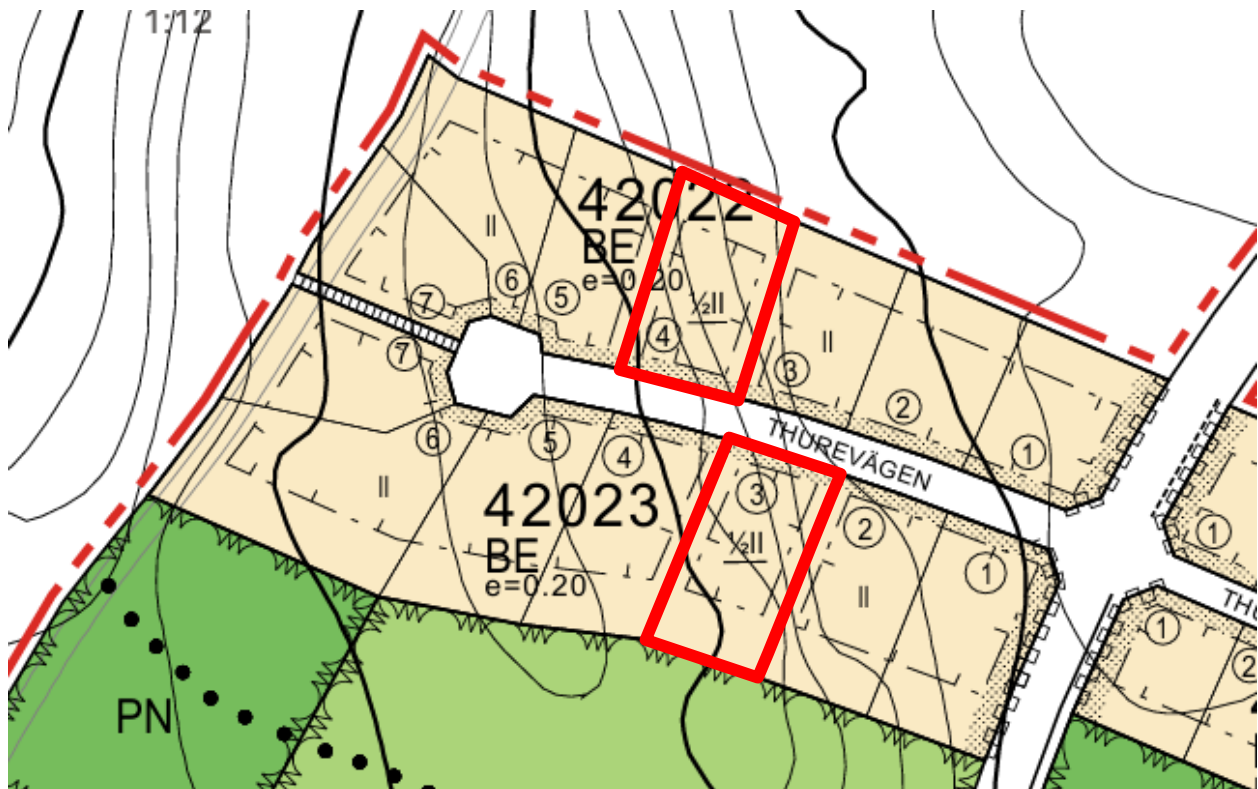


Bild 1. Detaljplan för kvarteren 22-23 i detaljplanen för Möckelö Strand i Möckelö by, laga kraft 20 september 2010, de aktuella tomterna markerade med rött.

Motiveringen till ändringen är att de tvingande våningskraven för dessa tomter i detaljplanen leder till att omfattande sprängningsarbeten behöver utföras med mycket höga byggkostnader som följd. Syftet med ändringen är att öka intresset för tomterna och att tomterna därmed blir sålda vilket på sikt ökar inflyttningen till området och kommunen.

Målsättningar

Planläggaren föreslår att målsättningen för planändringen är att avlägsna det bindande kravet på två våningar med källarvåning för tomt 3 i kvarter 42023 och tomt 4 i kvarter 42022.

Utlåtande och Slutsats

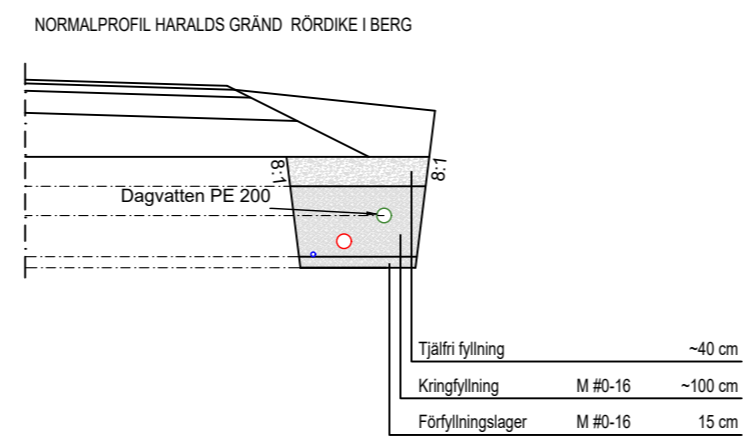
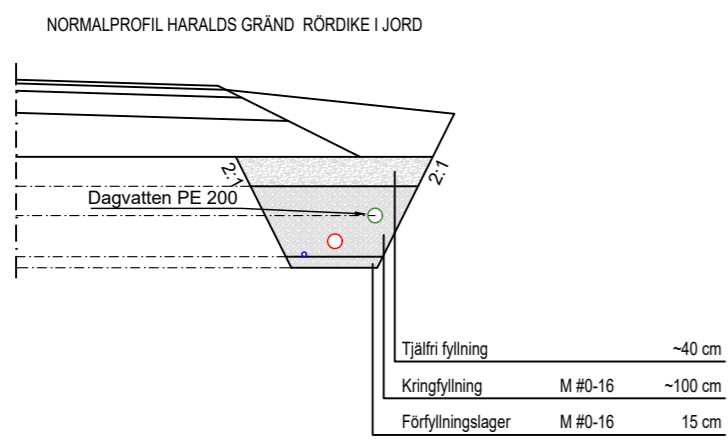
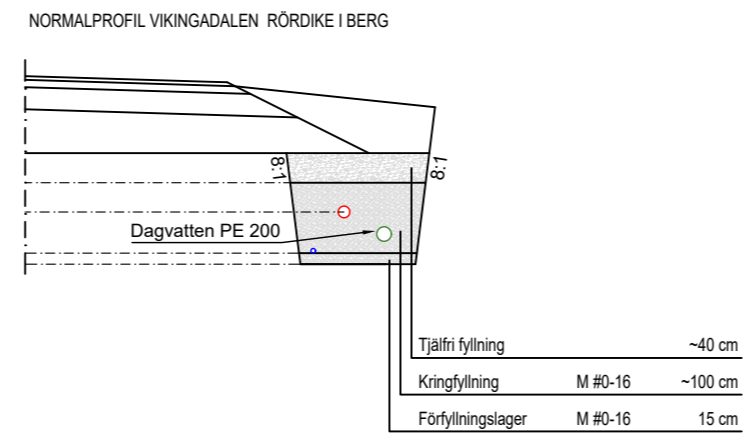
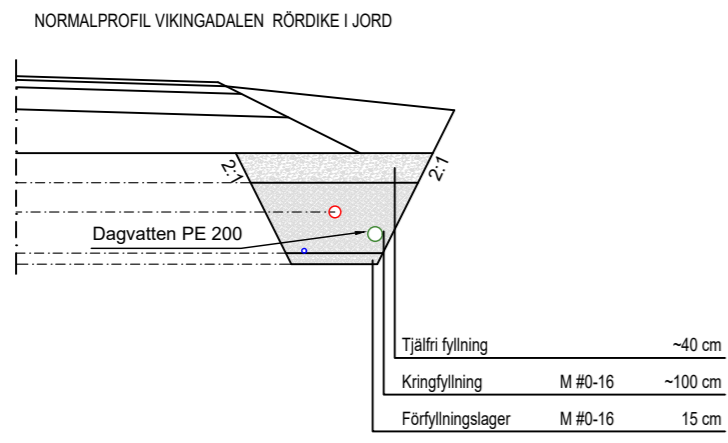
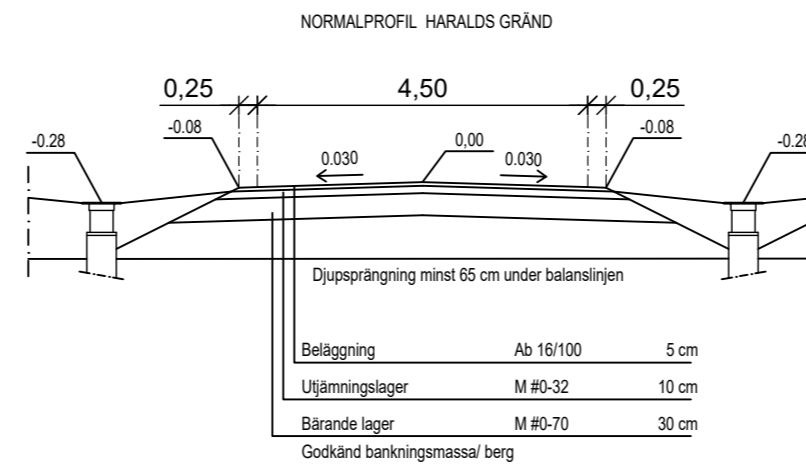
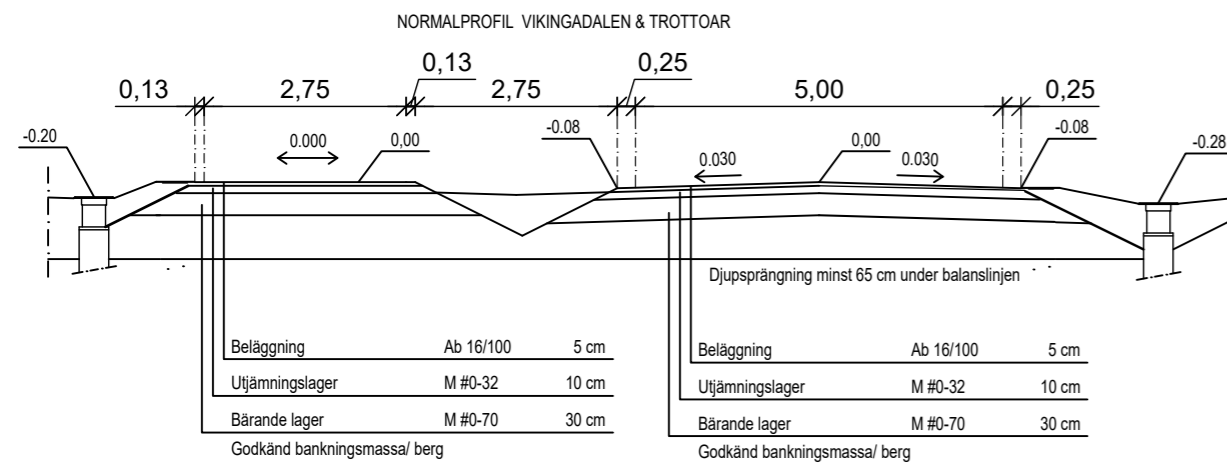
Då ursprungliga detaljplanen upprättades var de aktuella tomterna mitt i den brantaste delen av bergsformationen i kvarteren, efter att de övriga tomterna längs Thurevägen bebyggts har höjdskillnaden minskat avsevärt samt att de övriga tomterna endast bebyggts med enplanshus. Det bindande våningstalet på två våningar med källare passar inte ens mera in med den befintliga byggnationen, tvåvåningsbyggnader på dessa tomter skulle sticka ut från de övriga byggnaderna. Tomterna kan även på ett lämpligt sätt bebyggas utan källarvåning då höjdskillnaderna jämnats ut då tomterna neder om fyllts upp.

Anhållan om ändring av detaljplanen förordas.

Målsättningarna ovan sätts till grund för planändringen.

Ändringen av detaljplanen görs i kommunens regi enligt av kommunen fastställd planläggningstaxa, planläggningskostnaderna debiteras av sökanden.

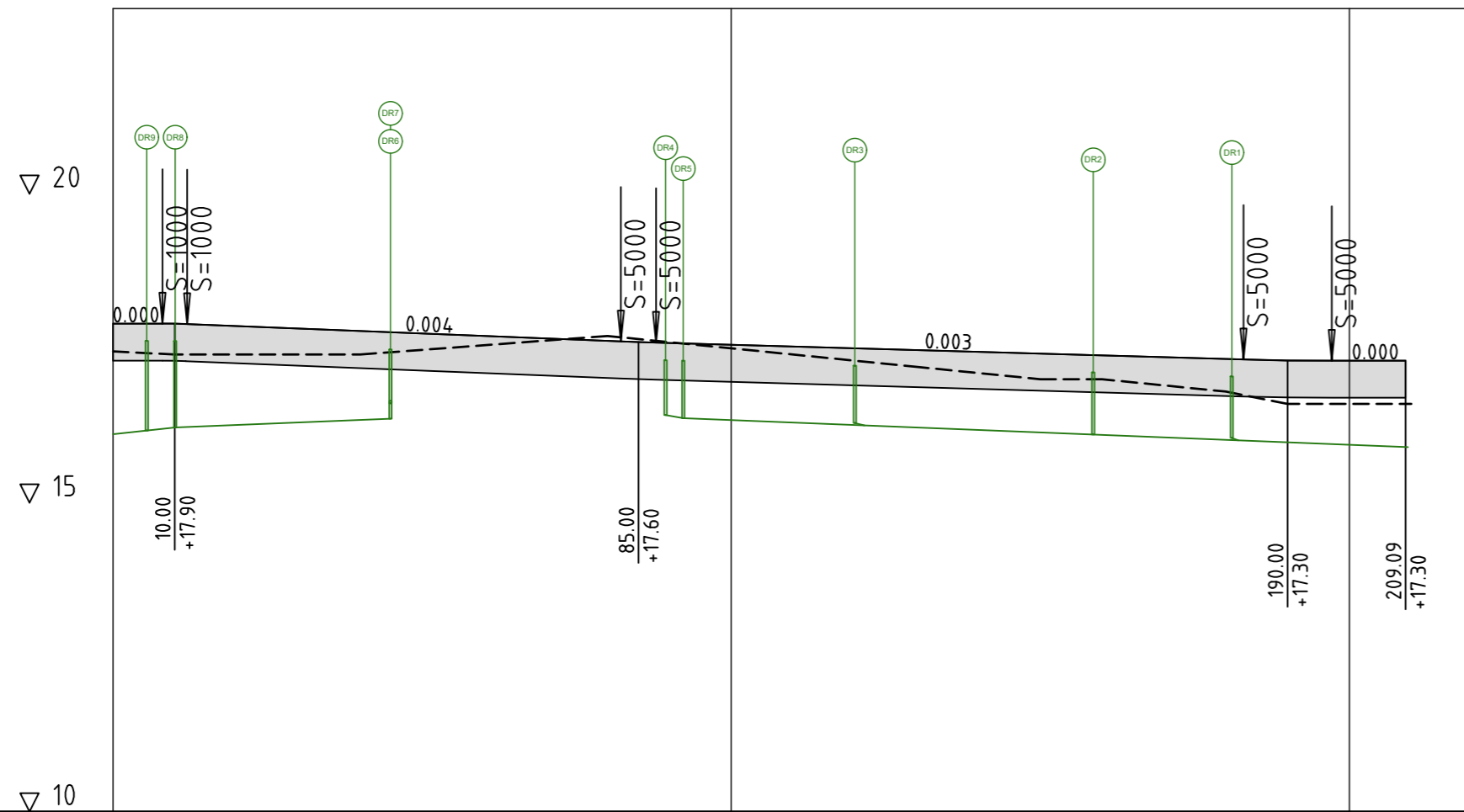
Mathias Rösgren
planläggare



kohde - objekt VIKINGADALEN & HARALDS GRÄND Vikingadalen 1:15 & Backebo 8:6 Prästgården by 22150 JOMALA	piirustuksen sisältö - ritningens innehåll Typtvärskärningar	mittakaava - skala 1:100
	työ no - arb. nr 156	suunnittelija - planerare Kaj Granholm
t f n/p u h : Henri Kenttä +358 405439802 t f n/p u h : Kaj Granholm +358 503532035 29.08.2024	suunn.ala - plan.område GEO	piirtäjä - ritare Kaj Granholm
Ålandsvägen 22 22100 Mariehamn Hemsida: norahus.ax	piirustus no - ritning nr 156-GEO-201	tarkastaja - granskare


DRÄNERING

vänster
höger



VATTENLEDNING	LEDNINGSNIVÅ LEDNINGSDIMENSION, MATERIAL	
	PÅLE	
YTVATTENLEDNING	VATTENGÅNG LEDNINGSDIMENSION, MATERIAL	
	PÅLE BRUNNSAVSTÅND, LUTNING	
AVLOPPSLEDNING	VATTENGÅNG LEDNINGSDIMENSION, MATERIAL	
	PÅLE BRUNNSAVSTÅND, LUTNING	
GRUNDLÄGGNINGSSÄTT		
ÖVERBYGGNAD		
LÅNGD	8,57 8,57 4,20	70,15
LUTNING / VERTIKALRADIE	0,000 s=1000	0,004
BALANSLINJENS HÖJD	17,90 17,90 17,86 17,82 17,78 17,74 17,70 17,66 17,62 17,59 17,56 17,53 17,50 17,47 17,44 17,41 17,39 17,36 17,33 17,31 17,30 17,30	17,56 17,53 17,50 17,47 17,44 17,41 17,39 17,36 17,33 17,31 17,30 17,30
MARKYTANS HÖJD	17,45 17,40 17,40 17,70 17,20 17,00 17,00 16,80 16,60 16,60	17,20 17,00 17,00 16,80 16,60 16,60
LÅNGDMÄTNING	0	50 100 150 200
KURVDIAGRAM		
SIDOLUTNING		

kohde - objekt	HARALDS GRÄND Vikingadalen 1:15 & Backebo 8:6 Prästgården by 22150 JOMALA	piirustuksen sisältö - ritningens innehåll	Längdskärning Sträcka 2	mittakaava - skala	1:1000/1:100
----------------	--	--	-------------------------	--------------------	--------------



työ no - arb. nr	156	suunnittelija - planerare	Kaj Granholm
suunn.ala - plan.område	GEO	piirtäjä - ritare	Kaj Granholm
t f n/p u h : Henri Kenttä +358 405439802	Ålandsvägen 22	piirustus no - ritning nr	156-GEO-102
t f n/p u h : Kaj Granholm +358 503532035	22100 Mariehamn	tarkastaja - granskare	
29.08.2024	Hemsida: norahus.ax		

Bilaga A - KST § 174

Kalender	2024
Månad	Alla
Budgetdel	Normal drift
Kostnadslag	(flera objekt)
Kostnadställen	(flera objekt)
(flera objekt)	
Radetiketter	Arbetsbudget 2
A3100 VERKSAMHETENS INTÄKTER	
A3120 Försäljningsintäkter	2 000,00
3101 Ersättningar av kommuner	2 000,00
A3170 Avgiftsintäkter	22 315,00
3150 Avgifter för varor och tjänster	2 315,00
3288 Bransyavgifter	20 000,00
A3250 Övriga verksamhetsintäkter	500,00
3530 Övriga intäkter	500,00
A3100 VERKSAMHETENS INTÄKTER Summa	24 815,00
A4100 VERKSAMHETENS KOSTNADER	
A4110 Personalkostnader	-12 052,00
4009 Timlön	-9 147,00
4101 Pensionsavgifter	-1 540,00
4136 Pensionsutgiftsbaserad- och utjä	-1 010,00
4150 Socialskyddsavgifter	-135,00
4151 Olycksfallsförsäkring	-68,00
4152 Arbetslöshetsförsäkring	-152,00
A4170 Köp av tjänster	-150 292,00
4360 Post- och teletjänster	-6 200,00
4370 Försäkringar	-5 430,00
4380 Renhållnings- och tvätteritjänste	-610,00
4390 Byggnad och underhåll av bygg	-1 250,00
4391 Byggnad och underhåll av omr.	-400,00
4400 Byggnad och underhåll av mask	-7 250,00
4431 Hälsovårdstjänster	-600,00
4440 Utbildnings- och kulturtjänster	-500,00
4444 Kurs- och deltagaravgifter	-450,00
4470 Övriga tjänster	-300,00
4473 Avgifter Virve	-5 037,00
4475 Gemensam Brand/Räddningsnär	-3 680,00
4476 Brandchefstjänster	-96 318,00
4477 Brandbefälstjänster	-22 267,00
A4200 Material, förnödenheter och varo	-29 250,00
4520 Livsmedel	-100,00
4522 Arbetsmaterial	-800,00
4550 Städ- och rengöringsmaterial	-350,00
4560 Bränsle- och smörjmedel	-5 750,00
4570 Värme	-11 000,00
4571 El	-7 400,00
4580 Inventarier	-3 000,00
4600 Övrigt material	-850,00
A4230 Understöd	-64 950,00
4731 Understöd till sammanslutningar	-64 950,00
A4270 Övriga verksamhetskostnader	-1 150,00
4940 Övriga kostnader	-950,00
4941 PR-verksamhet och representati	-200,00
A4100 VERKSAMHETENS KOSTNADER Summa	-257 694,00
Totalsumma	-232 879,00

ÅLANDS RÄDDNINGSMYNDIGHET, TAXOR 2025

	2024	2025
Avgifter för syneverksamhet (i samband med kommuns byggnadsinspektion)		
Ibruktagningsyn		56,00 €/st
Slutsyn		56,00 €/st
Kanalsyn		56,00 €/st
Syn av eldstad/rökkanal (bygglov)		56,00 €/st
Genomgång och godkännande av ritningar		0,30 €/m ²
Tilläggsavgift för extra syn		56,00 €/st
Avgifter för information/utbildning		
Utbildning, föreläsning	55,75 €/tim	56,00 €/tim
Värmekamera	37,80 €/tim	38,95 €/tim
Värmekamera	94,40 €/dag	97,25 €/dag
Drönare	37,80 €/tim	38,95 €/tim
Drönare	94,40 €/dag	97,25 €/tim
Arbete i samband med kamera/drönare	55,75 €/tim	56,00 €/tim
Utbildningsvagn	58,40 €/ggr	60,15 €/tim
Handbrandsläckare, vatten	13,65 €/st	14,05 €/tim
Handbrandsläckare CO2	46,00 €/st	47,40 €/st
Rökalstrare	25,05 €/ggr	25,80 €/st
Rökvätska	20,10 €/lit	20,70 €/lit
Avgifter för kursverksamhet		
Anläggningsskötare brandalarm	150,00 €/deltagare	155,00 €/deltagare
Anläggningsskötare sprinkler	200,00 €/deltagare	205,00 €/deltagare
Social o hälsovård, halvdag + intyg	82,50 €/deltagare	85,00 €/deltagare
Övriga avgifter		
Tekniskt fel där jourhavande åtgärddar	120,20 €	123,80 €



BARNOMSORGSAVGIFTER 2025 för Jomala kommun

Antagna av kommunfullmäktige den 29 augusti 2023 § 53
Ikraftträdande den 1 januari 2025.

Avgiften för barnomsorg bestäms utifrån familjens storlek och inkomst, samt utifrån avtal om barnets vistelsetid. Familjen ska årligen lämna in intyg över sina inkomster. När barnet börjar i barnomsorgen ska inkomstuppgifterna lämnas in inom samma månad barnet börjar.

Beskattningsintyg över den senast fastställda beskattningen ska lämnas av alla familjer. Då uppgifter om semesterpenningens storlek saknas på löneintyget beaktas en semesterpenning motsvarande 6 procent av lönen.

Om man inte lämnar in intyg eller om intygen är ofullständigt ifyllda debiteras högsta barnomsorgsavgift.

Familjestorlek	Nedre inkomstgräns, €/mån	Avgiftsprocent (räknas på överstigande del)	Inkomst som ger maxavgift, 240/192/144 €/mån
2 personer	1248,-	11,5	3334,96
3 personer	1456,-	9,4	4009,19
4 personer	1664,-	7,9	4701,97
5 personer	1872,-	7,9	4909,97
6 personer	2080,-	7,9	5117,97

Vid fastställande av familjestorlek beaktas i gemensamt hushåll sammanboende makar, personer i äktenskapsliknande förhållande (samboende) eller andra vårdnadshavare samt minderåriga barn som bor i samma hushåll.

Maxavgift: 240 €/mån, heltid, utgör 200 timmar/månad, 100 %
192 €/mån, deltid, utgör 160 timmar/månad, 80 %
144 €/mån, deltid, utgör 120 timmar/månad, 60 %

Rabatter: Avgiften är för det yngsta barnet i familjen (barn 1)
20 % syskonrabatt för det näst yngsta barnet (barn 2)
50 % syskonrabatt för barn tre, fyra, fem etc.

60 % och 80 % avtal som endast förlägger sin vistelsetid mellan kl. 8-15, får 20 % rabatt på sin avgift.

Avtal	Maxavgift, normal	Maxavgift vid vistelsetid förlagd mellan kl. 8-15
100 %	240 €/mån	240 €/mån
80 %	192 €/mån	153,60 €/mån
60 %	144 €/mån	115,20 €/mån

Förundervisningen är avgiftsfri läsåret innan barnet börjat grundskolan eller får motsvarande undervisning på annat sätt. Avgiftsfriheten gäller alla dagar från höstterminens start till vårterminens slut.

Barnomsorgsavgift uppbärs inte under det år barnet beviljats uppskov med att inleda sin skolgång.

För familjer med inkomster under avgiftstaxans nedre inkomstgräns fastställs avgiften till 0 €.

Barnomsorgsavgifterna baserar sig på bestämmelserna i landskapslagen om barnomsorg och grundskola (ÅFS 2020:32) samt på kommunfullmäktiges beslut. Därutöver kommer taxan att ändras på basen av eventuellt kommande indexjusteringar och lagändringar.

FASTSTÄLLANDE AV BARNOMSORGSavgIFT

Barnomsorgsavgiften fastställs på basen av familjens sammanlagda bruttomånadsinkomster.

Som inkomst räknas INTE:

Barnbidrag, handikappbidrag, vårdbidrag, vårdbidrag för pensionstagare, barnförhöjning enligt folkpensionslagstiftningen, bostadsbidrag, militärunderstöd, sjukvårds- och undersökningskostnader som betalas med stöd av olycksfallsförsäkring, studiestöd, stöd för deltagande i sysselsättningsfrämjande utbildning enligt landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning, ersättning för uppehälle enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner, sysselsättningsstöd enligt landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, stipendier och andra understöd som utbetalas för studier, praktik eller annan behörighetshöjande verksamhet, stöd för närståendevård, stöd för vård av barn i hemmet samt familjevårdararvode enligt landskapslagen om tillämpning av familjevårdarlagen.

Såsom inkomst beaktas dock skattefria inkomster som t.ex. underhållsbidrag och underhållsstöd.

Som inkomstavdrag beaktas underhållsbidrag som familjen betalar, enligt bifogat intyg.

Avgiften för en **heltidsplats**, utgör 200 timmar/månad, är 100 %.

Avgiften för en **deltidsplats**, utgör 160 timmar/månad, är 80 % av en heltidsavgift.

Avgiften för en **halvtidsplats**, utgör 120 timmar/månad är 60 % av en heltidsavgift.

För ett barn som erhåller förundervisning året innan skolstart uppbärs avgift enligt 60 % om barnet har en heltidsplats på 100 % och enligt 30 % om barnet har en deltidsp plats på 80 %. Om barnet har en halvtidsp plats på 60 % uppbärs ingen avgift alls.

Utjämningsperioden vid oregelbunden vårdtid är 4 veckor.

En överenskommelse om en reducerad avgift görs upp mellan barnets vårdnadshavare och daghemmets föreståndare eller familjedagvårdaren. Ändringar i vårdavtalet tillåts endast av synnerligen välgående skäl, som t.ex. arbetsplatsbyte, arbetslöshet och moderskaps-/vårdledighet. **Barnets och vårdnadshavares sjukdom och semester beaktas inte.** Vårdnadshavare ska varje dag på daghemmet fylla i barnets faktiska närvaro med 15 minuters noggrannhet och kvittera den.

Vårdnadshavare som inte klarar av att hålla de avtalade tiderna faktureras automatiskt enligt en högre kategori för ifrågavarande månad.

JUSTERING AV avgIFT

Ifall familjens inkomster ändras **varaktigt med 10 procentenheter eller mer** under året ska barnomsorgsavgiften justeras mitt under verksamhetsåret.



FRITIDSHEMSAVGIFT 2025 för Jomala kommun

Antagna av kommunfullmäktige den xx.x.2024 § xx
Ikraftträdande den 1 januari 2025

Avgiften för en fritidshemsplats bestäms enligt familjens storlek och inkomst. Familjen ska årligen lämna in intyg över sina inkomster.

Beskattningsintyg över den senast fastställda beskattningen ska lämnas av alla familjer. Då uppgifter om semesterpenningens storlek saknas på löneintyget beaktas en semesterpenning motsvarande 6 procent av lönen.

Om man inte lämnar in intyg eller om intygen är ofullständigt ifyllda debiteras högsta fritidshemsavgift.

Familjestorlek	Nedre inkomstgräns euro/mån	Avgiftsprocent (räknas på överstigande del)	Inkomst som ger maxavgift, 151,20 (151,20) euro
2 personer	1 248,-	11,5	3 334,96
3 personer	1 456,-	9,4	4 009,19
4 personer	1 664,-	7,9	4 701,97
5 personer	1 872,-	7,9	4 909,97
6 personer	2 080,-	7,9	5 117,97

Vid fastställande av familjestorlek beaktas i gemensamt hushåll sammanboende makar, personer i äktenskapsliknande förhållande (samboende) eller andra vårdnadshavare samt minderåriga barn som bor i samma hushåll.

Avgiften för en fritidshemsplats är **63 %** (63 %) av heldagsavgiften för en barnomsorgsplats. Maxavgiften för en fritidshemsplats är **63 %** (63%) av 240 euro = **151,20** (151,20) euro.

Avgiften är för det yngsta barnet i familjen (barn 1)

Syskonrabatt: 20 % för det näst yngsta barnet (barn 2)
50 % (barn 3, o.s.v.)

Syskonrabatten tillämpas för barn både inom barnomsorgen och på fritidshemmen.

För familjer med inkomster under avgiftstaxans nedre inkomstgräns fastställs avgiften till 0 euro.

Fritidshemsavgiften baserar sig på bestämmelserna i landskapslagen om ändring av landskapslagen om barnomsorg och grundskola (ÅFS 2022:55) samt på kommunfullmäktiges beslut.

FASTSTÄLLANDE AV FRITIDSHEMSAVGIFT

Fritidshemsavgiften fastställs på basen av familjens sammanlagda bruttomånadsinkomster.

Som inkomst räknas INTE:

Barnbidrag, handikappbidrag, vårdbidrag, vårdbidrag för pensionstagare, barnförhöjning enligt folkpensionslagstiftningen, bostadsbidrag, militärunderstöd, sjukvårds- och undersökningskostnader som betalas med stöd av olycksfallsförsäkring, studiestöd, stöd för deltagande i sysselsättningsfrämjande utbildning enligt landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning, ersättning för uppehälle enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner, sysselsättningsstöd enligt landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, stipendier och andra understöd som utbetalas för studier, praktik eller annan behörighetshöjande verksamhet, stöd för närståendevård samt stöd för vård av barn i hemmet.

Såsom inkomst beaktas dock skattefria inkomster som t.ex. underhållsbidrag och underhållsstöd.

Som inkomstavdrag beaktas underhållsbidrag som familjen betalar, enligt bifogat intyg.

JUSTERING AV AVGIFT

Ifall familjens inkomster ändras **varaktigt med 10 procentenheter eller mer** under året ska fritidshemsavgiften justeras mitt under verksamhetsåret.

Bilaga A - KST 178



Fritidshemmet Humlan arbetsplan

2024-2025

Dnr: ÅLR2023/3526

Datum: 26.4.2023

Utbildnings- och kulturavdelningen

Innehåll

Förord.....	2
Inledning.....	2
1 Barnomsorgens uppdrag och värdegrund.....	2
1.1 Målsättningar för verksamhetsåret	3
2 Enhetens kontaktuppgifter och uppgifter om tjänster	3
2.1 Barnantal och avdelningar	3
2.2 Ledning och personal.....	4
2.3 Verksamhetsårets kalendarium och hålltider.....	4
3 Jämlikhet och jämställdhet.....	4
4 Hållbar utveckling.....	5
5 Arbetet med barns delaktighet och inflytande	6
6 Välbefinnande.....	6
7 Leken.....	7
8 Arbetssätt	7
9 Lärmiljö	8
10 Omsorg, kost och vila	8
10.1 Omsorg	8
10.2 Kost.....	9
10.3 Vila.....	9
11 Arbetet med förverkligande av arbetsområden för fritidshemsverksamheten.....	9
12 Fritidshemsverksamheten för barn med behov av stöd för lärande och skolgång.....	12
13 Samarbete med vårdnadshavare.....	12
14 Rutiner för övergångar och samarbete	13
15 Arbetet med utvärdering av verksamheten	13
16 Beskrivning av religiösa evenemang och verksamhet med inslag av religionsutövning	14

Förord

Anvisningen för uppgörandet av arbetsplan har valts att göras som en ifyllnadsbar mall. Meningen är att varje enhet fyller i mallens rutor i enlighet med hur verksamhetens ser ut på enheten. Det går även att ändra layout, ändra och radera i texterna utanför rutorna men man bör vara aktsam att inte någon väsentlig information faller bort om man omformar mallen.

Inledning

I enlighet 2 § del II i LL (2020:32) om barnomsorg och grundskola varje gruppfamiljedaghem, daghem och fritidshem upp en arbetsplan som beskriver hur verksamheten ska genomföras. I arbetsplanen ska beskrivas hur verksamheten genomför barnomsorgens målsättning och enhetens ska precisera och tydliggöra de metoder enheten använder för att uppfylla målsättningar och riktlinjer som slagits fast i lagen och läroplanen. Daghemsföreståndaren ansvarar över att arbetsplanen sammanställs i samråd med personalen. Vårdnadshavarna ska informeras om innehållet i arbetsplanen. Arbetsplanen ska godkännas av kommunen och sändas till Landskapsregeringen för kännedom i samband med att verksamhetsåret inleds.

Arbetsplanen ska fungera som ett komplement till läroplanen för att tydliggöra och konkretisera hur enheten arbetar och vilka rutiner som finns gällande de övergripande områdena. Arbetsplanen är ett sätt för enheten att förtydliga det arbetet som görs utåt gentemot dem som kanske inte tar/tagit del av läroplanen för barnomsorgen. Med tanke på detta är mallen för arbetsplan *utarbetad med utdrag ur läroplanen vid varje kapitel*.

Det viktiga i arbetsplanen är dock att på ett konkret sätt beskriva HUR man på enheten arbetar inom de olika områden som beskrivs så att läsaren får en uppfattning om hur verksamheten bedrivs.

I de fall där fritidshemsverksamheten är integrerad i daghemsverksamheten kan man överföra text i gemensamma delar, så att texten delvis är den samma i de båda arbetsplanerna.

1 Barnomsorgens uppdrag och värdegrund

Barnomsorgen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp. Barnets bästa ska komma i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras. Verksamheten ska vara inkluderande och ordnas i samarbete med vårdnadshavarna.

Det ligger i varje personals uppdrag att aktivt arbeta för att den gemensamma värdegrunden i verksamheten förverkligas. Alla som arbetar i verksamheten behöver reflektera över sin egen del som påverkare och ta till sig den värdegrund som formuleras i läroplanen för barnomsorgen på Åland.

På Fritidshemmet Humlan främjar vi till en trygg, säker och hälsosam miljö. Vi ser till att barnen känner sig välkomna till fritidshemmet och ger dem omvårdnad, trygghet och beaktar deras åsikter. Vi eftersträvar en trygg miljö där barnen känner sig trygga, litar på oss vuxna och vågar uttrycka sig. I det dagliga arbetet är värdegrunden ständigt aktuell.

- Vi har tydliga ramar och regler för fritidshemmets verksamhet och tar tag i de utmaningar som kommer fram. Genom att vi samarbetar med skolan och hemmet så stöder vi och kompletterar varandra och kan på så sätt skapa en gemenskap.
- Vi lyfter fram barnets styrkor och positiva sidor och vi lär oss att se och acceptera varandras likheter och olikheter. Alla har rätt att uttrycka sin åsikt och även tycka olika. Vi visar respekt mot varandra och månar även om våra tillhörigheter och vår natur.
- Vi erbjuder barnen en meningsfull och utvecklande fritid som utgår från barnets behov och intresse. Vi lär dem visa hänsyn, omtanke, ansvar och samarbete.
- Vi samtalar dagligen med barnen, strävar till att de blir sedda och hörda. Vi gör gemensamma saker, men månar även om att ge lugn och egen tid. Vi visar respekt och artighet genom att fråga och svara. Vi berömmar och om det behövs gör vi om och gör rätt.

1.1 Målsättningar för verksamhetsåret

Alla enheter ska inför varje nytt verksamhetsår planera vilka delområden i läroplanen man väljer att fokusera på under året. Vad man väljer att formulera som specifika målsättningar ska synas i enhetens hela verksamhet under läsåret. Enhetens specifika målsättningar kan handla om att fokusera på områden som konstaterats vara utmanande i enhetens interna utvärdering (t.ex. att utveckla det språkutvecklande arbetssättet för att främja barnens språkutveckling) eller teman som formulerats av landskapsregeringen som ska genomsyra (Åland 100, fokusområden inom implementeringen av läroplanen) verksamheten.

Lsåret 2024-2025 kommer även detta år att vara utmanande med stor barngrupp, lokaler som är för små utifrån antalet inskrivna barn. Fokus på verksamheten kommer att vara att främja välmående och positiva upplevelser. Fritidshemmet kommer även arbeta med extra fokus på språkutveckling och lust till läsande under läsåret.

2 Enhetens kontaktuppgifter och uppgifter om tjänster

2.1 Barnantal och avdelningar

Höstterminen 2024 har Humlan 64 inskrivna barn fördelat på årskurs 1, 2 och 3

2.2 Ledning och personal

Rektor	Susanne Hellström
Biträdande rektor	Pernilla Blomqvist
Föreståndare fritidshem	Sofia Rothberg
Barnskötare	Savanna Vildros
Barnskötare	Ida Hildén
Barnskötare	Sandra Liewendahl
Barnskötare	Kevin Wikström
Barnskötare	Lukas Palén
Assistent	Anton Björkén

2.3 Verksamhetsårets kalendarium och hålltider

3 Jämlikhet och jämställdhet

Inom barnomsorgen ska personalen aktivt arbeta för att möjliggöra delaktighet för alla på lika villkor och alla barn ska ha en möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som gäller dem. Barnomsorgen ska främja förståelse för andra människor och stödja utvecklingen av empatisk förmåga. Barnet ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person. Personalen ska skapa en atmosfär som värderar

Dagliga verksamheten:

Öppettider: 7.00-17.00 (till 17.30 vid överenskommelse, bokas en vecka i förväg)

Frukost äter vi kl. 8.00 på Humlan och mellanmålet serveras i skolans matsal kl. 14.00

- Höstterminen: 15.8-20.12 2024
- Höstlov: 17-18.10 2024 (Humlan har öppet)
- Jullov: 23.12 2024-6.1 2025 (Humlan har öppet, ej julafton och röda dagar)
- Sportlov 16-21.2 2025 (Humlan har öppet)
- Lov Skärtorsdagen 17.4 2025(Humlan har öppet)
- Lov i samband med Kristihimmelfärd 30.5 2025 (Humlan har öppet)
- Sommarfritidsverksamhet 9-30.6 2025
- Sommarstängt 1-31.7 2025
- Planeringsdag för personalen 1.8 2025, fritidshemmet stängt.
- Sommarfritidsverksamhet innan skolstart 4-17.8 2025

mångfald och förhålla sig professionellt, öppet och respektfullt också till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran. Detta ger också goda förutsättningar för ett bra samarbete kring barnets vårdnadshavare.

Skyldighet att främja jämställdhet och förebygga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck stadgas sedan tidigare i jämställdhetslagen (FFS 1986/609) som tillämpas på Åland genom landskapslag (1989:27) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män. Från 1.6.2023 omfattas även barnomsorgen. Den 1.1.2023 har landskapslag (2022:43) om tillämpning av diskrimineringslagen trätt i kraft på Åland. Generellt gäller att planmässigt arbete för att främja likabehandling och jämställdhet ska göras i relation till situationen och behoven på varje enskilt verksamhetsställe. Vidare ska barnen/eleverna och deras vårdnadshavare ges möjlighet att bli hörda kring de främjande åtgärder som föreslås vidtas. Det är utbildningsanordnaren som ska se till att varje läroanstalt eller verksamhetsställe har en plan för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. Detsamma gäller plan för jämställdhetsfrämjande åtgärder.

Planerna för likabehandling och främjande av jämställdhet kan upprättas separat, tillsammans, eller införlivas i någon annan plan som finns vid läroanstalten eller verksamhetsstället. För jämställdhetsplaner gäller att de ska göras upp årligen eller högst tre år i sänder. För likabehandlingsplaner stipuleras i inga formella tidsangivelser i lag, men eftersom planerna är att betrakta som verktyg i arbetet att främja jämställdhet och likabehandling är det rimligt att de följer liknande cykler. Arbetet med planerna ska på påbörjas inom 1.6.2023.

Alla barn har samma rättigheter och möjligheter. Personalen skapar en trygg miljö där verksamheten genomsyras av att alla behandlas lika oavsett kön, ursprung eller andra orsaker.

Personalen är förebilder för hur vi bemöter barnen på ett jämlikt sätt.

Genom att vi har samtal och diskussioner med barnen hjälper vi dem att ta del av sina rättigheter och skyldigheter. Vi betonar vikten av att få tycka olika och att man får vara sig själv. Personalen beaktar de frågor som barnen ställer och besvarar dem på ett bra och pedagogiskt sätt.

4 Hållbar utveckling

Barnomsorgen ska bidra till att bygga upp barnets positiva framtidstro och fästa uppmärksamhet vid vikten av en hållbar livsstil. Hållbarhet ska utifrån barnets utvecklingsnivå genomsyra hela barnomsorgens verksamhet. Barnet ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur olika val som människor gör bidrar till eller hindrar en hållbar utveckling så att personalen vägleder barnet att tillägna sig hälsosamma och hållbara levnadsvanor.

Fritidshemmet arbetar för att barnen ska få kunskap i sitt förhållningssätt till miljö, klimat, sig själv och andra människor. Mycket av det sker genom det dagliga samtalet.

Vi strävar till att barnen känner sig delaktiga i gemenskapen och att de får en positiv framtidstro till en hållbar livsstil. På fritidshemmet sorterar vi sopor, barnen får även vara delaktiga i det arbetet.

5 Arbetet med barns delaktighet och inflytande

Varje barn har rätt till delaktighet och inflytande och barnet i barnomsorgen ska ges möjlighet att påverka verksamhetsinnehållet utifrån sin mognadsgrad. Barnet ska få lära sig om sina rättigheter och ska ha en möjlighet att uttrycka sina åsikter i alla frågor som gäller dem. Barnets åsikter ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska gälla alla. Verksamheten inom barnomsorgen ska lägga grunden för förståelse av demokratibegreppet och förbereda barnet för delaktighet och ansvar och för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle.

Detta förutsätter att man medvetet utvecklar arbetsätt och strukturer som främjar delaktighet.

- Fritidshemmet strävar efter att strukturen i verksamheten främjar barnens delaktighet i verksamheten
- Vi har gemensamma samlingar där möjlighet till delaktighet ges
- Barnen får vara med och önska aktiviteter, pyssel och får komma med åsikter och förslag
- Verksamheten bygger på barnens intressen och de får vara med att bidra till den
- Då det är många viljor kan man ibland få rösta om något och bl.a. på det sättet kommer demokrati in i verksamheten.

6 Välbefinnande

I all barnomsorg ska barnets behov av lek, trygga människorelationer samt positiva erfarenheter som stärker självkänslan tillgodoseas. Verksamheten i barnomsorgen ska fokusera på att stärka det positiva, ta tillvara barnets styrkor och skapa meningsfullhet genom glädje i lärandet. På detta sätt stöds och utvecklas den psykiska hälsan och välbefinnandet hos både

Personalen strävar ständigt till att öka barnens välbefinnande och tänker lösningsfokuserat på arbetsättet.

Genom kontinuerliga personalmöten ges personalen bra förutsättningar till att tillsammans skapa ett tryggt arbetslag/team. Det bidrar till kontinuitet och trygghet både i personal- och barngruppen.

Fritidshemmets utmaning är att få till dessa möten. Personalen arbetar för att ge barnen så bra förutsättningar som möjligt utifrån de arbetsvillkor som ges.

barn och vuxna i verksamheten. Att i verksamheten skapa strukturer som uppmuntrar till mod, mångfald och nytänkande skapar barn och vuxna som är trygga i sig själva och mår bra.

Barnomsorgens ska fokusera på att mångsidigt stärka psykologiskt välbefinnande och resiliens hos både barn och personal. Att stärka resiliens sker bland annat genom ett systematiskt arbete med att stärka relationskompetens och de socioemotionella färdigheterna.

7 Leken

Leken är av stor betydelse i fritidshemsverksamheten. Det finns flera typer av lekar, bland annat parallellekar, rollekar, regellekar och konstruktionslekar som alla har samband med barnets ålder och utvecklingssteg. Barnet i fritidshemmet är äldre än barn i övrig barnomsorg och kan därför befinna sig i lite olika utvecklingssteg jämfört med de yngre barnen inom barnomsorgen. Barnet inom fritidshemsverksamheten står ofta inför utmaningen att behärska regellekar. Att behärska exempelvis regellekar handlar också om en social utmaning för barnet och de sociala kompetenserna är väsentliga i regellekar. Barnet leker dock för att leka, inte för att lära, även om ett lärande sker genom leken. Genom leken har ändå barnet möjlighet att skapa de grundläggande förutsättningarna för att bli en kompetent och aktiv deltagare i samhället.

En mycket viktig del i verksamheten är den fria leken, där barnen själva får skapa sin lek. Även styrda lekar och aktiviteter förekommer och personalen strävar till att alla barn provar på aktiviteterna.

- Lekmiljön bör vara trygg och anpassad utifrån behov. Barnens ska ges tid att hinna leka och de ska känna sig trygga i att personalen finns där för deras skull.
- Personalen stöder och uppmuntrar barnen till lek på olika sätt, både lek med och utan personalens ledning. Barnen ska känna sig trygga i sin lek.
- Personalen finns där barnen är och är ett stöd när behov finns.

8 Arbetsätt

Fritidshemmet präglas av ett barncentrerat arbetsätt och fria arbetsformer. Verksamheten inom fritidshemmet handlar också om att leda barnets uppmärksamhet mot en utveckling inom de arbetsområden som fritidshemmet ska arbeta inom och skapa aktiviteter och förutsättningar för detta lärande. I fritidshemmets verksamhet sker lärande genom barnets egen verksamhet och genom social gemenskap där barnet själv deltar i och spelar en aktiv roll.

Genom att på fritidshemmet erbjuda barnen en meningsfull fritid där fritidshemmet främjar en allsidig fysisk, emotionell, kognitiv och social utveckling så stärker vi dem i sitt lärande.

- Personalen hjälper och stödjer barnen i den fria och styrda leken
- Personalen diskuterar och reflekterar tillsammans med barnen.
- Personalen uppmuntrar till olika aktiviteter
- Att hjälpa och uppmuntra varandra ska genomsyras i verksamheten

9 Lärmiljö

I begreppet lärmiljö innefattas lokaler, platser, gemenskaper och personer, metoder, redskap och tillbehör som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för barnomsorgen kan uppnås och så att de stödjer barnens sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Barnets tankar, idéer, egna erfarenheter, kunskaper, intresse, förslag och individuella behov ska beaktas, tas tillvara och synliggöras i lärmiljöerna.

Miljön på fritidshemmet ska vara inbjudande och skapa inspiration till lek, aktivitet och vila. Barnen ska erbjudas möjligheter att prova på olika aktiviteter.

Personalen stödjer och uppmuntrar barnen att hitta sina styrkor och att utveckla sitt kunnande. Vi utgår efter barnens intressen, behov och önskemål.

Barnen ska känna sig trygga och ges möjlighet att utveckla sig själva.

Det sociala samspelet och vardagskompetensen bidrar till att barnet utvecklas i sin lärandeprocess.

10 Omsorg, kost och vila

Barnomsorgen ska främja allsidig fysisk, emotionell, social och kognitiv utveckling. Förutom

Här beskrivs hur man på enheten arbetar med att utveckla lärmiljöerna:

den pedagogiska verksamheten är det därför också viktigt att se till barnets behov av tid för återhämtning och vila, trygga relationer, att stärka barnets möjligheter till att tillägna sig en positiv hållbar inställning till mat och goda matvanor.

10.1 Omsorg

Verksamheten i barnomsorgen ska utgå från en helhetssyn på barn och barnens behov, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Omsorg innebär att tillgodose barnets fysiska grundbehov, men också den emotionella omsorgen om barnet. Vardagsrutiner som innefattar barnets grundbehov och andra dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, är en viktig del av barnets dag. För den emotionella omsorgen och

- Personalen arbetar med att skapa ömsesidiga och trygga relationer genom omsorg, trygghet och värme. Vi lyssnar på och respekterar varandra.
- Personalen ser alla vardagsrutiner som lärandesituationer. Vi hjälper, uppmuntrar och vägleder barnen att bli självständiga individer, tex vid måltider, påklädnad, konfliktlösning, leksituationer samt att hitta en balans mellan aktivitet och vila
- Genom att se vardagsrutiner som ett lärande och barnen som kompetenta individer stärker personalen dem i deras trygghet och självkänsla

för barnets utveckling är samspelet mellan barn och personal viktigt. Ömsesidiga och respektfulla relationer och närhet utgör grunden för god omsorg. Barn mår bra av att knyta kontakter med andra människor och har ett behov av både trygga vuxna relationer och relationer med jämnåriga.

10.2 Kost

Barn i barnomsorgen ska erbjudas en hälsosam och lämplig kost som fyller barnets näringsbehov. De gemensamma måltiderna fungerar som en social och pedagogisk situation för barngruppen där barnen bland annat lär sig gott bordsskick och att ta hänsyn till varandra.

Frukost serveras på fritidshemmet

- Frukosten ska vara en lugn stund med trevlig samvaro

Mellanmål serveras i skolans matsal, kökspersonalen tillreder den

Under lowverksamhet serveras även lunch som tillreds av kökspersonal

- Under måltiderna ska det ges utrymme till matro och social samvaro

10.3 Vila

Barn har rätt till lek, vila och fritid. Balansen mellan aktiviteter och vila återhämtning är viktigt inom barnomsorgens verksamhet. Det är också viktigt att tänka på att många barn, också lite äldre barn, kan bli trötta och uppleva en ökad stress under eftermiddagarna, vilket man behöver beakta då dagens planeras för balans mellan aktivitet och vila.

Verksamhetens utmaning är lokalerna som inte är anpassade efter stora grupper. Fritidshemmet eftersträvar möjlighet till vila utifrån de förutsättningar som finns.

Vila och återhämtning kan vara i olika former beroende på barnets behov.

11 Arbetet med förverkligande av arbetsområden för fritidshemsverksamheten

I fritidshemmets verksamhet sker lärande genom barnets egen verksamhet och genom social gemenskap där barnet själv deltar i och spelar en aktiv roll. Fritidshemmet ska skapa en sådan verksamhet där det finns goda förutsättningar för barnen att vara verksamma och själva skapa kontakt

med kamrater, välja ut och konstruera aktiviteter och handlingar. Barn skaffar sig kunskap och färdigheter genom att själva vara aktiva på egen hand och tillsammans med andra.

Verksamheten inom fritidshemmet ska planeras utifrån grundläggande principer och arbetsområden. De presenteras nedan.

Fritidshemmets grundläggande principer innebär att verksamheten ska:

- främja barnets delaktighet i beslut som rör verksamheten
- främja jämställdhet och jämlikhet
- stöda barnet i utvecklingen av självständighet och att kunna ta vara på sig själv
- stöda barnets sociala, känslomässiga och etiska utveckling
- erbjuda barnet en mångsidig och stimulerande miljö
- ge barnet möjlighet till vila och återhämtning

Fritidshemsverksamhetens arbetsområden med verksamhetsmål är:

- Språk, kommunikation och sociala färdigheter
- Skapande, kreativitet och aktivitet
- Gemenskap samhälle och natur

Genom att personalen stöder och uppmuntrar barnet i de vardagliga och spontana aktiviteterna ges utrymme för barnet att utveckla sitt språk, sitt sätt att kommunicera och de sociala färdigheterna.



Barnen på fritidshemmet ges möjlighet att använda sin kreativitet utifrån egna idéer och även genom styrda aktiviteter. Det gäller både vid lek ute/inne och vid skapande verksamhet.



Fritidshemmet ger barnen verktyg för att skapa en gemenskap och ett intresse för sitt samhälle och miljön runtomkring. Mycket sker genom gemensamma samlingar, dagligt samtal, vistelse i närmiljön och diskussion vid aktuella samhällsfrågor.

12 Fritidshemsverksamheten för barn med behov av stöd för lärande och skolgång

Varje barn inom barnomsorgen har enligt sitt behov rätt till stöd för sin utveckling och sitt lärande. Det allmänpedagogiska stödet är en del av barnomsorgens dagliga arbete och riktar sig till alla barn som tillfälligt behöver stöd för sin allsidiga utveckling. Varje elev i grundskolan har rätt till handledning och stöd enligt behov för sitt lärande och sin skolgång. Barn som deltar i fritidshemmets verksamhet är läropliktiga och därför utreds det specialpedagogiska och mångprofessionella stödet inom ramen för grundskolans verksamhet. Då barnets stöd utreds och planeras inom ramen för grundskolans verksamhet behöver hänsyn tas till att det kan finnas behov av stödåtgärder också för barnet i fritidshemmets verksamhet. Det är dock viktigt att tänka på att barnets stödbehov kan märkas också enbart inom fritidshemsverksamheten och att personalen inom fritidshemmet också kan märka ett barns stödbehov och även initiera att det utreds.

Stödet behöver samordnas mellan grundskola och fritidshem för att stödet ska skapa en sammanhängande helhet under barnets dag och rutinerna för detta beskrivs i barnhälsoplanen. Det är daghems- eller skolföreståndaren eller rektor som ansvarar över att samordning sker.

Då fritidshemmet ligger i anslutning till skolan blir den dagliga kontakten med skolan naturlig. All personal på fritidshemmet arbetar även i skolan.

- Samarbete skola och fritidshem finns genom gemensamma möten och överföringar
- Kontakten med hemmet är en viktig del i samarbetet för att stödja barnen

13 Samarbete med vårdnadshavare

Barnomsorgen ska främja olika former av samarbete för att gynna barnets utveckling, lärande och delaktighet. Barnomsorgens verksamhet bedrivs i nära samverkan med hemmet och barnomsorgen ska skapa förtroendefulla relationer med vårdnadshavare som bär huvudansvaret för barnets fostran, lärande och utveckling.

För att kunna uppfylla sin fostrande uppgift måste vårdnadshavarna få information om hur deras barns lärande och utveckling fortskrider. Vårdnadshavarna ska informeras om centrala frågor som gäller verksamheten, till exempel läroplan, arbetsplan och olika evenemang.

Samarbetet med vårdnadshavare förutsätter också vårdnadshavares engagemang i barnets tid i barnomsorgen genom exempelvis att ta del av information från enheten, delta i möten

och i sin tur delge personalen viktig information, för att barnets tid i barnomsorgen blir så bra som möjligt.

- Innan start på fritidshemmet skickas information om verksamheten ut till vårdnadshavare och det hålls föräldramöte tillsammans med skolan.
- Information om verksamheten sker genom Wilma och på väggen i hallen
- Den dagliga kontakten vid lämning/hämtning ger utrymme till samtal
- Vårdnadshavare kan alltid kontakta fritidshemmet och vid behov kan möten ordnas

14 Rutiner för övergångar och samarbete

En smidig övergång mellan verksamheter och aktiviteter främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för tillväxt och för att lära sig. Det är viktigt att personalen lyssnar, är lyhörd, öppen och ärlig i kommunikationen med vårdnadshavarna för att skapa goda förutsättningar för trygga övergångar för barnet. I kommunens plan för övergång från barnomsorg till grundskola beskrivs hur fritidshemmet beaktas då övergång från barnomsorg till grundskola sker. (Se ÅLR 2023/2578)

- Då fritidshemmet ligger i anslutning till skolan blir den dagliga kontakten med skolan naturlig. All personal på fritidshemmet arbetar även i skolan.
- Extra mycket arbete görs i början av årskurs 1 för att ge barnen en trygg och bra start. Personalen följer i början med till skolan och hämtar dem därifrån. Efter hand får de börja komma själva till fritidshemmet.
- Personal möter upp barnen i hallen. Barnen lär sig från början att alltid komma och säga hej när de kommer och hej då när de går hem

15 Arbetet med utvärdering av verksamheten

Ett bra kvalitetsarbete bygger på att barnomsorgen planerar, följer upp och utvärderar sitt eget arbete, tar tillvara resultaten och omsätter dem i olika åtgärder för att utveckla verksamheten. Det är kommunens ansvar att se till att enheten har förutsättningar att göra detta. Genom utvärdering kan enheten fånga upp vad som fungerat bra och vad som fungerat mindre bra. Det är viktigt att alla parter, barnen, vårdnadshavarna, ledningen och personalen, utvärderar verksamheten.

Inom barnomsorgen bör man kontinuerligt utvärdera hur läroplanen har förverkligats i verksamheten. Utvärderingen kan fokusera på bland annat personalens kommunikation med barnen, stämningen i gruppen, pedagogiska arbetssätt, verksamhetens innehåll, samarbetet med hemmen, barnhälsan, personalresurserna, utrymmena eller lärmiljöerna. I ett daghem ansvarar daghemsföreståndaren för att möjliggöra och följa upp utvärderingen medan det i

ett fritidshem ansvaras över av rektor eller daghemsföreståndare. Resultaten av utvärderingen ska fungera som ett instrument för verksamhetens interna utveckling och vid behov leda till justeringar av verksamhetsidé och arbetsrutiner. Uppföljningen och utvärderingen syftar alltså till att synliggöra resultat och ge underlag för eventuella förändringar. Det är inte bara fråga om att kontrollera hur ansvaret fullföljts utan en fråga om hur arbetet ska fortsätta och utvecklas.

Uppföljning och utvärdering av fritidshemsverksamheten är något som behöver utvecklas. Arbetslaget behöver få tid att tillsammans kunna utvärdera, följa upp och utveckla verksamheten. En verksamhet kan inte utvecklas utan att personalen har kontinuerliga möten tillsammans.

16 Beskrivning av religiösa evenemang och verksamhet med inslag av religionsutövning

Landskapslag om barnomsorg och grundskola slår fast att verksamheten inom barnomsorgen är ickekonfessionell och barnets och vårdnadshavarnas livsåskådning ska beaktas och respekteras i planeringen av verksamheten. Vidare styrs verksamheten också av bestämmelserna om religions- och samvetsfrihet i Finlands grundlag (FFS 731/1999). Landskapsregeringen har tagit fram anvisningar (ÅLR 2021/3409) gällande högtider och religiösa evenemang i den allmänna verksamheten inom barnomsorg och grundskola vars syfte är trygga att de kulturella grundrättigheterna och de grundrättigheter som gäller religionsfrihet förverkligas inom barnomsorgen och grundskolan, att främja tolerans och pluralism samt att säkerställa att undervisningen är religiöst och konfessionellt obunden.

Kommunen kan besluta om religiösa evenemang ska ingå i barnomsorgens och grundskolans verksamhet eller om det inte ska göra det. Religiösa evenemang (t.ex. gudstjänster och religiösa morgonsamlingar) är religionsutövning. Om kommunen väljer att religiösa evenemang ska ingå i verksamheterna ska de beskrivas i arbetsplanen. Vid religiösa evenemang och förrättningar ska man ordna alternativ och meningsfull sysselsättning. Den alternativa verksamheten ska med undantag för det religiösa innehållet till sin natur och sina mål vara så lika som möjligt det evenemang i vars ställe verksamheten ordnas. I barnomsorgen ska man också se till att deltagandet eller icke-deltagandet i de religiösa evenemangen inte leder till att barnet stämplas eller till andra menliga följder för barnet. Det väsentliga är att vårdnadshavaren har en faktisk och genuin möjlighet att välja om barnet ska delta i evenemang och förrättningar som innehåller religiösa inslag. Religiösa evenemang och förrättningar ska ordnas separat från den övriga verksamheten. Enheten ska se till att friheten att inte delta i religionsutövning också uppnås i praktiken, till exempel så att de alternativa evenemangen ordnas på en fysiskt annan plats. I synnerhet när man överväger att ordna religiösa evenemang och alternativ verksamhet inom enheten ska man i det praktiska genomförandet försäkra sig om att likabehandlingen av barnen inte äventyras och att inga barn stämplas. Daghemmet ansvarar för barnens säkerhet i alla situationer.

Om religiösa evenemang ordnas så beskrivs här hur man ordnar verksamheten, i enlighet med anvisning (ÅLR 2021/3409) då verksamheten innehåller religiösa evenemang.

Här beskrivs således

- vilka religiösa evenemang som ordnas
- vilken alternativ verksamhet som ordnas
- hur man säkerställer att vårdnadshavaren har en faktisk och genuin möjlighet att välja om eleven ska delta i evenemang och förrättningar som innehåller religiösa inslag
- hur man ser till att deltagandet eller icke-deltagandet i de religiösa evenemangen inte leder till att barnet stämplas eller till andra menliga följder för barnet

Bilaga B - KST § 178



Södersunda Fritidshems arbetsplan 2024-25

**ANVISNING FÖR UPPGÖRANDE AV ARBETSPLAN I
BARNOMSORGEN, FRITIDSHEMSVERKSAMHETEN**

Dnr: ÅLR2023/3526

Datum: 26.4.2023

Utbildnings- och kulturavdelningen

Innehåll

Förord.....	2
Inledning.....	2
1 Barnomsorgens uppdrag och värdegrund.....	2
1.1 Målsättningar för verksamhetsåret	3
2 Enhetens kontaktuppgifter och uppgifter om tjänster	4
2.1 Barnantal och avdelningar.....	4
2.2 Ledning och personal	4
2.3 Verksamhetsårets kalendarium och hålltider	5
3 Jämlikhet och jämställdhet.....	5
4 Hållbar utveckling	7
5 Arbetet med barns delaktighet och inflytande	8
6 Välbefinnande.....	8
7 Leken.....	9
8 Arbetssätt	10
9 Lärmiljö	11
10 Omsorg, kost och vila	11
10.1 Omsorg	12
10.2 Kost.....	12
10.3 Vila	13
11 Arbetet med förverkligande av arbetsområden för fritidshemsverksamheten.....	13
12 Fritidshemsverksamheten för barn med behov av stöd för lärande och skolgång.....	15
13 Samarbete med vårdnadshavare.....	15
14 Rutiner för övergångar och samarbete	17
15 Arbetet med utvärdering av verksamheten	17
16 Beskrivning av religiösa evenemang och verksamhet med inslag av religionsutövning	18

Förord

Anvisningen för uppgörandet av arbetsplan har valts att göras som en ifyllnadsbar mall. Meningen är att varje enhet fyller i mallens rutor i enlighet med hur verksamhetens ser ut på enheten. Det går även att ändra layout, ändra och radera i texterna utanför rutorna men man bör vara aktsam att inte någon väsentlig information faller bort om man omformar mallen.

Inledning

I enlighet 2 § del II i LL (2020:32) om barnomsorg och grundskola varje gruppfamiljedaghem, daghem och fritidshem upp en arbetsplan som beskriver hur verksamheten ska genomföras. I arbetsplanen ska beskrivas hur verksamheten genomför barnomsorgens målsättning och enhetens ska precisera och tydliggöra de metoder enheten använder för att uppfylla målsättningar och riktlinjer som slagits fast i lagen och läroplanen. Daghemsföreståndaren ansvarar över att arbetsplanen sammanställs i samråd med personalen. Vårdnadshavarna ska informeras om innehållet i arbetsplanen. Arbetsplanen ska godkännas av kommunen och sändas till Landskapsregeringen för kännedom i samband med att verksamhetsåret inleds.

Arbetsplanen ska fungera som ett komplement till läroplanen för att tydliggöra och konkretisera hur enheten arbetar och vilka rutiner som finns gällande de övergripande områdena. Arbetsplanen är ett sätt för enheten att förtydliga det arbetet som görs utåt gentemot dem som kanske inte tar/tagit del av läroplanen för barnomsorgen. Med tanke på detta är mallen för arbetsplan utarbetad med utdrag ur läroplanen vid varje kapitel.

Det viktiga i arbetsplanen är dock att på ett konkret sätt beskriva HUR man på enheten arbetar inom de olika områden som beskrivs så att läsaren får en uppfattning om hur verksamheten bedrivs.

I de fall där fritidshemsverksamheten är integrerad i daghemsverksamheten kan man överföra text i gemensamma delar, så att texten delvis är den samma i de båda arbetsplanerna.

1 Barnomsorgens uppdrag och värdegrund

Barnomsorgen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp. Barnets bästa ska komma i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras. Verksamheten ska vara inkluderande och ordnas i samarbete med vårdnadshavarna.

Det ligger i varje personals uppdrag att aktivt arbeta för att den gemensamma värdegrunden i verksamheten förverkligas. Alla som arbetar i verksamheten behöver reflektera över sin egen del som påverkare och ta till sig den värdegrund som formuleras i läroplanen för barnomsorgen på Åland.

Här beskriver enheten

- enhetens värdegrund utifrån läroplanens värdegrund
- värdegrundsarbetet i praktiken
- Södersundas Fritidshem följer läroplanens värdegrund i enlighet med sammanfattningen ovan. Detta sker i praktiken till exempel genom att se till att alla barn är trygga, att vi är måna om att hälsa på och samtala med alla barn under dagen samt att de aktiviteter som utförs är utformade på ett sådant vis att alla barn oavsett förkunskap eller stödbehov kan känna sig delaktiga. Vidare bedrivs planerade aktiviteter där värdegrunden står i fokus i till exempel samtalsform eller i form av olika fysiska aktiviteter. Värdegrunden tas ständigt i beaktning vid både planering och utförande av aktiviteter och genomsyrar på detta sett allt arbete på Södersunda Fritidshem.

1.1 Målsättningar för verksamhetsåret

Alla enheter ska inför varje nytt verksamhetsår planera vilka delområden i läroplanen man väljer att fokusera på under året. Vad man väljer att formulera som specifika målsättningar ska synas i enhetens hela verksamhet under läsåret. Enhetens specifika målsättningar kan handla om att fokusera på områden som konstaterats vara utmanande i enhetens interna utvärdering (t.ex. att utveckla det språkutvecklande arbetssättet för att främja barnens språkutveckling) eller teman som formulerats av landskapsregeringen som ska genomsyra (Åland 100, fokusområden inom implementeringen av läroplanen) verksamheten.

Här beskrivs enhetens:

specifika målsättningar för verksamhetsåret:

*Vardagskompetens, Kommunikativ kompetens samt Lärande och social kompetens** är våra stora fokusområden under verksamhetsåret. Detta då de barn som går i årskurs två bör vara tillräckligt självständiga och inneha den vardagskompetens, kommunikativa kompetens samt sociala kompetens som krävs för att klara sig på egen hand i årskurs tre när de skall vara hemma själva. Dessa målsättningar har även den egenskapen att de gagnar samtliga barns trygghet då barnen märker att de får stöttning av personal både vid sociala och vid praktiska situationer.

*Kompetensbegreppen är hämtade ur *Läroplan för barnomsorg på Åland, 2022, kapitel 2*

2 Enhetens kontaktuppgifter och uppgifter om tjänster

2.1 Barnantal och avdelningar

Här listas barnantal och avdelningar:

Södersunda fritidshem består av en avdelning med 26 platser. Läsåret 2024-2025 är 19 barn inskrivna på fritidshemmet.

2.2 Ledning och personal

Här listas kontaktuppgifter och ansvarsområden för ledning och personal:

Susanne Hellström, rektor 018-329714, susanne.hellstrom@saud.ax

Carina Jansson, bitr.rektor, 018-329741, carina.Jansson@saud.ax

Cia Langebro, fritidshemsföreståndade, 018-329750, cia.langebro@saud.ax

Ann Charlotte Karlsson, barnskötare, 018-329750

Anna Henriksson, assistent, 018-329750

Mita Gulbrandsen, assistent, 018-329750

Lucas Dahlblom, assistent 018-329750

2.3 Verksamhetsårets kalendarium och hålltider

Här beskrivs:

- verksamhetsårets kalendarium
- hålltider för den dagliga verksamheten (tider för måltider, eller andra viktiga tidpunkter för verksamheten)

Dagliga verksamheten:

Öppettider: 7.00-17.00

(till 17.30 med överenskommelse tillsammans med biträdande rektor, bokas en vecka i förväg)

Frukost äter vi kl. 8.00 och mellanmålet serveras kl. 14.00

- Höstterminen: 15.8-20.12 2024
- Höstlov: 17-18.10 2024 (Humlan har öppet)
- Jullov: 23.12 2024-6.1 2025 (Humlan har öppet, ej julafton och röda dagar)
- Sportlov 16-21.2 2025 (Humlan har öppet)
- Lov Skärtorsdagen 17.4 2025 (Humlan har öppet)
- Lov i samband med Kristihimmelfärd 30.5 2025 (Humlan har öppet)
- Sommarfritidsverksamhet 9-30.6 2025
- Sommarstängt 1-31.7 2025
- Planeringsdag för personalen 1.8 2025, fritidshemmet stängt.
- Sommarfritidsverksamhet innan skolstart 4-17.8 2025

3 Jämlikhet och jämställdhet

Inom barnomsorgen ska personalen aktivt arbeta för att möjliggöra delaktighet för alla på lika villkor och alla barn ska ha en möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som gäller dem. Barnomsorgen ska främja förståelse för andra människor och stödja utvecklingen av empatisk förmåga. Barnet ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person. Personalen ska skapa en atmosfär som värderar mångfald och förhålla sig professionellt, öppet och respektfullt också till mångfalden av familjer och familjers

olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran. Detta ger också goda förutsättningar för ett bra samarbete kring barnets vårdnadshavare.

Skyldighet att främja jämställdhet och förebygga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck stadgas sedan tidigare i jämställdhetslagen (FFS 1986/609) som tillämpas på Åland genom landskapslag (1989:27) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män. Från 1.6.2023 omfattas även barnomsorgen. Den 1.1.2023 har landskapslag (2022:43) om tillämpning av diskrimineringslagen trätt i kraft på Åland. Generellt gäller att planmässigt arbete för att främja likabehandling och jämställdhet ska göras i relation till situationen och behoven på varje enskilt verksamhetsställe. Vidare ska barnen/eleverna och deras vårdnadshavare ges möjlighet att bli hörda kring de främjande åtgärder som föreslås vidtas. Det är utbildningsanordnaren som ska se till att varje läroanstalt eller verksamhetsställe har en plan för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. Detsamma gäller plan för jämställdhetsfrämjande åtgärder.

Planerna för likabehandling och främjande av jämställdhet kan upprättas separat, tillsammans, eller införlivas i någon annan plan som finns vid läroanstalten eller verksamhetsstället. För jämställdhetsplaner gäller att de ska göras upp årligen eller högst tre år i sänder. För likabehandlingsplaner stipuleras i inga formella tidsangivelser i lag, men eftersom planerna är att betrakta som verktyg i arbetet att främja jämställdhet och likabehandling är det rimligt att de följer liknande cykler. Arbetet med planerna ska påbörjas inom 1.6.2023.

Här beskrivs hur man inom verksamheten arbetar med att främja jämlikhet och jämställdhet och förebygga diskriminering i enligheten med läroplanens intentioner samt övrig lagstiftning.

Till arbetsplanen kan också istället/ i tillägg bifogas likabehandlingsplan och jämställdhetsplan då dessa har utarbetats. I dessa ingår redogörelse över arbetet kring jämställdhet och jämlikhet. Här kan också beskrivas hur arbetet med att ta fram planerna planeras och vilka eventuella steg man redan tagit i utformandet av planerna.

På Södersunda fritidshem behandlar vi alla lika utifrån deras förutsättningar och iakttar ett normkritiskt förhållningssätt. Det vanligaste sättet att arbeta för främjande av jämställdhet är via diskussioner som uppkommer i vardagen. Vidare genomför vi även styrda aktiviteter, både planerade och spontana, med jämställdhet och normkritik i fokus.

4 Hållbar utveckling

Barnomsorgen ska bidra till att bygga upp barnets positiva framtidstro och fästa uppmärksamhet vid vikten av en hållbar livsstil. Hållbarhet ska utifrån barnets utvecklingsnivå genomsyra hela barnomsorgens verksamhet. Barnet ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur olika val som människor gör bidrar till eller hindrar en hållbar utveckling så att personalen vägleder barnet att tillägna sig hälsosamma och hållbara levnadsvanor.

Här beskrivs hur man inom verksamheten arbetar:

- med rutiner för hållbar utveckling
- med hållbarhet i barngrupp

Arbetet med hållbar utveckling sker på Södersunda fritidshem genom att personalen vägleder barnen till utvecklad kunskap kring hälsosamma och hållbara levnadsvanor i vardagen. Personalen för öppna och medvetna diskussioner kring temat hållbarhet, oavsett i vilken form det gäller, samt håller i aktiviteter med hållbarhet i fokus. Väldigt vanligt förekommande är olika mat- och naturaktiviteter. Vidare är även böcker och litterära diskussioner ett vanligt förekommande verktyg. Verksamheten tar sin utgångspunkt i hållbara levnadsvanor och ordnas så att barnet har möjlighet till vila, mångsidig kost, lek och fysisk aktivitet inomhus och utomhus.

5 Arbetet med barns delaktighet och inflytande

Varje barn har rätt till delaktighet och inflytande och barnet i barnomsorgen ska ges möjlighet att påverka verksamhetsinnehållet utifrån sin mognadsgrad. Barnet ska få lära sig om sina rättigheter och ska ha en möjlighet att uttrycka sina åsikter i alla frågor som gäller dem. Barnets åsikter ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska gälla alla. Verksamheten inom barnomsorgen ska lägga grunden för förståelse av demokratibegreppet och förbereda barnet för delaktighet och ansvar och för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle.

Detta förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet.

Här beskrivs hur man:

- i verksamheten utvecklar de arbetssätt och de strukturer som krävs för att medvetet kunna arbeta med att främja barns delaktighet i verksamheten:

Här beskrivs:

- i vilka ärenden barn involveras
- hur de praktiska arrangemangen sker för att alla barn kan bli delaktiga
- hur man sedan hanterar barnens synpunkter och åsikter:

All verksamhet som utförs har sin grund i barnens intressen och engagemang. Ingenting planeras utan att det finns en bakgrund i att aktiviteten skall vara intressant för barnen. För att försäkra oss om detta förs regelbundna dialoger med barnen kring vad de är intresserade utav just nu. Vidare hålls fritidsmöten där till exempel ordningsregler, vardagsaktiviteter, schemafrågor, matfrågor samt utflykter behandlas. Barnen kan påverka nästan allt i verksamheten. Ram-tider/specifika budgetfrågor går givetvis inte att påverka men det går absolut att önska att t.ex. befintlig budget skall gå till ett specifikt ändamål. För att säkerställa att de saker som utförs på fritidshemmet är i linje med barnens önskemål samt att det upprätthåller en god kvalitet utifrån fritidshemmets mål så behandlas alla frågor även av personalen, vid möten, en gång i veckan. Under dessa möten diskuteras det hur vi på ett lämpligt vis kan realisera barnens idéer eller nyttja barnens idéer för att skapa utmanande aktiviteter vilka ligger inom barnens individuella intressesfär och proximala utvecklingszon.

6 Välbefinnande

I all barnomsorg ska barnets behov av lek, trygga människorelationer samt positiva erfarenheter som stärker självkänslan tillgodose. Verksamheten i barnomsorgen ska fokusera på att stärka det positiva, ta tillvara barnets styrkor och skapa meningsfullhet genom glädje i lärandet. På detta sätt stöds och utvecklas den psykiska hälsan och välbefinnandet hos både barn och vuxna i verksamheten. Att i verksamheten skapa strukturer som uppmuntrar till mod, mångfald och nytänkande skapar barn och vuxna som är trygga i sig själva och mår bra.

Barnomsorgens ska fokusera på att mångsidigt stärka psykologiskt välbefinnande och resiliens

Här beskrivs hur man på enheten kontinuerligt för diskussioner kring och arbetar med ett ökat välbefinnande och ett tydligt lösningsfokuserat arbetssätt, både för barn och vuxna:

En gång i veckan hålls det möte där barnens välbefinnande kontinuerligt behandlas. Noggrannhet iaktas i att utforma rutiner för barnens vardag, samt de aktiviteter som bedrivs, på ett sådant vis att allas välbefinnande är i fokus. Vid oro ifall något barns välbefinnande inte skulle säkras vidtas åtgärder. Exempel på åtgärder är individanpassade: aktiviteter, måltidsituationer, samtal med både barn och vårdnadshavare samt möten med vårdnadshavare. För att ständigt ha ett ökat välbefinnande nyttjar vi kollegial dialog samt samtal med barnen för att så lösningsinriktat som möjligt kunna tillgodose allas välbefinnande i högsta möjliga mån.

hos både barn och personal. Att stärka resiliens sker bland annat genom ett systematiskt arbete med att stärka relationskompetens och de socioemotionella färdigheterna.

7 Leken

Leken är av stor betydelse i fritidshemsverksamheten. Det finns flera typer av lekar, bland annat parallellekar, rollekar, regellekar och konstruktionslekar som alla har samband med barnets ålder och utvecklingssteg. Barnet i fritidshemmet är äldre än barn i övrig barnomsorg och kan därför befinna sig i lite olika utvecklingssteg jämfört med de yngre barnen inom barnomsorgen. Barnet inom fritidshemsverksamheten står ofta inför utmaningen att behärska regellekar. Att behärska exempelvis regellekar handlar också om en social utmaning för barnet och de sociala kompetenserna är väsentliga i regellekar. Barnet leker dock för att leka, inte för att lära, även om ett lärande sker genom leken. Genom leken har ändå barnet möjlighet att skapa de grundläggande förutsättningarna för att bli en kompetent och aktiv deltagare i samhället.

Här beskrivs hur verksamheten planeras:

- så att leken ges tillräckligt med tid och så att barnets lek främjas, så att barn får möjlighet till lek på olika sätt under sin dag, med och utan personalens ledning.

Här beskrivs:

- hurdana rutiner man har inom verksamheten för att skapa tillräckligt med möjligheter till uppsikt för en trygg lekmiljö
- hur man arbetar för att personalen kan stöda barnens lek.

På Södersunda Fritidshem finns det gott om tid för lek i olika former och på olika platser. Lek står centralt i fokus då vi planerar våra aktiviteter samt när vi lägger scheman. Leken som väg för lärande, mental, praktisk samt social utveckling anses mycket viktig. Både fri och styrd lek finns alltid med på schemat. Som ett fritidshem anser vi dock att det är viktigt att all medverkan sker på frivilligbasis då fritidshemmets verksamhets karaktär är sådan att det bygger på frivillighet, engagemang och intresse. Detta medför utökade möjligheter till lek i den form barnet själv vill och ställer samtidigt krav på pedagogerna att entusiasmera barnet till att själv, under vägledning, utmana sitt eget lekande

8 Arbetssätt

Fritidshemmet präglas av ett barncentrerat arbetssätt och fria arbetsformer. Verksamheten inom fritidshemmet handlar också om att leda barnets uppmärksamhet mot en utveckling inom de arbetsområden som fritidshemmet ska arbeta inom och skapa aktiviteter och förutsättningar för detta lärande. I fritidshemmets verksamhet sker lärande genom barnets egen verksamhet och genom social gemenskap där barnet själv deltar i och spelar en aktiv roll.

Här beskrivs hur man i verksamheten arbetar så att barnet ges tillfällen till lärande utifrån sin egna aktiviteter, sina intressen och i en social gemenskap.

På Södersunda fritidshem ges barnen möjlighet till lärande genom ett mångsidigt arbetssätt inom de flesta lär- och utvecklingsområden. Barn lär sig, och utvecklas, på olika vis och för att få barnen att nå de mål vi arbetar efter, samtidigt som deras välbefinnande upprätthålls, så är ett mångsidigt arbetssätt gynnsamt. Oftast rör det sig i verksamheten om att det finns en blandning mellan diskussioner, reflektion och utförande samt utvärdering i en social gemenskap. Detta kan ske i många olika former. Men vanliga former av utförande är till exempel: Konst, musik, dans, sport, spel, konstruktion samt läsning. Alla dessa saker går att göra i teman och med målen i fokus. Vi utgår alltid ifrån barnens intresse och engagemang. Vidare är vi alltid ute en stund per dag och vi har fysisk aktivitet både utomhus samt inomhus i gymnastiksal eller i fritidshemmets lokaler.

9 Lärmiljö

I begreppet lärmiljö innefattas lokaler, platser, gemenskaper och personer, metoder, redskap och tillbehör som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för barnomsorgen kan uppnås och så att de stödjer barnens sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Barnets tankar, idéer, egna erfarenheter, kunskaper, intresse, förslag och individuella behov ska beaktas, tas tillvara och synliggöras i lärmiljöerna.

Här beskrivs hur enheten arbetar med att utveckla lärmiljön.

De vuxna på Södersunda fritidshem är måna om att upprätthålla goda relationer med samtliga barn, att vara noggranna med att barnen skall känna sig trygga, sedda och uppskattade samt att hjälpa varandra med att hålla utkik efter problem som kan uppstå i barnens psykosociala lärmiljö. Vidare utvärderas den fysiska lärmiljön både inne och utomhus kontinuerligt. Dessa utvärderingar sker löpande med både personal och barn för att barnen skall uppleva bästa möjliga lärmiljö.

10 Omsorg, kost och vila

Barnomsorgen ska främja allsidig fysisk, emotionell, social och kognitiv utveckling. Förutom den pedagogiska verksamheten är det därför också viktigt att se till barnets behov av tid för återhämtning och vila, trygga relationer, att stärka barnets möjligheter till att tillägna sig en positiv hållbar inställning till mat och goda matvanor.

10.1 Omsorg

Verksamheten i barnomsorgen ska utgå från en helhetssyn på barn och barnens behov, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Omsorg innebär att tillgodose barnets fysiska grundbehov, men också den emotionella omsorgen om barnet. Vardagsrutiner som innefattar barnets grundbehov och andra dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, är en viktig del av barnets dag. För den emotionella omsorgen och för barnets utveckling är samspelet mellan barn och personal viktigt. Ömsesidiga och respektfulla relationer och närhet utgör grunden för god omsorg. Barn mår bra av att knyta kontakter med andra människor och har ett behov av både trygga vuxna relationer och relationer med jämnåriga.

Här beskrivs hur man inom verksamheten arbetar med:

- att skapa ömsesidiga och trygga relationer
- vardagsrutinerna som lärandesituationer

Personalen arbetar aktivt med att skapa trygghet och goda relationer mellan såväl vuxna som barn. Detta sker genom spontana- och styrda aktiviteter, samtal och tydliga rutiner. Personalen är vidare noggrann med att ta tillvara på de lärandesituationer som uppstår i vardagen eftersom detta anses gynna positiva relationer, lekar, trygghet samt välbefinnande.

10.2 Kost

Barn i barnomsorgen ska erbjudas en hälsosam och lämplig kost som fyller barnets näringsbehov. De gemensamma måltiderna fungerar som en social och pedagogisk situation för barngruppen där barnen bland annat lär sig gott bordsskick och att ta hänsyn till varandra.

Här beskrivs hur enheten arbetar med:

- maten som en hälsofrämjande faktor
- måltidssituationerna som en möjlighet till lärande

Maten serveras ungefär samma tid samtliga dagar och den är varierad samt näringsrik. Kring maten förs det ofta diskussioner för att främja den hälsosamma och hållbara livsstil som barnomsorgen strävar efter. Barnen görs på detta vis medvetna om matens vikt för ett hälsosamt och hållbart liv. Personalen medverkar vid samtliga matsituationer och stöttar barnen i att upprätthålla goda matvanor, bordsskick samt en god social miljö.

10.3 Vila

Barn har rätt till lek, vila och fritid. Balansen mellan aktiviteter och vila återhämtning är viktigt inom barnsomsorgens verksamhet. Det är också viktigt att tänka på att många barn, också lite äldre barn, kan bli trötta och uppleva en ökad stress under eftermiddagarna, vilket man behöver beakta då dagens planeras för balans mellan aktivitet och vila.

Här beskrivs hur man i verksamheten:

- skapar möjlighet för vila och återhämtning under dagen för alla barn

Vilan på Södersunda fritidshem består av möjligheten till att få vistas i en lugn, trygg, miljö där hänsyn tas till barnets behov av återhämtning. I fritidshemmet kan vila se väldigt olika ut och personalen är mån om att samtliga barn skall få den vila och återhämtning som de behöver på eftermiddagarna. Denna återhämtning kommer dock i olika former beroende på barnets individuella behov och kan bestå i allt från att få leka fritt till att läsa böcker eller rita. På Södersunda fritidshem ges det tid till allt detta.

11 Arbetet med förverkligande av arbetsområden för fritidshemsverksamheten

I fritidshemmets verksamhet sker lärande genom barnets egen verksamhet och genom social gemenskap där barnet själv deltar i och spelar en aktiv roll. Fritidshemmet ska skapa en sådan verksamhet där det finns goda förutsättningar för barnen att vara verksamma och själva skapa kontakt med kamrater, välja ut och konstruera aktiviteter och handlingar. Barn skaffar sig kunskap och färdigheter genom att själva vara aktiva på egen hand och tillsammans med andra.

Verksamheten inom fritidshemmet ska planeras utifrån grundläggande principer och arbetsområden. De presenteras nedan.

Fritidshemmets grundläggande principer innebär att verksamheten ska:

- främja barnets delaktighet i beslut som rör verksamheten
- främja jämställdhet och jämlikhet
- stöda barnet i utvecklingen av självständighet och att kunna ta vara på sig själv
- stöda barnets sociala, känslomässiga och etiska utveckling
- erbjuda barnet en mångsidig och stimulerande miljö
- ge barnet möjlighet till vila och återhämtning

Fritidshemsverksamhetens arbetsområden med verksamhetsmål är:

- Språk, kommunikation och sociala färdigheter
- Skapande, kreativitet och aktivitet
- Gemenskap samhälle och natur

Här beskrivs hur man inom verksamheten arbetar med att utveckla olika förmågor, intressen och färdigheter kopplat till uppdraget inom lärområdet ” Språk, kommunikation och sociala färdigheter”



Genom de vardagliga och spontana aktiviteterna skapar verksamheten utrymme att utveckla sitt språk, sitt sätt att kommunicera och de sociala färdigheterna.

Här beskrivs hur man inom verksamheten arbetar med att utveckla olika förmågor, intressen och färdigheter kopplat till uppdraget inom lärområdet ” Skapande, kreativitet och aktivitet”



Barnen ges möjlighet att använda sin kreativitet utifrån egna idéer och även styrda aktiviteter i skapandeprocessen

Här beskrivs hur man inom verksamheten arbetar med att utveckla olika förmågor, intressen och färdigheter kopplat till uppdraget inom arbetsområdet ”Gemenskap, samhälle och natur”



Verksamheten ger barnen verktyg för att skapa en gemenskap och ett intresse för sitt samhälle och naturen runtomkring.

12 Fritidshemsverksamheten för barn med behov av stöd för lärande och skolgång

Varje barn inom barnomsorgen har enligt sitt behov rätt till stöd för sin utveckling och sitt lärande. Det allmänpedagogiska stödet är en del av barnomsorgens dagliga arbete och riktar sig till alla barn som tillfälligt behöver stöd för sin allsidiga utveckling. Varje elev i grundskolan har rätt till handledning och stöd enligt behov för sitt lärande och sin skolgång. Barn som deltar i fritidshemmets verksamhet är läropliktiga och därför utreds det specialpedagogiska och mångprofessionella stödet inom ramen för grundskolans verksamhet. Då barnets stöd utreds och planeras inom ramen för grundskolans verksamhet behöver hänsyn tas till att det kan finnas behov av stödåtgärder också för barnet i fritidshemmets verksamhet. Det är dock viktigt att tänka på att barnets stödbehov kan märkas också enbart inom fritidshemsverksamheten och att personalen inom fritidshemmet också kan märka ett barns stödbehov och även initiera att det utreds.

Stödet behöver samordnas mellan grundskola och fritidshem för att stödet ska skapa en sammanhängande helhet under barnets dag och rutinerna för detta beskrivs i barnhälsoplanen. Det är daghems- eller skolföreståndaren eller rektor som ansvarar över att samordning sker.

Här beskrivs

- rutinerna för hur samarbetet ser ut mellan grundskola och fritidshem för att upptäcka barn med behov av stöd
- ansvarsfördelningen mellan grundskola och fritidshem
- kontakten med hemmet gällande barn i behov av stöd för lärande och skolgång.

Fritidshemmet samarbetar med skolan, kring barn med behov av stöd, genom kontinuerlig kontakt. Skolans ledning har ansvar för att informera fritidshemmets föreståndare om det finns kommande elever med behov av särskilt stöd samt erbjuda handledning och föreslå stödåtgärder för barnet på fritidshemmet. Vid misstanke om att ett barn behöver stöd förs dialog med berörda vuxna, inklusive vårdnadshavare, för att skapa bästa möjliga lösning för barnet.

13 Samarbete med vårdnadshavare

Barnomsorgen ska främja olika former av samarbete för att gynna barnets utveckling, lärande och delaktighet. Barnomsorgens verksamhet bedrivs i nära samverkan med hemmet och barnomsorgen ska skapa förtroendefulla relationer med vårdnadshavare som bär huvudansvaret för barnets fostran, lärande och utveckling.

Här beskrivs:

- vilka rutiner verksamheten har skapat för att främja ett gott samarbete med vårdnadshavarna
- vilka rutiner som finns för att vårdnadshavarna ska få information kring hur barnets mående, lärande och utveckling fortskrider

Personalen på Södersunda Fritidshem gör sig mån om att vara välkomnande och öppna för samtal och möten med vårdnadshavare. Under hela läsåret pågår en kontinuerlig dialog kring de individuella barnen i samverkan med vårdnadshavare. Vid behov diskuteras strategier och framgångsfaktorer med vårdnadshavare för att på så vis skapa ett gemensamt förhållningssätt kring barnet, mellan vårdnadshavare och fritidshemmet. Kortare, positiv, information ges dagligen vid hämtning och för mer utförlig information, eller vid behov, så bokas det möten med vårdnadshavare. Vårdnadshavare kan alltid boka möten med fritidshemmet genom att meddela personalen vid den dagliga kontakten. Vi har i dagsläget inga rutiner för utvecklingssamtal utan uppmuntrar vårdnadshavare att själva fråga oss om en passande tid, detta i och med att avdelningen är så liten att flexibilitet utifrån vårdnadshavares scheman eller livssituation kan iaktas.

För att kunna uppfylla sin fostrande uppgift måste vårdnadshavarna få information om hur deras barns lärande och utveckling fortskrider. Vårdnadshavarna ska informeras om centrala frågor som gäller verksamheten, till exempel läroplan, arbetsplan och olika evenemang.

Samarbetet med vårdnadshavare förutsätter också vårdnadshavares engagemang i barnets tid i barnomsorgen genom exempelvis att ta del av information från enheten, delta i möten och i sin tur delge personalen viktig information, för att barnets tid i barnomsorgen blir så bra som möjligt.

14 Rutiner för övergångar och samarbete

En smidig övergång mellan verksamheter och aktiviteter främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för tillväxt och för att lära sig. Det är viktigt att personalen lyssnar, är lyhörd, öppen och ärlig i kommunikationen med vårdnadshavarna för att skapa goda förutsättningar för trygga övergångar för barnet. I kommunens plan för övergång från barnomsorg till grundskola beskrivs hur fritidshemmet beaktas då övergång från barnomsorg till grundskola sker. (Se ÅLR 2023/2578)

Här beskrivs hur enheten arbetar med

- dagliga övergångar mellan hem/grundskola och fritidshem
- samarbetet med grundskolan gällande övergångar.

Vid övergång mellan dagis till fritids så får vi ta del av det material som daghemmen ger till skolan. Vi börjar alltid med en uppstart där ettorna får information i liten grupp om fritidshemmets regler, hålltider och rutiner. Vidare är vi nogsamma med att barnen skall känna sig trygga med personalen samt hitta något som passar just dem. Personalen lägger därför stor vikt vid välkomnande utav nya barn och är nogsamma med att stötta barnen särskilt vid överlämningar. Detta fortsätter sedan i överlämning mellan skola och fritids, vilket sker dagligen, då vi ser till att ha så mycket personal på plats som möjligt för att underlätta även dessa övergångar.

15 Arbetet med utvärdering av verksamheten

Ett bra kvalitetsarbete bygger på att barnomsorgen planerar, följer upp och utvärderar sitt eget arbete, tar tillvara resultaten och omsätter dem i olika åtgärder för att utveckla verksamheten. Det är kommunens ansvar att se till att enheten har förutsättningar att göra detta. Genom utvärdering kan enheten fånga upp vad som fungerat bra och vad som fungerat mindre bra. Det är viktigt att alla parter, barnen, vårdnadshavarna, ledningen och personalen, utvärderar verksamheten.

Inom barnomsorgen bör man kontinuerligt utvärdera hur läroplanen har förverkligats i verksamheten. Utvärderingen kan fokusera på bland annat personalens kommunikation med barnen, stämningen i gruppen, pedagogiska arbetssätt, verksamhetens innehåll, samarbetet med hemmen, barnhälsan, personalresurserna, utrymmena eller lärmiljöerna. I ett daghem ansvarar daghemsföreståndaren för att möjliggöra och följa upp utvärderingen medan det i ett fritidshem ansvaras över av rektor eller daghemsföreståndare. Resultaten av utvärderingen ska fungera som ett instrument för verksamhetens interna utveckling och vid behov leda till justeringar av verksamhetsidé och arbetsrutiner. Uppföljningen och utvärderingen syftar alltså till att synliggöra resultat och ge underlag för eventuella förändringar. Det är inte bara fråga om att kontrollera hur ansvaret fullföljts utan en fråga om hur arbetet ska fortsätta och utvecklas.

Här beskrivs hur man inom verksamheten utvärderar och följer upp arbetet på enheten.

Här beskrivs således:

- vilka områden man utvärderar
- hur rutinerna för utvärderingen ser ut
- hur man följer upp resultaten
- hur man sedan arbetar med att utveckla verksamheten utifrån resultaten

På Södersunda Fritidshem nyttjas daglig kontinuerlig utvärdering, med barn och personal. Ofta muntlig, men vid t.ex. fritidsmöten så sker det även skriftligt. Vidare har personalen ett tillfälle i slutet av varje termin där en mer utförlig utvärdering görs inom personalgruppen. Resultaten av tidigare utvärderingar följs även upp på vid samma tillfällen. De områden som utvärderas utgår från arbetsplanen och är således: Målsättningar för verksamhetsåret, verksamhetsårets kalendarium och hålltider, jämlikhet och jämställdhet, hållbar utveckling, arbetet med barns delaktighet och inflytande, välbefinnande, lärmiljö, omsorg, kost, vila, arbetet med förverkligande av arbetsområden för fritidshemsverksamheten, fritidshemsverksamheten för barn med behov av stöd för lärande och skolgång, samarbete med vårdnadshavare samt rutiner för övergångar inom barnomsorgen.

Om resultaten av utvärderingen inom ett område anses positiva fortsätter vi på liknande vis kommande termin. Ifall åtgärder krävs eller lämpliga ändringsförslag inkommer, från till exempel barnen, så testas dessa och utvärderas sedan igen efter att förändringen har provats på ett adekvat vis.

Inom samtliga områden som utvärderas läggs vikt vid att det skall bli så bra som möjligt för nuvarande barngrupp, varför behandlingen utav utvärderingens resultat genomförs så att anpassningar som gynnar nuvarande barngrupp sker på ett sådant vis att de passar just de barnen. Detta innebär att resultaten av utvärderingarna anpassas mellan terminer och läsår för att passa de barn som kommer vara på plats inom verksamheten kommande termin.

16 Beskrivning av religiösa evenemang och verksamhet med inslag av religionsutövning

Landskapslag om barnomsorg och grundskola slår fast att verksamheten inom barnomsorgen är ickekonfessionell och barnets och vårdnadshavarnas livsåskådning ska beaktas och respekteras i planeringen av verksamheten. Vidare styrs verksamheten också av bestämmelserna om religions- och samvetsfrihet i Finlands grundlag (FFS 731/1999). Landskapsregeringen har tagit fram anvisningar (ÅLR 2021/3409) gällande högtider och religiösa evenemang i den allmänna verksamheten inom barnomsorg och grundskola vars syfte är trygga att de kulturella grundrättigheterna och de grundrättigheter som

gäller religionsfrihet förverkligas inom barnomsorgen och grundskolan, att främja tolerans och pluralism samt att säkerställa att undervisningen är religiöst och konfessionellt obunden.

Kommunen kan besluta om religiösa evenemang ska ingå i barnomsorgens och grundskolans verksamhet eller om det inte ska göra det. Religiösa evenemang (t.ex. gudstjänster och religiösa morgonsamlingar) är religionsutövning. Om kommunen väljer att religiösa evenemang ska ingå i verksamheterna ska de beskrivas i arbetsplanen. Vid religiösa evenemang och förrättningar ska man ordna alternativ och meningsfull sysselsättning. Den alternativa verksamheten ska med undantag för det religiösa innehållet till sin natur och sina mål vara så lika som möjligt det evenemang i vars ställe verksamheten ordnas. I barnomsorgen ska man också se till att deltagandet eller icke-deltagandet i de religiösa evenemangen inte leder till att barnet stämplas eller till andra menliga följder för barnet. Det väsentliga är att vårdnadshavaren har en faktisk och genuin möjlighet att välja om barnet ska delta i evenemang och förrättningar som innehåller religiösa inslag. Religiösa evenemang och förrättningar ska ordnas separat från den övriga verksamheten. Enheten ska se till att friheten att inte delta i religionsutövning också uppnås i praktiken, till exempel så att de alternativa evenemangen ordnas på en fysiskt annan plats. I synnerhet när man överväger att ordna religiösa evenemang och alternativ verksamhet inom enheten ska man i det praktiska genomförandet försäkra sig om att likabehandlingen av barnen inte äventyras och att inga barn stämplas. Daghemmet ansvarar för barnens säkerhet i alla situationer.

Om religiösa evenemang ordnas så beskrivs här hur man ordnar verksamheten, i enlighet med anvisning (ÅLR 2021/3409) då verksamheten innehåller religiösa evenemang.

Här beskrivs således

- vilka religiösa evenemang som ordnas
- vilken alternativ verksamhet som ordnas
- hur man säkerställer att vårdnadshavaren har en faktisk och genuin möjlighet att välja om eleven ska delta i evenemang och förrättningar som innehåller religiösa inslag
- hur man ser till att deltagandet eller icke-deltagandet i de religiösa evenemangen inte leder till att barnet stämplas eller till andra menliga följder för barnet

På Södersunda Fritidshem anordnas inga religiösa evenemang och vi deltar heller inte i några religiösa evenemang. Det enda i verksamheten som tangerar religiös verksamhet är barnkören som anordnas i skolan, till vilken fritidshemmets barn är inbjudna. Barnkören sker på frivillig basis och anmälan till kören gör vårdnadshavare direkt till körledaren. Barnkören har således ingen koppling till fritidshemmet och medan den pågår fortgår fritidshemsverksamhet som vanligt på fritidshemmet. Barnkören behandlas vidare inte som att det är någon religiös tillställning utan som en musikalisk utövning vilket leder till att barn som deltar inte stämplas som religiösa eller får andra negativa menliga påföljder.

Bilaga A - KST § 179



Arbetsplan Södersunda skola

LÄSÅRET 2024-25

Dnr: ÅLR2021/1926

Datum: 11.3.2021

Utbildnings- och kulturavdelningen

Innehåll

Förord.....	2
Inledning.....	2
1 Verksamhetsidé och värdegrund.....	3
1.1 Målsättningar för läsåret.....	4
2 Skolvisa uppgifter	5
2.1 Elevantal och klasser	5
2.2 Ledning, lärare och personal	5
2.3 Läsårets och skoldagens arbetstider.....	7
3 Trivselstadga	7
4 Undervisningsarrangemang.....	10
4.1 Undervisning utanför skolan.....	10
4.2 Helhetsskapande undervisningsarrangemang	10
4.3 Särskilda undervisningsarrangemang	11
4.4 Flexibel undervisning.....	12
4.5 Undervisning i särskilda situationer	13
4.6 Distansundervisning	13
5 Stöd för lärande och skolgång	15
5.1 Allmän pedagogiskt stöd	15
5.2 Specialpedagogiskt stöd	15
5.3 Mångprofessionellt stöd.....	16
6 Elevrådsarbete och elevdelaktighet	18
7 Timfördelning	19
7.1 Kursplaner tillvalsämnen	20
Mall för kursplan	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Mall för kursplan	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Förord

Anvisningen för uppgörandet av arbetsplan har valts att göras som en ifyllnadsbar mall. Meningen är att varje skola fyller i mallens rutor i enlighet med hur verksamhetens ser ut på den skolan. Det går även att ändra layout, ändra och radera i texterna utanför rutorna men man bör vara aktsam att inte någon väsentlig information faller bort då man omformar mallen.

Målsättningen med mallen är att den ska infogas i Vilma som en ifyllningsbar mall för att minska arbetsmängden med uppgörandet av planen.

Inledning

I enlighet 12 § del III i LL (2020:32) om barnomsorg och grundskola ska alla grundskolor på Åland göra upp en arbetsplan inför varje läsår. I arbetsplanen ska innehållet för skolans undervisning och fostran preciseras och tydliggöras samt de metoder skolan använder för att uppfylla målsättningar och riktlinjer som slagits fast i lagen, förordningen och läroplanen beskrivas. Arbetsplanen sammanställs av rektorn eller föreståndaren i samråd med lärarna och den ska godkännas av den ansvariga nämnden i kommunen och tillställas landskapsregeringen för kännedom. Elevrådet ska få ta del av arbetsplanen och övriga planer och dokument innan de godkänns och få möjlighet att påverka de delar som direkt berör deras vardag.

I enlighet med ÅLp21 ska följande ingå i arbetsplanen:

- Beskrivning av skolans verksamhetsidé och värderingar
- Målsättningar för läsåret
- Trivselstadga (ordningsregler och kriterier för ansvar och samarbete)
- Förtydligande av skolspecifika undervisningsarrangemang under det kommande läsåret
- Beskrivning över hur helhetsskapande undervisning kommer att genomföras
- Beskrivning av distansundervisning
- Beskrivning av elevrådsarbete och elevers delaktighet
- Skolans timfördelning (enligt LR:s mall)
- Språkprogram
- Kursplaner för tillvalsämnen (enligt LR:s mall)
- Kontaktuppgifter och läraruppgifter

Följande ska vara digitalt tillgängligt på kommunens eller skolans hemsida eller liknande och uppdateras årligen:

- Elevhälsoplan (beslut nr 29 U2, ÅLR2021/837)
- Antimobbningsplan där förebyggande arbete mot mobbning ingår samt en beskrivning över hur arbetsgången går till vid eventuell mobbning/kränkning och en årsupdaterad ansvarsfördelning i arbetsgången.
- Likabehandlingsplan
- ANDTS-plan (beslut nr 29 U2, ÅLR2019/31)
- Plan för hur samarbetet och övergången från barnomsorg till skola organiseras
- Plan för fostrande samtal och disciplinära åtgärder (beslut nr 30 U2, ÅLR2021/434)

1 Verksamhetsidé och värdegrund

Grundskolans grundläggande uppgift är att undervisa och skapa förutsättningar för elevens lärande. Hemmet har det huvudsakliga ansvaret för barnets uppfostran men grundskolans fostrande verksamhet stöder hemmen och vårdnadshavarna i att främja barnets utveckling och lärande samt att stärka elevens sociala färdigheter och sunda självkänsla. Det ligger i varje lärares uppdrag att aktivt arbeta för att den gemensamma värdegrunden i skolan förverkligas. Alla som arbetar i skolan behöver reflektera över sin egen del som påverkare i skolan och ta till sig den värdegrund som formuleras i läroplanen för grundskolan på Åland.

Den värdegrund och de riktlinjer för skolans verksamhet som betonas i läroplanen för grundskolan på Åland diskuteras på ett gemensamt personalmöte när läsåret startar i augusti. Klasslärarna för värdegrundsdiskussioner med vårdnadshavarna på föräldramöten och under utvecklingssamtal. Under läsåret frigörs tid för värdegrundsdiskussioner på kollegiemöten. Utvärdering av läsåret sker i slutet av vårterminen och då följer vi upp huruvida vi lyckats nå målen och vad vi kan utveckla i vår verksamhet.

Jämlikhet, jämställdhet och demokrati

Jämlikhet och alla människors lika värde är viktig värdegrund i vår skola. Alla barn har samma rättigheter och lika värde och ska skyddas mot diskriminering. Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barnet samt att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Alla elever är unika och har rätt till god undervisning

Varje elev har rätt att lyckas i sitt skolarbete enligt sina egna förutsättningar. Eleven ska känna sig hörd, sedd och uppskattad i skolgemenskapen, samt få stöd för sitt lärande och mående. Skolan ska skapa lust att lära och grunder för "det livslånga lärandet".

Åland och omvärlden

Eleven ska få inblick i kulturtraditionen på Åland och den livsmiljö som ett självstyrt landskap utgör, få en förståelse för vad en åländska självstyrelsen och demilitariseringen innebär samt lära sig om andra kulturer och se rikedomerna i kulturell mångfald.

Hållbar utveckling

Vår strävan är att eleven ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Målsättningen är att eleven blir delaktig och kritiskt tänkande både ur ett lokalt och globalt perspektiv.

1.1 Målsättningar för läsåret

Alla grundskolor ska inför varje nytt läsår planera vilka delområden i läroplanen man väljer att fokusera på under året. Vad man väljer att formulera som specifika målsättningar ska synas i skolans hela verksamhet under läsåret. Skolans specifika målsättningarna kan handla om att fokusera på områden som konstaterats vara utmanande i skolans interna utvärdering (t.ex. ett lågt läsintresse kan leda till att man väljer att lyfta läsning eller ökad mobbing leder till att man fokuserar på förebyggande åtgärder för en trygg lärmiljö) eller teman som formulerats av landskapsregeringen som ska genomsyra (Åland 100, fokusområden inom implementeringen av läroplanen)

Välbefinnande i skolan

Vad behöver vi för att må bra i skolan? Tillsammans sätter vi ord på vad välbefinnande betyder för oss, både hos personalen och hos elever. Vårdnadshavarna ska också vara delaktiga i arbetet med en välmående skola.

Vi arbetar enligt principerna för positiv psykologi och betonar styrka, glädje och medkänsla. Eleverna lär sig sätta ord på sina känslor samt identifiera sina egna styrkor. Eleverna lär sig använda "styrkespråket" så mycket som möjligt i skolvardagen. Vi arbetar med att eleven ska lära känna sig själv och acceptera sig själv som den man är, att skapa goda relationer, känna engagemang och iver, uppnå sina mål och komma tillbaka efter motgång.

Vi har schemalagt en veckotimme för välmående i åk 1-4, då man t ex arbetar med samarbetsövningar, rörelse i klassrummet eller utomhus, antimobbingsarbete, samt övningar från boken "Öka välbefinnandet i skolan" och "Livskunskap". Åk 5-6 arbetar med välmående i t ex religion- och livsåskådnings kunskap och hälsokunskap.

En grupp, bestående av lärare, skolledare och assistenter inom SÅUD, har gjort upp en plan för arbetet med välbefinnande i distriktet utgående från Åse Fagerlunds bok "Öka välbefinnandet i skolan".

Styrketräning årskurs 1,4,7 Styrketräning med elever i tre steg (sid. 42–43)

Åk 1 Styrkearbete för att stärka elevernas självkänsla. (sid. 44 – 57).

Åk 4 Stärk elevernas medkänsla genom att se styrkor hos varandra. (sid. 58 – 67).

Åk 7 Använd styrkorna för att växa och utvecklas. (sid. 68 – 86).

Medkänsla årskurs 2,5,8 Medkänsla (sid. 144 – 190)

Åk 2 God vänskap (sid. 148 – 159).

Åk 5 Vänlighet och tacksamhet samt hinkarna (sid. 160 – 163 + 175 – 190).

Åk 8 Lösa konflikter, vänligt men bestämt (sid. 164 – 174).

Resiliens årskurs 3,6,9 Resiliens (sid. 87 – 140)

Åk 3 Glädje – bygga känslspråk (sid. 92 – 114).

Åk 6 Positiva känslor i klassen (sid. 117 – 127).

Åk 9 Att öka sina positiva känslor (sid. 129 – 140).

Motorik och rörelse

Motorik och rörelse befrämjar inläringen och bör därför vara en del av elevens skoldag. Medvetna rörelsepåuser under lektionstid blir en del av undervisningen.

Nya läroplanen och IT-strategin

Vi planerar olika områden t ex att synliggöra lärandet, kompetenserna, mångsidiga arbetsätt och mångsidig bedömning som vi månadsvis lägger fokus på. Vid planeringen tar vi IT-strategin i beaktade och börjar använda oss av den. Vi lär av varandra och delar med oss av goda exempel.

2 Skolvisa uppgifter

2.1 Elevantal och klasser

<u>Klass:</u>	<u>Elevantal:</u>	<u>lägre+högre åk:</u>	<u>Klasslärare:</u>
1-2A	10 elever	(7+3)	Erica Englund
1-2B	14 elever	(7+7)	Jeanette Karlsson
3-4A	13 elever	(8+5)	Josephine Lönngren
3-4B	12 elever	(5+7)	Anna Alopæus
5-6A	16 elever	(10+6)	Hanna Påvals
5-6B	16 elever	(9+7)	Malin Sundström
Totalt:	81 elever		

2.2 Ledning, lärare och personal

Kontaktuppgifter och ansvarsområden för ledning och lärare:

Utbildningschef	Mathias Eriksson	tel: 328 117
Rektor	Susanne Hellström	tel: 329 714
Biträdande rektor, platsansvarig	Carina Jansson	te.: 329 741

Speciallärare	Jennica Lundberg
Klasslärare i studio	Josephine Fellman
Timlärare	Oskar Högström
Timlärare TX	Ann-Britt Harberg-Lindroos
Timlärare MU	Kalliope Grammenos

E-postadress enligt principen: fornamn.efternamn@sahd.ax

Kanslist	Ann Sindén	tel: 329 740
Vaktmästare	Dan Holmqvist	tel: 0457 3427 911
Köket	Cecilia Jansson	tel: 329 743/ 0457 3453 301
	Mia Sandell	
Hälsovårdare	Madeleine Glandberger	tel: 0457 530 2183
Skolkurator	Amanda Påvals	tel: 328 764
Södersunda Fritidshem, förest.	Cia Langebro	tel: 329 750/0457 3434 315
Jomala bibliotek	Mervi Appel	tel: 329 770/329771
Fritidsledare	Gustav Mattsson	tel: 329 792/0457 569 2259

Psykolog, Åland har sedan 1.1.2021 en skolorganisation med ett team som jobbar på hela Åland med gemensamma riktlinjer. Varje skola får en kontaktpsycholog från lå 2023-24.

Ansvarsområden för ledning och lärare

Ledningsgrupper

Rektor och biträdande rektorer i Jomala träffas en gång per månad för att lyfta gemensamma frågor som rör lågstadieskolorna. En ledningsgrupp för skolan, bestående av biträdande rektor och vice platsansvarig kan mötas vid behov.

Kollegialt lärande

I Södersunda skola råder en delgivande kultur och vi lär av varandra för att utveckla skolan. Lärare som har deltagit i fortbildning delger kollegor.

Kompanjonlärarskap

Lärare träffas varje vecka och samarbetar i sitt arbetslag för att planera undervisningen och temaområden i årskurserna. Målsättningen är att lärarna ska hitta gemensamma arbetsätt och metoder som utvecklar och stöder det kollegiala lärande.

Samplanering

Lärare deltar i gemensamma kollegiemöten kring planering, information samt frågor om skolutveckling. Assistenterna deltar enligt överenskommelse och vid behov.

Lärarna i ett arbetslag träffas en gång i veckan för gemensam planering. Assistenterna deltar enligt överenskommelse vid behov.

Kollegiet kan samlas till pedagogiska träffar då mer tidskrävande frågor behandlas.

Samplaneringstid användas även till samarbete och kontakt mellan hem och skola samt utvecklingssamtal, elevvårdsarbete på olika plan och samarbete med andra skolor, barnomsorgen och högstadiet.

Ansvarsområden

Lärare ingår i en/två arbetsgrupper där gruppen arbetar specifikt med något ansvarsområde som berör skolans arbete under skolåret.

2.3 Läsårets och skoldagens arbetstider

Läsårets arbetstider:

Läsåret startar torsdagen den 15 augusti 2024 och avslutas fredagen den 6 juni 2025.

Höstlovet infaller torsdag och fredag den 17-18 oktober 2024.

Jullov är det mellan den 21 december 2024 och 6 januari 2025.

Vinterlovet infaller mellan den 17 och den 21 februari 2025.

Lovdag i samband med påsk torsdagen den 17 april 2025.

Lovdag i samband med Kristi Himmelfärdsdag fredagen den 30 maj 2025.

Skoldagens arbetstider:

Lektionstiden är 45 minuter

Kl. 9.00 Skoldagen inleds

Kl. 9.45-10.00 Rast

Kl. 10.45 Lunch (matlag 1)

Kl. 10.45-11.00 Rast (matlag 2)

Kl. 11.05-11.15 Rast (matlag 1)

Kl. 11.45 Lunch (matlag 2)

Kl. 12.00-12.15 Rast

Kl. 13.00-13.15 Rast

Kl. 14.00-14.15 Mellanmål och rast

Kl. 15.00 Skoldagen avslutas

3 Trivselstadga

För att främja den interna ordningen i skolan, ostörda studier samt trygghet och trivsel i skolan ska skolan ha en trivselstadga. Trivselstadgan ingår i arbetsplanen. I trivselstadgan formuleras ordningsregler samt kriterier för ansvar och samarbete.

Elevens förmåga till ansvar och samarbete ska bedömas genom handledande respons på uppförande i relation till de *kriterier som ställts upp i skolans trivselstadga*. Kriterierna för ansvar och samarbete ska grunda sig på skolans målsättningar för fostran, riktlinjerna för skolans verksamhetskultur och ordningsreglerna som ska finnas i arbetsplanen. Eleven och vårdnadshavarna ska få information om grunderna för bedömning av ansvar och samarbete.

Ansvar och samarbete anges i betyget som ett verbalt omdöme vid sidan av den övriga skalan för bedömning. Bedömning av ansvar och samarbete antecknas inte i avgångs- och skiljebetyget.

Hänsyn och respekt

- *vi är ärliga, hjälpsamma och trevliga mot varandra*
- *vi kommer i tid till lektionen*
- *vi använder inte svordomar och kränkningar*
- *vi mobbar inte*
- *vi ger varandra arbetsro*
- *vi går tyst i korridorer*
- *vi är rädda om skolans utrustning*

Eget ansvar

- *var och en tar ansvar för sitt skolarbete, material och egna kläder*
- *saker som man är rädd om lämnas hemma*
- *mobiltelefonen är på ljudlöst läge i väskan under skoldagen*
- *godis och tuggummi lämnas hemma*
- *föremål som kan skada dig själv och andra tas inte med till skolan*

Lunch och mellanmål

- *vi smakar på maten och undviker att kasta bort mat*
- *vi äter med fint bordsskick*
- *vi pratar med låg röst*

Skolgården

- *alla raster är uteraster (undantag vid -15 grader och extremt oväder)*
- *vi vistas innanför skolans område*
- *det är förbjudet att kasta stenar, pinnar, snö, snöbollar och annat som kan skada någon*

Skolskjutsar och utfärder

- *vi väntar på skjuts inne på skolgården*
- *alla använder säkerhetsbälte i bussar och taxibilar*
- *vi pratar med låg röst*
- *chauffören bestämmer i sitt fordon*
- *vi använder hörlurar om vi lyssnar på något i mobiltelefonen*
- *att fotografera eller filma någon är inte tillåtet*

EXEMPEL på kriterier för ansvar och samarbete

Kriterier för försvarligt	Kriterier nöjaktigt	Kriterier för bra	Kriterier för berömligt
Eleven kan inte uppföra sig i enlighet med skolans och klassens regler och uppvisar ett respektlöst beteende och har en negativ attityd.	Eleven känner till reglerna, men har ibland svårt att följa dem och uppvisar ibland ett respektlöst beteende.	Eleven uppför sig i enlighet med skolans och klassens regler och tar hänsyn och visar tolerans mot andra.	Eleven bidrar aktivt till att upprätthålla arbetsron och trivseln i skolmiljön och bryr sig om sitt eget och andras välmående
Eleven använder ett ovårdat språk.	Eleven använder ibland ett ovårdat språk.	Eleven använder ett sakligt språk	Eleven har ett gott språkbruk
Eleven stör arbetsron och samarbetar inte med andra.	Eleven stör ofta arbetsron och har svårt för att samarbeta.	Eleven ger arbetsro och kan samarbeta med andra.	Eleven bidrar till att upprätthålla arbetsron och tar ansvar för att samarbetet i gruppen fungerar.
Eleven missköter sina uppgifter och förströr material.	Eleven glömmer ofta att utföra sina uppgifter och tappar sitt material.	Eleven utför sina uppgifter och tar ansvar för sitt material.	Eleven tar ansvar för och värdesätter sina uppgifter och sitt material.
Eleven är upprepade gånger oärlig eller uppför sig våldsamt eller aggressivt.	Eleven visar för det mesta hänsyn.	Eleven är pålitlig och hjälpsam mot andra och uppför sig sakligt och vänligt.	Eleven är pålitlig, hjälpsam och trevlig mot andra.

4 Undervisningsarrangemang

Enligt 6 § del III LL (202:32) om barnomsorg och grundskola kan undervisningen i grundskolan bedrivas i form av allmänundervisning, specialundervisning och träningsundervisning. Undervisningen ordnas som närundervisning, distansundervisning och som verksamhet utanför skolan. Den huvudsakliga undervisningsformen i grundskolan är närundervisning. De skolspecifika undervisningsformerna under läsåret ska beskrivas i arbetsplanen.

4.1 Undervisning utanför skolan

Gemensamma friluftsdagar ordnas höst, vinter och vår och skollunchen intas då gärna utomhus. Inom ramen för skolans budget deltar eleverna i skolidrottsevenemang, besöker åländska museer och sevärdheter samt gör andra ändamålsenliga studiebesök och exkursioner på Åland.

Om intresse finns deltar lag från skolan i Stafettkarnevalen som ordnas i Helsingfors.

Simundervisning ges i Mariebad, Godby simhall eller Folkhälsans allaktivitetshus.

Skid- och skridskoundervisning ges efter vinterns förutsättningar på skolgården, alternativt på Skidcentret/Islandia.

Eleverna får besöka kommunens bibliotek en gång per månad.

Vi besöker Jomala kyrka i samband med advent eller jul. Elever som inte följer med till kyrkan erhåller motsvarande program med julsånger och läsning av julberättelse i skolan.

Då det gäller klassutfärder utgår vi från modellen:

<i>åk 1-2:</i>	<i>en skoldag i skolans närområde</i>
<i>åk 3-4:</i>	<i>en skoldag utanför skolan</i>
<i>åk 5-6:</i>	<i>en heldag inom Åland</i>

4.2 Helhetsskapande undervisningsarrangemang

För att kunna garantera att alla elever har möjlighet att få ta del av helhetsskapande undervisning ska alla skolor sträva efter att ha *minst ett helhetsskapande lärområde per läsår*. I skolans arbetsplan ska de ämnesövergripande lärområdenas mål och innehåll och hur de förverkligas preciseras. Den tidsmässiga omfattningen av ett lärområde ska planeras så att eleven får tid att fördjupa sig i innehållet och arbeta målinriktat, mångsidigt och uthålligt. Skolorna kan även besluta om andra sätt att göra undervisningen mera helhetsskapande och beskriva dessa i arbetsplanen.

Målet med helhetsskapande undervisning är att göra det möjligt att förstå förhållandet mellan olika fenomen och på vilket sätt de är beroende av varandra. Helhetsskapande undervisning innebär samarbete mellan lärare och ämnesövergripande samarbete. Helhetsskapande undervisning ger eleven bättre möjligheter att kombinera kunskaper och färdigheter från olika läroämnen och att i växelverkan med andra strukturera dem till meningsfulla helheter.

Arbetsperioder då eleven undersöker helheter och kombinerar och undersöker olika vetenskapsgrenar stärker elevens förmåga att uppfatta vilken betydelse det lärda i skolan har för det egna livet och i ett vidare perspektiv för samhället och mänskligheten. Samtidigt får eleven redskap för att vidga och

strukturera sin världsbild. Genom helhetsskapande arbetssätt stöds även elevens möjlighet att utveckla de olika nyckelkompetenserna.

Omfattningen och sättet på vilket man förverkligar helhetsskapande undervisning kan variera beroende på elevernas behov och målen för undervisningen. Undervisningen *kan* till exempel genomföras genom att

- studera samma tema parallellt i två eller flera läroämnen samtidigt
- dela in innehåll som hör till samma tema i perioder som följer på varandra
- ordna aktiverande evenemang såsom temadagar, olika tillställningar, kampanjer, och studiebesök
- planera mångvetenskapliga lärområden som omfattar en längre period och flera läroämnen och som kan innehålla ovannämnda helhetsskapande metoder
- skapa helheter där många läroämnen samverkar.

Äppelträdgården (Hösttermin)

På skolgården växer äppelträd och varje höst dignar träden av äpplen som inte används. Åland är ett område där det odlas mycket äpplen och därför känns det relevant att ha en temavecka om äpplen. Vi väljer helhetsskapande undervisning för att fördjupa oss i ämnet, kombinera kunskaper och skapa en helhetsbild i ämnet

Målet är att eleverna får utveckla nyckelkompetenserna genom att läsa och skriva texter, lära sig begrepp, arbeta i grupper, kommunicera, använda digitala verktyg, arbeta kreativt, röra sig utanför skolans väggar samt få en förståelse för odling och förädling av äpplen.

Det helhetsskapande arbetet sker både som en gemensam tema-vecka i skolan och i arbetslagen.

Hållbarhet och miljö(Vårtermin)

Målet med temat är att eleverna ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar och utveckla elevens miljömedvetenhet och vilja att värna om naturens mångfald samt bidra till en hållbar livsstil. Vi arbetar ämnesövergripande så att eleverna får utveckla sina kompetenser.

Jomala kommun har tillsammans med Ålands natur & miljö utarbetat ett material för en Giftfri grundskola/Giftfri elev som kommer att användas.

4.3 Särskilda undervisningsarrangemang

Undervisningen i grundskolan kan, om det är motiverat för elevens bästa, ordnas på annat sätt än vad som anges i LL om barnomsorg och grundskola. Med hänvisning till vad som i lag benämns som särskilda undervisningsarrangemang kan en elev till exempel börja sin skolgång i årskurs två, bli befriad från ett ämne eller flyttas upp en årskurs. Motiv till att ordna undervisningen på särskilda sätt är

- om eleven till någon del redan har kunskaper och färdigheter som motsvarar grundskolans lärokurs

- om det med hänsyn till elevens förhållanden och tidigare studier är oskäligt att eleven ska genomgå grundskolans lärokurs eller
- om det är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd.

Innan skolan tillämpar särskilda undervisningsarrangemang ska elevens vårdnadshavare ges möjlighet att bli hörd. Skolföreståndaren eller skolans rektor fattar beslut om särskilda undervisningsarrangemang i samarbete med elevhälsan, men åtgärderna kräver inte överföring till specialpedagogiskt eller mångprofessionellt stöd. Om det är motiverat ska ett åtgärdsprogram upprättas.

1. *Klasslärare diskuterar ärendet med elevens vårdnadshavare.*
2. *Ärendet tas upp och diskuteras i skolans elevhälsogrupp.*
3. *Elevens vårdnadshavare blir hörda.*
4. *Skolpsykolog konsulteras.*
5. *Rektor och klasslärare skriver ett underlag för beslut.*
6. *Utbildningschefen tar beslut i ärendet.*

4.4 Flexibel undervisning

Enligt LL om barnomsorg och grundskola kan kommunen ordna flexibel undervisningsform. Med undervisningsformen avses en individanpassad undervisning, lärande och stöd för utveckling som ordnas i enlighet med den allmänna läroplanen. Undervisningen kan ordnas i smågrupper, på arbetsplatser och i andra lärmiljöer. En elev väljs till flexibel skolgång utgående från en ansökan som eleven eller vårdnadshavaren gör eller på initiativ av skolan. Skolföreståndare eller rektor beslutar om elevens flexibla skolgång. Flexibel skolgång förutsätter inte beslut om mångprofessionellt stöd och anpassad lärokurs men ett beslut om specialpedagogiskt stöd krävs och ett åtgärdsprogram ska upprättas.

Syftet med den flexibla skolgången är att minska avbrotten i grundskoleutbildningen och främja inkludering. Målet är att stärka elevens studiemotivation och livskompetens. Den flexibla skolgången är i första hand avsedd för elever i årskurs 7–9 som underpresterar och har svag studiemotivation och för elever som bedöms vara i riskzonen för att bli utslagna från fortsatt utbildning och arbetslivet. Undervisningen ska präglas av yrkes- och sektorsövergripande samarbete.

Undervisningen i den flexibla skolgången ska ordnas som närundervisning i skolan och i form av handledda studier på arbetsplatser och i andra lärmiljöer. Studier utanför skolan är en viktig del av den flexibla undervisningsformen. Under dessa perioder har eleven rätt till handledning och undervisning

Undervisning i liten grupp/Studio finns på skolan. En lärare ansvarar för undervisningen i Studion. Denna undervisningsform möjliggör flexibla lösningar för elever med t ex NPF-problematik. EHG-gruppen beslutar om undervisning i Studion vilket dokumenteras i elevens åtgärdsprogram. Läraren i studion samarbetar med elevens klasslärare.

av en lärare. Eleven ska ges uppgifter i enlighet med läroplanen och resultaten ska beaktas vid bedömningen.

4.5 Undervisning i särskilda situationer

För att ordna undervisning och stöd för en elev som till exempel är allvarligt sjuk eller befinner sig i en svår livssituation förutsätts särskilda åtgärder. Omständigheterna kan bland annat vara att eleven är inskriven på sjukhus, eleven får eftervård i hemmet, eleven är patient inom barn- och ungdomspsykiatri eller att eleven på grund av psykiska eller fysiska hälsoskäl inte kan gå i den egna skolan.

Undervisningen för elever i särskilda situationer sker huvudsakligen utanför skolan och kan även ordnas genom distansundervisning. Huvudmannen för skolan där eleven är inskriven ansvarar för undervisningen. Eleven ska få det stöd som behövs vid övergången till undervisning i särskilda situationer eller återgången tillbaka till sin egen skola.

Undervisning i särskilda situationer är en individuell undervisning som anpassas helt och hållet efter varje elevs behov, förutsättningar och dagsform. Undervisningen beskrivs i ett åtgärdsprogram som görs upp av den ansvariga läraren tillsammans med berörda lärare och personal inom barn- och elevhälsan. Åtgärdsprogrammet ska innehålla en plan för hur eleven ska återgå till allmänundervisningen.

1. *Diskussion mellan hemmet och skolan kring den uppkomna situationen.*
2. *Rektor kallar till nätverksmöte för att utreda elevens möjlighet att tillgodogöra sig undervisning samt hur den ska förverkligas.*
3. *Rektor tar beslut i ärendet på vårdnadshavarnas ansökan eller initiativ från skolan.*
4. *Ansvarspersoner utses och resurser sätts in.*
5. *Kontinuerlig uppföljning och utvärdering görs ifall ändringar i arrangemangen behöver göras.*

4.6 Distansundervisning

Med distansundervisning avses en undervisning som man kan ta del av med hjälp av digitala verktyg och där läraren kan finnas med i realtid på en annan plats än den som eleven befinner sig på. Läraren och eleven är inte i samma rum. Distansundervisning ska ges av en lärare anställd av en åländsk skola till en elev i en åländsk skola. Den skola som mottar distansundervisning ska värna om undervisningsgruppens trygghet, säkerhet och välbefinnande samt trygga elevens möjligheter till kommunikation som främjar lärande. Utgående från elevens och gruppens behov ska handledning och övervakning ske enligt samma principer som i andra undervisningssituationer. Den undervisande läraren ansvarar för bedömningen.

Undervisningen i grundskolan kan ordnas som distansundervisning om skolan saknar en behörig lärare i det aktuella ämnet och en sådan inte har kunnat anställas, om distansundervisning objektivt motiveras av ett pedagogiskt mervärde (till exempel ersättande skolor) och för elever som behöver

fler utmaningar eller har rätt till undervisning i särskilda situationer. Dessutom är det möjligt att ordna undervisningen som distansundervisning för en eller flera elevgrupper eller enskilda elever i exceptionella situationer då landskapsregeringen eller någon annan myndighet helt eller delvis stängt en grundskola med stöd av lagen om smittsamma sjukdomar.

Distansundervisning används för att möta elevernas individuella behov, erbjuda undervisning som stöder utvecklandet av särbegåvning, fördjupa det stöd för lärande och skolgång som skolan erbjuder eller sköta undervisningen i undantagssituationer, till exempel då en elev är sjuk under en längre period. Det är möjligt för en åländsk skola att anställa en lärare som ger distansundervisning utan att befinna sig på Åland vilket till exempel kan vara aktuellt för hemspråksundervisning. Distansundervisning främjar jämlika möjligheter för eleverna till en mångsidig och god grundskoleutbildning oberoende av skolans storlek eller läge. Vid distansundervisning ska elevens ålder och förutsättningar beaktas. Lärmiljön ska vara trygg och eleven ska övervakas och handledas enligt samma principer som i andra undervisningssituationer.

Vid distansundervisning är det viktigt att se till att eleven har daglig interaktion med den undervisande läraren, att undervisningsmetoderna är anpassade till situationen och eleven. Det är även viktigt att eleverna har möjlighet till social samvaro samt att en känsla av tillhörighet skapas.

Distansundervisning ges till elever som har rätt till distansundervisning i särskilda situationer t ex vid sjukhusvistelse, sjukskrivning av läkare eller om en elev är satt i karantän av smittskyddsläkare. Distansundervisning kan även ges i exceptionella situationer då landskapsregeringen eller någon annan myndighet hel eller delvis stängt skolan med stöd av lagen för smittsamma sjukdomar.

Struktur för distansundervisningen

- Skoldagen ska följa det vanliga schema i så stor utsträckning som möjligt.
Dagstruktur: 1. Morgonkontakt då klasslärare går igenom dagens innehåll
2. Dagen delas in i lektioner och raster
3. Klasslärare tillgänglig för handledning enskilt eller i grupp
- Klasslärare och ämneslärare kommer tillsammans överens om struktur och metod hur ämnen och lektioner planeras, genomförs, följs upp och utvärderas.
- Lärare har kontinuerlig digital interaktion med eleverna och strävar till att också upprätthålla interaktion eleverna emellan.

Kommunikation till elev och hemmet

- Allmän information som berör samtliga elever och vårdnadshavare sker via Wilma. Klasslärare ska ha kontakt med vårdnadshavare minst en gång/vecka.
- Undervisningen till eleverna sker via lärplattformen Itslearning, med tillhörande kanaler. Klasslärare ska ha daglig kontakt med samtliga elever.
- Vid behov tar klasslärare individuell kontakt med elev eller vårdnadshavare, genom t. ex. mail eller telefonsamtal.
- Lärare är anträffbar för elever och vårdnadshavare under angiven tid.

5 Stöd för lärande och skolgång

Stöd för lärande och skolgång innefattar lösningar för skolan som helhet, för vissa grupper och för enskilda elever i behov av stöd. Varje elev i grundskolan har rätt till adekvat handledning och stöd. Tidiga insatser för att stöda elevens lärande är viktiga. Eleven ska få tillräckligt stöd genast när behovet uppstår och det är därför viktigt att redan i ett tidigt skede identifiera svårigheter och andra faktorer, både tillfälliga och långvariga, som kan hindra och försvåra skolgång och lärande. Skolans ledning har ett särskilt ansvar för att stödåtgärderna organiseras, utvecklas och struktureras på ett sådant sätt att ansvarsfördelningen är tydlig för lärarkollegiet och andra berörda.

Stödet för lärande och skolgång omfattar även särskilt begåvade barn som behöver större utmaningar och differentiering för att upprätthålla sin studiemotivation och utvecklas i enlighet med sin potential.



5.1 Allmän pedagogiskt stöd

Det allmänpedagogiska stödet riktar sig till alla elever som tillfälligt behöver stöd för sitt lärande och sin skolgång. Detta stöd ska vara en del av skolans dagliga undervisning och handledning och genomförs bland annat så att undervisningen differentieras och individualiseras. Då eleven tillfälligt, exempelvis på grund av sjukfrånvaro eller tillfälliga svårigheter, blivit efter i undervisningen ska skolan erbjuda stödundervisning.

1. *Då eleven behöver tillfälligt stöd för lärande tar klassläraren kontakt med hemmet.*
2. *Om stödet ges av speciallärare kontaktar specialläraren vid behov hemmet.*
3. *Stödet noteras på Wilma av klassläraren*

5.2 Specialpedagogiskt stöd

Det specialpedagogiska stödet ordnas då det allmänpedagogiska stödet konstaterats vara otillräckligt, då elevens behov av stöd inte längre kan anses vara tillfälligt utan regelbundet och då situationen kräver flera, samtidiga stödåtgärder. Det allmänpedagogiska stöd som konstaterats ge effekt fortsätter

och kompletteras med annat stöd som ges vid sidan av den allmänna undervisningen. Stödformer och arrangemang som inte ger önskad eller tillräcklig effekt avslutas.

Det specialpedagogiska stödet planeras som en helhet för eleven och är till sin karaktär mera omfattande och långsiktigt än det allmänpedagogiska stödet. Alla stödinsatser, förutom specialundervisning på heltid och anpassad lärokurs i ett ämne, kan användas. De sammantagna insatserna ska syfta till att stöda elevens lärande, skolgång och utveckling och motverka risken att problemen ökar och blir mera komplexa. Alla lärare kring eleven ska kontinuerligt samarbeta för att stöda elevens framsteg och utveckling. Metoder och material anpassas till elevens individuella behov. Eleven följer fortsättningsvis den allmänna läroplanen.

- 1. Klassläraren ansvarar för en pedagogisk bedömning som presenteras för EHG.*
- 2. Ett åtgärdsprogram upprättas, i samråd med vårdnadshavare och elev, på ett utvecklingssamtal*
- 3. Klassläraren ansvarar för åtgärdsprogrammet.*

5.3 Mångprofessionellt stöd

När en elev, trots att allmän- och specialpedagogiskt stöd har ordnats, riskerar att inte nå målen för grundskolans allmänundervisning ska specialläraren ta initiativ till en pedagogisk utredning. Utgående från utredningen kan skolan, om man anser att det behövs, ta fram ett utkast till individuell plan (IP). Utkastet behandlas av elevhälsogruppen som i tillämpliga delar även kan komplettera och justera planen. Syftet med detta utkast är bland annat att konkretisera för eleven och dennes vårdnadshavare vad olika anpassningar och en överföring till ett mångprofessionellt stöd kan innebära.

Med den pedagogiska utredningen och ett eventuellt utkast till den individuella planen som grund fattar grundskole- eller utbildningschefen ett förvaltningsbeslut om mångprofessionellt stöd. Om en elev har anpassad lärokurs i tre eller flera läroämnena kan ett beslut om mångprofessionellt stöd i specialklass fattas. Ärendet bereds och föredras av skolans rektor eller föreståndare. Innan beslutet ska elev, vårdnadshavare eller dennes lagliga företrädare samt eventuellt andra sakkunniga höras. Elevens vårdnadshavare ska tillräckligt tidigt få information om de olika alternativen och om förutsättningarna för fortsatta studier på gymnasialstadiet.

I det mångprofessionella stödet kan en eller flera enskilda lärokurser anpassas individuellt så att de motsvarar elevens förutsättningar och specifika behov för lärande och skolgång. Syftet med det mångprofessionella stödet är att stöda elevens lärande, sunda tillväxt och utveckling så att det är möjligt att fullgöra grundskolan. Språklig och kulturell bakgrund, frånvaro, brist på motivation, bristfällig studieteknik eller utmaningar gällande beteende kan inte i sig vara grunder för anpassning av en lärokurs, utan eleven ska i sådana fall stödjas på andra lämpliga sätt.

Det mångprofessionella stödet kan antingen ges i elevens egentliga undervisningsgrupp eller, helt eller delvis, i en särskild inrättad undervisningsgrupp eller inom träningsundervisningen. Utöver

specialundervisning på hel- eller deltid kan eleven behöva till exempel omfattande elevhälsostöd, habilitering eller annat individuellt stöd. Betydelsen av vårdnadshavarens delaktighet, ett sektorsövergripande samarbete och individuell handledning betonas. Vid behov utökar skolan användningen av den kompetens och de tjänster som social- och hälsovården tillhandahåller.

Behovet av fortsatt mångprofessionellt stöd ska granskas av den ansvariga läraren åtminstone efter årskurs två samt under årskurs sex och åtta. Om fortsatt behov av mångprofessionellt stöd genom individuellt anpassad lärokurs inte finns, ska den ansvariga läraren anhålla hos grundskole- eller utbildningschefen om att eleven överförs tillbaka allmän lärokurs. Grundskolechefen eller utbildningschefen fattar ett skriftligt beslut i ärendet.

- 1. Speciallärare tar initiativ till en pedagogisk utredning och kontaktar elevens vårdnadshavare.*
- 2. Ett utkast till en individuell plan tas vid behov fram.*
- 3. Rektor och speciallärare skriver en pedagogisk utredning och delger elevens vårdnadshavare.*
- 4. En individuell plan (IP) ska skrivas inom två månader efter att utbildningschefen tagit beslut om överföring till mångprofessionellt stöd.*

6 Elevrådsarbete och elevdelaktighet

Skolarbetet ska grunda sig på elevens delaktighet. De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska gälla alla elever. Eleven ska i takt med sin ålder och mognad och med stöd och uppmuntran från skolan och hemmet ta ett allt större ansvar för sin skolgång och ges medinflytande i frågor som gäller undervisningen och lärmiljön. Eleven ska få vara med och påverka samt kontinuerligt utvärdera skolverksamheten.

För årskurserna 7–9 ska det finnas ett elevråd. Ett elevråd kan finnas även för årskurserna 1–6 och i mindre skolor kan elevrådet även vara gemensamt för åk 1- 9. Elevrådet ska bestå av elevrepresentanter från varje klass eller årskurs och elevrådet ska inom sig utse en ordförande och en sekreterare. Arbetet i elevrådet ska vara en övning i demokratiskt beslutsfattande och ansvarstagande och ska handledas av en utsedd lärare eller annan pedagogisk personal. Elevrådet ska ges möjlighet till ökat elevinitiativ vad gäller skolans undervisning och övriga verksamhet. Elevrådet ska få ge synpunkter på de delar av skolans arbetsplan, trivselstadgan och andra beslut som direkt påverkar elevernas skolgång. Elevrådet ska ges möjlighet att framföra sina synpunkter innan besluten fattas av den ansvariga nämnden i kommunen. Elevrådshandledaren ska handleda och stöda elevrådet så att de har verkliga möjligheter att förstå och utföra sitt uppdrag. Elevrådsrepresentanter ska få den ledighet som behövs från skolan för att utföra uppdraget samt vid behov kompensation för den undervisning som eleven går miste om i form av stödundervisning och individuell handledning.

Elevrådet finns till för alla elever på skolan. Elevrådet är en plats för elevens röst och alla elever på skolan ska känna sig välkomna att komma med ärenden och frågor till elevrådet. Genom ett bra elevrådsarbete finns möjlighet att påverka och göra skillnad på den egna skolan. Det primära syftet med elevrådet är att eleverna ska kunna vara genuint delaktiga och känna att deras röst blir hörd.

Elevrådet i Södersunda skola består av elever i åk 2-6 som om ansökt om att bli representant och känner till uppgiftens innebörd.

Två/tre lärare ansvarar för elevrådet och planerar mötena, som är en gång per månad. Mötes- teknik lärs ut av de ansvariga lärarna.

Elevrådets uppgift är att eleverna ska kunna påverka och komma till tals i viktiga frågor som rör deras skolvardag. Frågorna kommer från kollegiet och klassernas klassråd och tas upp i elevrådet, därefter kan frågorna gå tillbaka till klasserna för diskussion eller omröstning. Eller för att för att elevrådet behöver ta reda på mera fakta om ett ärende, t ex av vaktmästare, kock eller rektor. Elevrådet kan också samarbeta med Hem och skola.

Efter mötet skrivs ett protokoll, med handledning av lärarna. Protokollet skrivs ut och ges till samtliga klasser.

Skolan planerar att utöka delaktigheten för eleverna med sk "elevagenter" som kan ingå i olika grupper tillsammans med lärare till exempel att ordna rastlekar.

7 Timfördelning

I landskapsförordningen om barnomsorg och grundskola har en timfördelning för alla grundskolor i landskapet fastställts. I läroplanen finns en rekommendation om hur timmarna ska fördelas mellan de olika ämnena och årskurserna. Rekommendationen ska följas på alla skolor där det är möjligt. Där det är organisatoriskt och ändamålsenligt att fördela timmarna på annat sätt kan det göras men med en motivering som ska bifogas i arbetsplanen. I rekommendationen om timfördelningen har särskild vikt lagts vid att alla läroämnen ska finnas på varje årskurs.

Tabellen fylls i enligt skolspecifik timfördelning

Ämne/ Årskurs	1	2	3	4	5	6	1-6	7	8	9	7-9	1-9
Svenska/svenska som andraspråk	7	7	5	5	6	6	34	3	3	3	9	43
Matematik	5	5	4	4	4	4	24	3	3	4	10	34
Miljö- och naturkunskap							18				17	35
Omgivningskunskap	2	2	4	3	-	-	11	-	-	-		
Biologi	-	-	-	-	1	1	2	2	1	2	5	
Geografi	-	-	-	-	1	1	2	1	1	1	3	
Fysik	-	-	-	-	1	1		1	1	1	3	
Kemi	-	-	-	-			2	1	1	1	3	
Hälsokunskap	-	-	-	-	1		1	1	1	1	3	
Samhällsorientering							10				11	21
Religion och livsåskådningskunskap	1	1	1	1	1	1	6	1	1	1		
Historia	-	-	-	1	1	1	3	1	2	1		
Samhällskunskap	-	-	-	-		1	1	1	1	2		
Konst- och färdighetsämnen							42 (32+10)				19 (16+3)	61
Musik	1	1	1	1	1	1	6				2	
Bildkonst	1	1	2	2	2	2	6				2	
Slöjd	1	1	2	2	2	2	8				3	
Idrott	3	3	3	3	2	2	12				6	
Hemkunskap		-	-	-	-	-	-				3	
Engelska (A1)	-	-	2	2	2	2	8				7	15
Elevhandledning											2	2
TOTALT	21	21	24	24	25	25	136				75	211
Tillvalsämnen							4				11	11 (15)
Tillvalsämne 1												
Tillvalsämne 2												
Tillvalsämne 3												
Tillvalsämne 4												
A2 språk (finska, franska, ryska, spanska, tyska)	-	-	-	-	2	2		3	3	3	9	
B2 språk (finska, franska, ryska, spanska, tyska)	-	-	-	-	-	-		2	2	2	6	
TOTALT	21	21	24	24	27	27	136– 146/150				86– 90/96	222– 236/246

7.1 Kursplaner tillvalsämnen

Tillvalsämnen kan vara språk eller andra ämnen och ämneshelheter som skolan erbjuder. För varje tillvalsämne ska det göras upp en ämnesdel enligt samma struktur som de övriga läroämnena där syfte, centralt innehåll och mål samt kunskapskriterier ingår.

En vårdnadshavare till elev i åk 5-6 kan välja att eleven inte ska läsa valbart A2- språk. Eleven ska i sådana fall erbjudas möjlighet till undervisning i områden som eleven har behov av. Alternativet till undervisningen i A2-språk beskrivs i skolans arbetsplan och kan bedömas i betyget med deltagit.

I årskurserna 7–9 ska skolan erbjuda minst två främmande språk. Vilka språk som ingår i språkprogrammet fastställs i kommunens utbildningsstadga. Vid valet av språk och andra tillvalsämnen ska elev och vårdnadshavare erbjudas handledning och information. För att undervisning i tillvalsämnen ska kunna organiseras bör eleven endast byta eller hoppa av tillvalsämnen vid läsårsbyte. Vid vägande skäl kan undantag göras.

Gällande ämnet slöjd i årskurserna 7–9 ska eleven få undervisning i både teknisk slöjd och textilslöjd i både årskurs 7 och 8. Eleven ska därefter få möjlighet att välja en av slöjdformerna att fördjupa sig i under årskurs 9.

Kursplan för tillvalsämnet eget arbete

Eget arbete åk 5-6

För de elever som väljer att inte läsa A2-språk ges möjligheten till eget arbete där eleverna kan förkovra sina kunskaper i andra ämnen, med fokus på kärnämnen svenska, matematik och engelska.

Övergripande syfte:

Att stötta och stärka sina kunskaper och förståelse och speciellt ämnesinnehåll i olika skolämnen, främst i svenska, matematik och engelska. Eleven får också möjlighet att repetera inför prov.

Riktlinjer och arbetsupplägg:

Arbetsupplägget ligger på individuell nivå och den enskilda elevens behov. Eleven ska erbjudas möjlighet att utvecklas i moment och områden som stärker eleven och möjliggör att lärandemål kan uppnås. Planeringen och utförandet görs av ansvarig lärare i samråd med elevens klasslärare.

Centralt innehåll:

Utifrån respektive ämnesdel fokuseras på grundläggande ämneskunskaper och innehåll eller fördjupande ämneskunskaper och innehåll.

Mål, kompetenser och kunskapskriterier:

I undervisningen ska bedömningen vara handledande och sporrande. Bedömningen och återkopplingen ska vara mångsidig, konkret och utveckla elevens förmåga att tro på sin egen förmåga att skapa. Genom formativa arbetssätt blir bedömningen en naturlig del av lärprocessen.

Bedömning av arbetet ingår som en del av bedömningen i alla läroämnen. Elevens arbete och inställning ska beaktas när vitsord bildas och kan till viss del påverka bedömningen både höjande och sänkande. Följande bör beaktas:

- aktivitet och deltagande vid genomgångar och diskussioner
- självständigt arbete enligt instruktioner
- ansvar för material

Att eleven deltagit i tillvalsämnet ska framgå under tilläggsuppgifter på betyget.

Bilaga B - KST § 179



Vikingaåsens skola Jomala kommun

Arbetsplan
läsåret 2024-2025

Dnr: ÅLR2021/1926
Datum: 11.3.2021

Utbildnings- och kulturavdelningen

Innehåll

Förord.....	2
Inledning.....	2
1 Verksamhetsidé och värdegrund.....	3
1.1 Värdegrund	
2 Målsättningar för läsåret.....	4
2.1 Specifika målsättningar	4
3 Skolvisa uppgifter	5
3.1 Elevantal och klasser	5
3.2 Ledning, lärare och personal	6
3.3 Ansvarsområde för ledning och lärare	7
3.4 Läsårets och skoldagens arbetstider.....	8
4 Trivselstadga.....	9
5 Undervisningsarrangemang.....	11
5.1 Undervisning utanför skolan.....	11
5.2 Helhetsskapande undervisningsarrangemang	11
5.3 Särskilda undervisningsarrangemag.....	12
5.4 Flexibel undervisning	123
5.5 Undervisning i särskilda situationer	14
5.6 Distansundervisning.....	145
6 Stöd för lärande och skolgång	17
6.1 Allmän pedagogiskt stöd	17
6.2 Specialpedagogiskt stöd	17
6.3 Mångprofessionellt stöd.....	18
7 Elevrådsarbete och elevdelaktighet	20
8 Timfördelning	21
8.1 Kursplaner tillvalsämnen	22
Mall för kursplan	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Förord

Anvisningen för uppgörandet av arbetsplan har valts att göras som en ifyllnadsbar mall. Meningen är att varje skola fyller i mallens rutor i enlighet med hur verksamhetens ser ut på den skolan. Det går även att ändra layout, ändra och radera i texterna utanför rutorna men man bör vara aktsam att inte någon väsentlig information faller bort då man omformar mallen.

Målsättningen med mallen är att den ska infogas i Vilma som en ifyllningsbar mall för att minska arbetsmängden med uppgörandet av planen.

Inledning

I enlighet 12 § del III i LL (2020:32) om barnomsorg och grundskola ska alla grundskolor på Åland göra upp en arbetsplan inför varje läsår. I arbetsplanen ska innehållet för skolans undervisning och fostran preciseras och tydliggöras samt de metoder skolan använder för att uppfylla målsättningar och riktlinjer som slagits fast i lagen, förordningen och läroplanen beskrivas. Arbetsplanen sammanställs av rektorn eller föreståndaren i samråd med lärarna och den ska godkännas av den ansvariga nämnden i kommunen och tillställas landskapsregeringen för kännedom. Elevrådet ska få ta del av arbetsplanen och övriga planer och dokument innan de godkänns och få möjlighet att påverka de delar som direkt berör deras vardag.

I enlighet med ÅLp21 ska följande ingå i arbetsplanen:

- Beskrivning av skolans verksamhetsidé och värderingar
- Målsättningar för läsåret
- Trivselstadga (ordningsregler och kriterier för ansvar och samarbete)
- Förtydligande av skolspecifika undervisningsarrangemang under det kommande läsåret
- Beskrivning över hur helhetsskapande undervisning kommer att genomföras
- Beskrivning av distansundervisning
- Beskrivning av elevrådsarbete och elevers delaktighet
- Skolans timfördelning (enligt LR:s mall)
- Språkprogram
- Kursplaner för tillvalsämnen (enligt LR:s mall)
- Kontaktuppgifter och läraruppgifter

Följande ska vara digitalt tillgängligt på kommunens eller skolans hemsida eller liknande och uppdateras årligen:

- Elevhälsoplan (beslut nr 29 U2, ÅLR2021/837)
- Antimobbningsplan där förebyggande arbete mot mobbning ingår samt en beskrivning över hur arbetsgången går till vid eventuell mobbning/kränkning och en årsuppdaterad ansvarsfördelning i arbetsgången.
- Likabehandlingsplan
- ANDTS-plan (beslut nr 29 U2, ÅLR2019/31)
- Plan för hur samarbetet och övergången från barnomsorg till skola organiseras
- Plan för fostrande samtal och disciplinära åtgärder (beslut nr 30 U2, ÅLR2021/434)

1 Verksamhetsidé och värdegrund

Grundskolans grundläggande uppgift är att undervisa och skapa förutsättningar för elevens lärande. Hemmet har det huvudsakliga ansvaret för barnets uppfostran men grundskolans fostrande verksamhet stöder hemmen och vårdnadshavarna i att främja barnets utveckling och lärande samt att stärka elevens sociala färdigheter och sunda självkänsla. Det ligger i varje lärares uppdrag att aktivt arbeta för att den gemensamma värdegrunden i skolan förverkligas. Alla som arbetar i skolan behöver reflektera över sin egen del som påverkare i skolan och ta till sig den värdegrund som formuleras i läroplanen för grundskolan på Åland.

1.1 Värdegrund

Värdegrunden följs årligen upp och utvärderas i skolans kollegium och i skolans elev- och miljöråd.

Jämlikhet, jämställdhet och demokrati

Jämlikhet och alla människors lika värde är ett centralt mål i vår skola. Vår strävan är att följa FN:s barnkonventions grundläggande principer; att alla barn har samma rättigheter och lika värde, att barnet skyddas mot diskriminering, att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barnet, att alla barn har rätt till skydd, omvårdnad och utveckling och att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Alla elever är unika och har rätt till god undervisning

Varje barn är unikt och värdefullt. Vuxna i skolan ska bemöta varje elev med respekt så att eleven känner sig hörd, sedd och uppskattad i skolgemenskapen, samt får stöd för sitt lärande och mående. Eleven ska få känna delaktighet och uppleva vikten av att vara i en större helhet. Varje elev har rätt att lyckas i sitt skolarbete enligt sina egna förutsättningar.

Åland och omvärlden

I skolan får eleven en relation till andra människor och samtidigt utvecklas elevens relation till sig själv, samhället och olika kulturer, Åland och omvärlden. Eleven ska få inblick i kulturtraditionen på Åland och den livsmiljö som ett självstört landskap utgör. Eleven ska få kunskap om och förståelse för vad en åländska självstyrelsen och demilitariseringen innebär. Elevens ska lära sig att uppskatta det svenska språket och samhörighet med de övriga nordiska länderna samt att respektera andra befolknings- och språkgrupper.

Hållbar utveckling

Vi arbetar i enlighet med Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland, Bärkraft.ax. Vår strävan är att eleven ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Målsättningen är att eleven blir delaktig och kritiskt tänkande både ut ett lokalt och globalt perspektiv.

2 Målsättningar för läsåret

Alla grundskolor ska inför varje nytt läsår planera vilka delområden i läroplanen man väljer att fokusera på under året. Vad man väljer att formulera som specifika målsättningar ska synas i skolans hela verksamhet under läsåret. Skolans specifika målsättningar kan handla om att fokusera på områden som konstaterats vara utmanande i skolans interna utvärdering (t.ex. ett lågt läsintrasse kan leda till att man väljer att lyfta läsning eller ökad mobbing leder till att man fokuserar på förebyggande åtgärder för en trygg lärmiljö) eller teman som formulerats av landskapsregeringen som ska genomsyra (Åland 100, fokusområden inom implementeringen av läroplanen)

2.1 Specifika målsättningar

En välmående skola

Vi strävar till att främja förståelse och empati hos andra människor och arbetar aktivt för att motverka kränkande handlingar, intolerans och mobbning hos eleverna. Vi vill uppnå en inlärningsmiljö som är lugn och accepterande. För att eleverna ska få riktlinjer och verktyg genomsyras skolåret av förebyggande arbete på både individ- och gruppnivå.

Vi arbetar enligt Åse Fagerlunds bok ”Öka välbefinnande i skolan” och principerna för positiv psykologi och betonar styrka, glädje och medkänsla. Genom vetenskapligt utprovade metoder strävar vi att stärka elevers välbefinnande, både för stunden och för livet. Eleverna lär sig sätta ord på sina egna känslor samt identifiera sina egna styrkor. Eleverna lär sig använda ”styrkespråket” så mycket som möjligt i skolvardagen.

Vi håller lektioner enligt antimobbningsprogrammet KiVa skola, som baserar sig på omfattande forskningsresultat vid Åbo universitet. Eleverna får lära sig definiera mobbning och förstå vikten av respekt i människorelationer.

Genom att medvetet lyfta in rörelse i vardagen vill vi öka den fysiska aktiviteten hos eleverna. Ökad rörelse förbättrar elevernas mående, ger ett lugnare klassrum och främjar inlärning samt ökar trivsel bland elever och personal.

3 Skolvisa uppgifter

3.1 Elevantal och klasser

Förteckning över klasser, elevantal och klasslärare

Läsåret 2024-2025 går 283 elever i Vikingaåsens skola fördelat på 18 klasser.

klass	flickor	pojkar	totalt	klasslärare
1A	8	9	17	Susanna Saku
1B	8	8	16	Åsa Rumander
1C	9	8	17	Monica Knahpe
2A	8	9	17	Erika Ståhlman
2B	5	11	16	Paméla Styrström
2C	9	9	18	Mikaela Holmström
3A	9	8	17	Ulrika Pahlman
3B	7	8	15	Susanne Fagerlund
3C	5	14	19	Sofie Björke
4A	8	7	15	Irma Wilenius
4B	6	7	13	Maria Granskog
4C	7	7	14	Moa Norell
5A	8	6	14	Gabriella Sjöberg
5B	6	7	13	Jessica Sundberg
5C	6	10	16	Dan Movall
6A	15	9	24	Anette Fagerlund
6B	8	11	19	Ulrika Diederichs
6C	5	10	16	Jana Lindholm

3.2 Ledning, lärare och personal

För eleverna viktiga kontaktpersoner

E-post enligt principen: fornamn.efternamn@saud.ax

Utbildningschef Mathias Eriksson	tel: 328 717
Rektor Susanne Hellström	tel: 329 714
Biträdande rektor Pernilla Blomqvist	tel: 329 711
Kanslist Siv Forsbom Hjerpe	tel: 329 710
Lärarrum	tel: 32 970
Vaktmästare Niklas Pelin	tel: 040 7324859
Köket, ekonomiföreståndare Conny Wikstrand	tel: 329715
Hälsovårdare Ellen Hindersson	tel: 0409218036
Skolkurator Alexandra Sundholm	tel: 04573451876
Fritidshemmet Humlan, föreståndare Sofia Rothberg	tel: 329730
Williams buss	tel: 31138
Jomala bibliotek	tel: 329770
Fritidsledare Gustav Mattsson	tel: 329792 eller 457 569 2259
Psykolog, Åland har sedan 1.1.2021 en skolorganisation med ett team som jobbar på hela Åland med gemensamma riktlinjer	

3.3 Ansvarsområden för ledning och lärare

Ledningsgrupp

Rektor, biträdande rektor och utsedda lärare ingår i skolans ledningsgrupp. Ledningsgruppen träffas varje vecka och behandlar frågeställningar och tar beslut som berör skolans vardag på olika plan.

Kollegialt lärande

Lärare samarbetar och förser sig med kunskap i den dagliga verksamheten med målsättning att uppnå utveckling på klassrumsnivå. Lärare som har deltagit i fortbildning kompetensutbildar vidare kollegor.

Samplanering

Lärare deltar i gemensamt kollegiemöte kring planering, information samt frågor om skolutveckling. Assistenterna deltar enligt överenskommelse och vid behov.

Lärarna i ett arbetslag träffas en gång i veckan för gemensam planering. Assistenterna deltar enligt överenskommelse vid behov.

Kollegiet kan samlas till pedagogiska träffar då särskilt tidskrävande frågor behandlas. Samplaneringstid används därutöver till samarbete och kontakt mellan hem och skola samt utvecklingssamtal, elevvårdsarbete på olika plan och samarbete med andra skolor, barnomsorgen och högstadiet.

Ansvarsområden

Lärare ingår i en arbetsgrupp där gruppen arbetar specifikt med något ansvarsområde som berör skolans verksamhet under skolåret. Läsåret 2024-2025 finns grupperna:

1. Elev- och miljörådet
2. KiVa-skola
3. Framträdanden, samvaro och skoltrivsel
4. Hem och skola
5. Idrott- och rastaktiviteter
6. Läsning i skolan
7. En välmående skola

3.4 Läsårets och skoldagens arbetstider

Läsårets arbetstider 2024-2025

Höstterminen inleds torsdag 15.8.2024 och avslutas fredag 20.12.2024.

Vårterminen inleds tisdag 7.1.2025 och avslutas fredag 6.6.2025.

Eleverna har ledig dag måndag 24 februari då lärare i SÅUD har gemensam fortbildningsdag.

Lucia firas fredag 13 december kl. 9.15: åk 2 och vårdnadshavare åk 5.

kl. 10.15: åk 1, 3 och 6

Julfest för skolans samtliga elever planeras till fredag 20.12.2024 kl. 9.30.

Avslutning för skolans samtliga elever planeras till fredag 6.6.2025 kl. 9.30.

Lovdagar:

Höstlov	to-fr 17-18.10.2024
Jullov	lö 21.12.2024-må 8.1.2025
Vinterlov	må-fr 17-21.2.2025
Lov i.s.m påsk	to 17.4.2025
Lov i.s.m kr.h.dagen	fr 30.5.2025

Arbetsdagens tidpunkter

Årskurs 1-3:

Lektion	8.55-9.45
Rast	9.45-10.00
Lektion	10.00-10.40
Lunch	10.40-10.55
Rast	10.55-11.15
Lektion	11.15-12.00
Rast	12.00-12.15
Lektion	12.15-13.00
Rast	13.00-13.15
Lektion	13.15-13.55

Årskurs 4-6:

Lektion	8.55-9.45
Rast	9.45-10.00
Lektion	10.00-10.45
Rast	10.45-11.00
Lektion	11.00-11.40
Lunch	11.40-11.55
Rast	11.55-12.15
Lektion	12.15-13.00
Rast	13.00-13.15
Lektion	13.15-14.00
Mellanmål	14.00-14.10
Lektion	14.10-14.55

4 Trivselstadga

För att främja den interna ordningen i skolan, ostörda studier samt trygghet och trivsel i skolan ska skolan ha en trivselstadga. Trivselstadgan ingår i arbetsplanen. I trivselstadgan formuleras ordningsregler samt kriterier för ansvar och samarbete.

Elevens förmåga till ansvar och samarbete ska bedömas genom handledande respons på uppförande i relation till de *kriterier som ställts upp i skolans trivselstadga*. Kriterierna för ansvar och samarbete ska grunda sig på skolans målsättningar för fostran, riktlinjerna för skolans verksamhetskultur och ordningsreglerna som ska finnas i arbetsplanen. Eleven och vårdnadshavarna ska få information om grunderna för bedömning av ansvar och samarbete.

Ansvar och samarbete anges i betyget som ett verbalt omdöme vid sidan av den övriga skalan för bedömning. Bedömning av ansvar och samarbete antecknas inte i avgångs- och skiljebetyget.

Trivselregler för Vikingaåsens skola

Skolan är vår arbetsplats. Därför tänker vi alltid på att:

- visa hänsyn
- vara artiga
- vara ärliga
- hjälpa till
- vänta på vår tur
- lyssna på andras åsikter
- använda ett vårdat språk
- hälsa på varandra

Regler för allas trivsel:

- Jag kommer förberedd och i god tid till lektionen.
- Jag tar ansvar för mina egna, andras och skolans saker.
- Jag följer regler och överenskommelser i klassen och på rasterna.
- Jag går och rör mig tyst och lugnt inomhus.
- Jag låter lugn och ro råda i matsalen och jag använder ett gott bordsskick.
- Jag tar alltid av mig mina ytterskor då jag kommer in i skolan och jag använder egen ingång.
- Jag klär mig med tanke på att det alltid är uterast.
- Jag tar av mig kepsen inomhus.
- Jag kastar aldrig snöbollar, stenar eller dylikt.
- Jag håller mig inom skolans område.
- Jag är ärlig och berättar för min lärare eller annan vuxen då jag gjort fel.
- Jag lämnar pengar och godis hemma.
- Min mobiltelefon har jag på ljudlöst läge i min skolväska under skoldagen.

Kriterier för ansvar och samarbete

Vid bedömning utgår vi från kriterier för bra, i enlighet med nya läroplanen. Beroende på elevens förhållning till skolans trivselregler finns också kriterier för försvarligt, nöjaktigt och berömligt.

Kriterier för ansvar och samarbete			
Kriterier för försvarligt	Kriterier nöjaktigt	Kriterier för bra	Kriterier för berömligt
Eleven kan inte uppföra sig i enlighet med skolans och klassens regler och uppvisar ett respektlöst beteende och har en negativ attityd.	Eleven känner till reglerna, men har ibland svårt att följa dem och uppvisar ibland ett respektlöst beteende.	Eleven uppför sig i enlighet med skolans och klassens regler och tar hänsyn och visar tolerans mot andra.	Eleven bidrar aktivt till att upprätthålla arbetsron och trivseln i skolmiljön och bryr sig om sitt eget och andras välmående
Eleven använder ett ovårdat språk.	Eleven använder ibland ett ovårdat språk.	Eleven använder ett sakligt språk	Eleven har ett gott språkbruk
Eleven stör arbetsron och samarbetar inte med andra.	Eleven stör ofta arbetsron och har svårt för att samarbeta.	Eleven ger arbetsro och kan samarbeta med andra.	Eleven bidrar till att upprätthålla arbetsron och tar ansvar för att samarbetet i gruppen fungerar.
Eleven missköter sina uppgifter och förströr material.	Eleven glömmer ofta att utföra sina uppgifter och tappar sitt material.	Eleven utför sina uppgifter och tar ansvar för sitt material.	Eleven tar ansvar för och värdesätter sina uppgifter och sitt material.
Eleven är upprepade gånger oärlig eller uppför sig våldsamt eller aggressivt.	Eleven visar för det mesta hänsyn.	Eleven är pålitlig och hjälpsam mot andra och uppför sig sakligt och vänligt.	Eleven är pålitlig, hjälpsam och trevlig mot andra.

5 Undervisningsarrangemang

Enligt 6 § del III LL (202:32) om barnomsorg och grundskola kan undervisningen i grundskolan bedrivas i form av allmänundervisning, specialundervisning och träningsundervisning. Undervisningen ordnas som närundervisning, distansundervisning och som verksamhet utanför skolan. Den huvudsakliga undervisningsformen i grundskolan är närundervisning. De skolspecifika undervisningsformerna under läsåret ska beskrivas i arbetsplanen.

5.1 Undervisning utanför skolan

Planerad verksamhet utanför skolan

Inom ramen för skolans budget deltar eleverna i idrottsevenemang, kulturella evenemang, besöker åländska museer och sevärdheter samt gör andra ändamålsenliga studiebesök och exkursioner på Åland. Gemensamma aktivitets- och idrottsdagar ordnas under skolåret och skollunchen intas då gärna utomhus.

Idrottsdagar som OS-dagen och Vikingaruset ordnas på Vikingavallen. Skolan deltar med elever i åk 3-6 i skolidrottsdagarna samt stafettfesten som ordnas i Mariehamn. Skolan deltar med lag i Stafettkarnevalen som ordnas i Helsingfors. Simundervisning ges i Mariebad, Godby simhall eller Folkhälsans allaktivitetshus. Skid- och skridskoundervisning ges efter vinterns förutsättningar på skolgården, alternativt på Skidcentret och Islandia.

Skolan samarbetar med Jomala bibliotek med fokus på läsning i skolan samt aktuella kulturella teman. Åk 5 deltar i Femmornas läsfest på Mariehamns stadsbibliotek i anslutning till Mariehamns Litteraturdagar.

I anslutning till advent gör skolan ett besök till Jomala församling med ett kyrkobesök. För de elever som väljer att inte delta ordnas ett motsvarande program i skolan, i form av att lyssna på julbeättelser och sjunga sånger med vinter- och jultema.

Eleverna gör klassutfärder där lärandemål påvisas i en kontext utanför klassrumsundervisningen.

Åk 1 och 2 samt åk 3 och 4 deltar i Naturskolan som arrangeras av Natur och miljö.

5.2 Helhetsskapande undervisningsarrangemang

För att kunna garantera att alla elever har möjlighet att få ta del av helhetsskapande undervisning ska alla skolor sträva efter att ha *minst ett helhetsskapande lärområde per läsår*. I skolans arbetsplan ska de ämnesövergripande lärområdenas mål och innehåll och hur de förverkligas preciseras. Den tidsmässiga omfattningen av ett lärområde ska planeras så att eleven får tid att fördjupa sig i innehållet och arbeta målinriktat, mångsidigt och uthålligt. Skolorna kan även besluta om andra sätt att göra undervisningen mera helhetsskapande och beskriva dessa i arbetsplanen.

Målet med helhetsskapande undervisning är att göra det möjligt att förstå förhållandet mellan olika fenomen och på vilket sätt de är beroende av varandra. Helhetsskapande undervisning innebär

samarbete mellan lärare och ämnesövergripande samarbete. Helhetsskapande undervisning ger eleven bättre möjligheter att kombinera kunskaper och färdigheter från olika läroämnen och att i växelverkan med andra strukturera dem till meningsfulla helheter.

Arbetsperioder då eleven undersöker helheter och kombinerar och undersöker olika vetenskapsgrenar stärker elevens förmåga att uppfatta vilken betydelse det lärda i skolan har för det egna livet och i ett vidare perspektiv för samhället och mänskligheten. Samtidigt får eleven redskap för att vidga och strukturera sin världsbild. Genom helhetsskapande arbetssätt stöds även elevens möjlighet att utveckla de olika nyckelkompetenserna.

Omfattningen och sättet på vilket man förverkligar helhetsskapande undervisning kan variera beroende på elevernas behov och målen för undervisningen. Undervisningen *kan* till exempel genomföras genom att

- studera samma tema parallellt i två eller flera läroämnen samtidigt
- dela in innehåll som hör till samma tema i perioder som följer på varandra
- ordna aktiverande evenemang såsom temadagar, olika tillställningar, kampanjer, och studiebesök
- planera mångvetenskapliga lärområden som omfattar en längre period och flera läroämnen och som kan innehålla ovannämnda helhetsskapande metoder
- skapa helheter där många läroämnen samverkar.

Vi väljer gärna helhetsskapande undervisning, som ger eleven möjligheter att kombinera kunskaper och färdigheter från olika läroämnen till meningsfulla helheter.

Ämnesövergripande samarbete stärker elevens förmåga att uppfatta vilken betydelse det lärda i skolan har för det egna livet och i ett vidare perspektiv för samhället och mänskligheten.

Arbetslagen planerar ett helhetsskapande undervisningsarrangemang per årskurs, med tillhörande plan med lärområdets mål och innehåll samt hur det kommer att genomföras i praktiken. Följande områden behandlas under läsåret 2024-2025:

Åk 1 – bilderböcker, åk 2 – genreläsning och skrivande, åk 3 – Åland, åk 4 – välbefinnande i skolan, åk 5 – människokroppen och åk 6 – demokrati

5.3 Särskilda undervisningsarrangemang

Undervisningen i grundskolan kan, om det är motiverat för elevens bästa, ordnas på annat sätt än vad som anges i LL om barnomsorg och grundskola. Med hänvisning till vad som i lag benämns som särskilda undervisningsarrangemang kan en elev till exempel börja sin skolgång i årskurs två, bli befriad från ett ämne eller flyttas upp en årskurs. Motiv till att ordna undervisningen på särskilda sätt är

- om eleven till någon del redan har kunskaper och färdigheter som motsvarar grundskolans lärokurs

- om det med hänsyn till elevens förhållanden och tidigare studier är oskäligt att eleven ska genomgå grundskolans lärokurs eller
- om det är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd.

Innan skolan tillämpar särskilda undervisningsarrangemang ska elevens vårdnadshavare ges möjlighet att bli hörd. Skolföreståndaren eller skolans rektor fattar beslut om särskilda undervisningsarrangemang i samarbete med elevhälsan, men åtgärderna kräver inte överföring till specialpedagogiskt eller mångprofessionellt stöd. Om det är motiverat ska ett åtgärdsprogram upprättas.

1. Klasslärare diskuterar ärendet med elevens vårdnadshavare.
2. Ärendet diskuteras i skolans elevhälsogrupp.
3. Elevens vårdnadshavare blir hörda.
4. Skolpsykolog konsulteras.
5. Rektor och klasslärare skriver ett underlag för beslut.
6. Utbildningschefen tar beslut i ärendet.

5.4 Flexibel undervisning

Enligt LL om barnomsorg och grundskola kan kommunen ordna flexibel undervisningsform. Med undervisningsformen avses en individanpassad undervisning, lärande och stöd för utveckling som ordnas i enlighet med den allmänna läroplanen. Undervisningen kan ordnas i smågrupper, på arbetsplatser och i andra lärmiljöer. En elev väljs till flexibel skolgång utgående från en ansökan som eleven eller vårdnadshavaren gör eller på initiativ av skolan. Skolföreståndare eller rektor beslutar om elevens flexibla skolgång. Flexibel skolgång förutsätter inte beslut om mångprofessionellt stöd och anpassad lärokurs men ett beslut om specialpedagogiskt stöd krävs och ett åtgärdsprogram ska upprättas.

Syftet med den flexibla skolgången är att minska avbrotten i grundskoleutbildningen och främja inkludering. Målet är att stärka elevens studiemotivation och livskompetens. Den flexibla skolgången är i första hand avsedd för elever i årskurs 7–9 som underpresterar och har svag studiemotivation och för elever som bedöms vara i riskzonen för att bli utslagna från fortsatt utbildning och arbetslivet. Undervisningen ska präglas av yrkes- och sektorsövergripande samarbete.

Undervisningen i den flexibla skolgången ska ordnas som närundervisning i skolan och i form av handledda studier på arbetsplatser och i andra lärmiljöer. Studier utanför skolan är en viktig del av den flexibla undervisningsformen. Under dessa perioder har eleven rätt till handledning och undervisning av en lärare. Eleven ska ges uppgifter i enlighet med läroplanen och resultaten ska beaktas vid bedömningen.

Undervisning i liten grupp/studio finns på skolan. En lärare ansvarar för undervisningen i studion. Läraren i studion samarbetar med elevens klasslärare. Även andra lokaler är skolans utrymmen kan användas i den flexibla undervisningsformen. Undervisningsformen möjliggör flexibla lösningar för eleven, bl. a. kan eleven få förkortad arbetsdag.

5.5 Undervisning i särskilda situationer

För att ordna undervisning och stöd för en elev som till exempel är allvarligt sjuk eller befinner sig i en svår livssituation förutsätts särskilda åtgärder. Omständigheterna kan bland annat vara att eleven är inskriven på sjukhus, eleven får eftervård i hemmet, eleven är patient inom barn- och ungdomspsykiatri eller att eleven på grund av psykiska eller fysiska hälsoskäl inte kan gå i den egna skolan.

Undervisningen för elever i särskilda situationer sker huvudsakligen utanför skolan och kan även ordnas genom distansundervisning. Huvudmannen för skolan där eleven är inskriven ansvarar för undervisningen. Eleven ska få det stöd som behövs vid övergången till undervisning i särskilda situationer eller återgången tillbaka till sin egen skola.

Undervisning i särskilda situationer är en individuell undervisning som anpassas helt och hållet efter varje elevs behov, förutsättningar och dagsform. Undervisningen beskrivs i ett åtgärdsprogram som görs upp av den ansvariga läraren tillsammans med berörda lärare och personal inom barn- och elevhälsan. Åtgärdsprogrammet ska innehålla en plan för hur eleven ska återgå till allmänundervisningen.

1. Diskussion mellan hemmet och skolan kring den uppkomna situationen.
2. Rektor kallar till ett nätverksmöte för att utreda elevens möjlighet att tillgodogöra sig undervisning samt hur den ska förverkligas.
3. Rektor tar beslut i ärendet på vårdnadshavares ansökan eller på initiativ från skolan.
4. Ansvarspersoner utses och resurser läggs in.
5. En kontinuerlig uppföljning och utvärdering görs ifall ändringar i arrangemangen behöver göras.

5.6 Distansundervisning

Med distansundervisning avses en undervisning som man kan ta del av med hjälp av digitala verktyg och där läraren kan finnas med i realtid på en annan plats än den som eleven befinner sig på. Läraren och eleven är inte i samma rum. Distansundervisning ska ges av en lärare anställd av en åländsk skola till en elev i en åländsk skola. Den skola som mottar distansundervisning ska värna om undervisningsgruppens trygghet, säkerhet och välbefinnande samt trygga elevens möjligheter till kommunikation som främjar lärande. Utgående från elevens och gruppens behov ska handledning och övervakning ske enligt samma principer som i andra undervisningssituationer. Den undervisande läraren ansvarar för bedömningen.

Undervisningen i grundskolan kan ordnas som distansundervisning om skolan saknar en behörig lärare i det aktuella ämnet och en sådan inte har kunnat anställas, om distansundervisning objektivt motiveras av ett pedagogiskt mervärde (till exempel ersättande skolor) och för elever som behöver fler utmaningar eller har rätt till undervisning i särskilda situationer. Dessutom är det möjligt att ordna undervisningen som distansundervisning för en eller flera elevgrupper eller enskilda elever i exceptionella situationer då landskapsregeringen eller någon annan myndighet helt eller delvis stängt en grundskola med stöd av lagen om smittsamma sjukdomar.

Distansundervisning används för att möta elevernas individuella behov, erbjuda undervisning som stöder utvecklandet av särbegåvning, fördjupa det stöd för lärande och skolgång som skolan erbjuder eller sköta undervisningen i undantagssituationer, till exempel då en elev är sjuk under en längre period. Det är möjligt för en åländsk skola att anställa en lärare som ger distansundervisning utan att befinna sig på Åland vilket till exempel kan vara aktuellt för hemspråksundervisning.

Distansundervisning främjar jämlika möjligheter för eleverna till en mångsidig och god grundskoleutbildning oberoende av skolans storlek eller läge. Vid distansundervisning ska elevens ålder och förutsättningar beaktas. Lärmiljön ska vara trygg och eleven ska övervakas och handledas enligt samma principer som i andra undervisningssituationer.

Vid distansundervisning är det viktigt att se till att eleven har daglig interaktion med den undervisande läraren, att undervisningsmetoderna är anpassade till situationen och eleven. Det är även viktigt att eleverna har möjlighet till social samvaro samt att en känsla av tillhörighet skapas.

Distansundervisning ges till elever som har rätt till distansundervisning i särskilda situationer t ex vid sjukhusvistelse, sjukskrivning av läkare eller om en elev är satt i karantän av smittskyddsläkare. Distansundervisning kan även ges i exceptionella situationer då landskapsregeringen eller någon annan myndighet hel eller delvis stängt skolan med stöd av lagen för smittsamma sjukdomar.

Struktur för distansundervisningen

- Skoldagen ska följa det vanliga schema i så stor utsträckning som möjligt.
Dagstruktur: 1. Morgonkontakt då klasslärare går igenom dagens innehåll
2. Dagen delas in i lektioner och raster
3. Klasslärare tillgänglig för handledning enskilt eller i grupp
- Klasslärare och ämneslärare kommer tillsammans överens om struktur och metod hur ämnen och lektioner planeras, genomförs, följs upp och utvärderas.
- Lärare har kontinuerlig digital interaktion med eleverna och strävar till att också upprätthålla interaktion eleverna emellan.

Kommunikation till elev och hemmet

- Allmän information som berör samtliga elever och vårdnadshavare sker via Wilma.
Klasslärare ska ha kontakt med vårdnadshavare minst en gång/vecka.
- Undervisningen till eleverna sker via lärplattformen Itslearning, med tillhörande kanaler. Klasslärare ska ha daglig kontakt med samtliga elever.
- Vid behov tar klasslärare individuell kontakt med elev eller vårdnadshavare, genom t. ex. mail eller telefonsamtal.
- Lärare är anträffbar för elever och vårdnadshavare under angiven tid.

6 Stöd för lärande och skolgång

Stöd för lärande och skolgång innefattar lösningar för skolan som helhet, för vissa grupper och för enskilda elever i behov av stöd. Varje elev i grundskolan har rätt till adekvat handledning och stöd. Tidiga insatser för att stöda elevens lärande är viktiga. Eleven ska få tillräckligt stöd genast när behovet uppstår och det är därför viktigt att redan i ett tidigt skede identifiera svårigheter och andra faktorer, både tillfälliga och långvariga, som kan hindra och försvåra skolgång och lärande. Skolans ledning har ett särskilt ansvar för att stödåtgärderna organiseras, utvecklas och struktureras på ett sådant sätt att ansvarsfördelningen är tydlig för lärarkollegiet och andra berörda.

Stödet för lärande och skolgång omfattar även särskilt begåvade barn som behöver större utmaningar och differentiering för att upprätthålla sin studiemotivation och utvecklas i enlighet med sin potential.



6.1 Allmän pedagogiskt stöd

Det allmänpedagogiska stödet riktar sig till alla elever som tillfälligt behöver stöd för sitt lärande och sin skolgång. Detta stöd ska vara en del av skolans dagliga undervisning och handledning och genomförs bland annat så att undervisningen differentieras och individualiseras. Då eleven tillfälligt, exempelvis på grund av sjukfrånvaro eller tillfälliga svårigheter, blivit efter i undervisningen ska skolan erbjuda stödundervisning.

1. Då eleven behöver tillfälligt stöd för lärande tar klassläraren kontakt med hemmet.
2. Om stödet ges av speciallärare kontakter specialläraren vid behov hemmet.
3. Stödet noteras på Wilma av klassläraren

6.2 Specialpedagogiskt stöd

Det specialpedagogiska stödet ordnas då det allmänpedagogiska stödet konstaterats vara otillräckligt, då elevens behov av stöd inte längre kan anses vara tillfälligt utan regelbundet och då situationen kräver flera, samtidiga stödåtgärder. Det allmänpedagogiska stödet som konstaterats ge effekt fortsätter och kompletteras med annat stöd som ges vid sidan av den allmänna undervisningen. Stödformer och arrangemang som inte ger önskad eller tillräcklig effekt avslutas.

Det specialpedagogiska stödet planeras som en helhet för eleven och är till sin karaktär mera omfattande och långsiktigt än det allmänpedagogiska stödet. Alla stödinsatser, förutom specialundervisning på heltid och anpassad lärokurs i ett ämne, kan användas. De sammantagna insatserna ska syfta till att stöda elevens lärande, skolgång och utveckling och motverka risken att problemen ökar och blir mera komplexa. Alla lärare kring eleven ska kontinuerligt samarbeta för att stöda elevens framsteg och utveckling. Metoder och material anpassas till elevens individuella behov. Eleven följer fortsättningsvis den allmänna läroplanen.

1. Klassläraren ansvarar för en pedagogisk bedömning som presenteras för EHG.
2. Ett åtgärdsprogram upprättas, i samråd med vårdnadshavare och elev, på ett utvecklingssamtal
3. Klassläraren ansvarar för åtgärdsprogrammet.

6.3 Mångprofessionellt stöd

När en elev, trots att allmän- och specialpedagogiskt stöd har ordnats, riskerar att inte nå målen för grundskolans allmänundervisning ska specialläraren ta initiativ till en pedagogisk utredning. Utgående från utredningen kan skolan, om man anser att det behövs, ta fram ett utkast till individuell plan (IP). Utkastet behandlas av elevhälsogruppen som i tillämpliga delar även kan komplettera och justera planen. Syftet med detta utkast är bland annat att konkretisera för eleven och dennes vårdnadshavare vad olika anpassningar och en överföring till ett mångprofessionellt stöd kan innebära.

Med den pedagogiska utredningen och ett eventuellt utkast till den individuella planen som grund fattar grundskole- eller utbildningschefen ett förvaltningsbeslut om mångprofessionellt stöd. Om en elev har anpassad lärokurs i tre eller flera läroämnen kan ett beslut om mångprofessionellt stöd i specialklass fattas. Ärendet bereds och föredras av skolans rektor eller föreståndare. Innan beslutet ska elev, vårdnadshavare eller dennes lagliga företrädare samt eventuellt andra sakkunniga höras. Elevens vårdnadshavare ska tillräckligt tidigt få information om de olika alternativen och om förutsättningarna för fortsatta studier på gymnasialstadiet.

I det mångprofessionella stödet kan en eller flera enskilda lärokurser anpassas individuellt så att de motsvarar elevens förutsättningar och specifika behov för lärande och skolgång. Syftet med det mångprofessionella stödet är att stöda elevens lärande, sunda tillväxt och utveckling så att det är möjligt att fullgöra grundskolan. Språklig och kulturell bakgrund, frånvaro, brist på motivation, bristfällig studieteknik eller utmaningar gällande beteende kan inte i sig vara grunder för anpassning av en lärokurs, utan eleven ska i sådana fall stödjas på andra lämpliga sätt.

Det mångprofessionella stödet kan antingen ges i elevens egentliga undervisningsgrupp eller, helt eller delvis, i en särskild inrättad undervisningsgrupp eller inom träningsundervisningen. Utöver specialundervisning på hel- eller deltid kan eleven behöva till exempel omfattande elevhälsostöd, habilitering eller annat individuellt stöd. Betydelsen av vårdnadshavarens delaktighet, ett sektorsövergripande samarbete och individuell handledning betonas. Vid behov utökar skolan användningen av den kompetens och de tjänster som social- och hälsovården tillhandahåller.

Behovet av fortsatt mångprofessionellt stöd ska granskas av den ansvariga läraren åtminstone efter årskurs två samt under årskurs sex och åtta. Om fortsatt behov av mångprofessionellt stöd genom individuellt anpassad lärokurs inte finns, ska den ansvariga läraren anhålla hos grundskole- eller utbildningschefen om att eleven överförs tillbaka allmän lärokurs. Grundskolechefen eller utbildningschefen fattar ett skriftligt beslut i ärendet.

1. Speciallärare tar initiativ till en pedagogisk utredning och kontaktar elevens vårdnadshavare.
2. Ett utkast till en individuell plan tas vid behov fram.
3. Rektor och speciallärare skriver en pedagogisk utredning och delger elevens vårdnadshavare.
4. En individuell plan (IP) ska skrivas inom två månader efter att utbildningschefen tagit beslut om överföring till mångprofessionellt stöd.

7 Elevrådsarbete och elevdelaktighet

Skolarbetet ska grunda sig på elevens delaktighet. De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska gälla alla elever. Eleven ska i takt med sin ålder och mognad och med stöd och uppmuntran från skolan och hemmet ta ett allt större ansvar för sin skolgång och ges medinflytande i frågor som gäller undervisningen och lärmiljön. Eleven ska få vara med och påverka samt kontinuerligt utvärdera skolverksamheten.

För årskurserna 7–9 ska det finnas ett elevråd. Ett elevråd kan finnas även för årskurserna 1–6 och i mindre skolor kan elevrådet även vara gemensamt för åk 1- 9. Elevrådet ska bestå av elevrepresentanter från varje klass eller årskurs och elevrådet ska inom sig utse en ordförande och en sekreterare. Arbetet i elevrådet ska vara en övning i demokratiskt beslutsfattande och ansvarstagande och ska handledas av en utsedd lärare eller annan pedagogisk personal. Elevrådet ska ges möjlighet till ökat elevinitiativ vad gäller skolans undervisning och övriga verksamhet. Elevrådet ska få ge synpunkter på de delar av skolans arbetsplan, trivselstadgan och andra beslut som direkt påverkar elevernas skolgång. Elevrådet ska ges möjlighet att framföra sina synpunkter innan besluten fattas av den ansvariga nämnden i kommunen. Elevrådshandledaren ska handleda och stöda elevrådet så att de har verkliga möjligheter att förstå och utföra sitt uppdrag. Eleverrepresentanter ska få den ledighet som behövs från skolan för att utföra uppdraget samt vid behov kompensation för den undervisning som eleven går miste om i form av stödundervisning och individuell handledning.

Elevrådet finns till för alla elever på skolan. Elevrådet är en plats för elevens röst och alla elever på skolan ska känna sig välkomna att komma med ärenden och frågor till elevrådet. Genom ett bra elevrådsarbete finns möjlighet att påverka och göra skillnad på den egna skolan. Det primära syftet med elevrådet är att eleverna ska kunna vara genuint delaktiga och känna att deras röst blir hörd.

Elev och miljörådet i Vikingaåsen skola

Består av två elever per klass, från åk 2-6. En elev är ordinarie och en reserv och de byter plats till vårterminen. Två lärare håller i mötena som är ungefär var sjätte vecka.

I elev- och miljörådet kan eleverna prata om saker som kan förbättras i skolans verksamhet. Frågor kommer från klasserna och tas upp i rådet, därefter kan frågorna gå tillbaka till klasserna för diskussion eller omröstning.

Representanter kan också få i uppgift att ta reda på mera fakta om ett ärende, tex av vaktmästare, kökschef eller skolans ledning. Ibland bjuder vi in någon som kan svara på elevernas frågor. Eleverna lär sig den demokratiska strukturen för möten. En elev från åk 5 eller 6 skriver efter mötet ett protokoll, med handledning av lärarna. Protokollet delges på rådets anslagstavla i skolan och klassrepresentanterna delger det också muntligt till eleverna i den egna klassen. Representanter från åk 4 presenterar protokoll för åk 1.

Representanter från rådet ingår också i lärarbetsgrupperna. Skolans elever kan via sina representanter på det viset vara med och påverka, ur ett elevperspektiv olika aktiviteter som sker under skolåret.

8 Timfördelning

I landskapsförordningen om barnomsorg och grundskola har en timfördelning för alla grundskolor i landskapet fastställts. I läroplanen finns en rekommendation om hur timmarna ska fördelas mellan de olika ämnena och årskurserna. Rekommendationen ska följas på alla skolor där det är möjligt. Där det är organisatoriskt och ändamålsenligt att fördela timmarna på annat sätt kan det göras men med en motivering som ska bifogas i arbetsplanen. I rekommendationen om timfördelningen har särskild vikt lagts vid att alla läroämnen ska finnas på varje årskurs.

Ämne/ Årskurs	1	2	3	4	5	6	1-6	7	8	9	7-9	1-9
Svenska/svenska som andraspråk	7	7	5	5	6	6	34	3	3	3	9	43
Matematik	5	5	4	4	4	4	24	3	3	4	10	34
Miljö- och naturkunskap							18				17	35
Omgivningskunskap	2	2	4	3	-	-	11	-	-	-		
Biologi	-	-	-	-	1	1	2	2	1	2	5	
Geografi	-	-	-	-	1	1	2	1	1	1	3	
Fysik	-	-	-	-	1	1		1	1	1	3	
Kemi	-	-	-	-			2	1	1	1	3	
Hälsokunskap	-	-	-	-	1		1	1	1	1	3	
Samhällsorientering							10				11	21
Religion och livsåskådningskunskap	1	1	1	1	1	1	6	1	1	1		
Historia	-	-	-	1	1	1	3	1	2	1		
Samhällskunskap	-	-	-	-		1	1	1	1	2		
Konst- och färdighetsämnen							42 (32+10)				19 (16+3)	61
Musik	1	1	1	1	1	1	6				2	
Bildkonst	1	1	2	2	2	2	6				2	
Slöjd	1	1	2	2	2	2	8				3	
Idrott	3	3	3	3	2	2	12				6	
Hemkunskap		-	-	-	-	-	-				3	
Engelska (A1)	-	-	2	2	2	2	8				7	15
Elevhandledning											2	2
TOTALT							136				75	211
Tillvalsämnen							4				11	11 (15)
Tillvalsämne 1												
Tillvalsämne 2												
Tillvalsämne 3												
Tillvalsämne 4												
A2 språk (finska, franska, ryska, spanska, tyska)	-	-	-	-	2	2		3	3	3	9	
B2 språk (finska, franska, ryska, spanska, tyska)	-	-	-	-	-	-		2	2	2	6	
TOTALT	21	21	24	24	27	27	136– 146/150				86– 90/96	222– 236/246

8.1 Kursplaner tillvalsämnen

Tillvalsämnen kan vara språk eller andra ämnen och ämneshelheter som skolan erbjuder. För varje tillvalsämne ska det göras upp en ämnesdel enligt samma struktur som de övriga läroämnena där syfte, centralt innehåll och mål samt kunskapskriterier ingår.

En vårdnadshavare till elev i åk 5-6 kan välja att eleven inte ska läsa valbart A2- språk. Eleven ska i sådana fall erbjudas möjlighet till undervisning i områden som eleven har behov av. Alternativet till undervisningen i A2-språk beskrivs i skolans arbetsplan och kan bedömas i betyget med deltagit.

Enligt Utbildningsstadga för Jomala kommun erbjuds möjligheten för eleverna att som valfritt A2- språk välja finska och tyska från och med årskurs 5.

Kursplan för tillvalsämnet eget arbete

Eget arbete åk 5-6

För de elever som väljer att inte läsa finska ges möjligheten till eget arbete där eleverna kan förkovra sina kunskaper i andra ämnen, med fokus på kärnämnen svenska, matematik och engelska.

Övergripande syfte:

Att stötta och stärka sina kunskaper och förståelse och speciellt ämnesinnehåll i olika skolämnen.

Riktlinjer och arbetsupplägg:

Arbetsupplägget ligger på individuell nivå och den enskilda elevens behov. Eleven ska erbjudas möjlighet att utvecklas i moment och områden som stärker eleven och möjliggör att lärandemål kan uppnås.

Centralt innehåll:

Utifrån respektive ämnesdel fokuseras på grundläggande ämneskunskaper och innehåll eller fördjupande ämneskunskaper och innehåll.

Mål, kompetenser och kunskapskriterier:

I undervisningen ska bedömningen vara handledande och sporrande. Bedömningen och återkopplingen ska vara mångsidig, konkret och utveckla elevens förmåga att tro på sin egen förmåga att skapa. Genom formativa arbetssätt blir bedömningen en naturlig del av lärprocessen.

Bedömning av arbetet ingår som en del av bedömningen i alla läroämnen. Elevens arbete och inställning ska beaktas när vitsord bildas och kan till viss del påverka bedömningen både höjande och sänkande. Följande bör beaktas:

- aktivitet och deltagande vid genomgångar och diskussioner
- självständigt arbete enligt instruktioner
- ansvar för hemuppgifter och material.

Bilaga A - KST § 180

Motion angående ungdomars psykiska hälsa

Många av våra ungdomar lider av psykisk ohälsa, exempelvis depression eller ångest. Resultaten av undersökningen 'hälsa i skolan' i skolan visar att utvecklingen går åt fel håll. Forskning indikerar också på att våra hjärnor inte är anpassade för ett liv fyllt med skärmtid, och det finns även en tydlig koppling mellan välmående, psykiska besvär, levnadsvanor och digitala vanor.

Även om lösningarna kan vara utmanande och kräver en sammanhållen insats från socialvård, hälsovård, hemmen och skolan, vill vi att Jomala kommun ska göra en insats och vara föregångare när det gäller konkreta åtgärder.

Därför föreslår vi följande:

1. Att Jomala kommun tillsätter en arbetsgrupp med syfte att förbättra samarbetet mellan KST, ÅHS, FPA, skolan och hemmet för att skapa grunden till våra ungdomars välmående.
2. Att skolan (SÅUD) tilldelas medel för att genomföra skolprogrammet "Det syns Inte", vilket fokuserar på att öka ungdomars förståelse för hur digitala vanor påverkar deras välmående. Programmet är framtaget av forskaren och doktorn i kognitiv neurovetenskap, Sissela Nutley, även känd på Åland.

Peggy Eriksson (ÅF)

Harry Jansson (C)

Mona Karlsson (C)

Ann Skogberg
Hansi Karlsson

Bilaga A - KST § 181

Huvudavtal för patient- och vårdinformationssystem

MELLAN [KOMMUNER OCH KOMMUNALFÖRBUND] OCH [LEVERANTÖR]

Bilagor	5
1 Parter	6
2 Kontaktpersoner	6
2.1 Beställarnas kontaktperson	6
2.2 Den gemensamma beställarorganisationen	6
2.3 Leverantörens kontaktperson	6
2.4 Ändringar gällande kontaktpersoner	6
3 Definitioner	6
4 Bakgrund och syfte	6
5 Representation av Beställarna gällande Vårdinformationssystemet	7
6 Enhetlig installation av Vårdinformationssystemet och avtalets förhållande till ÅHS avtal	7
6.1 Enhetlig installation och gemensamt införande	7
6.2 Tidplan	7
7 Option KommunVIS	8
7.1 Optionens omfattning	8
7.2 Representation av Beställarna gällande KommunVIS	8
8 Avtalshandlingar	9
9 Avtalets målsättningar	9
9.1 Målsättningarnas inverkan på avtalstolkning	9
9.2 Kvalitet och patientsäkerhet	10
9.3 Säkert och smidigt verksamhetsstöd	10
9.4 Beställarnas inflytande	10
10 Avtalsperiod	10
10.1 Vårdinformationssystemet	10
10.2 KommunVIS	11
11 Leverantörens allmänna skyldigheter	11
11.1 Avtalsenlighet	11
11.2 Personal	11
11.3 Underleverantörer	12
11.4 Säkerhetsutredning	12
11.5 Instruktioner och regelverk	13
11.6 Språk	13
11.7 Samarbete med tredje parter	13
12 Pris och betalningsvillkor	13

12.1	Pris och betalningsvillkor	13
12.2	Prisförändringar	14
12.3	Mervärdesskatt	14
13	Informationssäkerhet	14
13.1	Sekretessplikt	14
13.2	Sekretessplikt för anställda och underleverantörer	14
13.3	Hänvisning till avtalsförhållandet	14
13.4	Informationssäkerhet	14
13.5	Dataskydd	15
13.6	Behandling av personuppgifter	15
14	Immateriella rättigheter	15
14.1	Parternas immateriella rättigheter	15
14.2	Kränkning av immateriella rättigheter	16
15	Överlåtelse av avtal	16
16	Förtida upphörande	16
16.1	Parternas rätt till hävning	16
16.2	Beställarnas särskilda rätt till hävning och avbeställning	16
16.2.1	Beställarnas särskilda rätt till hävning	16
16.2.2	Beställares särskilda rätt till avbeställning	17
16.3	Partiellt upphörande	18
16.4	Förhållande till de Underliggande Avtalen	18
17	Hävningens påföljder	18
18	Avveckling	18
18.1	Leverantörens biståndsskyldighet och samverkan i avvecklingsprocessen	18
18.2	Data	19
19	Skadeståndsansvar, ansvarsbegränsning samt vite	20
20	Försäkringar	20
20.1	Allmän försäkringsskyldighet	20
20.2	Ansvars- och rättsskyddsförsäkringar	20
21	Force majeure	21
22	Samverkan	21
22.1	Samverkansorganisation	21
22.2	Hantering av ändringar i samverkansorganisationen	22

23	Allmänna avtalsvillkor	22
24	Övrigt	22
24.1	Avtalets offentlighet	22
24.2	Ogiltighet	23
24.3	Villkor som förblir ikraft	23
24.4	Meddelanden	23
24.5	Beställarnas granskningsrätt (revision)	23
24.6	Rekryteringsförbud	23
24.7	Beställaransvarsutredning	23
24.8	Fullständigt avtal	24
25	Tillämplig lag	24
26	Tvistlösning	24
27	Ikraftträdande	25

Bilagor

[Infogas bilageförteckning]

[•] [Namn]

1 Parter

Mellan nedanstående parter har följande huvudavtal om tillhandahållandet av Vårdinformationssystemet samt om option för införande och tillhandahållande av KommunVIS ("Huvudavtalet") slutits.

1. Beställarna definierade i bilaga [•] (tillsammans "Beställarna", var för sig "Beställare")
2. [•, FO-nummer •, •] ("Leverantören")

Beställarna och Leverantören kallas var för sig "Part" och tillsammans "Parter". Beställarna är inte solidariskt ansvariga för varandras förpliktelser gentemot Leverantören, utan vardera Beställare ansvarar var för sig för sina förpliktelser enligt Huvudavtalet.

2 Kontaktpersoner

2.1 Beställarnas kontaktperson

[•]

Telefon:

E-post:

2.2 Den gemensamma beställarorganisationen

[•]

Telefon:

E-post:

2.3 Leverantörens kontaktperson

[•]

Telefon:

E-post:

2.4 Ändringar gällande kontaktpersoner

Om ändringar sker gällande kontaktpersonerna eller deras kontaktuppgifter, ska Part utan dröjsmål underrätta den andra Parten om ändringen samt meddela de nya kontaktuppgifterna.

3 Definitioner

Definitioner framgår av bilaga [D1, Definitioner], såvida inte annat särskilt framgår nedan.

Huvudavtalet samt Underliggande Avtalen jämte bilagor enligt punkt 8 ska läsas som en helhet så att begrepp definierade i något av avtalen eller i de tillhörande bilagorna ska anses ha samma innebörd i samtliga handlingar.

4 Bakgrund och syfte

Huvudavtalet har ingåtts genom avrop baserat på ett ramavtal med Leverantören enligt upphandlingsbeslut [Dnr •, [datum]] ("Ramavtalet") av Åda Ab ("Åda") där Åda för sina aktieägare upphandlat rättighet, men inte skyldighet, att utan ytterligare konkurrensutsättning beställa licens och tillhörande tjänster till Vårdinformationssystemet inklusive option att separat förvärva licens och tillhörande tjänster till KommunVIS, såsom definierad i punkt 7, för sina respektive organisationer och verksamheter. Avrop har skett i enlighet med Ramavtalets villkor och inom avtalad avropstid.

Huvudavtalet och Underliggande Avtal har tillkommit genom en dialog mellan Åda och Leverantören, varvid även Leverantören haft betydande inflytande på avtalens innehåll, lydelse och struktur. Beställarna och Leverantören ingår samma dag som detta Huvudavtal undertecknas ett Tjänsteavtal om användarrätten och övriga till Vårdinformationssystemet hörande tjänster.

Föremålet för Huvudavtalet är Parternas allmänna rättigheter och skyldigheter samt övergripande villkor gällande Vårdinformationssystemet och optionen KommunVIS samt därtill hörande tjänster.

5 Representation av Beställarna gällande Vårdinformationssystemet

Beställarna förbinder sig till att den med Ålands hälso- och sjukvård ("ÅHS") bildade gemensamma beställarorganisationen ("Beställarorganisationen"), representerar Beställarna i förhållande till Leverantören och att Beställarorganisationen har rätt att på Beställarnas vägnar utöva alla de rättigheter som tillkommer Beställarna på basis av Huvudavtalet samt Tjänsteavtalet, med undantag för påkallande av optionen KommunVIS.

Eventuella tillägg till eller ändringar av Huvudavtalet eller Underliggande Avtal ska ingås skriftligen mellan Leverantören och Beställarorganisationen. Eventuella andra överenskommelser mellan Leverantören och enskild Beställare eller Beställarna, binder varken Beställarorganisationen eller Beställarna om inte Beställarorganisationen skriftligen undertecknat överenskommelsen.

För det fallet att en Beställare skulle återkalla sin fullmakt till eller frånträda Beställarorganisationen, har Leverantören rätt att säga upp Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen med den enskilda Beställaren gällande tillhandahållandet av Vårdinformationssystemet med en uppsägningstid om 12 månader. Har den enskilda Beställaren däremot påkallat optionen KommunVIS ska Huvudavtalets villkor, till den del de är tillämpliga för KommunVIS, fortsätta att gälla för Beställarens licens och tjänster till KommunVIS även efter att det upphört att gälla för Vårdinformationssystemet.

6 Enhetlig installation av Vårdinformationssystemet och avtalets förhållande till ÅHS avtal

6.1 Enhetlig installation och gemensamt införande

Vårdinformationssystemet levereras till ÅHS som en enhetlig installation som är gemensam för ÅHS och Beställarna. Beställarna ansluter sig till Vårdinformationssystemet som installeras hos ÅHS enligt särskild överenskommelse med ÅHS.

Införandet av Vårdinformationssystemet regleras i ett införandeavtal ("Införandeavtalet") mellan ÅHS och Leverantören. Beställarna medverkar enligt särskild överenskommelse med ÅHS vid Införandet av Vårdinformationssystemet för att säkerställa nödvändig anpassning till och konfiguration enligt Beställarnas intressen. Under Införandet av Vårdinformationssystemet kommer Beställarna och ÅHS i största möjliga utsträckning samordna sin samverkan med Leverantören gällande bl.a. konfigurationer, utbildning och testning. Samordningen sker genom Beställarorganisationen.

Drift, Underhåll, Support och Utveckling av Vårdinformationssystemet regleras i avtal mellan ÅHS och Leverantören. Under avtalsperioden fortsätter Beställarnas och ÅHS samverkan med Leverantören genom Beställarorganisationen, i syfte att effektivisera och förenhetliga förvaltningen av Vårdinformationssystemet under avtalsperioden. Beställarna har rätt att utnyttja tjänster som support genom Beställarorganisationen.

Vårdinformationssystemet ska samtidigt säkerställa att den enskilda registeransvariga Beställarens information, då den utgör en del av den gemensamt förvaltade vårdinformationen, datatekniskt kan avgränsas, åtskiljas och styras i enlighet med de rättsliga skyldigheter som följer av tillämplig tvingande lagstiftning.

6.2 Tidplan

Leverantören ska beakta Beställarnas behov i Införandet av Vårdinformationssystemet så att följande milstolpar kan uppnås;

- i. Effektiv Leveransdag ska ske senast 15 månader efter undertecknandet av Införandeavtalet; och
- ii. Acceptans ska ske senast 23 månader efter undertecknandet av Införandeavtalet.

7 Option KommunVIS

7.1 Optionens omfattning

Beställarna har rätt men ingen skyldighet att påkalla den option avseende systemstöd för kommunsektorns socialvård inklusive äldreomsorg som framgår av bilaga [●, Option kommun], ("KommunVIS"). KommunVIS installeras som en enhetlig installation för samtliga avropande Beställare.

Optionen kan påkallas i två faser. I den första fasen ska Leverantören utföra en förstudie i syfte att kartlägga hur en anpassning av KommunVIS kan göras för att följa och ge ett effektivt verksamhetsstöd för Beställaren att uppfylla Lag och Myndighetskrav samt Lag och Myndighetskrav Åland. Förstudien kan avropas senast 1.12.2024. Som en del av förstudien ska Leverantören och Beställarna utreda den mest ändamålsenliga driften av KommunVIS, vilken Beställarna efter ett införande skulle ansvara för. Förstudien ska resultera i Leverantörens förslag till införandeplan och -avtal samt tjänsteavtal inklusive servicenivåer för KommunVIS. Leverantören ska i införandeplanen nominera sin projektledare för att leda införandet. Projektledaren ska ha tillräcklig erfarenhet för uppgiften och Leverantörens förslag ska vara förenligt med kraven i bilaga [●, Option KommunVIS]. Förstudien ska även resultera i en kostnadsberäkning för anpassningarna, som baserar sig på enhetspriserna i bilaga [●, Prislista].

Godkännandet av förstudien innebär inte ett godkännande av kostnadsberäkningen för anpassningar av KommunVIS.

När förstudien slutförts och godkänts av Beställarna, har de Beställare, som påkallat den första fasen, möjlighet men inte skyldighet att i den andra fasen beställa licens, införande inklusive anpassning av KommunVIS till Lag och Myndighetskrav samt Lag och Myndighetskrav Åland enligt given kostnadsberäkning och övriga tjänster såsom underhåll och support avseende KommunVIS. Beställarna ska i anslutning till sitt avrop av den andra fasen meddela var de enats om att placera driften av Kommunvis. Påkallande av den andra fasen ska ske senast 30.6.2025, förutsatt att förstudien har slutförts och godkänts senast 31.3.2025. Skulle förstudien försenas av orsak som är utom Beställarnas kontroll, ska tiden för avrop av den andra fasen skjutas fram i motsvarande mån.

Pris och betalningsuppgifter gällande KommunVIS framgår av punkt 12.

Huvudavtalet och dess bilagor ska i tillämpliga delar tillämpas även på leverans avseende KommunVIS. Till den del de allmänna villkoren i bilaga [A4a] inte är tillämpliga på KommunVIS, ska motsvarande lämpliga branschvillkor tillämpas.

7.2 Representation av Beställarna gällande KommunVIS

Beställarna förbinder sig att efter påkallandet av optionen KommunVIS bilda en gemensam beställarorganisation för KommunVIS ("KommunVIS-organisationen"), för att samordna införande och förvaltning av KommunVIS och sin samverkan med Leverantören.

KommunVIS-organisationen ska representera Beställarna i förhållande till Leverantören och har rätt att på Beställarnas vägnar utöva alla de rättigheter som tillkommer Beställarna på basis av Huvudavtalet samt de särskilda avtal som gäller KommunVIS.

För det fallet att en Beställare skulle återkalla sin fullmakt till eller frånträda KommunVIS-organisationen, har Leverantören rätt att säga upp Huvudavtalet och de särskilda avtal som gäller KommunVIS med den enskilda Beställaren gällande tillhandahållandet av KommunVIS med en uppsägningstid om 12 månader. Huvudavtalet ska dock förbli ikraft till den det gäller Beställarens anslutning till Vårdinformationssystemet.

8 Avtalshandlingar

Tillhandahållandet av Vårdinformationssystemet och därtill hörande tjänster regleras i följande avtal mellan Beställarna och Leverantören, vilka äger tillämpning i nedan nämnda prioritetsordning ifall det skulle finnas motstridigheter mellan Huvudavtalet och nedan nämnda dokument:

1. Huvudavtalet utan dess bilagor
2. Tjänsteavtalet utan dess bilagor, dock så att en särskild reglering i Tjänsteavtalet ska tillämpas framom en allmän reglering i Huvudavtalet
3. Avtal om behandling av personuppgifter
4. Sekretessförbindelse
5. Bilagorna listade i bilageförteckningen i Huvudavtalet, i nämnd ordning.
6. Bilaga A4 a-e: JIT 2015 – standardvillkor
 - a. Bilaga [•]: JIT 2015 – Tjänster via nät
 - b. Bilaga [•]: JIT 2015 - Tjänster
 - c. Bilaga [•]: JIT 2015 - Konsulttjänster
 - d. Bilaga [•]: JIT 2015 – Personuppgifter
 - e. Bilaga [•]: JIT 2015 – Allmänna avtalsvillkor
7. Bilaga A3 a-e: Förfrågningsunderlaget, i nedan nämnd ordning:
 - a. Annonser
 - b. Ansökningsinfordran
 - c. Svar på frågor samt kompletteringar av anbudsfrågan
 - d. Anbudsfrågan
 - e. Inbjudan till dialog
8. Bilaga A5: Leverantörens anbud

Ovan nämnda avtalshandlingar kompletterar varandra och ska läsas tillsammans som en helhet.

För det fallet att KommunVIS avropas i helhet enligt punkt 7 ska införandeavtalet samt tjänsteavtalet för KommunVIS ersätta Tjänsteavtalet i punkt 2 i ovan nämnda lista, vid tillämpningen av handlingarna för KommunVIS. Bilagor som gäller KommunVIS ska i tillämpliga delar ersätta bilagor enligt punkt 5 i ovan nämnda lista.

Tvingande lagstiftning äger alltid tillämpning framom ovan listade dokument.

9 Avtalets målsättningar

9.1 Målsättningarnas inverkan på avtalstolkning

Parterna är överens om att målsättningarna i punkterna 9.1–9.4 och som de är återgivna i ansökningsinfordran, bilaga [A3 b] gäller för Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen samt att Leverantörens uppfyllelse av dessa är av väsentlig betydelse för Beställarna. Vid otydlighet eller tvist ska Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen tolkas och tillämpas i enlighet med dessa målsättningar.

Leverantören är en erfaren och professionell tillhandahållare av IT-tjänster. Leverantören är införstådd med att Beställarna utöver en användarrätt till Vårdinformationssystemet, och vid påkallad option användarrätt till KommunVIS, fortlöpande ska erhålla tjänster under Avtalsperioden samt att Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen ska ses som en helhet, som syftar till att Beställarna ska tillförsäkras ett kontinuerligt nyttjande av Vårdinformationssystemet, inklusive men inte begränsat till att Vårdinformationssystemet från Acceptans och vid var tid ska uppfylla Avtalade Krav.

9.2 Kvalitet och patientsäkerhet

Vårdinformationssystemet ska till varje del vara av hög kvalitet och vara utformad på ett sådant sätt att högsta möjliga patientsäkerhet alltid kan garanteras. Leverantören är införstådd med att felaktig, förväxlad eller saknad patientrelaterad information i Vårdinformationssystemet kan leda till konsekvenser för människors hälsa och orsaka Beställarna problem vid tillhandahållandet av äldreomsorg eller socialvård.

9.3 Säkert och smidigt verksamhetsstöd

Vårdinformationssystemet ska ha hög tillförlitlighet, varvid kontinuerlig mätbar tillgänglighet, kvalitet, patientdatasäkerhet och prestanda ska säkerställas. Det är särskilt viktigt att Vårdinformationssystemet utgör ett snabbt och effektivt arbetsredskap för Beställarna och Användarna samt att Leverantören är införstådd med att bristfällig prestanda, som exempelvis orsakar långa svarstider för Beställarna eller Användarna, kan utgöra en risk vid tillhandahållandet av äldreomsorg eller socialvård. Vidare ska Vårdinformationssystemet fortlöpande anpassas för att på bästa sätt kontinuerligt stödja Beställarnas verksamhet. Leverantören ska under Avtalsperioden utveckla och upprätthålla förståelse och kunskap om Beställarnas verksamhetsbehov i fråga om informationssystem, samt tillse att Leverantörens resurser är erfarna och professionella experter på Vårdinformationssystemet.

9.4 Beställarnas inflytande

Beställarna ska genom väl fungerande samverkan tillförsäkras inflytande i och i tillämpliga fall även möjlighet att påverka Införandet av Vårdinformationssystemet, utveckling, ändring, komplettering och Underhåll av Vårdinformationssystemet, samt vidare tillförsäkras effektiva möjligheter att kontrollera Leverantörens tillhandahållna tjänster, vad avser bl.a. kvalitet, prestanda och anpassningsbarhet till Beställarnas behov. Beställarnas möjlighet till inflytande innebär dock inte att Leverantörens totalansvar för Vårdinformationssystemets eller de tillhandahållna tjänsternas avtalsenlighet begränsas.

Beställarnas inflytande och samverkan med Leverantören gällande Vårdinformationssystemet sker genom Beställarorganisationen.

Beställarnas inflytande och samverkan med Leverantören gällande KommunVIS sker genom KommunVIS-organisationen.

10 Avtalsperiod

10.1 Vårdinformationssystemet

Huvudavtalet gäller tio (10) år från tidpunkten för Huvudavtalets undertecknande. Beställarna har rätt att på oförändrade villkor påkalla förlängning av Huvudavtalet med fyra år i taget, dock högst två gånger så att den maximala avtalsperioden är aderton (18) år. Påkallandet av förlängning ska ske skriftligen senast 12 månader före utgången av avtalsperioden.

De Underliggande Avtal som är i kraft när Beställarna förlänger Huvudavtalet, förlängs på motsvarande sätt att gälla med oförändrade villkor.

Grunder för förtida upphörande framgår av punkt 16.

10.2 KommunVIS

Huvudavtalet gäller tio (10) år från tidpunkten då Beställarna påkallade optionen. Beställarna har rätt att på oförändrade villkor påkalla förlängning av Huvudavtalet och de särskilda avtal som gäller KommunVIS med fyra år i taget, dock högst två gånger så att den maximala avtalsperioden är aderton (18) år. Påkallandet av förlängning ska ske skriftligen senast 12 månader före utgången av avtalsperioden.

De avtal som ingås om KommunVIS med stöd av Huvudavtalet och som är i kraft när Beställarna förlänger Huvudavtalet, förlängs på motsvarande sätt att gälla med oförändrade villkor.

Kommunerna och Kommunalförbunden har dock möjlighet, men ingen skyldighet, att låta avtalen för KommunVIS upphöra vid samma tidpunkt som Huvudavtalet för VIS upphör enligt punkt 10.1, t.ex. för att underlätta samordningen av en ny upphandling. Detta gäller även om Huvudavtalet skulle upphöra på sådan grund som framgår av punkt 16.

I övrigt tillämpas det som framgår av punkt 10.1.

11 Leverantörens allmänna skyldigheter

11.1 Avtalsenlighet

Leverantören åtar sig att under Avtalsperioden tillhandahålla Vårdinformationssystemet som en integrerad helhetslösning där Leverantören tar ett helhetsansvar för Vårdinformationssystemet och tillhörande tjänster i enlighet med Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen.

Leverantören ansvarar för att Vårdinformationssystemet och tillhörande tjänster under Avtalsperioden:

- a. uppfyller Avtalade Krav;
- b. är lämpliga för de ändamål för vilka tjänster av denna typ normalt används samt för de särskilda ändamål som Beställarna angett;
- c. tillhandahålls med omsorg och på ett fackmannamässigt sätt, i enlighet med god branschpraxis samt i enlighet med etiska riktlinjer och övriga yrkesetiska regler som gäller för branschen och för Beställarnas verksamhet;
- d. motsvarar vad Beställarna rimligen kan förvänta sig av en professionell aktör i branschen, med hänsyn tagen till deras art och omfattning.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 5 samt JIT 2015 – Tjänster via nät, innefattande men inte begränsad till punkt 4.

11.2 Personal

Leverantören förbinder sig att vid fullgörandet av Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen använda sig av erforderligt antal personer med för arbetsuppgiften adekvat utbildning, erfarenhet och kompetens i varje arbetsuppgift som ingår i fullgörandet.

Har Leverantören nominerat en särskild nyckelperson för en viss uppgift, har Leverantören inte rätt att byta ut en namngiven nyckelperson utan Beställarnas skriftliga godkännande på förhand. Om en namngiven nyckelperson av orsaker som är tvingande och oberoende av Leverantören inte kan delta i fullgörandet av Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen, eller särskilda avtal som gäller KommunVIS, har Leverantören rätt att byta ut personen till en sådan person med motsvarande kvalifikationer som Beställarna skriftligen godkänner. Leverantören står för kostnaderna för att inskola den nya nyckelpersonen.

Leverantören kan byta ut övrig personal än namngivna nyckelpersoner, förutsatt att dessa har tillräcklig kompetens och erfarenhet för uppgiften och att bytet inte stör fullgörandet av Huvudavtalet och de

Underliggande Avtalen. Beställarna kan av grundad anledning motsätta sig bytet. Leverantören står för kostnaderna för att inskola den nya personalen.

Leverantören är skyldig att på Beställarnas anmodan byta ut personal tillhandahållen av Leverantören eller dennes underleverantör, som Beställarna av grundad anledning anser sakna erforderlig kompetens eller erfarenhet eller som har samarbetssvårigheter. Sådant byte av personal berättigar inte Leverantören till ersättning för eventuella merkostnader.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Tjänster via nät.

11.3 Underleverantörer

Leverantören har rätt att anlita underleverantörer för utförande av Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen. Endast underleverantör som på förhand godkänts av Beställarna kan utgöra underleverantör. Ansökan om att byta eller lägga till underleverantör ska tillställas Beställarna i god tid före tidpunkten för bytet eller anlitandet av underleverantören. Beställarna ska inte neka godkännande av sådan ansökan utan skälig grund.

Leverantören ska gentemot Beställarna svara för underleverantörens arbete på samma sätt som om Leverantören utfört arbetet själv.

Underleverantören ska uppfylla de krav som uppställs på Leverantören avseende de delar av utförandet av Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen som underleverantör ska utföra, exempelvis krav gällande kompetens eller erfarenhet. Leverantören ska på Beställarnas begäran tillställa Beställarna sådan utredning om underleverantören som framgår av punkt 24.7.

Leverantören är skyldig att på Beställarnas begäran byta ut en underleverantör tillhandahållen av Leverantören eller dennes underleverantör, som Beställarna av grundad och vägande anledning anser sakna erforderlig kompetens eller erfarenhet eller som har samarbetssvårigheter. Sådant byte av underleverantör berättigar inte Leverantören till ersättning för eventuella merkostnader.

Beställarna kan endast av grundad anledning vägra samtycka till en ersättande underleverantör som Leverantören föreslår.

Beställarna har inte något ansvar för betalning av fakturor som utfärdats av underleverantör anlitad av Leverantören, såvida inte annat separat har överenskommits i tilläggsavtal.

Beställarna förbehåller sig rätten att ta del av Leverantörens avtal med eventuella underleverantörer, med undantag av sådana delar som utgör underleverantörens affärshemligheter och som omfattas av Leverantörens sekretesskyldighet.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 4.

11.4 Säkerhetsutredning

Beställarna kan av grundad anledning kräva en säkerhetsutredning för personer hos Leverantören eller Leverantörens underleverantörer som deltar i fullgörandet av Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen. Om en person vägrar delta i säkerhetsutredningen, ska Leverantören i stället tillhandahålla en annan person med motsvarande erfarenhet och kompetens. Leverantören förbinder sig att medverka till att få nödvändiga samtycken.

Parterna ansvarar själva för de kostnader säkerhetsutredningen förorsakar. Beställarna ansvarar för de eventuella myndighetsavgifter säkerhetsutredningen förorsakar.

JIT 2015 – Allmänna villkor punkt 18 (6) tillämpas inte.

11.5 Instruktioner och regelverk

Leverantören ska inte från annan än Beställarorganisationen motta eller inhämta direktiv för tillhandahållandet av Vårdinformationssystemet eller tillhörande tjänster. För KommunVIS gäller på motsvarande sätt direktiv från KommunVIS-organisationen.

Leverantören ska vid fullgörandet av Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen följa samtliga lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som vid var tid gäller för Leverantörens verksamhet och uppfylla de skyldigheter som ankommer på Leverantören med anledning av dessa.

Leverantören ska följa villkoren bilaga T7 Leverantörssäkerhet. Med Beställarnas godkännande, får Leverantören i stället tillämpa Leverantörens egna motsvarande villkor.

11.6 Språk

Fullgörandet av Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen ska ske på svenska, såvida inte annat framgår av de Underliggande Avtalen.

Villkor om språk i JIT – Allmänna villkor tillämpas inte.

11.7 Samarbete med tredje parter

Leverantören förbinder sig att öppet samarbeta med tredje parter, exempelvis tillhandahållare av Tredjepartsprogramvara, när Beställarna har behov av Leverantörens medverkan.

12 Pris och betalningsvillkor

12.1 Pris och betalningsvillkor

Pris för licens till Vårdinformationssystemet samt för tjänster kopplade till Vårdinformationssystemet som tillhandahålls enligt Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen anges i Bilaga [• (Prislista)]. Årskostnaden för Vårdinformationssystemet fördelas mellan de avropande Beställarna i proportion till deras antal användare av Vårdinformationssystemet och Leverantören fakturerar respektive andel till respektive Beställare. Årskostnaden betalas årligen i förskott.

Pris för förstudien av KommunVIS framgår av bilaga [●, Prislista]. Betalningen av förstudien ska på Beställarnas begäran bestå av två lika stora rater, varav den första ska förfalla till betalning när Beställarna påkallat förstudien och den andra efter att Beställarna godkänt förstudien. Utredningskostnaden fördelas mellan de avropande Beställarna i proportion till deras antal användare och Leverantören fakturerar respektive andel till respektive Beställare.

Pris för införande och utbildning samt pris för licens till KommunVIS basprogramvara, exklusive anpassningar, men inklusive underhåll och support framgår av bilaga [●, Prislista]. Införandekostnaden samt årskostnaden fördelas mellan de avropande Beställarna i proportion till deras antal användare av KommunVIS och Leverantören fakturerar respektive andel till respektive Beställare. Årskostnaden betalas årligen i förskott.

Beställarna ansvarar för att årligen senast 31.1 skriftligen meddela Leverantören respektive Beställares antal användare, vilket bestäms enligt antalet per 30.11 föregående år.

Samtliga angivna priser är exklusive mervärdesskatt. Betalningstiden är i samtliga fall 30 dagar från att Leverantören sänder en avtalsenlig faktura. Fakturan ska innehålla de uppgifter som framgår av mervärdesskattelagen (1501/1993) 209 e § och vara upprättad på svenska.

Förseningstiden för en ostridig och klar fordran är 60 dagar innan Leverantören har rätt att göra gällande påföljderna som stadgas i punkt 16.1.

Övriga betalningsvillkor framgår av Tjänsteavtalet.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 7.

12.2 Prisförändringar

Såvida prisförändring tillåts, regleras det i respektive Underliggande Avtal. Till övriga delar är prisförändringar inte tillåtna.

12.3 Mervärdesskatt

Åland har en särställning inom EU och betraktas som tredje land i skattehänseende. Åland hör inte till EU:s mervärdesskatte- eller punktskatteområde. Däremot hör Åland tillsammans med Finland till EU:s tullunion. Ålands särställning utanför EU:s skatteområde innebär att en skattegräns uppstår mellan Åland och EU. Utgående från detta fakturerar Leverantören i enlighet med dess lands skattelagstiftning avtalade priser utan mervärdesskatt. Beställaren redovisar i sin tur finsk mervärdesskatt på fakturerat momsfrött belopp i enlighet med tillämplig nationell skattelagstiftning.

13 Informationssäkerhet

13.1 Sekretessplikt

Leverantören förklarar sig medveten om att Beställarnas verksamhetsförutsättningar i stort vilar på allmän tillit till Beställarnas möjlighet att iaktta sekretess. Leverantören åtar sig att enbart utnyttja den under uppdraget tillgängliggjorda informationen för att fullgöra sina skyldigheter enligt Huvudavtalet eller ett Underliggande Avtal och att alltjämt behandla konfidentiella uppgifter med varsamhet och med iakttagande av sekretess.

Leverantören förbinder sig att utan begränsning i tid iaktta den av Leverantören undertecknade Sekretessförbindelsen.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 17, dock så att Beställarna ska iaktta offentlighetslagen för Åland (ÅFS 2021:79) och inte motsvarande rikslagstiftning.

13.2 Sekretessplikt för anställda och underleverantörer

Leverantören förbinder sig att i enlighet med Sekretessförbindelsen säkerställa sekretessplikt för anställda och underleverantörer. Leverantören ska på Beställarnas begäran redovisa att denna förpliktelse uppfyllts.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 17 och 18.

13.3 Hänvisning till avtalsförhållandet

Leverantören eller av Leverantören anlita underleverantör har inte rätt att i sin marknadsföring hänvisa till Huvudavtalet, de Underliggande Avtalen eller i övrigt till Beställarna, utan Beställarnas skriftliga godkännande. Denna begränsning gäller även efter Huvudavtalets upphörande.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 17.

13.4 Informationssäkerhet

Leverantören ska uppfylla de villkor och regler om informationssäkerhet framgår av bilaga T2 Informationssäkerhet och dataskydd samt i övrigt iaktta sådana rutiner kring informationssäkerhet, som rimligen kan förutsättas av en professionell leverantör. Leverantören ska på Beställarnas begäran redovisa hur denna förpliktelse uppfyllts.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 17 och 18 samt JIT 2015 - Tjänster via nät, innefattande men inte begränsad till punkt 13 och 14.

13.5 Dataskydd

Leverantören ska uppfylla de villkor och regler om informationsskydd framgår av bilaga T2 Informationssäkerhet och dataskydd samt i övrigt iaktta sådana rutiner kring dataskydd, som rimligen kan förutsättas av en professionell leverantör.

Leverantören ansvarar för att alla data och information som Leverantören har åtkomst till eller råder över, lagras och hanteras på ett sådant sätt att den inte kan förstöras, förvanskas eller förloras.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 17 och 18 samt JIT 2015 - Tjänster via nät, innefattande men inte begränsad till, punkt 13 och 14.

13.6 Behandling av personuppgifter

Leverantören ska följa vid varje tidpunkt gällande lagstiftning om skydd och behandling av personuppgifter och datasäkerhet. Leverantören ska säkerställa att den tillämpar och uppfyller de krav som ställs i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (den "Allmänna dataskyddsförordningen").

Leverantören ska därtill följa vid varje tidpunkt ikraftvarande och tillämpliga nationella (åländska och finska) och internationella riktlinjer, rekommendationer och övriga bestämmelser gällande hantering av personuppgifter. Den Allmänna dataskyddsförordningen och vid varje tidpunkt ikraftvarande och tillämpliga nationella och internationella riktlinjer, rekommendationer och övriga bestämmelser gällande behandling av personuppgifter anges härafter som "Dataskyddsbestämmelser".

Vid utförandet av åtagandena enligt Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen fungerar Beställarna som personuppgiftsansvariga och Leverantören som personuppgiftsbiträde enligt Dataskyddsbestämmelserna.

Närmare villkor om behandling av personuppgifter framgår av Personuppgiftsbiträdesavtalet [bilaga A6].

14 Immateriella rättigheter

14.1 Parternas immateriella rättigheter

Detta Huvudavtal eller de Underliggande Avtalen ändrar inte Beställarnas eller Leverantörens äganderätt till immaterialrätter som uppstått innan avtalen trätt i kraft.

Äganderätten och de immateriella rättigheterna till Vårdinformationssystemet/KommunVIS, Leverantörens material samt de ändringar och utvecklingar som gjorts i Vårdinformationssystemet och/eller Leverantörens material hör till Leverantören eller en tredje part.

Äganderätten och de immateriella rättigheterna till Beställarnas material hör till respektive Beställare eller en tredje part. Data producerad eller lagrad i Vårdinformationssystemet/KommunVIS utgör respektive Beställares material. Leverantören har rätt att behandla Beställarnas material endast för ändamål avsedda för fullföljande av Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen.

Beställarnas nyttjanderätt till Vårdinformationssystemet framgår av Tjänsteavtalet.

Beställarnas nyttjanderätt till KommunVIS regleras efter avrop i separat tjänsteavtal.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 - Tjänster via nät.

14.2 Kränkning av immateriella rättigheter

Gällande kränkning av immateriella rättigheter tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 6.

15 Överlåtelse av avtal

Beställarna har rätt att utan Leverantörens samtycke överlåta sina rättigheter och skyldigheter enligt Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen till en sådan annan juridisk person, till vilken Beställarnas uppgifter helt eller delvis har överförts.

Leverantören har inte rätt att utan Beställarnas skriftliga samtycke helt eller delvis överlåta eller pantsätta sina rättigheter och skyldigheter enligt Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen till någon annan part.

Villkor om överföring av avtal i JIT 2015 – Allmänna villkor punkt 15 (2) tillämpas inte.

16 Förtida upphörande

16.1 Parternas rätt till hävning

Part har rätt att häva Huvudavtalet och/eller ett eller flera av de Underliggande Avtalen helt eller delvis om den andra Parten:

- a. försätts i konkurs, träder i likvidation, inställer betalningar eller på annat sätt visas vara på obestånd, förutsatt att konkursboet inte kan ställa tillfredsställande säkerhet för avtalsuppfyllelse;
- b. begår ett väsentligt avtalsbrott mot Huvudavtalet eller något av de Underliggande Avtalen och inte vidtar rättelse inom den tid som preciseras i respektive Underliggande Avtal, eller om sådan preciserad tid saknas, inom 60 dagar från det att avtalsbrottet skriftligen påtalades. Väsentligt avtalsbrott anses omfatta, men är inte begränsat till bl.a. Leverantörens åsidosättande av föreskrifter och krav eller försummelse att vidta åtgärder som leder till att Vårdinformationssystemet eller de tillhörande tjänsterna väsentligen avviker från Avtalade Krav, i väsentlighet inte uppfyller den funktion Vårdinformationssystemet eller de tillhörande tjänsterna ska ha i Beställarnas verksamhet, att Vårdinformationssystemet väsentligen brister i användbarhet eller användarvänlighet eller att det upptäcks allvarliga brister i arkitektur eller informationssäkerhet i detsamma;
- c. befinner sig i väsentligt dröjsmål i uppfyllandet av Huvudavtalet eller något av de Underliggande Avtalen och inte vidtar rättelse inom skälig tid från det att dröjsmålet skriftligen påtalades samt den huvudsakliga orsaken till dröjsmålet beror på den felande Parten. Med väsentligt dröjsmål avses minst 60 dagar. I fall av en Beställares försening med en klar och ostridig betalning till ett betydande belopp, av orsaker som inte beror på Leverantören eller ett oöverstigligt hinder, har Leverantören rätt att häva avtalet när förseningen pågått minst 60 dagar och Leverantören skriftligen har varslat Beställarna om hävning senast 15 dagar före hävningen.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 12.

16.2 Beställarnas särskilda rätt till hävning och avbeställning

16.2.1 Beställarnas särskilda rätt till hävning

Beställarna har rätt att häva Huvudavtalet och/eller ett eller flera av de Underliggande Avtalen helt eller delvis om:

- a. det kommer till Beställarnas kännedom att Leverantören, dess underleverantörer eller deras ägare vid ingåendet av avtalet har belastats eller under Avtalsperioden belastas av tvingande

skäl för uteslutning enligt upphandlingsdirektivet (2014/24/EU) eller en sådan obligatorisk eller av prövning beroende grund för uteslutning som avses i lagen om offentlig upphandling och koncession 80–81 § (1397/2016) eller av sanktion införd av Europeiska unionen (EU) eller Förenta nationerna (FN) eller av en finsk eller åländsk myndighets sanktion eller beslut om frysning av tillgångar, även om grunden skulle ha uppkommit först efter det att kontraktförhållandet inletts,

- b. det sker ett byte av ägare så att det bestämmande inflytandet i Leverantören, så som begreppet definieras i värdepappersmarknadslagen 2 kap. 4 § (FFS 746/2012), direkt eller indirekt övergår till en part som belastas av tvingande skäl för uteslutning enligt upphandlingsdirektivet (2014/24/EU) eller en sådan obligatorisk grund för uteslutning som avses i lagen om offentlig upphandling och koncession 80 § (1397/2016) eller av sanktion införd av Europeiska unionen (EU) eller Förenta nationerna (FN) eller av en finsk eller åländsk myndighets sanktion eller beslut om frysning av tillgångar;
- c. om upphandlingsbeslutet upphävs av domstol eller annan ogiltighets- eller skadeståndspåföljd utdöms av domstolen;
- d. det har uppstått en allvarlig säkerhetsbrist, personuppgiftsincident eller motsvarande allvarlig incident hos Leverantören som hänför sig till en Beställares eller till någon annan beställares information och som kan äventyra informationssäkerheten i Vårdinformationssystemet;
- e. Leverantören överför eller behandlar personuppgifter som Leverantören behandlar med stöd av Huvudavtalet och/eller ett eller flera av de Underliggande Avtalen utanför EU/EES eller överför eller behandlar sådana personuppgifter som i enlighet med Dataskyddsbestämmelserna kategoriseras som särskilt känsliga eller kritiska till eller på en plats som inte uppfyller Dataskyddsbestämmelsernas förhöjda krav på skyddsnivå och tillgänglighet; eller
- f. ÅHS har hävt ÅHS Huvudavtal och/eller ett eller flera av ÅHS Underliggande Avtal.

Vid hävning enligt denna punkt tillämpas påföljderna enligt punkt 17.

Leverantören har i ovan nämnda fall ingen rätt att erhålla någon ersättning, med undantag av ersättning för redan utfört, avtalsenligt arbete enligt Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen, med anledning av att Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen upphör att gälla.

Parterna står för sina egna skador om en domstol, på det sätt som föreskrivs i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016), utdömer en ogiltighetspåföljd för Huvudavtalet eller något av de Underliggande Avtalen eller att Avtalsperioden ska förkortas.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 13.

16.2.2 Beställares särskilda rätt till avbeställning

En enskild Beställare ska även ha rätt att för egen del när som helst säga upp Huvudavtalet och/eller ett eller flera av de Underliggande Avtalen med beaktande av en uppsägningstid om 12 månader. Under denna uppsägningstid ska Leverantören och Beställaren genomföra avveckling enligt punkt 18, så att Beställaren senast vid uppsägningstidens utgång har mottagit den data ur Vårdinformationssystemet som tillhör Beställaren.

Leverantören har i ovan nämnda fall ingen rätt att erhålla någon ersättning, med undantag av ersättning för redan utfört, avtalsenligt arbete enligt Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen, med anledning av att Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen upphör att gälla. Beställaren har inte rätt till skadestånd enligt punkt 19 när Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen upphör till följd av avbeställning.

16.3 Partiellt upphörande

Om Beställarna med stöd av punkt 16.1 skulle ha rätt att häva Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen, kan Beställarna i stället välja att häva den del av ett avtal, som Leverantörens avtalsbrott hänför sig till. Påföljderna av hävningen begränsar sig i detta fall till den hävda delen av avtalet.

Ett avtalsbrott ska anses som väsentligt enligt denna avtalspunkt om det bl.a. på ett väsentligt sätt försvårar eller försenar Beställarnas ibruktagning av Vårdinformationssystemet eller om den del som avtalsbrottet hänför sig till, avviker från Avtalade Krav på ett sätt som förhindrar dess effektiva användning för det avsedda syftet.

En partiell hävning kan som exempel gälla en separat funktion, tjänst eller ett tillägg till Vårdinformationssystemet, vars hävning inte förändrar Huvudavtalets eller de Underliggande Avtalens övergripande karaktär, exempelvis en option.

Huvudavtalet och på motsvarande sätt de Underliggande Avtalen förblir i kraft avseende sådana delar som inte har sagts upp enligt denna punkt.

16.4 Förhållande till de Underliggande Avtalen

Om Huvudavtalet upphör i sin helhet ska de Underliggande Avtalen upphöra samtidigt utan någon särskild uppsägning av dessa avtal. Upphör något av de Underliggande Avtalen i sin helhet till följd av en grund nämnd ovan, har Beställarna rätt att även häva eller säga upp Huvudavtalet och övriga Underliggande Avtal till upphörande samtidigt.

17 Hävningens påföljder

Om Part upphäver avtalet enligt någon grund för förtida upphörande i punkt 16, ska:

- i. Parterna inleda processen för Avveckling enligt punkt 18;
- ii. Leverantören återbetala eventuella förskottsbetalningar som Beställarna erlagt för sådant arbete som är avtalat men som inte är utfört i enlighet med tillämpligt avtal;
- i. Beställarna betala Leverantören för sådant obetalt arbete, som är avtalat, utfört i enlighet med tillämpligt avtal fram till hävningsdagen och som Beställarna kan tillgodogöra sig nyttan av oberoende av hävningen. Respektive Beställare har dock rätt att från denna summa innehålla den andel som motsvarar respektive Beställares krav mot Leverantören med anledning av hävningen. Skadestånd vid hävning regleras i punkt 19.

Upphävande av avtal leder i övrigt inte till något återbördande av prestationer för sådana löpande tjänster som utförts i enlighet med tillämpligt avtal och inte heller för sådana särskilt avropade tjänster, vars resultat Beställarna har godkänt och vars eventuella garantitid har löpt ut.

18 Avveckling

18.1 Leverantörens biståndsskyldighet och samverkan i avvecklingsprocessen

Leverantörens biståndsskyldighet och samverkan med Beställarna i avvecklingsprocessen regleras i bilaga [F6 Avveckling].

När Huvudavtalet eller ett Underliggande Avtal upphör vid avtalad tidpunkt eller vid hävning är Leverantören skyldig att bistå Beställarna med att överföra förpliktelserna enligt avtalen till Beställarna eller en av Beställarna utsedd tredje part på det sätt som framgår av [bilaga F6 Avveckling].

Leverantörens biståndsskyldighet omfattar, men är inte begränsad till att tillhandahålla information, material, stöd, utbildning och konsultation och samarbeta med Beställarna och Beställarnas övriga tjänsteproducenter. Leverantörens biståndsskyldighet gäller tills Beställarna har kunnat ta i bruk ett ersättande system eller på annat sätt tryggt den oavbrutna tillgången på informationen i

Vårdinformationssystemet. Biståndsskyldigheten innebär inte att Leverantören är tvungen att delge tredje part information som utgör Leverantörens affärshemligheter.

Leverantören har rätt att debitera Beställarna för uppfyllandet av biståndsskyldigheten enligt bilaga [• (prislista)], med undantag för skyldigheten att överlämna data i enlighet med punkt 18.2. Rapporter som inte är möjliga för Beställarna att ta fram, ska tillhandahållas av Leverantören utan extra kostnad.

Under Avvecklingen har Beställaren rätt att fortsätta använda Vårdinformationssystemet och Leverantören är skyldig att fortsätta tillhandahålla de tjänster enligt Tjänsteavtalet som Beställaren anser sig behöva under Avvecklingen, mot betalning av avgifter för de relevanta tjänsterna enligt bilaga ● (Prislista). Rätten till licenserna och tjänsterna är inte begränsad i tid, utan gäller under hela Avvecklingen.

Avvecklingen upphör genom Beställarens skriftliga meddelande till Leverantören om att Avvecklingen har slutförts. Leverantörens rätt till betalning för tjänster som nyttjats under Avvecklingen upphör vid samma tidpunkt.

Slutfakturering ska vara utförd senast två (2) månader efter att Avvecklingen upphört.

Villkoren om Avveckling gäller i tillämpliga delar även avveckling av KommunVIS.

Härtill tillämpas JIT 2015 - Tjänster, innefattande men inte begränsat till punkt 8.

18.2 Data

Beställarna ska när Huvudavtalet eller ett Underliggande Avtal upphör vid avtalad tidpunkt eller vid hävning eller uppsägning ha tillgång till all data som Beställarna tillgängliggjort eller tillhandahållit Leverantören vid fullgörandet av detta Tjänsteavtal och som lagras i Vårdinformationssystemet. Leverantören ska under Avtalsperioden säkerställa att data finns tillgänglig på ett sådant sätt och i sådan form att Beställarna inom skälig tid och med skälig ansträngning kan få tillgång till data så att den kan överföras från Vårdinformationssystemet till ett annat datamedium. Leverantören ska vid Avveckling separera och extrahera enskild Beställares information ur Vårdinformationssystemet och vara Beställaren behjälplig vid överföringen av informationen till annat datamedium.

Efter genomförd överlämning av data ska Leverantören radera all data som ägs av Beställarna och som kvarstår i Vårdinformationssystemet eller i övrigt hos Leverantören. Leverantören ska vid förstörande av data iakttä Avtalade Krav.

Leverantören ska, inom ramen för Leverantörens möjligheter i Vårdinformationssystemets driftsform, förvara och hantera Beställarnas data på ett sådant sätt och i ett sådant format att Leverantören kan fullgöra skyldigheten att återlämna, migrera, radera och/eller förstöra Beställarnas data på det sätt som framgår ovan. Leverantören ska säkerställa interoperabilitet mellan dess information och system samt sedvanlig information och system som används av Beställarna och tredje parts tjänster, för att möjliggöra en säker återlämning, migration och överföring av data. Leverantören ska uppfylla Avtalade Krav samt i övrigt iakttä god informationssäkerhet vid sådan överföring av data.

Leverantören har inte rätt till någon ersättning för att återlämna, migrera, överföra, radera och/eller förstöra Beställarnas data eller för att bevara och behandla data på ett sätt som möjliggör återlämning, migrering och överföring av data.

Härtill tillämpas JIT 2015 – Tjänster via nät, punkt 7 och JIT 2015 - Tjänster, innefattande men inte begränsat till punkt 8.

19 Skadeståndsansvar, ansvarsbegränsning samt vite

Om Part drabbas av direkt skada, kostnad eller förlust på grund av att den andra Parten inte uppfyllt sina åtaganden enligt Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen eller till följd av den andra Partens vårdslöshet, ska den felande Parten betala skadestånd till den andra Parten för sådana direkta skador, kostnader och förluster. Ansvaret ska uppgå till skadans verkliga värde.

Parts skadeståndsskyldighet omfattar inte indirekt skada, såsom utebliven vinst eller andra indirekta skador, kostnader eller förluster. Som direkt skada ska alltid anses utgöra (i) kostnader som orsakas Beställarna till följd av Huvudavtalets eller de Underliggande Avtalens förtida upphörande med anledning av Leverantörens väsentliga avtalsbrott, exempelvis men inte begränsat till kostnader för anskaffningen av ett ersättande system, (ii) förlust eller förvanskning av data och filer, eller (iii) skada som drabbar Beställarna till följd av Leverantörens felaktiga personuppgifts- och/eller patientdatahantering.

Leverantörens ansvar för erläggande av skadestånd och vite under respektive Underliggande Avtal är begränsat enligt bestämmelserna i respektive Underliggande Avtal. Oaktat vad som anges i respektive Underliggande Avtal ska Leverantörens skyldighet att betala skadestånd eller vite till Beställarna aldrig överstiga:

- i. 50 % av den offererade, mervärdesskattefria totala årskostnaden för Beställarna inklusive ersättningen för samtliga konsulttjänster som tillkommit; eller
- ii. för Beställarnas krav mot Leverantören eller tredje mans krav mot Beställarna till följd av Leverantörens behandling av personuppgifter, inklusive men inte begränsat till personuppgiftsincidenter, 1000 euro per berörd person och skadefall/incident samt begränsat till 500 000 euro för administrativa böter som Beställarna ålagts till följd av Leverantörens behandling av personuppgifter.

Ingen ansvarsbegränsning, varken beloppsmässig eller i form av undantag för indirekt skada, ska gälla för (i) intrång i tredje parts immateriella rättigheter, eller (ii) om det föreligger uppsåt eller grov vårdslöshet på den felande Partens sida.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna avtalsvillkor, innefattande men inte begränsad till punkt 11.

20 Försäkringar

20.1 Allmän försäkringsskyldighet

Leverantören ska teckna och under Avtalsperioden vidmakthålla samtliga försäkringar som Leverantören antingen enligt tillämpliga lagar och författningar är skyldig att inneha eller som annars är sedvanliga för branschen. Försäkringarna ska täcka skador till sådana belopp och i övrigt vara beviljade på sådana villkor, som är sedvanliga för och som står i proportion till Leverantörens verksamhet.

Försäkringsskyldigheten enligt denna punkt gäller även sådan underleverantör som Leverantören anlitar för fullgörandet av Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen.

Leverantören ska på Beställarnas begäran lämna in en kopia av försäkringsbevisen.

20.2 Ansvars- och rättsskyddsförsäkringar

Leverantören ska teckna och under Avtalsperioden vidmakthålla ansvars-, och rättsskyddsförsäkring. Leverantören ska före Huvudavtalets undertecknande uppvisa intyg på att denne har ikraftvarande ansvars-, och rättsskyddsförsäkringar.

Ansvarsförsäkringen ska vara på ett belopp om minst 2 miljoner euro per skadefall.

Försäkringsskyldigheten enligt denna punkt gäller även sådan underleverantör som Leverantören anlitar för fullgörandet av Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen, dock så att underleverantörens ansvars- och rättsskydds försäkring ska vara sedvanlig och står i proportion till dess verksamhet.

Leverantören ska på Beställarnas begäran lämna in en kopia av försäkringsbevisen.

19 Kris och undantagsförhållanden

Leverantören ska under Avtalsperioden och med de intervall som Beställarna önskar genomföra och medverka till Beställarnas beredskapsplanering inför stora olyckor, katastrofer, undantagsförhållanden, krig eller extraordinära händelser. Leverantören ska även öva med berörd personal hos Leverantören och Beställarna och se till att lokaler, personal och tekniska resurser finns tillgängliga inför dylika händelser. Leverantören ska ha rätt till ersättning [enligt bilaga •, Prislista, konsulttjänster] för deltagande i Beställarnas beredskapsarbete.

Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen gäller även under undantagsförhållanden enligt beredskapslagen (1552/2011), i krigsförhållanden samt i katastrofsituationer. Leverantören ska med alla till buds stående medel och som under omständigheterna skäligen kan krävas, verka för att fullgöra sina åtaganden enligt Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen vid undantags-, beredskaps- och krigsförhållanden samt i katastrofsituationer. Leverantören ska även medverka med den personal och de resurser som Leverantören och Beställarna kommit överens om vid planeringen enligt ovanstående stycke. Leverantören har rätt att mot redovisning få skäligen ersättning för det nödvändiga merarbetet för att upprätthålla Vårdinformationssystemets funktion i undantagsförhållandena.

Klausulen om force majeure i punkt 21 träder ikraft först när Leverantören fullgjort sina skyldigheter enligt ovan.

21 Force majeure

Part är inte ansvarig för underlåtenhet eller bristande uppfyllelse av förpliktelse enligt Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen, om underlåtenheten eller bristen orsakats av krig, uppror, naturkatastrof, pandemi eller omfattande epidemi, myndighets ingripande, strejk (avtalsstridig), lockout, blockad, omfattande brand eller översvämning, allvarlig olyckshändelse eller annan liknande omständighet utanför Parts kontroll och som Part inte skäligen borde ha räknat med och vars följder Part inte heller skäligen kunnat undvika eller övervinna.

Förbehållet i fråga om strejk, lockout och blockad gäller inte om Part själv vidtar sådan konfliktåtgärd.

Finner Part att den inte kan fullgöra sina skyldigheter på grund av omständighet enligt ovan, ska Parten snarast skriftligen meddela övriga Parter härom. Prestationen ska dock fullföljas inom skäligen tid efter att hindret upphört.

Som befrielsegrund betraktas också oöverstigliga hinder för Parts underleverantör, om inte underleveransen kan fås av någon annan utan oskäligen kostnader eller väsentlig tidsförlost.

Villkor om force majeure i JIT 2015 – Allmänna avtalsvillkor tillämpas inte.

22 Samverkan

22.1 Samverkansorganisation

Under Avtalsperioden kommer Parterna ha ett behov av att samarbeta på strategisk, taktisk och operativ nivå i olika frågor. För detta ändamål ska Parterna tillsätta en samverkansorganisation för Vårdinformationssystemet i enlighet med bilaga [F2 Samverkansorganisation]. Beställarna representeras i samverkansorganisationen genom Beställarorganisationen.

Samverkan gällande KommunVIS ska ske mellan Leverantören och KommunVIS-organisationen.

22.2 Hantering av ändringar i samverkansorganisationen

Under Avtalsperioden kan uppstå behov av ändringar i Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen eller i bilagematerial till följd av förändrade förhållanden eller behov.

Vardera Part har rätt att föreslå ändringar som rör Vårdinformationssystemet, Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen eller deras bilagor. Sådana förslag ska behandlas av Parterna i samverkansorganisationen.

Leverantören är medveten om att Beställarna är skyldiga att iaktta lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016) och att ändringsförslag kan omfattas av de lagstadgade begränsningar som gäller efterföljande förändringar i Huvudavtal eller Underliggande Avtal eller kan bli föremål för offentlig upphandling, vilket innebär att en tredje part kan komma att tilldelas ett sådant kontrakt.

Leverantören är medveten om att Beställarna, till följd av Beställarnas myndighetsroll, kan komma att behöva fatta upphandlings- eller förvaltningsbeslut om ändringar och att beslutet kan bli föremål för ändringsökning, innan ändringarna kan genomföras av Parterna.

Beslut om ändringar i Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen fattas av respektive Part och blir bindande mellan Parterna när Parterna undertecknat ett skriftligt tilläggs- eller ändringsavtal.

Ändringar som Leverantören genomfört utan att beakta denna rutin för ändringar, är Beställarna inte skyldig att betala någon ersättning för.

Villkor om ändring av avtal i JIT 2015 – Allmänna villkor tillämpas inte.

23 Allmänna avtalsvillkor

Till den del annat inte avtalats i Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen tillämpas följande villkor, med företräde för de villkor som närmast ansluter till det specifika avtalet, på avtalen;

1. JIT 2015 – Tjänster via Nät
2. JIT 2015 – Tjänster
3. JIT 2015 - Konsulttjänster
4. JIT 2015 – Personuppgifter
5. JIT 2015 – Allmänna avtalsvillkor

Vid varje hänvisning till Finland i dessa standardvillkor avses i Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen Finland innefattande Åland.

24 Övrigt

24.1 Avtalets offentlighet

Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen samt dess bilagor är med offentliga. Beställarna iakttar de bestämmelser om sekretess och offentlighet som finns offentlighetslagen för Åland (ÅFS 2021:79) samt annan tillämplig lagstiftning.

Leverantören har möjlighet att begära att handlingar i anknytning till Huvudavtalet och dess bilagor ska utgöra konfidentiella uppgifter som tredje parter inte har rätt att få ta del av. Leverantören förklarar sig dock medveten om att det är Beställarna som med stöd av tillämplig offentlighetslagstiftning slutligen avgör om dessa uppgifter är konfidentiella eller inte. Leverantören lämnar således uppgifter till Beställarna på egen risk.

24.2 Ogiltighet

Skulle någon bestämmelse i Huvudavtalet eller i de Underliggande Avtalen vara ogiltig, ska detta inte innebära att avtalet i dess helhet är ogiltigt utan till den del ogiltigheten väsentligen påverkar Leverantörens eller Beställarnas fullgörande av förpliktelse enligt avtalet, ska skälig jämkning av avtalet ske.

24.3 Villkor som förblir ikraft

Oberoende av om Huvudavtalet eller något av de Underliggande Avtalen upphör, ska upphörandet inte ha en inverkan på giltigheten för sådana villkor som är avsedda att vara giltiga oberoende av avtalens giltighet. Sådana villkor innefattar till tillämpliga delar, men är inte begränsat till villkor om rekryteringsförbud, informationssäkerhet, dataskydd, skydd av personuppgifter, immateriella rättigheter, rätt och tillgång till data, avveckling och biståndsskyldighet, ansvarsbegränsningar, lagval och tvistlösning.

24.4 Meddelanden

Uppsägning och andra meddelanden som kan påverka Huvudavtalets eller de Underliggande Avtalen giltighet, eller andra meddelanden som ska sändas inom en viss frist, ska sändas genom elektroniskt meddelande eller rekommenderat brev till de kontaktpersoner som uppgetts i punkt 2.

Meddelandet ska anses ha kommit den andra Parten till handa om det har:

- a. avsänts med elektroniskt meddelande: första helgfria vardagen efter avsändandet, eller
- b. avsänts med rekommenderat brev: 5 dagar efter avlämnande för postbefordran.

24.5 Beställarnas granskningsrätt (revision)

Beställarna har rätt att utföra eller låta en tredje oberoende part utföra en granskning av Leverantörens uppfyllelse av Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen. Leverantören ska medverka till Beställarnas revision, genom att tillhandahålla den som utför revisionen efterfrågat material som kan anses vara skäligt. Leverantören ska även ge den som utför revisionen tillträde till system hos Leverantören, i den mån det kan anses vara skäligt för att revisionen ska kunna utföras. Revisionen ska utföras under normal kontorstid och ska inte orsaka Leverantörens övriga verksamhet och skyldigheter oskälig olägenhet.

Utförs revisionen av en tredje part, ska denna inte vara en part som kan anses bedriva med Leverantören konkurrerande verksamhet. Den tredje parten ska underteckna ett sekretessavtal innan revisionen genomförs. Sekretessavtalet ska till sitt innehåll motsvara sekretesskyldigheten mellan Parterna, men behöver dock inte motsvara Sekretessförbindelsen gällande påföljder och viten.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 19.

24.6 Rekryteringsförbud

Parterna förbinder sig att inte utan den andra Partens skriftliga samtycke erbjuda anställda eller konsulter hos den andra Parten anställning eller uppdrag som konsult hos sig eller närstående företag. Rekryteringsförbudet gäller under Avtalsperioden och för en tid av 6 månader efter Huvudavtalets upphörande eller 6 månader efter att den anställde eller konsulten avslutat sin tjänst hos någondera Part.

24.7 Beställansvarsutredning

I enlighet med lagen om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitan av utomstående arbetskraft (1233/2006) ska Leverantören tillstålla Beställarna följande utredning:

1. utredning om huruvida företaget är infört i förskottsuppbörsregistret och arbetsgivarregistret enligt lagen om förskottsuppbörd (1118/1996) samt i registret över mervärdesskattskyldiga enligt mervärdesskattelagen (1501/1993);

2. ett handelsregisterutdrag eller motsvarande uppgifter som erhållits från handelsregistret på något annat sätt;
3. utredning om att företaget inte har sådan skatteskuld som avses i 20 b § 1 mom. 2 punkten i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter (1346/1999) eller en av myndighet lämnad utredning om beloppet av skatteskuld;
4. intyg över tecknande av pensionsförsäkringar för arbetstagare samt över betalning av pensionsförsäkringsavgifter eller utredning om att en betalningsöverenskommelse har ingåtts angående pensionsförsäkringsavgifter som förfallit till betalning;
5. en redogörelse för vilket kollektivavtal som ska tillämpas på arbetet eller för de centrala anställningsvillkoren; samt
6. en redogörelse om hur företagshälsovården är ordnad.

Ovan nämnda uppgifter får vara högst tre månader gamla vid tidpunkten för inlämnandet. En utländsk Leverantör ska inlämna ovan nämnda utredning i den form och med det innehåll som normalt följer av lagen i Leverantörens etableringsland.

Om Leverantören sänder personal för att utföra arbete i Beställarens lokaler, ska Leverantören före dess personal anländer inlämna ett A1-intyg utfärdat av myndighet i personalens hemland.

Om Leverantören inte förser Beställarna med ovan nämnda utredning har Beställarna rätt att häva avtalet omedelbart, dock tidigast två veckor från det att Leverantören skulle lämna utredningen. Beställarna har också rätt att häva avtalet med omedelbar verkan om Leverantören, dess bolagsman, styrelseledamot eller vd har försetts med näringsförbud.

Leverantören ansvarar för samt ska betala samtliga av de eventuella försummelseavgifter inklusive räntor som Beställarna kan åläggas med anledning av att Leverantören inte uppfyllt sina skyldigheter enligt denna punkt. Beställarna har rätt att dra av sådana av myndighet fastställda försummelseavgifter inklusive räntor från Leverantörens rätt till betalning. För det fallet att Leverantörens skyldighet att betala försummelseavgifter enligt denna punkt överstiger beloppet av Beställarnas betalningsskyldighet för den avtalade prestationen, ska Beställarna tillstå Leverantören en faktura på det överstigande beloppet.

Leverantören ska en gång per år under Avtalsperioden förnya ovan nämnda utredning och tillstå Beställarna nya intyg.

24.8 Fullständigt avtal

Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen inklusive deras bilagor utgör Parternas fullständiga reglering. Har någon fråga inte uttryckligen reglerats i de ifrågavarande avtalen, ska denna fråga lösas i enlighet med de principer som avtalen bygger på.

Alla skriftliga eller muntliga förbindelser, utredningar eller motsvarande bedömningar som föregått Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen ersätts av innehållet i dessa avtal inklusive deras bilagor.

25 Tillämplig lag

På Huvudavtalet samt på Underliggande Avtal tillämpas åländsk lagstiftning i de fall där Åland har lagstiftningsbehörighet och den åländska lagstiftningen avviker från den finländska motsvarigheten. I övrigt tillämpas finsk lag, med undantag för dess regler om lagval och forum.

26 Tvistlösning

Om en tvistfråga gällande Huvudavtalet eller de Underliggande Avtalen inte kan lösas genom förhandlingar, ska meningsskiljaktigheterna hänskjutas till allmän domstol, med Ålands tingsrätt som första instans för prövning.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, punkt 22.

27 Ikraftträdande

Detta avtal träder ikraft när Huvudavtalet samt de Underliggande Avtalen har undertecknats av Parterna.

Detta avtal har upprättats i två likalydande exemplar, av vilka Parterna tagit ett var.

[Ort], [dd.mm.åååå]

[BESTÄLLARE]

[LEVERANTÖREN]

[Namn]

[Titel]

[Namn]

[Titel]

Bilaga B - KST § 181

Tjänsteavtal för patient- och vårdinformationssystem

MELLAN [KOMMUNERNA OCH KOMMUNALFÖRBUNDEN] OCH [LEVERANTÖREN]

Bilagor

[•] [Namn]

Innehåll

Bilagor	2
1 Parter	6
2 Kontaktpersoner	6
2.1 Beställarnas kontaktperson	6
2.2 Den gemensamma beställarorganisationen	6
2.3 Leverantörens kontaktperson	6
2.4 Ändringar gällande kontaktpersoner	6
3 Definitioner	6
4 Bakgrund och syfte	6
5 Representation av Beställarna	6
6 Avtalets målsättningar	6
7 Avtalshandlingar och deras inbördes ordning	7
8 Avtalsperiod	7
9 Användarrätt till Vårdinformationssystemet	7
9.1 Beställarnas licens till Vårdinformationssystemet	7
9.2 Uppdateringar och uppgraderingar	8
9.3 Användare	8
9.4 Överföring av användarrättigheter	8
10 Leverantörens skyldigheter	8
10.1 Allmänna skyldigheter	8
10.2 Leverantörens helhetsansvar	8
10.3 Vårdinformationssystemets egenskaper och funktionalitet	8
10.4 Ändringar i tjänster	9
10.5 Beställarnas förvaltningsarrangemang	9
10.6 Leverantörens informationsplikt	9
10.7 Rapportering och dokumentation	9
10.8 Plats för utförande av avtal	10
11 Underhåll	10
11.1 Leverantörens skyldigheter att avhjälpa Fel	10
11.2 Beställarnas åtaganden	10
12 Support	10
13 Övriga tjänster	10
13.1 Utbildning	10

13.2	Konsulttjänster	10
13.3	Utveckling	10
14	Beställarnas allmänna skyldigheter	11
15	Säkerhetskopiering av data	11
16	Språk	11
17	Samverkan	12
17.1	Samarbete, informationsdelning och möten	12
17.2	Meddelanden	12
17.3	Beställarnas granskningsrätt (revision)	12
18	Pris och betalningsvillkor	12
18.1	Licenser	12
18.2	Pris för övriga tjänster	12
18.3	Betalningsvillkor för övriga tjänster	12
18.4	Prisförändringar	12
18.5	Konsulttjänster	13
18.6	Tjänster som utförts utan skriftlig beställning eller som överskridit kostnadsberäkning	13
18.7	Kostnader och utlägg	13
19	Säkerhet och sekretess	13
19.1	Sekretessplikt	13
19.2	Sekretessplikt för anställda och underleverantörer	13
19.3	Hänvisning till avtalsförhållandet	13
19.4	Returnering av handlingar och radering av uppgifter vid Tjänsteavtalets upphörande	13
19.5	Informationssäkerhet	13
19.6	Informationsskydd	13
19.7	Behandling av personuppgifter	13
20	Immateriella rättigheter	13
20.1	Äganderätt och upphovsrätt	13
20.2	Användarrätt	14
21	Beställarnas rätt till data och tillgång till data	14
21.1	Beställarnas rätt till data	14
21.2	Statistik	14
22	Försäkringar	14
23	Beställansvar	14
24	Kris och undantagsförhållanden	14
25	Force majeure	14
26	Påföljder vid avtalsbrott	14

26.1	Meddelande om förväntat dröjsmål	14
26.2	Påföljder vid dröjsmål (vite)	15
26.3	Betalning av vite	15
26.4	Skadestånd och ansvarsbegränsning	15
26.5	Påföljder enligt upphandlingslagen	15
27	Reklamation	15
28	Avtalets förtida upphörande	15
28.1	Grunder till förtida upphörande	15
28.2	Villkor som förblir ikraft	15
29	Avveckling	15
30	Ändring i avtal	15
31	Överlåtelse av avtal	15
32	Tillämplig lag	16
33	Tvistlösning	16
34	Ikraftträdande	16

1 Parter

Mellan nedanstående parter har följande tjänsteavtal, "Tjänsteavtal", slutits.

1. Beställarna definierade i bilaga [•] (tillsammans "Beställarna", var för sig "Beställare")
2. [•, FO-nummer •, •] ("Leverantören")

Beställarna och Leverantören kallas var för sig "Part" och tillsammans "Parter". Beställarna är inte solidariskt ansvariga för varandras förpliktelser gentemot Leverantören, utan vardera Beställare ansvarar var för sig för sina förpliktelser enligt Tjänsteavtalet.

2 Kontaktpersoner

2.1 Beställarnas kontaktperson

Beställarnas kontaktperson framgår av Huvudavtalet.

2.2 Den gemensamma beställarorganisationen

Beställarorganisationens kontaktperson framgår av Huvudavtalet.

2.3 Leverantörens kontaktperson

Leverantörens kontaktperson framgår av Huvudavtalet.

2.4 Ändringar gällande kontaktpersoner

Om ändringar sker gällande kontaktpersonerna eller deras kontaktuppgifter, ska Part utan dröjsmål underrätta den andra Parten om ändringen samt meddela de nya kontaktuppgifterna.

3 Definitioner

Definitioner av begrepp framgår av bilaga [D1], såvida inte annat särskilt framgår nedan.

Huvudavtalet jämte dess bilagor samt de Underliggande Avtalen jämte bilagor ska läsas som en helhet så att begrepp definierade i något av avtalen eller i de tillhörande bilagorna ska anses ha samma innebörd i samtliga handlingar.

4 Bakgrund och syfte

Tjänsteavtalet har ingåtts genom avrop baserat på ett ramavtal med Leverantören enligt upphandlingsbeslut [Dnr •, [datum]] ("Ramavtalet") av Åda Ab ("Åda") där Åda för sina aktieägare upphandlat rättighet, men inte skyldighet, att utan ytterligare konkurrensutsättning beställa licens och tillhörande tjänster till Vårdinformationssystemet för sina respektive organisationer och verksamheter. Beställarna utgörs av de aktieägare som valt att avropa Vårdinformationssystemet och underteckna Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen.

Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen har tillkommit genom dialog mellan Åda och Leverantören, varvid även Leverantören haft betydande inflytande på avtalens innehåll, lydelse och struktur.

Föremålet för Tjänsteavtalet är användarrätten till Vårdinformationssystemet, Support samt övriga tjänster som hänför sig till Vårdinformationssystemet.

5 Representation av Beställarna

Villkor om Beställarorganisationen framgår av Huvudavtalet. Beställarorganisationen representerar Beställarna i förhållande till Leverantören och har rätt att på Beställarnas vägnar utöva alla de rättigheter som tillkommer Beställarna på basis av Tjänsteavtalet.

6 Avtalets målsättningar

Tjänsteavtalets syfte är att klargöra Parternas rättigheter och skyldigheter gällande underhåll, support samt utveckling av Vårdinformationssystemet under Avtalsperioden samt i fall av Tjänsteavtalets avveckling eller förtida upphörande. Målsättningen är att Leverantören, genom tillhandahållandet av tjänsterna enligt Tjänsteavtalet, ska tillse att Vårdinformationssystemets funktion, tillgänglighet och

prestanda upprätthålls under hela Avtalsperioden så att Beställarna garanteras ett Vårdinformationssystem som uppfyller Avtalade Krav även efter Acceptans. Parterna ska tillsammans verka för att utveckla Vårdinformationssystemet under Avtalsperioden, så att Vårdinformationssystemet över tid anpassas till vårdverksamhetens utveckling och förändrade behov.

7 Avtalshandlingar och deras inbördes ordning

Tjänsteavtalets omfattning och villkor framgår av detta Tjänsteavtal, nedan nämnda bilagor samt övriga i Huvudavtalet nämnda handlingar. Om Tjänsteavtalets bilagor innehåller motstridiga uppgifter ska handlingarna gälla i nedan nämnd ordning.

1. Tjänsteavtalet
2. Bilagorna listade i bilageförteckningen på sid 2 i Tjänsteavtalet, i nämnd ordning
3. [Bilaga •]: JIT 2015 – standardvillkor
 - a. JIT 2015 – Tjänster
 - b. JIT 2015 - Konsulttjänster
 - c. JIT 2015 – Personuppgifter
 - d. [JIT 2015 – Tillämpningar Icke-Öppen Källkod]
 - e. JIT 2015 – Allmänna avtalsvillkor

Ovan nämnda avtalshandlingar kompletterar varandra.

Tvingande lagstiftning äger alltid tillämpning framom ovan listade dokument.

Övriga avtalshandlingar och deras inbördes ordning framgår av Huvudavtalet. Förhållandet mellan Tjänsteavtalet och Huvudavtalet framgår av Huvudavtalet.

8 Avtalsperiod

Tjänsteavtalet träder ikraft vid Acceptans och gäller under Avtalsperioden, vilken framgår av Huvudavtalet. Grunder för förtida upphörande av Tjänsteavtalet framgår av Huvudavtalet.

9 Användarrätt till Vårdinformationssystemet

9.1 Beställarnas licens till Vårdinformationssystemet

Leverantören upplåter härmed till Beställarna en icke exklusiv licens (användarrätt) att nyttja Vårdinformationssystemet i och för Beställarnas verksamhet, i enlighet med villkoren i detta Tjänsteavtal och dess bilagor.

Beställarna har rätt att själv eller med bistånd av en extern tjänsteproducent:

- i. använda Vårdinformationssystemet inom sin verksamhet, inklusive rätt att göra egna konfigurationer i Vårdinformationssystemets information och i användargränssnitt; och
- ii. överlåta nyttjanderättigheter till Vårdinformationssystemet till tredje parter, om skötseln av Beställarnas uppgifter eller omorganisationer kräver detta eller för att för Beställarnas räkning vidta sådana åtgärder som Beställarna är berättigade till enligt sin licens till Vårdinformationssystemet.

Beställarnas nyttjanderätt gäller i testnings-, utbildnings-, och driftmiljöer vid Beställarnas enheter som bedriver äldreomsorg och/eller socialvård. Beställarnas användarrätt omfattar alla Beställarnas enheter som bedriver äldreomsorg och/eller socialvård.

Licensvillkor gällande exempelvis tredjepartsprogramvara begränsar inte till någon del Leverantörens ansvar och skyldigheter enligt Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen.

Till övriga delar tillämpas i JIT 2015 – Tjänster via nät, innefattande men inte begränsad till punkt 7.

9.2 Uppdateringar och uppgraderingar

Leverantören ansvarar för att fortlöpande uppdatera och uppgradera Vårdinformationssystemet under Avtalsperioden så att det alljämt uppfyller Avtalade Krav och är tillgängligt för Beställarna.

Användarrätten ska i varje fall omfatta uppdateringar och versionsbyten som fanns tillgängliga innan Tjänsteavtalet trädde ikraft eller som tillkommit som ett resultat av rättande av Fel efter att Tjänsteavtalet trätt ikraft, utan tillkommande kostnader för Beställarna.

9.3 Användare

Beställarna kan med stöd av detta Tjänsteavtal ge användare användarrättigheter till Vårdinformationssystemet. I övrigt styrs användarrättigheter enligt separat överenskommelse mellan Beställarna och ÅHS.

9.4 Överföring av användarrättigheter

Vårdinformationssystemets samtliga användarrättigheter överförs i samband med en sådan överlåtelse av Tjänsteavtalet som regleras i punkt 31 nedan.

10 Leverantörens skyldigheter

10.1 Allmänna skyldigheter

Leverantören ska fullgöra Tjänsteavtalet med omsorg, förutsatt yrkeskunnande, i enlighet med lag och avtalad tidtabell samt på det sätt som framgår av Tjänsteavtalet och dess bilagor.

Leverantören förbinder sig att på egen bekostnad upprätthålla en god och uppdaterad sakkunnighet om de produkter, den teknologi och de förfaranden som hör samman med Vårdinformationssystemet samt de tjänster som är föremål för detta Tjänsteavtal. Med uppdaterad sakkunnighet avses även kunnande om sådana nya och ersättande produktversioner eller motsvarande produkter samt de arbetsförfaranden som hör samman med dessa och som utkommer efter att Tjänsteavtalet trätt ikraft.

Leverantören ska ha tillgång till samtliga av de resurser, anordningar, arbetsredskap, licenser och utrymmen som Leverantören behöver för att kunna fullgöra Tjänsteavtalet och som inte i detta Tjänsteavtal eller dess bilagor specificerats tillhöra Beställarnas ansvar.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Tjänster, innefattande men inte begränsad till punkt 3 och 5.

10.2 Leverantörens helhetsansvar

Drift, Underhåll, Support och Utveckling av Vårdinformationssystemet regleras i avtal mellan ÅHS och Leverantören. Beställarna har rätt att nyttja dessa tjänster genom Beställarorganisationen.

Leverantören har ett helhetsansvar för att Vårdinformationssystemet bibehåller kravställd funktionalitet och tillgänglighet under Avtalsperioden.

10.3 Vårdinformationssystemets egenskaper och funktionalitet

Leverantören ansvarar för att Vårdinformationssystemet under Avtalsperioden uppfyller Avtalade Krav samt tillhandahålls i den omfattning, med den tillgänglighet och med de egenskaper och den funktionalitet som framgår av Tjänsteavtalet och dess bilagor.

Om Leverantören under Avtalsperioden ersätter funktionalitet i Vårdinformationssystemet med alternativ funktionalitet som minst motsvarar funktionaliteten i Vårdinformationssystemet, äger Beställarna rätt att utan extra kostnad nyttja till den funktionaliteten.

Leverantören ska under hela Avtalsperioden inom ramen för underhållsåtagandet bedriva ett löpande utvecklingsarbete i syfte att förbättra och effektivisera Vårdinformationssystemet och dess funktioner. Sådan sedvanlig produktutveckling av Vårdinformationssystemet ingår i Beställarens licensavgift. Om någon funktionalitet eller annan egenskap som har sin grund i Avtalade Krav blir obsolet eller inte längre stöder vårdverksamheten till följd av Vårdinformationssystemets eller vårdverksamhetens utveckling, har Parterna rätt att göra de förändringar som behövs för att avlägsna sådan funktionalitet eller egenskap.

Utveckling av Vårdinformationssystemet får aldrig medföra en försämring i förhållande till Avtalade Krav.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 5 samt JIT 2015 – Tjänster, innefattande men inte begränsad till punkt 5.

10.4 Ändringar i tjänster

Huvudavtalets samverkansrutin för ändringar samt JIT 2015 – Tjänster, innefattande men inte begränsad till punkt 4, tillämpas.

10.5 Beställarnas förvaltningsarrangemang

Efter Tjänsteavtalets undertecknande kan Beställarna beröras av olika förvaltningsarrangemang så som till exempel fusioner eller ändringar i organisationen, ändringar i uppgiftsfördelningar och ansvar. Leverantören är skyldig att fullgöra sina förpliktelser enligt detta Tjänsteavtal oberoende av dylika förvaltningsarrangemang, men med beaktande av deras inverkan på föremålet för detta Tjänsteavtal.

Beställarna är skyldiga att utan oskäligt dröjsmål informera Leverantören om kommande förvaltningsarrangemang efter att Beställarna fått vetskap om sådana.

Beställarna ska ersätta Leverantören för det merarbete Beställarnas förvaltningsarrangemang orsakar Leverantören i enlighet med punkt 18.5.

10.6 Leverantörens informationsplikt

Leverantören ska utan dröjsmål meddela Beställarna om sådana omständigheter som kommit till Leverantörens kännedom och som sannolikt kan ha en inverkan på fullgörandet av Tjänsteavtalet. Detta omfattar exempelvis, men inte begränsat till, förändringar i Leverantörens personalstyrka eller i dess ägande- och organisationsform.

Leverantören ska vid ovan nämnda omständigheter meddela Beställarna om omständigheterna och hur Leverantören hanterar dem för minsta möjliga inverkan på Beställarna. Leverantören ska även informera om tidtabellen för när Leverantören bedömer att omständigheten är undanröjd samt om förändringar i anknytning till dessa omständigheter.

10.7 Rapportering och dokumentation

Leverantören ska upprätthålla en täckande dokumentation av hög kvalitet gällande för Beställarna relevant del av Vårdinformationssystemet. Beställarna ska ha konstant tillgång till uppdaterad dokumentation gällande för Beställarna relevant del av Vårdinformationssystemet. Leverantören ansvarar för att Beställarna alltid erhåller dokumentation som motsvarar den version av Vårdinformationssystemet som vid varje tillfälle används hos Beställarna. I samband med varje uppdatering av Vårdinformationssystemet ska Beställarna erhålla en versionsbeskrivning som beskriver de ändringar som är genomförda sedan senaste uppdatering samt tillhörande testprotokoll.

Dokumentationen ska vara på svenska, med undantag för tekniska specifikationer som kan vara på svenska eller engelska.

I övrigt ska Leverantören på Beställarnas begäran lämna rapporter som till sitt antal, sin natur och sin omfattning är skäligen och med stöd av vilka Beställarna kan granska fullgörandet av Tjänsteavtalet.

10.8 Plats för utförande av avtal

Leverantören fullgör i Tjänsteavtalet i huvudsak från sina egna eller dess underleverantörs lokaler. Leverantören ska på förhand underrätta Beställarna om varifrån Leverantören producerar de tjänster som är föremål för Tjänsteavtalet samt om förändringar av denna plats.

I övrigt tillämpas JIT 2015 Tjänster, innefattande men inte begränsad till punkt 3.4 och 5.4.

11 Underhåll

11.1 Leverantörens skyldigheter att avhjälpa Fel

Leverantören ansvarar för Vårdinformationssystemets Underhåll, såsom nödvändiga uppdateringar, felrättningar och andra underhållsåtgärder för att Vårdinformationssystemet ska bibehålla full kravställd funktionalitet och tillgänglighet under Avtalsperioden.

Leverantören är skyldig att utan extra kostnad för Beställarna avhjälpa alla Fel i Vårdinformationssystemet under Avtalstiden så att Vårdinformationssystemets funktionalitet, prestanda och tillgänglighet alltjämt motsvarar Avtalade Krav.

Leverantören ska också utan dröjsmål åtgärda sådana mindre brister som upptäckts före Acceptans, men som inte utgjort ett hinder för Acceptans.

11.2 Beställarnas åtaganden

När Underhållet avser felavhjälpan ska Beställarna vid felanmälan ange och, om möjligt, visa hur felet yttrar sig.

12 Support

Beställarna har rätt till Support från och med Effektiv Leveransdag.

Leverantören ska tillhandahålla Beställarna Support på det sätt och enligt de servicenivåer som framgår av [bilaga • (Särskilda villkor för support)] samt bilaga [• (Servicenivåer)], för att säkerställa Vårdinformationssystemets användbarhet. Beställarnas begäran om Support görs via Beställarorganisationen.

Vid tillhandhållandet av Supporten ska Leverantören, såvida inte annat framgår av ovan nämnda bilagor, iaktta de principer samt tillämpa de arbetsmetoder som gäller för Underhåll enligt punkt 11.

13 Övriga tjänster

13.1 Utbildning

Beställarna kan enligt Beställarnas behov beställa tilläggsutbildning av Leverantören gällande sådan utbildning som ingår i [bilaga F5 Beskrivning av utbildning]. Ersättning för tilläggsutbildning framgår av [bilaga • (Prislista)]. Utbildning som ingår i Införandet av Vårdinformationssystemet har Beställarna rätt att ta del av som en del av Beställarorganisationen.

13.2 Konsulttjänster

Leverantören ska tillhandahålla Beställarna konsulttjänster på det sätt som framgår av [bilaga • (beskrivning konsulttjänster)]. Ersättning för konsulttjänster framgår av [bilaga • (Prislista)].

13.3 Utveckling

Parterna ska samarbeta kring Utvecklingen av Vårdinformationssystemet genom sin samverkansorganisation enligt bilaga [• (Samverkansorganisation)] och med beaktande av kraven i bilaga F3 Beskrivning av förändring, underhåll och utveckling.

14 Beställarnas allmänna skyldigheter

Respektive Beställare ansvarar var för sig för sina skyldigheter enligt Tjänsteavtalet, oberoende av om Beställarna samordnar uppfyllandet av skyldigheter som ankommer på Beställaren genom Beställarorganisationen.

Beställaren ska bistå Leverantören, på det sätt som kan anses skäligt, för att Leverantören ska kunna fullgöra detta Tjänsteavtal och tillhandahålla tjänster enligt det samma.

Beställaren ska inom en skälig tid fatta beslut som har betydelse för fullgörandet av Tjänsteavtalet och tillhandahållandet av tjänster enligt det samma, samt utföra de uppgifter som enligt Tjänsteavtalet eller dess bilagor ankommer på Beställaren. Beställaren ska även se till att Beställaren har tillräckliga personalresurser för att bistå Leverantören i fullgörandet av Tjänsteavtalet.

Beställaren ska ansvara för att användarna använder Vårdinformationssystemet i enlighet med tillämplig lagstiftning och god sed inom socialvården samt hälso- och sjukvård. Beställaren ska även ansvara för att Vårdinformationssystemet endast används i klient- och patientarbete av kompetenta yrkespersoner inom äldreomsorgen och/eller socialvården. Skada som Beställaren eller tredje man lider med anledning av användande av Vårdinformationssystemet i strid med detta stycke, är Leverantören inte ansvarig för i förhållande till Beställaren.

Om en tredje part framför krav mot Leverantören med anledning av en Beställares nyttjande av Vårdinformationssystemet i strid med tillämplig lagstiftning eller god sed inom socialvården samt hälso- och sjukvården, har Leverantören rätt att hänvisa den som framfört kravet till att framföra detta mot ifrågavarande Beställare. Om den som framför kravet trots denna hänvisning till Beställaren i fråga inleder en domstols- eller myndighetsprocess mot Leverantören, ska ifrågavarande Beställare med alla skäligen till buds stående medel bistå Leverantören genom att ge all hjälp, information och material som Leverantören behöver för att utreda saken.

Beställaren ska ge Leverantören tillräckliga uppgifter om sådana omständigheter som inverkar på Tjänsteavtalets fullgörande, samt utan dröjsmål ge Leverantören uppgifter om omständigheter som kan förorsaka förseningar eller störningar i fullgörandet av Tjänsteavtalet.

Beställaren ansvarar för att de uppgifter Beställaren ger Leverantören är korrekta och tillräckliga för att Leverantören ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt detta Tjänsteavtal.

15 Säkerhetskopiering av data

Leverantören ansvarar för säkerhetskopiering av Beställarnas material och data som finns i Vårdinformationssystemet på det sätt som närmare anges i bilaga T2, Informationssäkerhet och dataskydd].

I övrigt tillämpas JIT 2015 Tjänster via nät, innefattande men inte begränsad till punkt 10.

16 Språk

Fullgörandet av detta Tjänsteavtal och tillhandahållandet av tjänster enligt det samma ska ske på svenska.

Dokumentation som Leverantören enligt Tjänsteavtalet ska upprätthålla, inklusive men inte begränsat till dokumentation om Vårdinformationssystemet, Underhåll samt Support, ska vara på svenska.

Den tekniska dokumentationen ska vara på svenska eller engelska.

Villkor om språk i JIT – Allmänna villkor tillämpas inte.

17 Samverkan

17.1 Samarbete, informationsdelning och möten

Parterna är medvetna om att fullgörandet av Tjänsteavtalet och tillhandahållandet av tjänster enligt det samma förutsätter en samverkan mellan Parterna. I bilaga [F2 (Samverkansorganisation)] regleras Parternas samverkan under Avtalsperioden. Beställarnas samverkan med Leverantören sker genom Beställarorganisationen.

17.2 Meddelanden

Meddelanden som Parterna enligt detta Tjänsteavtal ska ge varandra och som kan påverka Tjänsteavtalets giltighet, eller andra meddelanden som ska sändas inom en viss frist, ska sändas på det sätt som framgår av Huvudavtalet.

17.3 Beställarnas granskningsrätt (revision)

Beställarna har rätt att utföra eller låta en tredje oberoende part utföra en granskning av Leverantörens uppfyllelse av Tjänsteavtalet på det sätt som framgår Huvudavtalet.

18 Pris och betalningsvillkor

18.1 Licenser

Pris för Beställarnas licenser och därtill hörande tjänster samt betalningsvillkor och fördelningen av kostnaden mellan Beställarna regleras i Huvudavtalet.

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 7.

18.2 Pris för övriga tjänster

Pris för tillhandahållande av övriga tjänster enligt detta Tjänsteavtal framgår av [bilaga • (Prislista)].

Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 7.

18.3 Betalningsvillkor för övriga tjänster

Tilläggsutbildning som är en del av Tjänsteavtalet enligt punkt 13.1 faktureras månadsvis i efterskott.

Konsulttjänster som är en del av Tjänsteavtalet enligt punkt 13.2 faktureras månadsvis i efterskott.

Övriga tjänster enligt detta Tjänsteavtal faktureras månadsvis i efterskott.

Kostnaden för samtliga tilläggstjänster fördelas mellan de avropande Beställarna i proportion till deras antal användare.

Betalningstiden är i samtliga fall 30 dagar från att Leverantören sänder en avtalsenlig faktura. Fakturan ska innehålla de uppgifter som framgår av mervärdesskattelagen (1501/1993) 209 e § och vara upprättad på svenska.

Förseningstiden för en ostridig och klar fordran är 60 dagar innan Leverantören har rätt att göra gällande påföljderna som stadgas i Huvudavtalet. Till övriga delar tillämpas JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 8.

18.4 Prisförändringar

Priset för tjänsterna inklusive option KommunVIS i bilaga ● (Prislista) knyts till det av finländska Statistikcentralen publicerade producentprisindexet för tjänster till företag eller den offentliga sektorn (totalt index för tjänster BtoB) (2021=100)), genom att använda årsmedelvärde för år 2023 som basindex (2023 1-12 = [●]). Indexjustering görs årligen 1.3 genom att som justeringsindex använda årsmedelvärdet för föregående år. Den första indexjusteringen görs året som följer efter det år under vilket Acceptans skett. Indexjustering kan göras både med höjande och sänkande effekt.

Leverantören ska i god tid före 1.3 årligen meddela Beställaren om de justerade priserna och redovisa underlag för indexförändringen. Även Beställaren har rätt att initiera prisförändringen genom att meddela Leverantören om indexförändringen årligen före 1.3.

18.5 Konsulttjänster

Beställarna kan skriftligen beställa konsulttjänster och Leverantören ska tillhandahålla konsulttjänster, exempelvis för hjälp med konfigurering av Vårdinformationssystemet eller migrering av data. Omfattning och tidplan för dylika tilläggsarbeten ska överenskommas i enlighet med Huvudavtalets bestämmelser om samverkansorganisation. Pris för konsulttjänsterna framgår av [bilaga • (Prislista)]. Kostnader med anledning av Beställarnas förvaltningsarrangemang enligt punkt 10.5 ska faktureras som konsulttjänster.

Till faktura ska alltid bifogas specifikation över konsulttjänsterna samt vilken prissättning enligt [bilaga • (Prislista)] som tillämpats för respektive konsulttjänst.

18.6 Tjänster som utförts utan skriftlig beställning eller som överskridit kostnadsberäkning

Beställarna har ingen skyldighet att betala för konsulttjänster som utförts utan skriftlig beställning eller för tjänster som överskridit den kostnadsberäkning Leverantören lämnat.

Leverantören har dock rätt att fakturera för sådana tjänster som p.g.a. deras brådskande natur inte kunnat avtalas om på förhand med Beställarna, eller som Leverantören inte p.g.a. deras brådskande natur kunnat meddela om att kommer överskrida den kostnadsberäkning Leverantören lämnat. Detta gäller dock endast när den brådskande naturen beror på omständigheter som är utanför Leverantörens kontroll.

18.7 Kostnader och utlägg

JIT 2015 – Allmänna villkor tillämpas, innefattande men inte begränsad till punkt 7.

19 Säkerhet och sekretess

19.1 Sekretessplikt

Villkor om sekretessplikt framgår av Huvudavtalet och Sekretessförbindelsen.

19.2 Sekretessplikt för anställda och underleverantörer

Villkor om sekretessplikt framgår av Huvudavtalet och Sekretessförbindelsen.

19.3 Hänvisning till avtalsförhållandet

Villkor om sekretessplikt framgår av Huvudavtalet.

19.4 Returnering av handlingar och radering av uppgifter vid Tjänsteavtalets upphörande

Se villkor om Avveckling i Huvudavtalet.

JIT 2015 – Allmänna villkor, innefattande men inte begränsad till punkt 17 tillämpas.

19.5 Informationssäkerhet

Villkor om informationssäkerhet framgår av Huvudavtalet.

19.6 Informationsskydd

Villkor om informationssäkerhet framgår av Huvudavtalet.

19.7 Behandling av personuppgifter

Villkor om behandling av personuppgifter framgår av Huvudavtalet samt Personuppgiftsbiträdesavtalet.

20 Immateriella rättigheter

20.1 Äganderätt och upphovsrätt

Villkor för de immateriella rättigheterna framgår av Huvudavtalet.

20.2 Användarrätt

Villkor för användarrätten till Vårdinformationssystemet framgår av Tjänsteavtalet punkt 9.

21 Beställarnas rätt till data och tillgång till data

21.1 Beställarnas rätt till data

All data och allt material, inklusive men inte begränsat till den data som finns i Vårdinformationssystemet, som Beställarna tillgängliggjort eller tillhandahållit Leverantören för fullgörandet av detta Tjänsteavtal, eller som lagras i Vårdinformationssystemet, utgör och förblir respektive Beställares egendom. Beställare ska under Avtalsperioden, vid varje tidpunkt, ha tillgång till den data som Beställaren lagrar i Vårdinformationssystemet samt tillgängliggjort eller tillhandahållit Leverantören för fullgörandet av detta Tjänsteavtal. Beställaren ska även ha rätt att hämta och kopiera sådan data. Leverantören ska ge Beställaren tillgång till data utan oskäligt dröjsmål. Beställarens data och material ska i övrigt tillhandahållas i sådan form och vid Tjänsteavtalets upphörande återlämnas på det sätt som framgår av Huvudavtalet.

21.2 Statistik

Statistik och statistiska data genererat i Vårdinformationssystemet utgör Beställarnas egendom.

22 Försäkringar

Villkor om försäkringar framgår av Huvudavtalet.

23 Beställaransvar

Leverantören ska på det sätt som framgår av Huvudavtalet fortlöpande under Avtalsperioden förse Beställarna med utredningar enligt lagen om beställaransvar (FFS 1233/2006).

24 Kris och undantagsförhållanden

Villkor om kris och undantagsförhållanden framgår av Huvudavtalet.

25 Force majeure

Villkor om force majeure framgår av Huvudavtalet.

26 Påföljder vid avtalsbrott

26.1 Meddelande om förväntat dröjsmål

Leverantören ska utan dröjsmål och i varje fall före den tidpunkt har inträffat, vars överskridande skulle leda till vite, meddela Beställarna om förväntat dröjsmål i tillhandahållandet av tjänsterna enligt punkt 13. Leverantören ska därtill i samband med meddelandet om förväntat dröjsmål eller senast inom fem arbetsdagar efter att meddelandet getts, presentera för Beställarna en skälig och verkställbar plan för hur orsakerna till det förväntade dröjsmålet kan undanröjas, eller om orsakerna inte kan undanröjas, vilka åtgärder Leverantören kommer att vidta för att undvika ytterligare dröjsmål samt en uppdaterad tidplan inklusive föreslagna tilläggstid för tillhandahållandet av tjänsterna.

Beställarna ska senast inom sju arbetsdagar från att den mottagit Leverantörens plan meddela Leverantören om den godkänner eller förkastar planen. Beställarna ska inte utan särskild orsak förkasta planen om Leverantörens föreslagna tilläggstid är skälig och Leverantörens plan inte heller i övrigt orsakar Beställarna väsentlig olägenhet. Om Beställarna väljer att godkänna Leverantörens plan, avstår Beställarna från att kräva vite för det fall att det förväntade dröjsmålet inträffar enligt den ursprungliga tidplanen. Godkännandet av Leverantörens plan påverkar dock inte Beställarnas rätt att kräva vite om den nya tidplanen överskrids. Godkännandet av Leverantörens plan påverkar inte heller Beställarnas rätt att göra gällande andra påföljder enligt Tjänsteavtalet.

Meddelande om förväntat dröjsmål omfattar endast tjänsterna i punkt 13.

26.2 Påföljder vid dröjsmål (vite)

Om Leverantören befinner sig i dröjsmål med en tjänst som avses i punkt 13 och detta inte beror på Beställarna eller force majeure, har Beställarna rätt till vite.

Vite utgår efter varje full vecka förseningen varar med 1 % av tjänstens offererade pris, inklusive eventuella tillkommande konsulttjänster/påbörjad vecka för maximalt 12 veckor.

26.3 Betalning av vite

Om Leverantören är skyldig att betala vite enligt detta Tjänsteavtal ska vitet i första hand avräknas från det belopp Leverantören fakturerar Beställarna. Parterna ska komma överens om hur vitesbeloppet avräknas från faktureringen. Om Parterna inte kan komma överens om detta har Beställarna rätt att dra av vitet från det belopp Beställarna ska betala Leverantören eller kräva att Leverantören ska betala vitet.

Om Leverantören enligt detta Tjänsteavtal är skyldig att betala vite till Beställarna har Beställarna inte rätt att kräva vite enligt ett annat avtal för samma avtalsbrott, samma handlingar eller samma underlåtenhet som gett upphov till skyldigheten att betala vite enligt Tjänsteavtalet. Vite ska i dylika fall utgå enligt det högsta vitesbeloppet som är tillämpligt på avtalsbrottet.

Beställarna har rätt att kräva skadestånd motsvarande den verkliga skadan, till den del detta överskrider vitet.

26.4 Skadestånd och ansvarsbegränsning

Villkor om skadestånd och ansvarsbegränsning framgår av Huvudavtalet.

26.5 Påföljder enligt upphandlingslagen

Parterna står för sina egna skador om en domstol, på det sätt som föreskrivs i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016), utdömer en ogiltighetspåföljd för Huvudavtalet eller att Huvudavtalets avtalsperiod ska förkortas.

27 Reklamation

Vid avtalsbrott ska Part lämna ett skriftligt meddelande till den andra Parten inom skälig tid från den tidpunkt då Part fått eller borde ha fått kännedom om den andra Partens avtalsbrott, om inte annat framgår av någon annan punkt i Tjänsteavtalet. Med skälig tid avses högst två veckor. Underlåter Part att lämna meddelande inom skälig tid förlorar denne sin rätt att återöppna avtalsbrottet.

28 Avtalets förtida upphörande

28.1 Grunder till förtida upphörande

Grunderna för förtida upphörande framgår av Huvudavtalet.

28.2 Villkor som förblir ikraft

Oberoende av om Tjänsteavtalet upphör ska upphörandet inte ha en inverkan på giltigheten för sådana villkor som är avsedda att vara giltiga oberoende av Tjänsteavtalets giltighet. Sådana villkor innefattar till tillämpliga delar, men är inte begränsat till, villkor om rekryteringsförbud, informationssäkerhet, informationsskydd, skydd av personuppgifter, immateriella rättigheter, rätt och tillgång till data, avveckling, lagval och tvistlösning.

29 Avveckling

Avvecklingen och därtill hörande villkor framgår av Huvudavtalet.

30 Ändring i avtal

Villkor för ändringar i avtal framgår av Huvudavtalet.

31 Överlåtelse av avtal

Villkor om överlåtelse av avtal framgår av Huvudavtalet.

32 Tillämplig lag

Villkor om tillämplig lag framgår av Huvudavtalet.

33 Tvistlösning

Villkor om tvistlösning framgår av Huvudavtalet.

34 Ikraftträdande

Detta Tjänsteavtal träder ikraft när behöriga företrädare för Parterna undertecknat Huvudavtalet och de Underliggande Avtalen.

Detta Tjänsteavtal har upprättats i två exemplar, ett för Beställarna och ett för Leverantören.

[Ort, dd.mm.åååå]

[Ort, dd.mm.åååå]

[BESTÄLLARE] [XX AB]

[Namn]

[titel]

[Namn]

[titel]

Bilaga - KST § 182

Ärende

Tillsättande av arbetsgrupp för tätortstrafiken

Begäran

Ålands landskapsregering ber Er att ge förslag på personer till den arbetsgrupp och referensgrupp som landskapsregeringen avser att tillsätta rörande tätortstrafiken i Mariehamn och Jomala.

- Samarbetsgruppen består av tjänstemän. Respektive kommun ombed att ge förslag på två- tre representanter. Samarbetsgruppen kommer att bestå av ca. 11 personer samt ordförande.
- Referensgruppen består av politiska företrädare. Respektive kommun ombeds att ge förslag på en-två kandidater. Referensgruppen kommer att bestå av max sex personer samt ordförande i arbetsgruppen.

Namn och kontaktuppgifter på representanterna ska vara landskapsregeringen tillhanda senast **30.9.2024**. Uppgifterna lämnas till registrator@regeringen.ax.

Samarbetsgruppens uppdrag

Med tätortstrafik avses trafik inom det sammanhängande tätortsområdet Mariehamn och södra Jomala. Arbetsgruppens målsättning är att ta fram gemensamma mål för tätortstrafiken i syfte att hitta effektiva trafiklösningar. I arbetet ingår även att klargöra pågående och kommande planläggningar och planerade exploateringar som kan komma att påverka tätortstrafiken.

Ålands landskapsregering har tagit fram en Förstudie-Trafiklösningar i norra Mariehamn. Förstudien kommer att fungera som en utgångspunkt i arbetsgruppens arbete. Även andra frågor än de som berör norra Mariehamn kan tas upp till diskussion i arbetsgrupperna. Kommunerna ombeds inleda en diskussion i sina forum om vilka trafikfrågor (investeringar, ombyggnationer, kollektivtrafik, servicelinjer etc.) de önskar lyfta i grupperna.

Bakgrund

Förstudie Norra Mariehamn

I förstudien studeras nuvarande och framtida brister och behov inom det vägområde i norra Mariehamn som Ålands landskapsregering ansvarar för. Bebyggelsen inom Mariehamns stad och Jomala kommun har vävts ihop och den sammanhängande bebyggelse som utgör Mariehamnsområdet samt det vägnät inom och kring denna bebyggelse behöver betraktas i sin helhet. I norra Mariehamn möts landsvägar från alla de fyra väderstrecken och de två centralt belägna cirkulationsplatserna Sjukhusrondellen och Rökerirondellen utgör en nod i det åländska vägnätet. Syftet med förstudien är dels att kartlägga förutsättningarna för projekt inom vägnätet i norra Mariehamn, dels att identifiera möjliga åtgärder för att säkerställa ett effektivt, trafiksäkert och långsiktigt hållbart vägnät.

I förstudien konstateras att det finns många perspektiv att ta hänsyn till i det fortsatta arbetet med att förbättra och framtidssäkra vägnätet i norra Mariehamn. Med en långsiktig planering och med förståelse för de förutsättningar som råder, finns det stora möjligheter att uppnå landskapsregeringens mål om ett vägnät som tillgodoser landskapets behov av transportinfrastruktur och som skapar förutsättningar för tillväxt och utveckling för hela Åland.

Landskapsregeringen konstaterar att det är viktigt att tillsammans med Mariehamns stad och Jomala kommun identifiera gemensamma mål för tätortstrafikens utveckling och klargöra arbetsprocesser och roller för att framgångsrikt nå resultat.

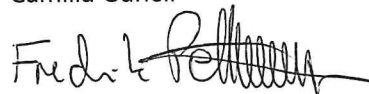
Vi ser fram emot ett gott och inspirerande samarbete.

Minister



Camilla Gunell

Avdelningschef



Fredrik Pettersson

SÄNDLISTA

Mariehamns stad
Jomala kommun

Bilaga A - KST § 183

Tina Åberg

Från: Diana Lönngren <diana.lonnngren@regeringen.ax>
Skickat: tisdag 20 augusti 2024 13:27
Till: Kommuner; Kommunförbundet Info; info@kst.ax; info@oasen.ax; info@mise.ax; naud@ghs.ax; info@saud.ax; ÅSUB Allmän
Ämne: Lagförslag om tryggande av kommunal service
Bifogade filer: Tryggande av kommunal service-LF.pdf; Tryggande av kommunal service-P.pdf; Brev 46 L1.pdf

Hej,

Landskapsregeringen ber härmed om Ert yttrande över ett lagförslag om tryggande av kommunal service. Lagförslaget har tidigare remissbehandlats under våren 2022. Efter remissen har följande förändringar gjorts:

- Den allmänna motiveringen har kompletterats och delvis omstrukturerats.
- Definitionen av nyckeltalen har preciserats.
- Vissa tidsfrister har förlängts.
- Rollfördelningen vid utvärderingsförfarandet har förtydligats.
- Regler och tidsramar för förverkligande och uppföljning av åtgärdsprogram har lagts till.
- Siffermaterialet har uppdaterats med kommunernas bokslutsuppgifter för 2021, vilket dock innebär att det inte är de senaste uppgifterna. Materialet kommer att uppdateras med bokslutsuppgifterna för 2023 innan lagförslaget lämnas till lagtinget.

Era synpunkter ska för att kunna beaktas vara landskapsregeringen tillhanda senast den 18 oktober 2024. Detta brev sänds enbart i elektronisk form och remissvaren skickas till registrator@regeringen.ax.

Remisshandlingarna finns även på landskapsregeringens webbplats <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/remisser>.

Vänliga hälsningar
Diana Lönngren, lagberedare

Hänvisning

Enligt sändlista

Kontaktperson
Diana Lönngren

Ärende

Lagförslag om tryggnad av kommunal service

Landskapsregeringen ber härmed om Ert yttrande över ett lagförslag om tryggnad av kommunal service. Lagförslaget har tidigare remissbehandlats under våren 2022. Efter remissen har följande förändringar gjorts:

- Den allmänna motiveringen har kompletterats och delvis omstrukturerats.
- Definitionen av nyckeltalen har preciserats.
- Vissa tidsfrister har förlängts.
- Rollfördelningen vid utvärderingsförfarandet har förtydligats.
- Regler och tidsramar för förverkligande och uppföljning av åtgärdsprogram har lagts till.
- Siffermaterialet har uppdaterats med kommunernas bokslutsuppgifter för 2021, vilket dock innebär att det inte är de senaste uppgifterna. Materialet kommer att uppdateras med bokslutsuppgifterna för 2023 innan lagförslaget lämnas till lagtinget.

Era synpunkter ska för att kunna beaktas vara landskapsregeringen tillhanda senast den 18 oktober 2024. Detta brev sänds enbart i elektronisk form och remissvaren skickas till registrator@regeringen.ax.

Remisshandlingarna finns även på landskapsregeringens webbplats <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/remisser>.

Lagberedare

Diana Lönngren

BILAGOR Lagförslaget samt parallelltext

FÖR KÄNNEDOM Lagtingsgrupperna

SÄNDLISTA

Brändö kommun, Eckerö kommun, Finströms kommun, Föglö kommun, Geta kommun, Hammarlands kommun, Jomala kommun, Kumlinge kommun, Kökars kommun, Lemlands kommun, Lumparlands kommun, Mariehamns stad, Saltviks kommun, Sottunga kommun, Sunds kommun, Vårdö kommun, Ålands kommunförbund kf, Kommunernas socialtjänst, Oasen, Ålands miljöservice, Norra Ålands utbildningsdistrikt, Södra Ålands utbildningsdistrikt, Ålands statistik- och utredningsbyrå

Till Ålands lagting

REMISS
20.8.2024

Tryggande av kommunal service

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen föreslår att lagtinget antar lagstiftning för att trygga serviceproduktionen för invånarna i kommuner som av ekonomiska skäl inte längre kan utföra sina lagstadgade åtaganden. Lagförslaget omfattar ett förslag till en landskapslag om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi samt ett förslag till ändring av kommunstrukturlagen för Åland. Landskapsregeringens ambition med lagförslaget är att bistå trygandet av den åländska välfärden.

Enligt den föreslagna lagstiftningen initieras ett utvärderingsförfarande när ekonomin i en kommun uppfyller de i lagen angivna kriterierna. Detta sker på basen av årlig nyckeltalsuppföljning utifrån publicerade bokslutsuppgifter. De nyckeltal som föreslås utgöra kriterier är ackumulerat underskott i balansräkningen, årsbidrag i förhållande till avskrivningar samt soliditetsgrad. Utgångspunkten är att nyckeltalen återspeglar kommunens synnerligen ansträngda situation redan innan kommunens förmåga att producera tjänster har äventyrats avsevärt.

Utvärderingsförfarandet syftar till att analysera kommunens ekonomi och verksamhetsförutsättningar samt att identifiera möjliga åtgärder som kan förändra utvecklingen i den kommunala ekonomin och därmed säkra möjligheten till fortsatt kommunal serviceproduktion över tid. Utvärderingen utförs av en utvärderingsgrupp. Under utvärderingsförfarandet begränsas kommunens möjligheter att inleda nya investeringar som inte kan genomföras med eget kapital.

Utvärderingsgruppen överlämnar ett åtgärdsförslag till fullmäktige som fattar beslut om att genomföra åtgärderna. Åtgärdsförslaget kan också innehålla ett förslag till ändring av kommunindelningen. På basen av åtgärdsförslaget och fullmäktiges beslut avgör landskapsregeringen om en särskild kommunindelningsutredning enligt kommunstrukturlagen ska inledas.

Genom den föreslagna ändringen av kommunstrukturlagen ska en särskild kommunindelningsutredning som gäller en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi kunna inledas på initiativ av en utvärderingsgrupp. Landskapsregeringen ska också i ett sådant fall kunna besluta om en ändring av kommunindelningen trots att fullmäktige i någon av de berörda kommunerna motsätter sig det.

Den föreslagna lagstiftningen föreslås träda i kraft så snart som möjligt så att bestämmelserna om utvärderingsförfarande kan tillämpas första gången när bokslutsuppgifterna för räkenskapsåret 2024 publiceras under hösten 2025.

INNEHÅLL	
Huvudsakligt innehåll	1
Allmän motivering	3
1. Bakgrund	3
1.1 Grunden för den kommunala självstyrelsen	3
1.2 Kommunernas ekonomiska situation.....	3
1.3 Behov av åtgärder.....	7
2. Lagstiftningsbehörighet och gällande lagstiftning	7
2.1 Lagstiftningsbehörigheten	7
2.2 Bestämmelser om kommunernas ekonomi	8
2.3 Bestämmelser om kommunindelning	8
3. Utblick.....	9
3.1 Inledning	9
3.1 Riket	9
3.2 Sverige	11
3.3 Norge	12
3.4 Danmark.....	13
3.5 Island.....	14
4. Överväganden	14
5. Landskapsregeringens förslag	15
5.1. Förslaget i korthet.....	15
5.2. Definitionen av en synnerligen ansträngd ekonomi	16
5.3. Utvärderingsförfarande	17
5.4. Ändring av kommunindelningen	19
6. Förhållande till grundlagen	19
7. Förslagets konsekvenser	21
7.1. Samhälleliga, organisatoriska och ekonomiska konsekvenser.....	21
7.2. Utfall för nyckeltalen – vilka kommuner skulle uppfylla kriterierna idag?	22
7.3. Övriga konsekvenser	23
8. Beredning och ikraftträdande.....	23
Detaljmotivering	24
1. LL om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi	24
2. Ändring av kommunstrukturlagen för Åland.....	30
Lagtext	34
L A N D S K A P S L A G om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi	34
L A N D S K A P S L A G om ändring av kommunstrukturlagen för Åland ...	36
Bilaga: Utfall, nyckeltal 2014–2021	38

Allmän motivering

1. Bakgrund

1.1 Grunden för den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen är grundlagsfäst. Rätten till självstyrelse innebär att kommuninvånarna har rätt att välja förvaltningsorgan och att beslutanderätten i kommunerna tillkommer de valda organen. En av de viktigaste faktorerna i den kommunala självstyrelsen är kommunernas beskattningsrätt. Substansen i beskattningsrätten är att den ska spela en reell roll för kommunernas möjligheter att självständigt bestämma över sin ekonomi.

Kommunernas rätt till självstyrelse uttrycks också i kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland. Enligt kommunallagens 1 § är landskapet Åland indelat i självstyrande kommuner. Åland är idag indelat i sexton kommuner; en stad, nio landsbygdskommuner och sex skärgårdskommuner. Enligt kommunallagen ska kommunen handha de uppgifter som den åtagit sig med stöd av den kommunala självstyrelsen och som den ålagts genom lag. Kommunen ska i all sin verksamhet sträva efter att främja kommuninvånarnas välfärd och en ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling inom kommunen.

Landskapsregeringen övervakar att kommunerna och kommunalförbunden iakttar gällande lagstiftning. En grundläggande princip i den lagstiftning som styr de kommunala verksamheterna är att invånarna ska garanteras en miniminivå av kommunal service som bestäms av lagtinget. En annan grundläggande princip är finansieringsprincipen, som innebär att kommunerna ska ges möjlighet att finansiera den verksamhet som de enligt lag åläggs att utföra. Lagtinget har anslutit sig till Europeiska konventionen om kommunal självstyrelse¹, där det i artikel 9.2 sägs att de lokala myndigheternas ekonomiska resurser ska motsvara de uppgifter som tilldelats dem i grundlag och annan lag. Grundlagsutskottet har också i sin praxis² betonat att när bestämmelser om kommunernas uppgifter införs, ska det i enlighet med finansieringsprincipen ses till att kommunerna har faktiska förutsättningar att klara av dem. Detta måste enligt utskottet bedömas utifrån dels kommunernas skatteinkomster och övriga inkomster, dels statsandelar och skatteutjämningsandelar (motsvarande landskapsandelar och skattekomplettering). Ett problem med finansieringsprincipen är dock att det inte finns några vedertagna bedömnings- eller beräkningsmekanismer för hur principen genomförs eller inte genomförs.

1.2 Kommunernas ekonomiska situation

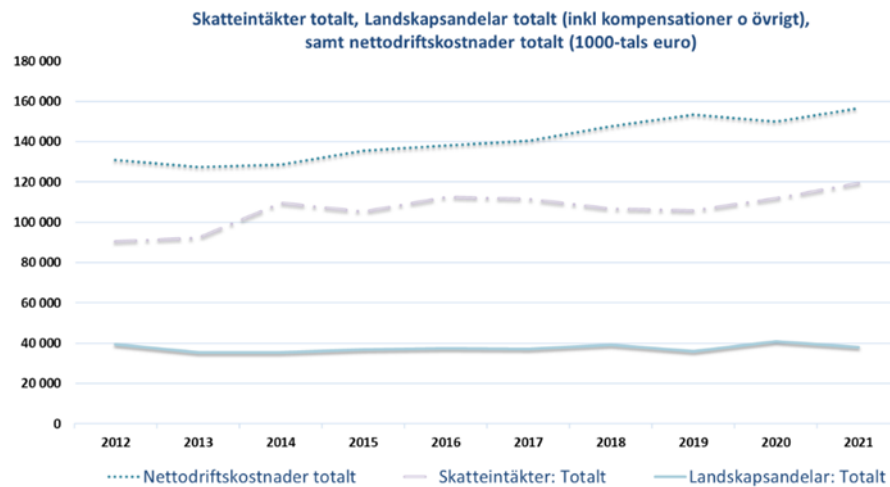
En kommuns centrala roll är att ansvara för samhällsservice, att agera som myndighetsutövare, att vara samhällsutvecklare och att fungera som demokratisk arena. Den samhällsservice som kommunen tillhandahåller kommuninvånarna är till största delen lagstadgad, samtidigt som kommuner i många fall själva har möjlighet att påverka hur samhällsservicen produceras samt vilken servicenivå som erbjuds i kommunen. Samhällsservicen finansieras i huvudsak med skatteintäkter, avgifter samt landskapsandelar.

I Figur 1 nedan illustreras de åländska kommunernas samlade skatteintäkter, landskapsandelar samt nettodriftskostnader. Nettodriftskostnaderna i kommunerna har ökat med cirka 25 miljoner under perioden 2012–2021, från cirka 130 miljoner till cirka 155 miljoner euro. Skatteintäkterna har under åren 2012 till 2016 ökat från cirka 85 miljoner till cirka 112 miljoner

¹ ÅFS 1991:73 (FördrS 65/1991)

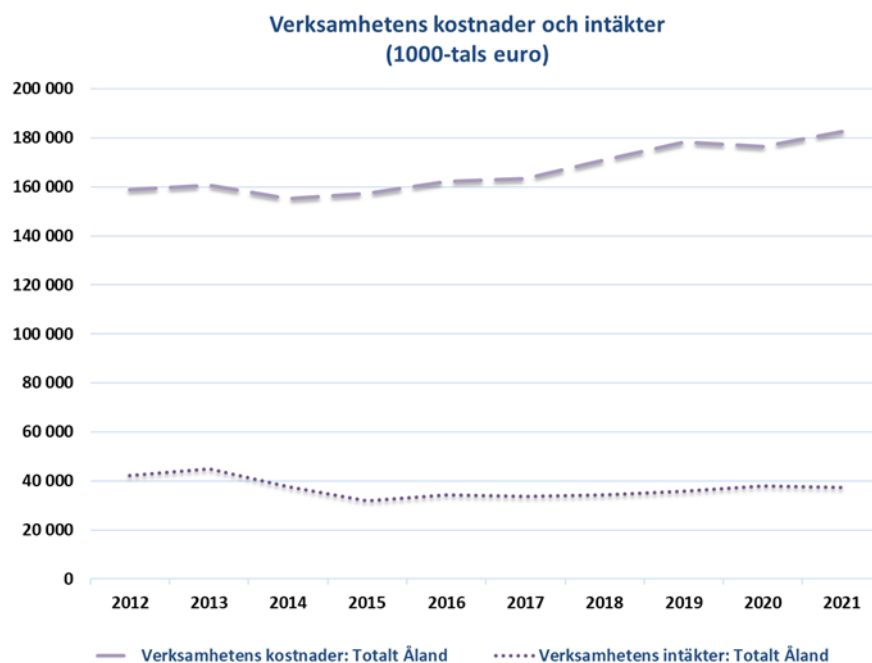
² Se till exempel GrUU 16/2014, GrUU 40/2014, GrUU 15/2020 och GrUU 17/2021

euro, det vill säga cirka 27 miljoner euro, för att sedan variera mellan cirka 105 och 120 miljoner euro från 2016 till 2021. Landskapsandelarna har hållits på en rätt jämn nivå, knappa 40 miljoner, under hela perioden.



Figur 1 Kommunernas finansiering och nettodriftskostnader. Till landskapsandelarna räknas i detta sammanhang även kompensationer av olika slag samt övriga stöd som kommunerna bokför under landskapsandelar. (Hämtat från ÅSUB, kommunernas rapporterade ekonomiuppgifter)

Figur 2 belyser ytterligare de åländska kommunernas verksamhetskostnader och intäkter. Här syns att kostnaderna ökat från cirka 160 miljoner euro år 2012 till cirka 180 miljoner euro år 2021. Verksamhetsintäkterna har inte ökat under samma tidsperiod. Under åren 2012–2013 uppgick de till cirka 42–45 miljoner, för att sedan 2015 sjunka till dryga 32 miljoner euro. Från 2016 till 2021 har de sedan varierat på omkring 34–37 miljoner euro.

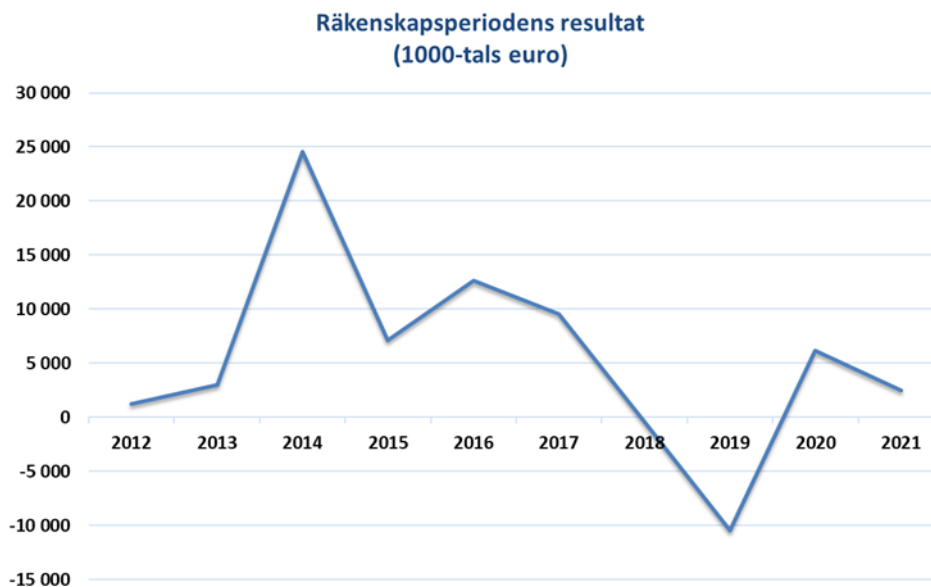


Figur 2 Kommunernas verksamhetskostnader och verksamhetsintäkter (Hämtat från ÅSUB, kommunernas rapporterade ekonomiuppgifter)

Figur 1 och 2 ovan visar att kostnaderna för kommunerna har ökat märkbart sedan 2015. Kommunernas skatteintäkter har i viss mån följt med i utvecklingen, under åren 2019–2021 ökade skatteintäkterna i snabbare takt än kostnaderna för samma period, medan intäkterna för åren 2017–2019 minskade samtidigt som kostnaderna ökade.

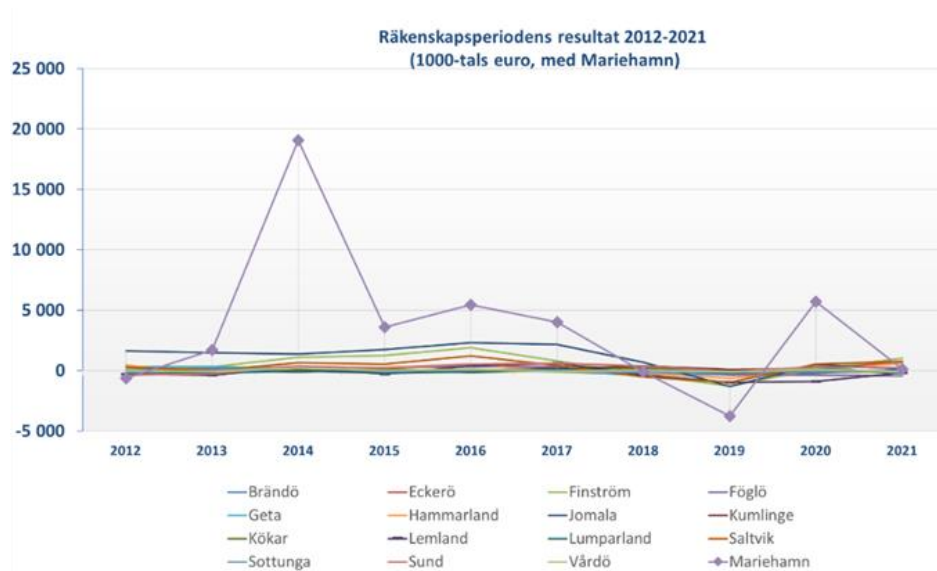
Att kostnader ökar för kommunerna kan bero på befolkningsökning och ökade lagkrav, men även på kommunernas egen nivå av serviceproduktion, investeringar och kostnadseffektivitet. Det kan konstateras att en kostnadsökning i samhället är normal i och med regelbunden allmän prishöjning på grund av inflation. Ett hållbarhetsgap mellan kostnader och intäkter uppstår om kostnaderna ökar snabbare än intäkterna.

Figur 3 nedan visar kommunernas resultat för åren 2012–2021. Kommunerna uppvisar summerat positiva resultat för åren 2012 till 2017, men under 2018 och 2019 har detta övergått till negativa resultat. För åren 2020 och 2021 är resultaten återigen positiva. Under 2014 gjorde kommunerna som helhet ett stort plus, vilket kan förklaras genom en kraftig stegring av skatteintäkter detta år (se figur 1).

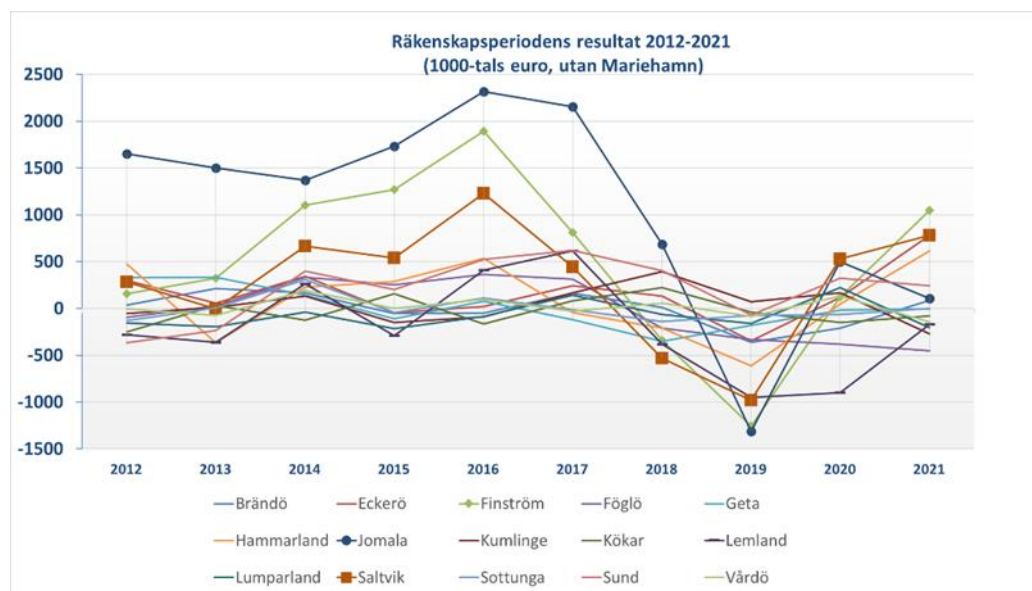


Figur 3 Kommunernas resultat för räkenskapsperioden (Hämtat från ÅSUB, kommunernas rapporterade ekonomiuppgifter)

Kommunernas förutsättningar sinsemellan skiljer sig mycket åt. Även om kommunalekonomin totalt sett för hela Åland inte är ansträngd, så kan vissa kommuners enskilda förutsättningar vara pressande. Detta illustreras i figur 4 nedan. Här syns att Mariehamns påverkan på de summerade nyckeltalen för hela Åland är stort. Figur 5 nedan belyser situationen utan Mariehamn. Trots de totalt sett positiva resultaten för åren 2010–2017 är flera kommuners resultat negativa.



Figur 4 Kommunernas resultat för räkenskapsperioden, alla kommuner redovisade (Hämtat från ÅSUB, kommunernas rapporterade ekonomiuppgifter)



Figur 5 Kommunernas resultat för räkenskapsperioden, alla kommuner förutom Mariehamn redovisade (Hämtat från ÅSUB, kommunernas rapporterade ekonomiuppgifter)

Bokslutet för 2020 och 2021 är påverkade av effekter av coronapandemin. Bokslutet 2020 kan ge intrycket av att kommunernas ekonomi förbättrades avsevärt från 2019 till 2020. Det summerade resultatet uppgick till cirka 6 miljoner euro, vilket är en ökning med cirka 16 miljoner jämfört med 2019. Det förbättrade resultatet för 2020 är positivt men beror sannolikt på tillfälligheter. Till exempel höjdes landskapsandelarna med cirka 5 miljoner euro från 2019 till 2020. Kommunernas andel av samfundsskatterna har också varit tillfälligt höjda under åren 2020 och 2021, vilket bidrar till att skatteintäkterna har ökat mycket (se figur 1). Därför bör inte allt för stora slutsatser dras av de två senaste årens resultat.

För att vidare belysa den ekonomiska situationen kan nämnas att två kommuner de senaste åren har ansökt om och beviljats likviditetsstöd i enlighet med den temporära landskapslagen (2021:63) om tillfälligt likviditetsstöd till

kommuner, som gällde under åren 2021 och 2022. Flera kommuner har också aviserat potentiella stödbehov i framtiden.

Till denna ekonomiska analys bakåt i tiden kan även läggas prognoser och analyser framåt. Ålands befolkning är ökande men medelåldern stiger. En stigande medelålder innebär att välfärdsproduktionen i genomsnitt kommer bli dyrare och den stigande medelåldern kommer högst sannolikt att påverka hela samhällets kostnader framåt, inte bara kommunernas.

Landskapsregeringens ekonomiska resurser för välfärden ser i nuläget inte ut att kompensera för de ökade kostnaderna, vilket påverkar möjligheten för finansiering av de stora verksamhetsområdena inom samhället: sjukvård, utbildningsverksamhet samt de verksamhetsområden som är ålagda kommunerna. Denna övergripande kostnadsökning samt risken för förhållandevis minskad finansiering kan påverka kommunernas ekonomi, och de kommuner som inte i nuläget har en tillräckligt stark ekonomi kommer drabbas hårdare än andra.

1.3 Behov av åtgärder

I föregående avsnitt konstateras att kommunernas intäkter på senare år har minskat, samtidigt som kostnaderna har ökat. Dessutom är de enskilda kommunernas sinsemellan olika förutsättningar väldigt stora. Flera av kommunerna visar negativa resultat för flera år. Framtidsutsikterna för den kommunala serviceproduktionen ser i nuläget inte ut att ge en kostnadsminskning.

Den åländska lagstiftningen definierar i dagsläget inte när en kommuns ekonomi är alltför ansträngd. Det finns heller inte någon formaliserad åtgärdsplan för vad som händer när en kommuns ekonomi blir så ansträngd att kommunen riskerar att ställas inför utmaningar när det gäller att finansiera den kommunala verksamheten och därmed tillgodose invånarnas rätt till lagstadgad service. En situation där en del av kommunerna inte längre har realistiska ekonomiska förutsättningar att fullgöra sina skyldigheter är inte osannolik inom en nära förestående framtid.

Landskapsregeringens ambition med lagförslaget är att bistå tryggheten av den åländska välfärden. Eftersom situationer kan uppstå där en kommuns ekonomi blir synnerligen ansträngd bör det finnas regler som dels definierar när ekonomin ska anses vara synnerligen ansträngd, dels anger vilka förfaranden som då ska gälla. I det sammanhanget ingår också ändringar i kommunindelningen som ett alternativ. I första hand ska de berörda kommunerna själva ta initiativ till och komma överens om de ändringar i kommunstrukturen som kan bli nödvändiga för att upprätthålla den lagstadgade servicen. I sista hand behöver det ändå finnas en möjlighet för landskapsregeringen att fatta tvingande beslut om att kommuner ska gå samman. Det bör dock ses som en sista utväg i en situation där det inte finns andra möjligheter att trygga invånarnas rätt till service.

2. Lagstiftningsbehörighet och gällande lagstiftning

2.1 Lagstiftningsbehörigheten

Med stöd av 18 § 4 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet angående kommunindelning, kommunala val, kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda samt disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare. Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkten har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag.

I det här sammanhanget är grundlagens bestämmelser om kommunal självstyrelse centrala. Enligt 121 § 1 mom. i grundlagen är Finland indelat i kommuner, vilkas förvaltning ska grunda sig på självstyrelse för kommunens

invånare. Enligt paragrafens 2 mom. utfärdas bestämmelser om de allmänna grunderna för kommunernas förvaltning genom lag. Enligt 122 § 2 mom. i grundlagen utfärdas bestämmelser om grunderna för kommunindelning genom lag.

2.2 Bestämmelser om kommunernas ekonomi

De grundläggande bestämmelserna om kommunens ekonomi finns i kommunallagen. Kommunen ska varje år upprätta en budget för nästa kalenderår. Budgeten, som antas av fullmäktige, ska bland annat innehålla målen för kommunens verksamhet och ekonomi samt göras upp så att förutsättningarna för skötseln av kommunens uppgifter tryggas. Varje år ska också fullmäktige i samband med att budgeten antas godkänna en ekonomiplan för minst tre år, varav budgetåret är det första. Även ekonomiplanen ska innehålla målen för kommunens verksamhet och ekonomi samt göras upp så att förutsättningarna för skötseln av kommunens uppgifter tryggas. Senast i samband med att budgeten antas ska fullmäktige också fatta beslut om kommunens inkomst- och fastighetsskattesatser.

Räkenskapsperioden för en kommun är kalenderåret. För varje år ska ett bokslut göras upp, som ska överlämnas av styrelsen till fullmäktige före utgången av juni månad året efter räkenskapsperioden. Kommunen kan också göra upp ett koncernbokslut, det är dock inget strikt krav. Räkenskapsåret 2022 upprättade tre kommuner (Mariehamn, Jomala och Finström) bokslut för kommunkoncernen medan övriga kommuner endast upprättade bokslut för kommunen. I bokslutet ska förutom resultat- och balansräkning samt en översikt över budgetutfallet även ingå en verksamhetsberättelse. När verksamhetsberättelsen överlämnas till fullmäktige ska styrelsen föreslå åtgärder med anledning av räkenskapsperiodens resultat samt för att balansera ekonomin.

2.3 Bestämmelser om kommunindelning

Kommunstrukturlagen (2019:29) för Åland trädde i kraft den 1 maj 2019, och ersatte då den tidigare landskapslagen (1997:76) om tillämpning i landskapet Åland av vissa lagar om kommunindelning. Samtidigt trädde också landskapslagen (2019:28) om en reform av kommunstrukturen i kraft. Enligt den sistnämnda lagen skulle kommunstrukturen förändras från dagens sexton till fyra kommuner. Under den tid reformen skulle genomföras var det inte möjligt att ta initiativ till eller beslut om ändringar av kommunindelningen enligt kommunstrukturlagen. Innan några faktiska åtgärder aktualiserades upphävdes dock lagen den 1 juni 2021, samtidigt som kommunstrukturlagen ändrades så att det återigen blev möjligt att ta initiativ till andra förändringar av kommunindelningen.

Kommunstrukturlagen innehåller bestämmelser om mål och förutsättningar för ändring av kommunindelningen samt om förfarandet vid sådana ändringar. Enligt lagens 2 § är målet med en ändring av kommunindelningen en kommunstruktur som är livskraftig och enhetlig samt har en fungerande samhällsstruktur och stärker förutsättningarna för kommuninvånarnas självstyrelse. Målet är också att kommunen ska ha tillräckliga ekonomiska förutsättningar och personresurser för att ordna, producera och finansiera servicen för kommuninvånarna. En förutsättning för en ändring av kommunindelningen är att den främjar dessa mål samt förbättrar kommunens funktionsförmåga, service och levnadsförhållanden för invånarna i området, verksamhetsmöjligheter för näringarna i området eller samhällsstrukturens funktionsduglighet i området. Enligt lagen ska en kommun bestå av ett enda område som bildar en funktionell helhet, vilket ska tolkas som att kommuner som

går samman i regel ska ha en gemensam landgräns³. Landskapsregeringen kan bevilja undantag från denna regel, dock endast utgående från en särskild kommunindelningsutredning.

Utgångspunkten i lagen är att de kommuner som avser att gå samman tar initiativ till att ändra kommunindelningen och gör en gemensam framställning till landskapsregeringen. Landskapsregeringen kan dock på eget initiativ fatta beslut om att en särskild kommunindelningsutredning ska genomföras om ett ärendes omfattning, svårighetsgrad eller någon annan väsentlig orsak motiverar det. På samma grunder kan också ett sådant beslut fattas på initiativ av en enskild kommun eller om minst 20 procent av invånarna i en kommun gör en framställning om det. Landskapsregeringen kan emellertid bara fatta beslut om en ändring av kommunindelningen på framställning av fullmäktige i de berörda kommunerna. Om fullmäktige i en kommun som berörs av ändringen motsätter sig den, har landskapsregeringen ingen möjlighet enligt lagen att fatta beslut om en ändring av kommunindelningen. En framställning om ändring av kommunindelningen som görs av fullmäktige i alla berörda kommuner kan dock förkastas av landskapsregeringen om ändringen uppenbarligen skulle strida mot de förutsättningar för en ändring som anges i lagen.

Kommunstrukturlagen innehåller också bestämmelser om stöd vid ändringar av kommunindelningen. Landskapsregeringen betalar understöd till kommunerna för kostnaderna för en samgångsutredning. När det gäller en särskild kommunindelningsutredning betalas kostnaderna i sin helhet av landskapsregeringen. De nya kommuner som bildas med stöd av lagen har rätt till ett samgångsunderstöd, vars belopp bestäms utgående från den nya kommunens invånarantal. Om den nya kommunen bildas av två eller flera skärgårdskommuner har den dessutom rätt till ett skärgårdstillägg utöver samgångsunderstödet. Skärgårdstillägget är 60 procent av samgångsunderstödet belopp. Samgångsunderstödet betalas ut under fem år enligt en nedtrappningsmodell från 100 till 20 procent av beloppet. Under samma period har kommunen också rätt till ersättning för minskade landskapsandelar i det fall att ändringen av kommunindelningen leder till att landskapsandelarna för den nya kommunen blir lägre än det sammanräknade beloppet av landskapsandelarna för de kommuner som bildar den nya kommunen. Slutligen har kommunen möjlighet att beviljas ett särskilt understöd enligt prövning om det visar sig att de faktiska kostnaderna för att bilda den nya kommunen väsentligt överstiger den totala summan av stöd som kommunen annars får enligt lagen.

3. Utblick

3.1 Inledning

I Norden har man använt sig av varierande strategier för att hantera kommunal kapacitetsproblematik. Det finns gemensamma inslag, till exempel har alla länder aktivt strävat efter att minska antalet kommuner, men den totala reformbilden är unik för varje land. Av historiska orsaker uppfattas lösningar som mer eller mindre acceptabla. Det kan till exempelvis gälla acceptansen för att genomdriva kommunindelningsreformer mot kommunernas vilja, som tycks ha varit mycket större i Danmark än i resten av Norden.

3.1 Riket

Bestämmelser om kommuner som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning finns i rikets kommunallag (FFS 410/2015). Om vissa angivna förutsättningar uppfylls ska kommunen och staten tillsammans utreda

³ LF 21/2017–2018, s. 39

kommunens möjligheter att garantera sina invånare de tjänster som lagstiftningen kräver.

Ett utvärderingsförfarande kan inledas om någon av följande två förutsättningar uppfylls:

1. Kommunallagens balanskrav ska uppfyllas, vilket innebär att ekonomiplanen ska vara i balans eller visa överskott. Ett underskott i kommunens balansräkning ska täckas inom fyra år från ingången av det år som följer efter det att bokslutet fastställdes. Om underskottet inte täckts inom fyra år kan ett utvärderingsförfarande inledas.
2. Ett utvärderingsförfarande kan också inledas för kommuner som två år i följd haft tillräckligt stort underskott. För att detta ska inträffa ska underskottet i kommunens senaste koncernbokslut vara minst 1 000 euro per invånare och året innan minst 500 euro per invånare.

Utvärderingsförfarandet kan också inledas om följande fyra förutsättningar uppfylls samtidigt två år i följd:

1. förhållandet mellan årsbidraget och avskrivningarna i kommunens koncernresultaträkning är under 80 procent
2. kommunens inkomstskattesats är minst 2,0 procentenheter högre än den vägda genomsnittliga inkomstskattesatsen för alla kommuner
3. beloppet av lån och hyresansvar per invånare i kommunens koncernbokslut överskrider det genomsnittliga beloppet av lån och hyresansvar i alla kommuners koncernbokslut med minst 50 procent
4. koncernbokslutets kalkylmässiga låneskötselbidrag är under 0,8.

Förutom de ovanstående gränsvärdena som anger om kommunen befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning, finns också mindre strikta gränsvärden (så kallade gula lampor eller varningslampor) angivna. Dessa är inte lagstadgade utan anges i propositionen⁴ till en ändring av kriterierna i kommunallagen. De leder således inte till ett utvärderingsförfarande, men indikerar att kommunen behöver ägna särskild uppmärksamhet åt att analysera sin ekonomi och dess utveckling.

Utredningen görs av en utvärderingsgrupp bestående av en representant för finansministeriet och en för kommunen samt en ordförande som ska vara oavhängig av kommunen och ministeriet. Gruppen lägger fram ett förslag med åtgärder som behövs för att garantera servicen till invånarna.

Fullmäktige i kommunen ska behandla gruppens åtgärdsförslag och delge finansministeriet beslutet om dem för eventuella fortsatta åtgärder. Utgående från gruppens åtgärdsförslag och fullmäktiges beslut avgör ministeriet om det i syfte att ändra kommunindelningen behövs en sådan särskild kommunindelningsutredning som avses i kommunstrukturlagen (FFS 1698/2009).

Även om en kommun uppfyller kriterierna för en speciellt svår ekonomisk ställning betyder det inte nödvändigtvis att ett utvärderingsförfarande inleds, utan finansministeriet kan använda sin prövningsrätt i frågan.

Bortsett från bestämmelserna som rör kommuner som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning är rikets regler om särskilda kommunindelningsutredningar i stort sett desamma som motsvarande åländsk lagstiftning. Förutom finansministeriet, kommunen eller 20 procent av invånarna i en kommun, kan en sådan utredning även initieras av utvärderingsgruppen när det gäller en kommun som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning.

Vid en särskild kommunindelningsutredning för en kommun som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning ska kommunindelningsut-

⁴ RP 280/2018, s. 6–7.

redaren för fullmäktige i de kommuner som deltar lägga fram ett förslag till en kommunsammanslagning samt till ett avtal om kommunsammanslagning. Om fullmäktige i alla berörda kommuner godkänner utredarens förslag, gör de en gemensam framställning till finansministeriet om en ändring i kommunindelningen i enlighet med utredarens förslag.

I det fall att någon av de berörda kommunernas fullmäktige inte godkänner förslaget kan statsrådet på framställning av kommunindelningsutredaren ändå fatta beslut om en ändring av kommunindelningen, om den är nödvändig för att trygga den lagstadgade servicen för invånarna i den kommun som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning och om förutsättningarna för en ändring enligt lagen för övrigt uppfylls.

Utvärderingsförfarandet har genomförts totalt 44 gånger under perioden 2007–2020. I fem kommuner har utvärderingsförfarandet gjorts två gånger. Utgående från boksluten för 2018 och 2019 fanns det sex kommuner som uppfyllde kriterierna för inledande av ett utvärderingsförfarande, för fem av dessa hade utvärderingsförfarandet inletts redan under 2017 eller 2019. För en kommuns del inleddes utvärderingsförfarandet 2020. I samtliga dessa kommuner uppfylldes kriteriet som beskriver underskottet per invånare. Inte i någon av kommunerna uppfylldes kriteriet med fyra nyckeltal för inledande av förfarandet. Därmed inleddes inget utvärderingsförfarande utgående från nyckeltalen för tillräcklig finansiering eller soliditet.

I två fall har finansministeriet utgående från utvärderingsgruppens åtgärdsförslag och kommunfullmäktiges beslut beslutat om en särskild kommunindelningsutredning som har lett till sammanslagning av kommuner. Ytterligare två processer har inletts där statsrådet har fattat beslut om sammanslagning av kommuner utan fullmäktiges godkännande. I det ena fallet hade den berörda kommunens ekonomi förbättrats efter utredningen och regeringen verkställde inte sammanslagningen. I det andra fallet upphävde Högsta förvaltningsdomstolen statsrådets beslut om tvångssammanslagning på överklagan av den berörda kommunen⁵. Domstolens huvudsakliga motivering till att upphäva beslutet var att den nära förestående social- och hälsovårdsreformen innebar att man inte med tillräcklig säkerhet kunde dra slutsatsen att den aktuella kommunen inte skulle kunna garantera sina invånare den lagstadgade servicen.

3.2 Sverige

I den svenska kommunallagstiftningen finns bestämmelser om god ekonomisk hushållning. Det så kallade balanskravet innebär att intäkterna ska överstiga kostnaderna samt att om ett negativt resultat uppstår bör detta åtgärdas inom tre år. Med hänvisning till grundlagsstadgandet om kommunalt självstyre finns det trots det legala kravet om god ekonomisk hushållning ingen laglig grund för att tvångsomhänderta kommuner. Att försätta en kommun i konkurs är inte heller möjligt eftersom skattebasen kvarstår.

I kommunallagen finns krav på kommunerna att upprätta treåriga ekonomiska planer som komplement till sina ordinarie årsbudgetar i syftet är att underlätta strukturella åtgärder som är nödvändiga för att uppnå balans i ekonomin. Det finns också ett utjämningsystem, som i viss utsträckning omfördelar medel mellan kommuner med hög respektive låg skattekraft och höga respektive låga strukturella kostnader. Utjämningsystemet motiveras med att det ska ge alla kommuner likvärdiga ekonomiska förutsättningar.

Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen eller regionen. För verksamheten ska anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. För ekonomin ska anges de finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk

⁵ HFD 2016:187

hushållning. En delårsrapport ska behandlas varje år av fullmäktige, och revisorer ska kontrollera denna samt årsbokslutet, och se till att verksamhetens och budgetens mål uppfylls.

Svenska kommuner har även möjlighet att reservera medel för sämre tider. Kommuner och regioner får till en resultatutjämningsreserv reservera medel som får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel. Reservering får göras med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar, som överstiger

1. en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, eller
2. två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, om kommunen eller regionen har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser.

Kommuner och regioner ska upprätta budgeten så att intäkterna överstiger kostnaderna. Undantag från detta får göras i den utsträckning som medel från resultatutjämningsreserven tas i anspråk eller om det finns synnerliga skäl. I budgeten ska skattesatsen och anslagen anges.

Av budgeten ska det vidare framgå hur verksamheten ska finansieras och hur den ekonomiska ställningen beräknas vara vid budgetårets slut. De finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning ska anges. Budgeten ska även innehålla en plan för verksamheten under budgetåret. I planen ska det anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Budgeten ska också innehålla en plan för ekonomin för en period av tre år. Om balanskravsresultatet för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det regleras under de närmast följande tre åren. Fullmäktige ska anta en åtgärdsplan för hur regleringen ska ske. Beslut om reglering ska fattas senast i budgeten det tredje året efter det år då det negativa balanskravsresultatet uppkom. Fullmäktige får besluta att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras om det finns synnerliga skäl

I februari 2020 offentliggjorde den svenska regeringen slutbetänkandet för en stor kommunutredning. Den är utförd av en parlamentariskt sammansatt kommitté i syfte att utarbeta en strategi för att stärka kommunernas kapacitet att fullgöra sina uppgifter och hantera sina utmaningar. Kommittén gavs även i uppdrag att utreda förutsättningarna för att ge kommunerna generella möjligheter till avtalssamverkan. Utredningen befäste snarare vikten av kommunalt självstyre och öppnade inte för exempelvis tvångssammanslagningar. Däremot belystes vikten av interkommunalt samarbete inom ett brett register av verksamheter som en positiv faktor för den kommunala ekonomin. Det konstaterades också att större kommuner ofrånkomligen ger robustare ekonomiska förutsättningar. Där måste en avvägning göras kring vad som är en lagom storlek på en kommun i relation till andra faktorer som administrativ effektivitet och lokaldemokrati.

3.3 Norge

Norge har på kommunområdet liksom Finland genomlevt flera olika utvecklingsfaser och varierande reformstrategier under 2000-talet. Mellan 2014 och 2017 genomfördes en kommunreform där 119 kommuner slogs samman och bildade 47 nya, vilket var den största förändringen i norsk kommunstruktur sedan 1960-talet. Det gav en minskning av antalet kommuner med 17 procent, till totalt 356 jämfört med de 428 som var verksamma innan reformen inleddes. Fortfarande har dock hälften av kommunerna under 5 000 invånare och fler än 120 kommuner har färre än 3 000 invånare. De minsta kommunerna har mycket större utmaningar till följd av en åldrande befolkning än

centrumkommunerna som i stället växer. Detta i kombination med ökade krav på kommunernas verksamheter gör att förutsättningarna för olika kommuner att utföra sina lagstadgade uppdrag skiljer sig mycket åt.

I december 2017 fattades beslut om att alla kommunsammanslagningar mellan 2017 och 2021 ska bygga på frivillighet och lokala initiativ. Detta uppmuntras från statligt håll genom att större ekonomiska verkkningsmedel tillförs sammanslagningar som sker under samma period. Det rör sig om ett engångsbelopp tänkt att täcka de direkta kostnaderna för sammanslagning, ett ersättningsbelopp som betalas ut över en längre period i syfte att ersätta andra förlorade statliga bidrag som effekt av sammanslagningen, ett tillskott till vissa större orter av regional betydelse samt ett direkt bidrag för kostnader kopplat till kommuners utredningsarbete inför sammanslagningar.

I Norge är kommunerna i stor utsträckning beroende av statsbidrag och norska kommuners beskattningsrätt är begränsad med ett fastställt skattetak på knappt 12 procent. Kommunerna har utöver det möjlighet att ta ut fastighetsavgift. Norge har ett kombinerat inkomst- och kostnadsutjämningsssystem som kompletteras med regionalpolitiska tillägg.

Den funktion som mest konkret svarar mot problem med kommunal ekonomi och servicenivå är Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK). Den norska kommunallagen kräver att ministeriet kontrollerar kommuner som är i ekonomisk obalans och ROBEK är ett register över sådana kommuner. Det handlar rent konkret om kommuner där underskott har noterats i antingen finansplanen, årsbudgeten eller årsredovisningen. Kommuner som inte fattar beslut om årliga budgetar, ekonomiska planer eller årsbokslut inom de tidsfrister som fastställs i lagen uppfyller också kriterierna för registrering.

Kommuner som är registrerade i ROBEK får sina årsbudgetar kontrollerade av departementet som också ska godkänna beslut om att uppta lån eller ingående av avtal där kostnadsbördan kan medföra utgifter utöver de nästkommande fyra budgetåren. Sådana avtal anses inte giltiga innan de har godkänts av departementet. Beroende på vilken typ av kommun det rör sig om enligt den norska kategoriseringen utförs detta antingen genom en så kallad fylkesmann (en slags landskapsdirektör som agerar å departementets vägnar) eller direkt av departementet. Kommuner som är registrerade i ROBEK är skyldiga att fastställa en åtgärdsplan som säkrar att ekonomin åter balanseras. Registrering medför också krav på hur de statliga bidrag kommunerna upptar från staten används – syftet ska vara att skyndsamt åtgärda de ekonomiska underskotten.

Inom vissa verksamhetsområden har staten befogenhet att påtvinga samarbete mellan olika kommuner, när en kommun inte är i stånd att utföra sina uppgifter på egen hand. Det gäller vissa delar inom rättsområdena hälsa- och omsorg, folkhälsa, planering och byggande samt brand- och explosionskydd. I praktiken används dock dessa bestämmelser i ytterst begränsad omfattning.

3.4 Danmark

Danmark genomförde 2007 en omfattande kommunreform som var ofrivillig och snabb, cirka två och ett halvt år från politisk uppgörelse till verkställd reform. Kommunerna tilldelades nya lagstadgade uppgifter och antalet kommuner minskade från 271 till 98. Reformen innebar en omfattande omfördelning av ansvaret mellan förvaltningsnivåerna och bestod också i nedläggning av de tidigare tretton amtskommunerna (motsvarade län/regioner) och inrättandet av fem nya regioner med sjukvårdsansvar.

När det gäller den kommunala ekonomin visar studier att kommunsammanslagningarna ökade kommunernas ekonomiska styrningskapacitet och att kommunerna generellt sett förbättrade sina driftsresultat. De danska

kommunerna har ett mindre självbestämmande än exempelvis de finländska och svenska, och de är i högre grad beroende av staten när det gäller den egna försörjningen. Det större statliga inflytandet minskar risken för att kommuner hamnar i ekonomisk obalans på eget bevåg, men innebär också ett mindre kommunalt självstyre med lägre beskattningsrätt.

Ministeriet kan efterfråga uppgifter och fatta enskilda beslut relaterade till kommunernas budget och räkenskaper om den årliga revisionen visar på anmärkningar. Man har också rätt att fatta beslut om kommunernas rätt att uppta lån eller andra ekonomiska förpliktelser som sträcker sig så långt att kommuner inte får göra detta utan tillåtelse när det gäller skattefinansierad verksamhet. För tillsyn av kommuner ansvarar den så kallade Ankestyrelsen som själva avgör om ett tillsynsärende ska upprättas. Beroende på ett ärendes natur och omständigheter kan Ankestyrelsen exempelvis begära in uppgifter, belägga kommuner med tidsfrister eller rekommendationer och upphäva kommunala beslut som strider mot gällande lag. Det finns också ett sanktionssystem som gäller både storleken på de kommunala utgifterna och nivån på skattesatsen.

3.5 Island

Den isländska kommunallagen är den enda nordiska kommunallagen där man beaktat exceptionella situationer. Dessa regler är i första hand inte utformade för kommuner i ekonomisk obalans. Mest troligt är att bestämmelserna existerar med naturkatastrofer i åtanke, men kan enligt ordalydelsen också tillämpas på andra nödsituationer. Enligt lagen kan det statliga ministeriet ge fullmäktige och lämpliga nämnder i en grannkommun i uppgift att sköta en kommuns förvaltning om kommunfullmäktige anses oförmögat att fungera i en nödsituation. Ministeriet kan dessutom genom förordning utse ett särskilt organ som ska sörja för ett funktionsodugligt fullmäktiges och en funktionsoduglig nämnds uppgifter.

4. Överväganden

De åländska kommunernas ekonomiska förutsättningar att bedriva sin verksamhet har under de senaste åren försämrats. Detta som effekt av en generell utveckling av högre kostnader och lägre intäkter. Dessutom är de enskilda kommunernas förutsättningar väldigt olika. Flera av kommunerna har under flera år visat negativa resultat. En kommun kan inte gå i konkurs, men kan likväl ha svårt att klara sin ekonomi. En sådan situation kan leda till att kommunen får problem med att upprätthålla den lagstadgade servicen till invånarna. Det finns därför behov av mekanismer för att dels definiera vilka kommuner som har en synnerligen ansträngd ekonomi, dels skapa ett förfarande för att hantera en kommun i en sådan situation.

Landskapsregeringen föreslår därför ny landskapslagstiftning för att reglera situationer med kommuner som har en synnerligen ansträngd ekonomi. Syftet är att på ett förutsägbart sätt säkra den kommunala serviceproduktionen för invånarna på Åland. Utgångspunkten för förslaget är fortsättningsvis ett starkt kommunalt självbestämmande, där kommunernas uppdrag är att producera lagstadgad service för de boende i kommunen.

I lagstiftningen bör det finnas en tydlig avgränsning för när en kommuns ekonomi definieras som synnerligen ansträngd. Det behöver också finnas en reglerad process för att hantera en sådan situation och därigenom garantera invånarna den service de enligt lag har rätt till. Syftet med processen ska vara att bistå kommunerna att analysera ekonomin och verksamhetsförutsättningarna samt att tillsammans åstadkomma förbättringsförslag. Vid det fall att förbättringsförslagen inte ger önskad effekt bör nästa steg i processen utgöras av en särskild kommunindelingsutredning enligt kommunstrukturlagen. Målsättningen ska ändå i första hand vara att den enskilda kommunen om

möjligt själv ska fortsätta ansvara för den lagstadgade servicen till invånarna. En kommunindelingsutredning är en resurskrävande process, både för kommunerna och landskapet, och bör därför undvikas om inte de aktuella kommunerna själva har ambitionen att gå samman. Det kan dock uppstå situationer där det krävs att landskapsregeringen tar initiativet till en kommunindelingsutredning när en kommun har en synnerligen ansträngd ekonomi. Som ett potentiellt sista steg bör landskapsregeringen även ha möjlighet att fatta tvingande beslut om ändringar av kommunstrukturen. Utan en sådan möjlighet finns risken för att en kommun som inte kommer till rätta med sin ansträngda ekonomi hamnar i en situation där det ena utvärderingsförfarandet avlöser det andra. En sådan situation kan till exempel uppstå om kommunen inte kan komma överens med någon annan kommun om ett samgående. Målsättningen med detta är att säkra en god och trygg serviceproduktion för alla Ålands invånare. Det är således bara om det är den enda möjligheten att trygga invånarnas rätt till service som det ska vara möjligt att fatta beslut om att kommuner ska gå samman trots att fullmäktige i någon av kommunerna motsätter sig det.

Med hänvisning till den här avsedda lagstiftningens nära koppling till grundlagens bestämmelser om kommunal självstyrelse och de medborgerliga rättigheterna har landskapsregeringen valt att utforma lagförslaget på ett sätt som på ett principiellt plan ligger nära motsvarande rikslagstiftning.

Som ett komplement till den här föreslagna lagstiftningen planerar landskapsregeringen att utarbeta ett lagförslag om tillfälligt likviditetsstöd till kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi. Utformningen av stödet kommer att likna det tillfälliga likviditetsstöd som tillämpades 2021–2022, dock är avsikten att lagen ska ställa högre krav på att kommunen i första hand söker andra lösningar för att finansiera sin verksamhet. Syftet med stödet är att det ska vara en sista utväg för att undvika en situation där kommunen under den tid utvärderingsförfarandet pågår inte kan trygga invånarnas rätt till lagstadgad service.

5. Landskapsregeringens förslag

5.1. Förslaget i korthet

Med utgångspunkt i den kommunala självstyrelsen är det i första hand kommunerna själva som fattar beslut om kommunala angelägenheter och styr sin ekonomi. Om en situation uppstår där en kommun har en synnerligen ansträngd ekonomi syftar åtgärderna i förslaget till att kommunen bereds möjlighet att inom sina egna organ besluta om eventuella åtgärder för att kunna upprätthålla sin lagstadgade serviceproduktion.

Först i sista hand kan det bli aktuellt att göra förändringar i kommunstrukturen. För att detta faktiskt ska leda till förändring av förutsättningarna för kommunmedlemmarna är det ändamålsenligt att de nya kommunala enheter som uppstår inom ramen för detta regelverk syftar till bärkraftighet.

Det föreslagna utvärderingsförfarandet initieras när ekonomin i en kommun uppfyller de i lagen angivna förutsättningarna. Detta sker på basen av en årlig nyckeltalsuppföljning utifrån publicerade bokslutsuppgifter. Utvärderingsförfarandet syftar till att analysera kommunens ekonomi och verksamhetsförutsättningar samt att identifiera möjliga åtgärder som kan förändra utvecklingen i den kommunala ekonomin och därmed säkra möjligheten till fortsatt kommunal serviceproduktion över tid. Under utvärderingsförfarandet begränsas kommunens möjligheter att inleda nya större investeringar.

Utvärderingsförfarandet utmynnar i att en utvärderingsrapport tillställs kommunfullmäktige och landskapsregeringen. Fullmäktige fattar beslut om genomförande av de åtgärder som ingår i rapporten. Beslut och genomfö-

rande av åtgärderna rapporteras tillbaka till landskapsregeringen. Kommunen ska inom viss tid visa att de vidtagna åtgärderna har haft avsedd effekt.

I det fall åtgärderna inte haft avsedd effekt eller om bedömningen under utvärderingsförfarandet är att det saknas möjlighet att rädda kommunens ekonomi, kan landskapsregeringen fatta beslut om att inleda en särskild kommunindelningsutredning i enlighet med kommunstrukturlagen.

Kommunindelningsutredningen kan leda till ändringar i kommunstrukturen, genom att en ny konstellation bestående av två eller flera tidigare kommuner bedöms bli en bärkraftig kommunal enhet. Ramar för hur en ny kommun sätts samman finns i kommunstrukturlagen, inklusive de stöd som utgår vid en kommunsamgång. En förändring av kommunstrukturen kan i detta skede även under vissa förutsättningar ske utan berörda kommuners godkännande.

5.2. Definitionen av en synnerligen ansträngd ekonomi

Syftet med att skapa en tydlig definition av en synnerligen ansträngd ekonomi är också att bistå kommunerna i arbetet med den ekonomiska analysen samt att skapa en gemensam utgångspunkt när det gäller vad som kan anses vara en tillräcklig nivå på ekonomin. Vilken nivå på ekonomin som är tillräcklig för den enskilda kommunen är dock inte en okomplicerad fråga. Därför poängteras att den föreslagna definitionen inte i sig är en fullständig analys av en kommuns ekonomiska situation. I de fall där en mer heltäckande analys behöver göras för att få en djupgående bild över kommunens situation, sker det genom det föreslagna utvärderingsförfarandet.

Landskapsregeringens målsättning är att kriterierna för att definiera när en ekonomi är synnerligen ansträngd ska vara så tydliga och enkla som möjligt. En utgångspunkt i formuleringen av kriterierna har varit att undvika att inskränka den kommunala självstyrelsen, samtidigt som kommuninvånarnas rätt till service måste beaktas. Med den utgångspunkten skulle alltför hårda och komplicerade kriterier kunna ses som ett för stort ingrepp i det kommunala självbestämmandet, medan alltför milda och begränsade kriterier å andra sidan inte i tillräcklig grad ser till kommuninvånarens bästa. En annan premis har varit att inte göra själva förfarandet för komplicerat, trots att en kommuns ekonomi är så komplex att ett visst antal parametrar ändå måste beaktas. Slutligen har det också varit viktigt att de uppgifter som utgör grund för kriterierna ska vara lättillgängliga.

Utifrån dessa målsättningar föreslår landskapsregeringen att ekonomiska nyckeltal ska utgöra grund för bedömningen av en kommuns ekonomiska situation. Landskapsregeringen gav i början av 2020 Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) i uppdrag att utreda olika parametrar som skulle kunna användas i detta sammanhang. Med utgångspunkt i ÅSUBs pm⁶ föreslår landskapsregeringen att tre nyckeltal ska ligga till grund för definitionen av en synnerligen ansträngd ekonomi. De föreslagna nyckeltalen är sådana som framgår av kommunens bokslut. Enligt förslaget ska ett av nyckeltalen utgöra ett enskilt kriterium medan de två andra nyckeltalen tillsammans ska beaktas som ett kriterium. När det gäller nyckeltalen i det sistnämnda kriteriet används uppgifterna för kommunkoncernen i det fall att kommunen i fråga gör upp koncernbokslut. Ekonomin definieras som synnerligen ansträngd om minst ett av kriterierna uppfylls. De nyckeltal som föreslås är följande:

⁶ Definition och nyckeltal för kommuner i svår ekonomisk ställning – en jämförelse av den svenska och finländska lagstiftningen samt förslag till system för Åland, Ålands statistik- och utredningsbyrå, Översikter och indikatorer 2020:2

1. Ackumulerat överskott/underskott i balansräkningen, inklusive avskrivningsdifferenser och reserveringar
2. Årsbidrag i förhållande till avskrivningar i resultaträkningen
3. Soliditetsgrad

Nyckeltal 1 anger om kommunen har ett ackumulerat underskott eller inte. Kriteriet för en synnerligen ansträngd ekonomi uppfylls om det ackumulerade underskottet kvarstår under tre år i följd. Om en kommun inte har ett ackumulerat överskott kan det ses som ett tecken på att kommunens ekonomi inte räcker till för att sköta samhällsservicen. Ett ackumulerat underskott uppstår om kommunens resultat under en lång tid inte visat tillräckligt positivt, vilket leder till att de negativa resultaten ackumuleras till ett underskott. Förenklat sett har kostnaderna för samhällsservicen och kommunens åtaganden under en längre tid överstigit intäkterna. Därför är det motiverat att detta nyckeltal utgör ett enskilt kriterium som visar att ekonomin är synnerligen ansträngd och att kommunen därmed inte längre kan garantera servicen till kommuninvånarna.

Nyckeltal 2 anger om kommunens årsbidrag täcker avskrivningarna, vilket i stort sett visar kommunens resultat. Kriteriet för en synnerligen ansträngd ekonomi uppfylls om nyckeltalet i medeltal för de tre senaste åren visar under 100 procent. Det innebär att årsbidraget inte räcker till avskrivningarna, det vill säga inte täcker förslitningen på befintliga tillgångar och uppbyggnad av eget kassaflöde för framtida investeringar. Eftersom årsbidraget i en kommun kan vara volatilt används inte nyckeltalet för ett enskilt år som kriterium, utan ett medeltal för tre år.

Nyckeltal 3 anger kommunens långsiktiga betalningsförmåga. Soliditetsgraden beräknas genom att dividera det egna kapitalet med balansomslutningen, vilken utgörs av summan av eget kapital och skulder. På det viset bedöms också kommunens lånegrad. En tillräcklig soliditetsgrad anses ligga över 50 procent, det vill säga att det egna kapitalet ska utgöra minst 50 procent av det totala kapitalet.

Nyckeltal 2 och 3 hör ihop. En kommun som har god soliditet och ett årsbidrag som täcker avskrivningarna har en ekonomi som är stark och livskraftig. Skulle årsbidragen några år minska kan kommunen åtgärda detta genom exempelvis ökade lån för att säkra sin likviditet. I ett skede där en kommun har varit tvungen att låna så mycket att soliditetsgraden understiger 50 procent, samtidigt som årsbidraget inte längre täcker avskrivningarna, hotas dock kommunens ekonomi och därmed också kapaciteten att producera samhällsservice. Detta eftersom resultatet inte räcker till, samtidigt som bedömningen är att kommunens lånegrad är för hög. Kriteriet för en synnerligen ansträngd ekonomi uppfylls om de båda nyckeltalens gränsvärden underskrids två år i följd.

Landskapsregeringen har valt att inte ange några mindre strikta gränsvärden för nyckeltalen motsvarande de så kallade varningslampor som finns i riket. Dessa skulle i så fall enbart vara riktgivande och inte leda till några formella åtgärder utan endast fungera som en indikation på att kommunens ekonomi riskerar att bli synnerligen ansträngd. I det läget är kommunen med all säkerhet redan medveten om sin ekonomiska situation och vidtar de åtgärder som är nödvändiga. Det finns inget som hindrar att kommunerna själva sätter upp mindre strikta gränsvärden och bestämmer hur den egna ekonomin ska hanteras när de underskrids.

5.3. Utvärderingsförfarande

Enligt förslaget inleds ett utvärderingsförfarande när en kommun uppfyller minst ett av de två kriterier som anges i lagen. Kommunen och landskapsregeringen ska tillsammans utreda vilka möjligheter kommunen har att

tillgodose de tjänster som lagstiftningen kräver och att agera för att trygga förutsättningarna för fortsatt serviceproduktion.

Beslutet om att ett utvärderingsförfarande ska inledas kommer inte att vara frågan om någon prövning från landskapsregeringens sida, utan förfarandet är en direkt följd av bestämmelserna i lagen och av de uppgifter som ingår i kommunens eller kommunkoncernens bokslut. I vissa fall kan det tänkas att kommunens ekonomiska situation har uppkommit genom att tillfälliga omständigheter har gjort att kriterierna i lagen uppfylls. Även i dessa fall inleds alltså ett utvärderingsförfarande, ett förfarande som då sannolikt kommer att visa att de ekonomiska problemen är av övergående art samt att inga eller ett fåtal åtgärder behöver vidtas. Därvid stannar processen.

Utvärderingen görs av en utvärderingsgrupp där en av medlemmarna utses av landskapsregeringen och en av kommunen. Efter att ha hört kommunen utser landskapsregeringen en oberoende person till ordförande. Landskapsregeringen ansvarar också för att det finns en modell för utvärderingen medan kommunens roll är att producera de uppgifter som behövs för att genomföra analysen av ekonomin samt komma fram till möjliga lösningar på den uppkomna situationen. Utvärderingsförfarandet kommer således att kräva mer av kommunens resurser än enbart representanten i utvärderingsgruppen. Utvärderingsgruppens roll är främst att sammanställa den ekonomiska analysen samt formulera de åtgärdsförslag som den utmynnar i till en rapport. Hela utvärderingsförfarandet kan komma att pågå under en period på drygt ett år beroende på utvärderingens komplexitet.

Under den tid utvärderingsförfarandet pågår begränsas kommunens möjligheter att fatta beslut om större investeringar i byggnader. Förslaget motiveras av att det inte bör vara möjligt för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi att inleda investeringar med avseende på en framtida eventuell samgång med andra kommuner. Om det senare sker en ändring av kommunindelningen kan det visa sig att placeringen av till exempel en ny skola eller ett nytt äldreboende är oändamålsenlig för den nya kommunen. En begränsning av kommunens investeringar under förfarandet underlättar också för utvärderingsgruppen att göra en korrekt analys av kommunens ekonomi. Begränsningen ska enbart gälla investeringar som förutsätter att kommunen ökar sin lånebörda. Investeringar som avses är exempelvis byggande eller köp av anläggningar. Däremot omfattas investeringar som bland annat hänför sig till årligt underhåll av byggnader inte av begränsningen. Enligt förslaget ska landskapsregeringen också kunna bevilja dispens när det gäller investeringar som är nödvändiga för att upprätthålla den lagstadgade servicen för invånarna.

Utvärderingsgruppens arbete utmynnar i ett förslag med åtgärder som kommunen behöver vidta för att garantera servicen till kommuninvånarna och en bedömning av hur lång tid som behövs för att genomföra åtgärderna. Fullmäktige behandlar därefter åtgärdsförslaget och delger landskapsregeringen de beslut som fattas och eventuella fortsatta åtgärder. Det är dock rimligt att anta att kommunen i många fall redan före utvärderingsförfarandet har vidtagit de åtgärder som har varit möjliga för att upprätthålla servicen.

Utgående från utvärderingsgruppens åtgärdsförslag och fullmäktiges efterföljande beslut avgör landskapsregeringen om en ändring av kommunindelningen bör komma i fråga, varvid en särskild kommunindelningsutredning som avses i kommunstrukturlagen aktualiseras. Till skillnad från beslutet om inledande av utvärderingsförfarandet fattar landskapsregeringen beslut om behovet av en särskild kommunindelningsutredning baserat på en prövning av det enskilda fallet.

5.4. Ändring av kommunindelningen

I kommunstrukturlagens 4 kap. finns bestämmelser om särskilda kommunindelningsutredningar. En sådan utredning kan under vissa angivna förutsättningar initieras av landskapsregeringen, en enskild kommun eller av 20 procent av de röstberättigade invånarna i en kommun. De förutsättningar som anges är om ett ärendes omfattning, svårighetsgrad eller någon annan väsentlig orsak motiverar det. Det är således redan enligt gällande lag möjligt att inleda en särskild kommunindelningsutredning i ett fall där kommunen har sådana ekonomiska svårigheter att den lagstadgade servicen inte längre kan garanteras. Landskapsregeringen föreslår att även den utvärderingsgrupp som avses i den föreslagna landskapslagen om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi ska kunna initiera en särskild kommunindelningsutredning. Det är dock alltid landskapsregeringen som fattar beslutet om att en sådan utredning ska inledas.

När landskapsregeringen har fattat beslut om att en särskild kommunindelningsutredning ska utföras har alla kommuner en skyldighet att medverka i utredningen. Om kommunindelningsutredaren utgående från utredningen anser att det är nödvändigt att ändra kommunindelningen ska utredaren lägga fram ett förslag till kommunsammanslagning samt till avtal om kommunsammanslagning för fullmäktige i de berörda kommunerna. Det kan handla om sammanslagning av den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi med en redan befintlig kommun. Det kan också handla om delning av området för den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi mellan två eller flera befintliga kommuner, eller att en del av kommunen överförs till en annan kommun. Det kan också bli fråga om att fler än två kommuner slås samman.

Om fullmäktige i de berörda kommunerna godkänner utredarens förslag gör kommunerna en gemensam framställning till landskapsregeringen om en ändring i kommunindelningen i enlighet med utredarens förslag. Landskapsregeringen kan därefter fatta beslut om ändringen förutsatt att den inte uppenbarligen strider mot förutsättningarna för en ändring enligt kommunstrukturlagen.

Om fullmäktige i någon av de berörda kommunerna inte godkänner förslaget ska utredaren enligt lagens nu gällande lydelse lämna förslaget och kommunernas utlåtanden till landskapsregeringen. I den situationen finns det för närvarande ingen möjlighet för landskapsregeringen att fatta beslut om ändringar i kommunindelningen. Landskapsregeringen föreslår att en sådan möjlighet införs. Enligt förslaget ska landskapsregeringen på framställning av kommunindelningsutredaren kunna fatta beslut om en ändring i kommunindelningen för en kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi trots motstånd från fullmäktige i den eller de kommuner som berörs av ändringen, om ändringen är nödvändig för att trygga den lagstadgade servicen för invånarna i den kommun som har synnerligen ansträngd ekonomi och om förutsättningarna för en ändring i kommunindelningen enligt kommunstrukturlagen för övrigt uppfylls.

6. Förhållande till grundlagen

Både förslaget om en landskapslag om ett förfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi och den föreslagna ändringen av kommunstrukturlagen har ett innehåll som anknyter till grundlagens bestämmelser om kommunernas rätt till självstyrelse. Enligt 121 § 1 mom. i grundlagen är Finland indelat i kommuner, vilkas förvaltning ska grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare. Enligt paragrafens 2 mom. utfärdas bestämmelser om de allmänna grunderna för kommunernas förvaltning genom lag. Enligt 122 § 2 mom. i grundlagen utfärdas bestämmelser om grunderna för kommunindelning genom lag.

Rikets lagstiftning om kommuner som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning har vid ett flertal tillfällen behandlats av riksdagens grundlagsutskott. När ett utvärderingsförfarande för sådana kommuner infördes där 2007, konstaterade utskottet i sitt utlåtande⁷ att det utifrån grundlagen inte är något problem att påföra kommunerna en sådan utredningsskyldighet, så länge det sker genom lag.

Det utvärderingsförfarande som landskapsregeringen föreslår här motsvarar i princip det som tillämpas i riket, förutom när det gäller en väsentlig punkt. Någon motsvarighet till den föreslagna begränsningen av kommunens rätt att göra investeringar gäller inte för kommuner som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning i riket. Däremot har en sådan begränsning införts tillfälligt för alla kommuner i samband med genomförandet av den stora social- och hälsovårdsreformen. Lagen om temporär begränsning av vissa av kommunernas och samkommunernas rättshandlingar inom social- och hälsovården (FFS 548/2016) trädde i kraft den 1 juli 2016 och skulle ursprungligen gälla till utgången av 2019. Eftersom reformen drog ut på tiden har tillämpningen av lagen förlängts i olika omgångar så att den nu gäller till utgången av 2025. Lagen innebär bland annat att kommunerna inte får ingå förbindelser om investeringar i byggnader som används inom social- och hälsovården om de totala kostnaderna överstiger fem miljoner euro. Begränsningen gäller också samkommuner (motsvarar åländska kommunalförbund) och bolag som är helägda av en kommun eller samkommun. Undantagna är investeringar som hör till det årliga underhållet. Dessutom finns en möjlighet för social- och hälsovårdsministeriet att bevilja dispens, om investeringen är nödvändig och brådskande för att trygga tillgången till tjänsterna.

Begränsningen av investeringar har motiverats med att man ville trygga verksamhetsmöjligheterna för de nya välfärdsområden som skulle bildas för att ansvara för social- och hälsovården genom reformen. Efter att arbetet med reformen hade inletts visade det sig att vissa kommuner strävade efter att bevara den rådande servicestrukturen och att binda mera betydande resurser till det egna området, vilket kunde komma att stå i konflikt med reformens mål. Många kommuner verkade utgå från att de nya områdena sedan skulle överta byggnaderna och även eventuella lån som tagits för byggandet. Riskerna fanns att många byggprojekt skulle resultera i nya eller renoverade byggnader som antingen skulle stå oanvända eller användas ineffektivt bara för att de existerade, vilket inte skulle vara samhällsekonomiskt försvarbart. Grundlagsutskottet hade redan tidigare bedömt att det fanns vägande skäl för en reform av social- och hälsovårdstjänsterna, skäl som anknyter till de grundläggande fri- och rättigheterna. Utskottet påpekade i sitt utlåtande⁸ över den temporära lagen att det var viktigt att genom den planerade reformen trygga medborgarnas social- och hälsovårdstjänster på lika grunder i hela landet. Med hänsyn till det godtagbara syftet med lagstiftningen samt dess proportionalitet och avgränsade omfattning ansåg utskottet att den inte utgjorde ett problem med avseende på den kommunala självstyrelsen enligt 121 § i grundlagen.

Landskapsregeringen anser att den begränsning av rätten att göra investeringar som ingår i detta förslag är jämförbar med den begränsning som ingår i den ovan nämnda rikslagen. Begränsningen motiveras för det första av ett behov av att under utvärderingsförfarandet kunna göra en adekvat bedömning av kommunens ekonomiska situation. För det andra är det också motiverat att förhindra investeringar som skulle kunna göras av kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi i syfte att binda betydande resurser till det egna området, särskilt i en situation där ett samgående med en eller flera

⁷ GrUU 37/2006

⁸ GrUU 30/2016

andra kommuner kan bli aktuellt. Gränsen för otillåtna investeringar i det här förslaget är formulerad utgående från kommunens behov av lån för att genomföra den aktuella investeringen, medan den i rikslagstiftningen definieras med hänvisning till investeringens totalbelopp. Enligt landskapsregeringens bedömning påverkar inte denna skillnad regleringens förhållande till grundlagens skydd av den kommunala självstyrelsen. För övrigt avgränsas investeringarna på samma sätt som i rikslagen. Begränsningen gäller inte investeringar som hänför sig till årligt underhåll eller sådana som är nödvändiga utifrån en tillsynsmyndighets inspektioner. Landskapsregeringen kan också bevilja dispens om investeringen är nödvändig och brådskande för att trygga tillgången till kommunala tjänster. Även om den föreslagna regleringen i sig inte är temporär är ändå den tid då rätten att ingå förbindelser om investeringar begränsas för den enskilda kommunen tydligt avgränsad i lagen. Den tiden är också betydligt kortare än den tid den temporära lagen har tillämpats i riket. I sitt utlåtande⁹ över den senaste förlängningen av lagens tillämpning ansåg grundlagsutskottet att en giltighetstid på närmare tio år inte är helt oproblematiske, och att den endast med möda kan anses vara temporär i ordets egentliga bemärkelse.

När det gäller den föreslagna möjligheten för landskapsregeringen att fatta beslut om en ändring av kommunindelningen trots att någon av de berörda kommunernas fullmäktige inte godkänner samgåendet, har motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen behandlats av grundlagsutskottet när de infördes där 2013. I sitt utlåtande¹⁰ konstaterar utskottet att det i en sådan situation måste beaktas att avsikten i fråga om en kommun som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning är att trygga kommuninvånarnas grundlagsstadgade rättigheter. Intressena bakom ett samgående mot kommunens vilja väger i så fall så tungt att de berättigar ett så pass betydande ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Utskottet betonar dock ställningen hos de kommuner som motsätter sig, och att det är viktigt att ändringen av kommunindelningen mot en kommuns vilja bör vara motiverad som helhet. Det innebär således att bara det faktum att de ekonomiska kriterier som lett till utvärderingsförfarandet uppfylls inte bör leda till en ändring av kommunindelningen i strid med kommunens vilja. Utskottet anser det också vara angeläget att tröskeln för möjligheten att ändra kommunindelningen mot kommunens vilja utreds genom att förutsätta att ändringen är nödvändig ("för att trygga den service som förutsätts i lagstiftningen"). Nödvändighetskriteriet anses också begränsa antalet kommuner som kan omfattas av samgåendet.

Den föreslagna ändringen av kommunstrukturlagen som gäller särskilda kommunindelningsutredningar har avsiktligt formulerats på motsvarande sätt som rikslagstiftningen. Syftet är att inte inskränka kommunernas rätt till självstyrelse mer än nödvändigt, men att ändå kunna trygga invånarnas rätt till lagstadgad service.

7. Förslagets konsekvenser

7.1. Samhälleliga, organisatoriska och ekonomiska konsekvenser

Syftet med lagförslaget är att säkra den kommunala servicen. Även om förslaget samhällsstrukturmässigt innebär att förändringar av kommunindelningen kan komma att aktualiseras, är avsikten inte att åstadkomma en kommunreform. Därför bör samtidigt framhävas att kommunerna själva på frivilliga grunder kan gå in för större helheter redan nu. Detta lagförslag innebär också att förändringar av kommunstrukturen i något skede kan bli aktuella utifrån ekonomiska parametrar och i sista hand också utan fullmäktiges

⁹ GrUU 5/2019

¹⁰ GrUU 20/2013

godkännande. Detta berör inte bara de kommuner som har en synnerligen ansträngd ekonomi utan också ekonomiskt starka kommuner.

Regelverket bedöms medföra ökad tydlighet både för landskapsförvaltningen och kommunerna. Det innebär större möjligheter att förutse effekter och bör bidra till att underlätta ekonomisk styrning och planering av verksamheter.

Förslagets direkta ekonomiska konsekvenser kommer främst från hanteringen och uppföljningen av de nya processerna. Landskapsregeringens tjänstemän bör agera sakkunniga, samt regelbundet följa upp och hantera kriterierna för en synnerligen ansträngd ekonomi. Beroende på hur kommunernas ekonomi utvecklas kan arbetsmängden i de föreslagna processerna skilja sig avsevärt. Ju fler kommuner som uppfyller kriterierna för en synnerligen ansträngd ekonomi desto fler utvärderingsförfaranden kommer att inledas, vilket kommer att öka kostnaderna.

Landskapsregeringen finansierar två representanter av tre i utvärderingsgruppen, i form av en oberoende ordförande och en egen representant. En ekonomisk analys och konkreta åtgärdsförslag ska presenteras av utvärderingsgruppen och en sådan process beräknas ta minst ett halvår med varierande mängd arbete. Landskapsregeringen ska också ta fram en modell för utvärderingsförfarandet, vilken senare kan komma att kräva uppföljning och vidareutveckling. Således beräknas den grundläggande administrationen av förfarandet i sig uppgå till minst en heltidstjänst totalt. Men vid flertalet utvärderingsprocesser ökar naturligtvis behovet av resurser, både interna och externa.

Kommunerna kommer också behöva avsätta resurser för hantering av det nya regelverket. I detta ingår bland annat att kommunen ska stå för de uppgifter och material som behövs i utvärderingsförfarandet. Detta kommer att ta i anspråk resurser hos kommunen utöver den representant i utvärderingsgruppen som kommunen ska utse och finansiera. Omfattningen är dock beroende av hur komplexa utvärderingsförfaranden det blir frågan om.

Förslagets indirekta långsiktiga ekonomiska konsekvenser är mer svårbedömda. Det beror på hur kommunernas ekonomiska situation utvecklas samt utfallen av eventuella utvärderingsförfaranden. Förslaget innebär ändå med säkerhet en ökad ekonomisk trygghet för både kommuninvånare, kommunala beslutsfattare och landskapsregeringen. Detta tack vare en klar definition, ett förutsägbart förfarande och en eventuell åtgärdsplan för en kommun vars ekonomiska situation är synnerligen ansträngd. Åtgärdsplanen bör bidra till att hindra att en redan ansträngd ekonomi inte faller djupare in i en värre situation och på det sättet skapas en ekonomisk trygghet för alla parter. Denna ekonomiska trygghet kan hypotetiskt sett vara en väsentlig inbesparing i form av uteblivna förluster för kommunerna och landskapsregeringen.

Att nya investeringar under pågående utvärderingsförfarande inte får inledas kan naturligtvis påverka kommunens möjlighet att genomföra ett projekt men är nödvändigt för att utvärderingsgruppen ska ha möjlighet att även analysera kommunens möjligheter att genomföra projektet. Tanken är dock inte att pågående projekt ska påverkas, utan att endast möjligheten att inleda nya projekt av viss storleksordning begränsas.

7.2. Utfall för nyckeltalen – vilka kommuner skulle uppfylla kriterierna idag?

Avsikten är att den föreslagna lagstiftningen ska träda i kraft under sommaren 2025, vilket innebär att den kommer att tillämpas första gången när bokslutsuppgifterna för 2024 publiceras under hösten 2025. Huruvida lagförslaget får några omedelbara konsekvenser beror på om någon kommun då uppfyller kriterierna för en kommun med en synnerligen ansträngd ekonomi. I

bilagan till detta lagförslag visas historiska data för de aktuella nyckeltalen för de enskilda kommunerna under åren 2014–2021.

I tabell 1 i bilagan presenteras utfallet för det första kriteriet, ackumulerat överskott eller underskott i kommunens balansräkning. Som framgår av tabellen har de flesta kommuner rätt stora överskott. Nyckeltalet för Kökar varierar mellan ackumulerat överskott och underskott, men som framgår i tabellen skulle kommunens ekonomi inte definieras som synnerligen ansträngd eftersom underskottet inte sträcker sig över tre år i följd.

Tabell 2 i bilagan visar förhållandet mellan årsbidrag och avskrivningar, vilket är det andra kriteriets ena nyckeltal. Där framgår att flera kommuner ligger under gränsvärdet 100 procent i medeltal över tre år. Från och med 2016 har årsbidraget/avskrivningar stadigt sjunkit för de åländska kommunerna som grupp fram till och med 2020, för att igen öka en aning 2021. För 2021 låg elva av de sexton kommunerna under gränsvärdet 100 procent. Åtta kommuner låg under gränsvärdet två år i följd.

Det andra nyckeltalet, soliditetsgraden, visas i tabell 3. Här syns att Kökar och Lumparland har en soliditetsgrad under gränsvärdet 50 procent för alla år som ingår i beräkningen. För 2021, som är det senaste året, ligger Kökar, Lemland och Lumparland under gränsvärdet.

För att klassificeras som kommun med synnerligen ansträngd ekonomi måste alltså gränsvärdena för de båda sistnämnda nyckeltalen underskridas samtidigt under två år i följd. Då syns att både Lemland och Lumparland skulle ha definierats som kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi om lagen hade tillämpats under hösten 2022.

7.3. Övriga konsekvenser

Förslagets effekter på miljön och jämställdheten mellan könen samt eventuella barnkonsekvenser är mycket svårbedömda. Syftet med lagförslaget är att säkerställa alla invånares rätt till lagstadgad service även i en situation där kommunen har svårigheter att tillhandahålla servicen. Därav kan slutsatsen dras att effekterna sannolikt är positiva.

8. Beredning och ikraftträdande

Beredningen inleddes med att ÅSUB på uppdrag av landskapsregeringen tog fram ett pm¹¹ om hur kommuner i ekonomisk obalans kan definieras. Med utgångspunkt i detta pm formulerades en lagstiftningspromemoria¹² som skickades på remiss till kommunerna, kommunalförbunden och Ålands kommunförbund kf. under sommaren 2021. Ålands kommunförbund och Mariehamns stad hade också blivit hörda under beredningen av promemorian.

Alla kommuner utom Kökar lämnade synpunkter på lagstiftningspromemorian under remissbehandlingen. Av kommunalförbunden var det bara Kommunernas socialtjänst (KST) som inkom med synpunkter på förslaget. En övervägande del av dem som inkom med svar var positiva till lagförslaget som sådant, även om flera av dem också var kritiska till vissa detaljer i förslaget.

Till följd av de synpunkter som framkom vid remissbehandlingen gjordes vissa ändringar i förslaget. Till exempel preciserades den föreslagna begränsningen av kommunens möjlighet att göra investeringar. Flera av kommunerna var kritiska till att de flesta steg i processen var valbara och därmed beroende av landskapsregeringens ställningstagande. Med anledning av det

¹¹ Definition och nyckeltal för kommuner i svår ekonomisk ställning – en jämförelse av den svenska och finländska lagstiftningen samt förslag till system för Åland, Översikter och indikatorer 2020:2

¹² Förslag till lagstiftning om kommuner med synnerligen ansträngs ekonomi, lagstiftningspromemoria, Dnr 2021/5639

formulerades lagförslaget så att inledandet av ett utvärderingsförfarande är en direkt följd av lagen. Det innebär att ett sådant förfarande alltid ska inledas när de kriterier som anges i lagen är uppfyllda. Om det visar sig att orsaken till att kriterierna uppfylldes enbart var en tillfällighet, eller att kommunen i fråga under förfarandets gång ordnar upp sin ekonomi, kommer det att visa sig i utvärderingen. I ett sådant fall är det inte nödvändigt att vidta några vidare åtgärder efter att utvärderingsgruppen har lämnat sin rapport och förfarandet avslutas därmed. Det är också en av anledningarna till att förslaget inte har formulerats så att det skulle vara obligatoriskt att inleda en särskild kommunindelningsutredning som nästa steg. Även om sådana fall där det är uppenbart onödigt skulle undantas, är det betydligt fler aspekter som bör beaktas när det gäller en sådan utredning. I det skedet ska fler kommuner tas med i processen, kommuner vars ekonomi inte är synnerligen ansträngd, vilket gör beslutsfattandet mer komplext.

När det gäller de nyckeltal som föreslogs som kriterier i lagstiftningspromemorian föranledde remissbehandlingen inte några ändringar.

De remissinstanser som gavs möjlighet att yttra sig över lagstiftningspromemorian fick också komma med utlåtanden över lagförslaget genom ny en remissrunda under våren 2022. Under remissbehandlingen inkom samtliga kommuner förutom Kökar med yttranden. Utöver kommunerna lämnade också KST, Ålands kommunförbund, ÅSUB och Ålands framtid utlåtanden. De synpunkter som framfördes sammanföll i stor utsträckning med dem som framkom under remissbehandlingen av lagstiftningspromemorian. Flertalet kommuner ställde sig positiva till lagstiftningen som sådan även om detaljer i förslaget ifrågasattes. Landskapsregeringen vidhöll de ställningstaganden som gjordes efter den första remissbehandlingen och därför gjordes inte några väsentliga ändringar av förslaget. Tiden för hela utvärderingsförfarandet förlängdes i viss mån genom att tillsättandet av utvärderingsgruppen anges som utgångspunkt för när förfarandet ska vara avslutat. I det tidigare förslaget var utgångspunkten landskapsregeringens beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande. Den tidpunkt när utvärderingsgruppen tillsätts är en mer logisk utgångspunkt eftersom det är då det egentliga arbetet med utvärderingen startar. Samtidigt förlängdes också tidsfristen för fullmäktiges behandling av utvärderingsgruppens åtgärdsförslag från två till tre månader. Därutöver gjordes vissa förtydliganden, bland annat preciserades definitionen av nyckeltalen och rollfördelningen under utvärderingsförfarandet beskrevs tydligare.

Efter att den nuvarande landskapsregeringen tillträdde har lagförslaget behandlats på nytt och vissa förtydliganden har gjorts, främst i den allmänna motiveringen. Därefter genomförs ytterligare en remissrunda.

Avsikten är att den föreslagna lagstiftningen ska träda i kraft under sommaren 2025. Den första bedömningen av kommunernas ekonomiska situation skulle därmed göras när bokslutsuppgifterna för 2024 publiceras hösten 2025.

Detaljmotivering

1. LL om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi

1 § *Lagens syfte*. Syftet med lagen är att skapa ett förfarande för att på ett förutsägbart sätt kunna trygga den lagstadgade servicen i en kommun trots att ekonomin är synnerligen ansträngd. Den föreslagna lagen innehåller bestämmelser om under vilka förutsättningar utvärderingsförfarandet ska inledas och de regler som gäller förfarandet.

I vissa fall där utvärderingsförfarandet och de åtgärder kommunen själv vidtar som en följd av förfarandet, kan det finnas behov av att göra en sådan

särskild kommunindelningsutredning som regleras i kommunstrukturlagen. Det blir i så fall frågan om ett förfarande som är separat från utvärderingsförfarandet enligt den här föreslagna lagen. I förtydligande syfte intas en hänvisning till kommunstrukturlagen i den föreslagna paragrafens 2 mom.

2 § *Kriterier för en synnerligen ansträngd ekonomi.* Två kriterier föreslås utgöra grund för definitionen av en synnerligen ansträngd ekonomi, varav det ena består av ett enskilt nyckeltal medan det andra utgörs av två olika nyckeltal med angivna gränsvärden. Om minst ett av kriterierna uppfylls betraktas kommunens ekonomi som synnerligen ansträngd. Definitionerna av nyckeltalen följer huvudsakligen Bokföringsnämndens anvisningar om upprättande av bokslut¹³.

Enligt det föreslagna 1 mom. ska ett underskott i kommunens balansräkning vara åtgärdat inom två år räknat från ingången av det år då bokslutet fastställdes. Det nyckeltal som avses är ackumulerat överskott/underskott och beräknas utgående från över- eller underskott från tidigare räkenskapsperioder, räkenskapsperiodens över- eller underskott samt summan av frivilliga reserveringar och avskrivningsdifferenser.

Ackumulerat överskott/underskott:

överskott/underskott från tidigare räkenskapsperioder
+ räkenskapsperiodens överskott/underskott + avskrivningsdifferenser och reserveringar

De två sistnämnda posterna är att betrakta som en del av kommunens ekonomiska reserv i och med att en investeringsreservering gjorts från ett tidigare års överskott och denna reservering också kan återföras ifall inte används och intäktsförs då i resultaträkningen, vilket påverkar ifrågavarande räkenskapsårs resultat. Avskrivningsdifferensen i sin tur är främst ihopkopplad med användning av upptagen investeringsreservering och förändringen i differensen påverkar kommande räkenskapsårs resultat. När det gäller detta kriterium är det ett underskott i primärkommunens balansräkning som är avgörande, oberoende av om kommunen upprättar koncernbokslut eller inte.

Om underskottet inte har täckts inom föreskriven tid betraktas kommunens ekonomi som synnerligen ansträngd. Det innebär till exempel att om bokslutet för 2021 visade ett ackumulerat underskott ska det vara täckt senast i bokslutet för 2023. Enligt kommunallagen fastställs kommunens bokslut före utgången av juni månad året efter räkenskapsperioden, vilket i detta exempel blir juni 2022. Underskottet ska alltså täckas inom två år från ingången av 2022. I praktiken innebär det att om en kommun uppvisar ett ackumulerat underskott tre år i följd betraktas kommunens ekonomi som synnerligen ansträngd.

I det föreslagna 2 mom. anges det andra kriteriet för en synnerligen ansträngd ekonomi. Kriteriet utgörs av två ekonomiska nyckeltal med angivna gränsvärden. Om kommunen underskrider gränsvärdena för båda nyckeltal samtidigt under två på varandra följande år uppfylls kriteriet för en ekonomi som är synnerligen ansträngd. De föreslagna nyckeltalen är dels årsbidraget i förhållande till avskrivningar och nedskrivningar i koncernresultaträkningen, dels soliditetsgraden. När det gäller det förstnämnda nyckeltalet anges gränsvärdet 100 procent i medeltal av de tre senaste åren.

¹³ Allmän anvisning om upprättande av bokslut och verksamhetsberättelse för kommuner och samkommuner, Bokföringsnämndens kommunsektion, Arbets- och näringsministeriet, 2020

Årsbidrag i procent av avskrivningarna:
 årsbidrag / (avskrivningar enligt plan + nedskrivningar)

I de bokslutsuppgifter som ÅSUB publicerar anges avskrivningar och nedskrivningar av bokföringsmässiga skäl som negativa tal. Både avskrivningarna och nedskrivningarna ska dock räknas som positiva tal. I det fall att årsbidraget är negativt ska det räknas som ett negativt årsbidrag, det vill säga att årsbidraget i procent av avskrivningarna då blir negativt.

När det gäller soliditetsgraden anges gränsvärdet 50 procent. Soliditetsgraden beräknas som eget kapital inklusive avskrivningsdifferens och reserver i förhållande till hela kapitalet exklusive erhållna förskott. I ett koncernbokslut elimineras avskrivningsdifferens och reserver mot eget kapital och poster som minoritetsandel och koncernreserv kan tillkomma, om sådana poster finns. I båda fallen avses med hela kapitalet passivsidans balansomslutning.

Soliditetsgrad, kommun:
 (eget kapital + avskrivningsdifferens och reserver) / (hela kapitalet – erhållna förskott)

Soliditetsgrad, kommunkoncern:
 (eget kapital + minoritetsandel + koncernreserv) / (hela kapitalet – erhållna förskott)

Enligt förslaget ska de bokslutsuppgifter som ÅSUB publicerar användas som underlag för bedömningen av om kriterierna för en synnerligen ansträngd ekonomi uppfylls. Kommunens bokslut ska upprättas och överlämnas till fullmäktige inom juni månad året efter räkenskapsåret. Bokslutet fastställs därefter av fullmäktige, och bokslutsuppgifterna publiceras vanligen inom september. I det fall att en kommun upprättar koncernbokslut ska dessa uppgifter användas vid bedömningen av om kriteriet i 2 mom. uppfylls. Om kommunen inte upprättar koncernbokslut används i stället bokslutsuppgifterna för kommunen. Det är också möjligt för kommunen att i efterhand upprätta ett koncernbokslut om det till exempel skulle finnas behov av det under utvärderingsförfarandet.

3 § *Utvärderingsförfarande*. Det föreslagna utvärderingsförfarandet utgörs av en utredning som gemensamt utförs av landskapsregeringen och kommunen. Syftet med utredningen är att klargöra vilka möjligheter kommunen har att garantera invånarna den lagstadgade service de har rätt till samt vilka åtgärder som behöver vidtas för att trygga förutsättningarna för denna service.

När bokslutsuppgifterna har publicerats ska de angivna nyckeltalen beräknas för de enskilda kommunerna. I det fall att någon kommun visar sig ha en synnerligen ansträngd ekonomi fattar landskapsregeringen ett formellt beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande. Bokslutsuppgifterna publiceras normalt i slutet av september året efter räkenskapsåret, vilket innebär att landskapsregeringen i regel bör kunna fatta sitt beslut inom oktober. Enligt förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland ska handläggningstiden för ett ärende inte överstiga tre månader. I detta fall är det dock inte frågan om någon egentlig prövning utan ett konstaterande av faktum och av den

anledningen behövs ingen särskilt omfattande beredning av beslutet. Dessutom finns preliminära bokslutsuppgifter ofta tillgängliga redan i juni.

Ett utvärderingsförfarande ska i regel alltid inledas för en kommun vars ekonomi enligt bestämmelserna i 2 § definieras som synnerligen ansträngd. Det är således inte frågan om någon prövning när det gäller om förfarandet ska inledas eller inte, utan en direkt följd av att minst ett av de angivna kriterierna uppfylls. Det här innebär att förfarandet inleds även om kommunens ekonomiska situation skulle bero på en tillfällighet eller om det finns tecken på att den är på väg att förbättras. I sådana fall kommer detta att visa sig vid utvärderingen, som då kanske inte heller behöver vara särskilt omfattande.

Beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande ska dock inte fattas om kommunen i fråga medverkar i en särskild kommunindelingsutredning. Avgörande i en sådan situation är att landskapsregeringen ska ha fattat beslut om att en särskild kommunindelingsutredning ska genomföras. Det är först i det skedet som det står klart vilka kommuner som omfattas av utredningen. Det behöver således inte vara den kommun som har synnerligen ansträngd ekonomi som har tagit initiativet till den särskilda kommunindelingsutredningen.

Eftersom det är möjligt att ett utvärderingsförfarande sträcker sig över ett helt år kommer det att kunna uppstå en situation där bokslutsuppgifterna för följande räkenskapsår publiceras innan förfarandet har slutförts. I en sådan situation ska inte ett nytt utvärderingsförfarande inledas trots att kommunens ekonomi kanske fortfarande kan betraktas som synnerligen ansträngd. Det samma gäller om fullmäktige efter ett genomfört utvärderingsförfarande har beslutat att vidta åtgärder för att förbättra ekonomin. I det fallet ska ett nytt utvärderingsförfarande kunna inledas först efter att resultatet av åtgärderna slutligt har redovisats till landskapsregeringen, det vill säga efter att den tid som angivits för genomförandet har passerat.

4 § *Utvärderingsgrupp*. Enligt förslaget ska utvärderingen av en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi göras av en utvärderingsgrupp som består av två medlemmar och en oberoende ordförande. Av medlemmarna utses den ena av kommunen och den andra av landskapsregeringen. Ordföranden utses av landskapsregeringen efter att kommunen har hörts.

Utvärderingsgruppens uppgift är att analysera kommunens ekonomiska situation för att klargöra vilka möjligheter kommunen har att producera den lagstadgade servicen, samt att föreslå vilka åtgärder som behöver vidtas för att garantera servicen till invånarna. Åtgärder som kan vidtas för att förbättra finansieringens tillräcklighet är för det första att gallra bland driftsutgifterna samt att höja skattesatserna för kommunalskatten och fastighetsskatten. Dessutom är det möjligt att höja avgifterna för de tjänster där avgiftsgrunderna inte är reglerade. Soliditeten kan förbättras till exempel genom att sälja egendom och använda försäljningsinkomsten till att betala tillbaka lån. Också en minskning av investeringarna när de skulle öka kommunens skuldsättning förhindrar att soliditeten försämras. Eftersom kommunens utgifter i huvudsak består av personalutgifter är också en sänkning av dem och en begränsning av de köpta tjänsterna ett sätt att balansera kommunens ekonomi. Under förfarandet ska kommunen ansvara för att utvärderingsgruppen får tillgång till de uppgifter som behövs för att analysera den ekonomiska situationen och komma fram till möjliga åtgärder.

I det åtgärdsförslag som utvärderingsgruppen lägger fram ska också ingå en bedömning av inom vilken tidsram åtgärderna ska vidtas och när effekterna av dem på kommunens ekonomi behöver synas. Hur lång tid som behövs avgörs av utvärderingsgruppen genom en bedömning av det enskilda fallet. Bedömningen sker som en rimlighetsbedömning utgående från kommunens ekonomiska situation, vilka åtgärder som föreslås och kommunens möjligheter att under den angivna tiden upprätthålla den lagstadgade

servicen för invånarna. Kommunernas ekonomiplan sträcker sig över tre räkenskapsår, ett rimligt antagande är att tidsramen inte ska överstiga den tiden. För att de åtgärder som utvärderingsgruppen föreslår ska ha förutsättningar att bli genomförda inom den angivna tidsramen är det också av stor vikt att de kontinuerligt förankras hos såväl kommunförvaltningen som förtröendevalda i kommunen under hela processen.

Eftersom syftet är att trygga förutsättningarna för servicen till invånarna, är det inte alltid tillräckligt med de ovan nämnda åtgärderna som riktas mot kommunens ekonomi. I vissa fall förutsätter tryggad service avsevärda strukturella reformer, till exempel att servicen i högre utsträckning än nu ordnas i samarbete mellan kommunerna eller att det sker ändringar i kommunindelningen. Utvärderingsgruppens förslag kan således även gälla sådana åtgärder om de bedöms vara nödvändiga för att trygga förutsättningarna för att ordna servicen.

5 § *Begränsning av investeringar.* I den föreslagna paragrafen begränsas kommunens möjligheter att ingå förbindelser om investeringar i byggnader under den tid ett utvärderingsförfarande pågår. Förutom kommunen gäller begränsningen också bolag som i sin helhet ägs av kommunen. Sådana investeringar som kan finansieras med eget kapital, och som inte kräver att kommunen tar in främmande kapital, omfattas inte av begränsningen. Undertecknandet av ett entreprenadavtal eller av ett motsvarande avtal om inledande av byggnadsarbetena anses som en viktig tidpunkt när det gäller ingåendet av en förbindelse som gäller en investering.

Den period när begränsningen gäller startar när landskapsregeringen fattar det formella beslutet om att förfarandet ska inledas. Perioden avslutas vid den tidpunkt då landskapsregeringen med stöd av den föreslagna 6 § 3 mom. avgör om det finns behov av en särskild kommunindelningsutredning eller inte. Det förutsätter alltså att landskapsregeringen fattar ett beslut oberoende av om processen ska fortsätta enligt kommunstrukturlagen eller inte.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om möjligheten att ansöka om dispens hos landskapsregeringen för sådana investeringar som inte är tillåtna enligt 1 mom. Det ska vara möjligt att söka dispens redan i planeringsskedet, om det på basis av planeringen är möjligt att göra en sådan prövning som dispensen förutsätter. Ett villkor för dispens är att investeringen är motiverad för att tillgången till tjänsterna ska tryggas samt att den är nödvändig med avseende på områdets servicestruktur. Det innebär att behovet inte ska bedömas endast ur en enskild kommuns perspektiv, utan investeringen bör vara nödvändig också med hänsyn till ett helhetsperspektiv för ett område större än en kommun. Dispens kan beviljas också för en del av ett projekt som är föremål för ansökan.

På grund av nödvändiga småskaliga underhållsbehov i fråga om byggnader föreskrivs det i 3 mom. att begränsningen i 1 mom. inte ska gälla investeringar som hänför sig till årligt underhåll av byggnader eller sådana investeringar som utifrån en tillsynsmyndighets inspektioner konstaterats vara nödvändiga till exempel på grund av byggnadsanvändarnas hälsa eller säkerhet.

Slutligen föreslås i 4 mom. en bestämmelse som anger att om en kommun eller ett bolag som ägs av kommunen företar en rättshandling i strid med paragrafen, är avtalet ogiltigt. Risken är annars att det uppstår en situation där rättsläget blir osäkert i det fall att kommunen skulle handla i strid med lagen och ingå en förbindelse om en investering.

6 § *Behandling av utvärderingsgruppens förslag.* Enligt förslaget ska utvärderingsgruppens åtgärdsförslag tillställas fullmäktige i kommunen samt landskapsregeringen för kännedom.

Enligt den föreslagna paragrafens 2 mom. ska kommunfullmäktige behandla gruppens åtgärdsförslag och delge landskapsregeringen sitt beslut. Kommunen ska också göra upp sin budget så att den förverkligar fullmäktiges beslut om åtgärdsförslagen. Syftet med den föreslagna formuleringen är att sammankoppla de åtgärder som fastställts i åtgärdsprogrammet som en del av kommunens ekonomiplanering och rapportering. Fullmäktiges beslut kan också innehålla beslut om ändring av enskilda åtgärder under den tid åtgärdsprogrammet gäller, till exempel i det fall att det går att få ekonomin i balans med andra åtgärder. Fullmäktige kan också låta bli att genomföra enskilda åtgärder, om de övriga åtgärderna för att trygga servicen och få ekonomin i balans är tillräckliga, och man med deras hjälp uppnår de ekonomiska mål som fastställts i åtgärdsprogrammet inom den angivna tidsramen. Fullmäktige kan också välja att avvika från den tidsram som utvärderingsgruppen har angett för åtgärdsprogrammet. En förlängning utöver ekonomiplanens tre år ska endast i undantagsfall kunna anses vara godtagbar. Om tidsramen förlängs i förhållande till utvärderingsgruppens förslag behöver kommunen också kunna visa hur den lagstadgade servicen kan tryggas under tiden. Det föreslås också att kommunen ska framlägga en utredning i verksamhetsberättelsen över genomförandet av åtgärderna och deras tillräcklighet under varje räkenskapsperiod. Kommunen ska överlämna utredningen för kännedom till landskapsregeringen före slutet av juni året efter räkenskapsperioden. Denna uppföljning ska ske varje år under den tid som åtgärdsprogrammet gäller.

Revisorerna ska enligt 75 § 2 mom. 1 och 2 punkten i kommunallagen granska om kommunens förvaltning har skötts enligt lag och fullmäktiges beslut och om bokslutet och koncernbalansräkningen gjorts upp i enlighet med lag och om de ger riktiga och tillräckliga uppgifter om verksamheten, ekonomin, den ekonomiska utvecklingen och de ekonomiska ansvarsförbindelserna under räkenskapsperioden. Följaktligen hör det också till revisorerens uppgifter att granska den utredning som föreslås ingå i verksamhetsberättelsen och huruvida fullmäktiges beslut om åtgärdsförslagen iakttagits.

Enligt paragrafens 3 mom. ska landskapsregeringen med stöd av utvärderingsgruppens åtgärdsförslag och kommunfullmäktiges beslut avgöra om det behövs en särskild kommunindelingsutredning enligt kommunstrukturlagen. En utredning ska i princip förordnas i alla sådana situationer där det med stöd av utvärderingsgruppens förslag finns förutsättningar för en ändring i kommunindelningen, men gruppens förslag i sig inte ännu har lett till att kommunerna gemensamt bereder en ändring i kommunindelningen.

Enligt förslaget ska landskapsregeringen också kunna fatta beslut om att en särskild kommunindelingsutredning är nödvändig utan att ett nytt utvärderingsförfarande inleds. Detta kommer att vara möjligt i en situation då de åtgärder som föreslagits och kommunen beslutat om i ett tidigare utvärderingsförfarande inte har genomförts, till exempel om kommunen inte förmått följa programmet eller vidta tillräckliga åtgärder inom den angivna tidsramen. En ytterligare förutsättning är att kommunen fortfarande har en synnerligen ansträngd ekonomi, det vill säga att något av kriterierna för ett utvärderingsförfarande fortfarande uppfylls. I bestämmelsen avses med åtgärder sådana beslut och andra åtgärder som kommunen bestämt om på basis av utvärderingsgruppens åtgärdsförslag med vilka man eftersträvar effekter som förbättrar kommunens ekonomi. Följaktligen kan åtgärderna också vara andra än vad som föreslagits i utvärderingsförfarandet. En särskild kommunindelingsutredning ska därmed inte inledas utan ett nytt utvärderingsförfarande enbart på grund av att enskilda åtgärder inte genomförts, om det är möjligt för kommunen att hitta en lösning med andra metoder. Åtgärdernas genomförande och effekt ska bedömas som helhet i relation till kommunens ekonomi. Ett beslut ska inte kunna fattas enbart av orsaker som kommunen inte har kunnat påverka på egen hand. Liksom för närvarande enligt

kommunstrukturlagen ska det vara landskapsregeringen som enligt egen prövning fattar beslutet om en särskild kommunindelning. Vid prövningen kan landskapsregeringen beakta orsakerna till att åtgärdsprogrammet inte genomförts inom den angivna tidsramen, som till exempel faktorer av engångsnatur som påverkat kommunens inkomster eller utgifter. Det kan till exempel vara fråga om nedskrivning av värdet på fastigheter som står oanvända eller som har problem med inomhusluften. Ett sådant beslut skulle kunna fattas under åtgärdsprogrammets gång. Om man lyckats få kommunens ekonomi i skick med de åtgärder kommunen bestämt om, kan bestämmelsen inte tillämpas efter att programmet slutförts även om kommunens ekonomi på nytt försämras. När kommunens ekonomi på nytt uppfyller kriterierna för en synnerligen ansträngd ekonomi ska det fattas beslut om ett nytt utvärderingsförfarande i kommunen.

Förslaget gör det möjligt att snabbare inleda en särskild kommunindelning. Utredning till exempel i situationer där kommunens svåra ekonomiska situation tydligt anger att ett nytt utvärderingsförfarande inte längre kommer att kunna leda till nya åtgärdsförslag för att trygga förutsättningarna för kommunens service.

7 § *Tidsfrister*. Enligt det föreslagna 3 § 2 mom. ovan ska landskapsregeringen fatta ett formellt beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande så snart som möjligt efter att bokslutsuppgifterna har publicerats, vilket rimligtvis bör kunna ske inom oktober. Därefter ska en utvärderingsgrupp tillsättas, enligt förslaget ska det ske inom tre månader från det att beslutet om inledande av utvärderingsförfarandet fattades.

Enligt förslaget ska utvärderingsgruppen ha sex månader på sig att komma med ett åtgärdsförslag. Beroende på utvärderingens komplexitet går det inte att utesluta att det krävs mer tid än så. Med hänvisning till det föreslås att landskapsregeringen i undantagsfall ska kunna förlänga gruppens mandat.

Fullmäktige i kommunen ska behandla utvärderingsgruppens rapport och delge landskapsregeringen sitt beslut inom tre månader.

Hela utvärderingsförfarandet beräknas kunna pågå under en period på drygt ett år beroende på hur komplex utvärderingen är. Med hänvisning till att vikten av en snabb process från flera håll har understrukits under beredningen av lagförslaget föreslås att förfarandet annat än i undantagsfall inte ska pågå längre än ett år räknat från när utvärderingsgruppen tillsätts.

8 § *Ikraftträdande*. Avsikten är att den föreslagna lagen ska träda i kraft under sommaren 2025, och att den ska tillämpas från och med att bokslutsuppgifterna för räkenskapsåret 2024 publiceras.

2. Ändring av kommunstrukturlagen för Åland

15 § *Beslut om en särskild kommunindelning*. Enligt ett nytt 3 mom. som fogas till paragrafen, ska en särskild kommunindelning för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi också kunna inledas på förslag av den utvärderingsgrupp som avses i den föreslagna landskapslagen om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi.

Utvärderingsgruppen ska lägga fram ett förslag med åtgärder för att trygga servicen till kommuninvånarna. Förslaget kan också gälla behov av ändring i kommunindelningen. Det ska dock inte ingå något utkast till sammanslagningsavtal i utvärderingsgruppens åtgärdsförslag, och förslaget ska inte heller i övrigt vara så detaljerat att det kan ligga till grund för beslutsfattande om en ändring i kommunindelningen. Utvärderingsgruppen kan dock redan vid beredningen av sitt förslag till exempel kartlägga vilka av kommunerna i området som är möjliga alternativ som partner för en kommun som

har en synnerligen ansträngd ekonomi. Vid denna utvärdering ska förutom de ekonomiska faktorerna i synnerhet hänsyn tas till att en livskraftig och funktionell helhet uppstår.

Samtidigt som landskapsregeringen bestämmer om att en kommunindelingsutredning ska genomföras, ska den ange vilka kommuner som är med i utredningen. Utredningen ska förutom en kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi även gälla ett nödvändigt antal andra kommuner. När landskapsregeringen anger vilka kommuner som ska vara med i utredningen kan man dra nytta bland annat av utvärderingsgruppens kartläggning över möjliga alternativ för en ändring i kommunindelningen.

16a § *Utredning för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi.* Enligt förslaget fogas en ny paragraf till lagen, i vilken föreskrivs om genomförandet av en kommunindelingsutredning för en kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi. En särskild kommunindelingsutredning som gäller en sådan kommun kan i enlighet med 15 § 3 mom. inledas på förslag av en utvärderingsgrupp. På utredningen tillämpas i tillämpliga delar bestämmelserna om särskild kommunindelingsutredning i 4 kap.

Syftet med utredningen är att främja ett samförstånd mellan kommunerna om den ändring i kommunindelningen som föreslås av utvärderingsgruppen. Under själva utredningen avgörs hur många andra kommuner, förutom kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi, som ska vara med i ändringen. I utredningen strävar man i första hand efter att åstadkomma en sådan ändring i kommunindelningen som alla de kommuner som berörs av ändringen kan samtycka till. Om detta inte är möjligt, ska man sträva efter att så få kommuner som möjligt motsätter sig ändringen.

Enligt 1 mom. ska kommunindelingsutredaren för fullmäktige i de kommuner som är med i utredningen lägga fram ett förslag om att kommunerna ska gå samman samt upprätta ett samgångsavtal. Kommunindelingsutredaren ska bland annat sköta beredningen av förslaget tillsammans med kommunerna enligt vad som föreskrivs i 16 § 1 mom. Kommunindelingsutredaren och kommunerna ska se till den möjlighet att påverka som avses i 7 § och i enlighet med nämnda paragraf även ge kommuninvånarna och andra som anser att saken berör dem möjlighet att komma med synpunkter på ändringen i kommunindelningen.

På motsvarande sätt som i andra särskilda kommunindelingsutredningar är kommunindelingsutredaren vid beredningen av ett samgångsavtal inte bunden vid ståndpunkterna i de kommuner som berörs av ändringen, utan kan självständigt till exempel föreslå kompromisslösningar som avviker från dem.

Enligt paragrafens 2 mom. kan förslaget till ett samgående gälla

- 1) att kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi går samman med en befintlig kommun,
- 2) att området för kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi delas mellan två eller flera kommuner,
- 3) att fler än två kommuner går samman eller
- 4) överföring av en del av kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi till en annan kommun.

Kommunindelingsutredaren ska vid beredningen av sitt förslag bedöma om förutsättningarna för en ändring i kommunindelningen enligt 4 § uppfylls i de olika alternativen. Utredaren ska dessutom särskilt fästa uppmärksamhet vid att den nya kommun som bildas enligt förslaget är livskraftig och består av en funktionell helhet som har ekonomiska förutsättningar att svara för ordnandet och finansieringen av den kommunala servicen.

De alternativ som räknas upp i momentet motsvarar i huvudsak de olika typer av samgående som anges i 3 §. I alternativen har man dock beaktat särdragen i de situationer som det nu är fråga om. Ställningen för en kommun

som till och med mot sin vilja tvingas gå samman med en kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi får inte bli för påfrestande på grund av ändringen. Om det till exempel är fråga om ett sådant samgående som avses i 1 punkten, är det ändamålsenligt att den uttryckligen genomförs så att den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi går samman med en annan redan existerande kommun och inte genom att en ny kommun bildas. Slutligen kan kommunindelningsutredaren vid behov även ta med en överföring av en eller flera delar av kommunen till en annan kommun i sitt förslag. Det aktuella området kan överföras från vilken kommun som helst som berörs av ändringen. Det kan i vissa fall vara ändamålsenligt att överföra en del av kommunen till en annan kommun till exempel för att åstadkomma en sådan livskraftig och regionalt enhetlig kommunstruktur med en fungerande samhällsstruktur som avses i 2 § om målen för utvecklande av kommunindelningen. Om kommunindelningsutredarens förslag inbegriper en ändring som gäller överföring av en del av kommunen, ska beredningen av den skötas på det sätt som föreskrivs i 12 §.

I det föreslagna 3 mom. anges att kommunernas gemensamma framställning om en ändring i kommunindelningen har företrädare framför kommunindelningsutredarens framställning. Om fullmäktige i samtliga de kommuner som berörs av ändringen godkänner utredarens förslag, gör kommunerna en gemensam framställning om ändring i kommunindelningen enligt utredarens förslag. Då behandlas kommunernas gemensamma framställning vid ett normalt förfarande enligt 5 kap.

Om fullmäktige i en eller flera kommuner inte godkänner utredarens förslag till ändring i kommunindelningen, kan utredaren vid behov på grundval av den första utredningsrundan fortsätta utredningen med utvalda kommuner och lägga fram ett nytt förslag till ändring i kommunindelningen för fullmäktige i dessa kommuner. Om fullmäktige i de kommuner som berörs av ändringen inte godkänner utredarens förslag, ska utredaren lämna sin framställning om en ändring i kommunindelningen till landskapsregeringen.

18 § *Förutsättningar för beslutsfattande när kommuner går samman.* Enligt förslaget fogas ett nytt 3 mom. till paragrafen, enligt vilket landskapsregeringen ska ha behörighet att besluta om ett samgående i fråga om en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi trots motstånd från fullmäktige i de aktuella kommunerna. Landskapsregeringens beslutsfattande baserar sig på en framställning från den kommunindelningsutredare som tillsatts som en följd av ett utvärderingsförfarande för en kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi. Landskapsregeringen kan besluta om ett samgående utan en gemensam framställning från kommunerna och trots motstånd från fullmäktige i kommunerna, om ändringen behövs för att trygga den service som i lagstiftningen förutsätts för invånarna i den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi och om förutsättningarna för en ändring i kommunindelningen enligt 4 § uppfylls.

Förutsättningen för en ändring i kommunindelningen är således för det första att ändringen är nödvändig för att trygga den service som i lagstiftningen förutsätts för invånarna i den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi. Dessutom förutsätts att de förutsättningar för en ändring i kommunindelningen som föreskrivs i 4 § och som ska tillämpas även i alla andra ändringar i kommunindelningen uppfylls. I förutsättningarna ingår även att ändringen ska främja målen för utvecklande av kommunindelningen enligt 2 §. I synnerhet i de eventuella ändringar i kommunindelningen som sker mot kommunernas vilja ska uppmärksamhet fästas vid hur livskraftig den helhet är som uppstår genom ändringen samt vid att den nya kommunen har såväl ekonomiska som på personella resurser grundade förutsättningar att svara för ordnandet och finansieringen av servicen för kommunens invånare, samt en tillräcklig egen serviceproduktion.

Landskapsregeringen har den slutliga prövningsrätten för om det samgående som kommunindelingsutredaren föreslår ska genomföras. Prövningen kan basera sig på en helhetsbedömning både av ovan nämnda förutsättningar och av situationen. Till exempel i en situation där även en annan kommun än den som har en synnerligen ansträngd ekonomi motsätter sig ett samgående, bör det i bedömningen fästas uppmärksamhet vid att den helhet som bildas kan motiveras med att den är livskraftig och funktionell. Motstånd endast från den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi är däremot inte motiverat sett utifrån den kommunala självstyrelsen åtminstone i sådana situationer där kommunen har haft långvariga problem med balansen i ekonomin. Då kan man anse att kommunen inte har förutsättningar att utifrån sina egna utgångspunkter upprätthålla sin självstyrelse och inte har den livskraft som behövs till stöd för självstyrelsen. I synnerhet i sådana situationer bör det i bedömningen fästas större vikt vid att service som är viktig för kommuninvånarnas grundläggande rättigheter tryggas i framtiden än vid den kommunala självstyrelsen. I bedömningen kan man dessutom bland annat ta hänsyn till utvecklingen av befolknings- och näringsstrukturen i kommunerna. Enbart det faktum att de ekonomiska kriterier som lett till utvärderingsförfarandet uppfylls bör således inte leda till en ändring i kommunindelningen i strid med kommunens vilja, utan ändringen bör vara motiverad som helhet.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lagar antas.

1.

L A N D S K A P S L A G **om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi**

I enlighet med lagtingets beslut föreskrivs:

1 §

Lagens syfte

I denna lag finns bestämmelser om ett förfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi. Lagens syfte är att trygga den lagstadgade servicen för kommuninvånarna samt att säkerställa förutsättningarna för kommunen att ge denna service i en situation där ekonomin är synnerligen ansträngd.

Bestämmelser om ändring av kommunindelningen finns i kommunstrukturlagen (2019:29) för Åland (nedan kommunstrukturlagen).

2 §

Kriterier för en synnerligen ansträngd ekonomi

En kommuns ekonomi betraktas som synnerligen ansträngd om kommunen inte har täckt ett underskott i kommunens balansräkning inom två år från ingången av det år då bokslutet fastställdes.

En kommuns ekonomi betraktas dessutom som synnerligen ansträngd om följande två ekonomiska nyckeltal två år i följd har underskridit de angivna gränsvärdena:

1) årsbidraget i förhållande till avskrivningar och nedskrivningar i kommunens koncernresultaträkning är lägre än 100 procent i medeltal av de tre senaste åren

2) soliditetsgraden är lägre än 50 procent.

Som grund för nyckeltalen i 1 och 2 mom. används de bokslutsuppgifter som Ålands statistik- och utredningsbyrå årligen publicerar. Vid beräkningen av det underskott som avses i 1 mom. beaktas över- eller underskott från tidigare räkenskapsperioder, räkenskapsperiodens över- eller underskott samt summan av frivilliga reserveringar och avskrivningsdifferenser. För nyckeltalen i 2 mom. används bokslutsuppgifterna för kommunkoncernen i det fall där kommunen upprättar koncernbokslut, i annat fall används bokslutsuppgifterna för kommunen.

3 §

Utvärderingsförfarande

Om en kommuns ekonomi betraktas som synnerligen ansträngd ska kommunen och landskapsregeringen tillsammans utreda kommunens möjligheter att garantera sina invånare den service som lagstiftningen kräver och att vidta åtgärder för att trygga förutsättningarna för servicen.

Landskapsregeringen ska fatta beslut om inledande av utvärderingsförfarandet så snart som möjligt efter att kommunernas bokslutsuppgifter har publicerats. Beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande ska dock inte fattas om kommunen medverkar i en särskild kommunindelningsutredning som landskapsregeringen med stöd av kommunstrukturlagen har fattat beslut om att ska genomföras.

När ett utvärderingsförfarande har inletts kan beslut om inledande av ett nytt utvärderingsförfarande för samma kommun fattas först efter att det pågående förfarandet har slutförts. Om fullmäktige har fattat beslut om åtgärder

till följd av ett utvärderingsförfarande kan beslut om inledande av ett nytt förfarande fattas först efter att den tid som angetts för genomförande av åtgärderna har löpt ut och kommunen har delgivit landskapsregeringen den utredning som avses i 6 § 2 mom.

4 §

Utvärderingsgrupp

Utvärderingen av en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi görs av en utvärderingsgrupp där en av medlemmarna utses av landskapsregeringen och en av kommunen. Efter att ha hört kommunen utser landskapsregeringen till ordförande för gruppen en person som är oavhängig av kommunen och landskapsregeringen. Gruppen ska lägga fram ett förslag till åtgärder som behövs för att garantera servicen till invånarna och för att trygga förutsättningarna för servicen.

Kommunen är skyldig att tillhandahålla de uppgifter som utvärderingsgruppen behöver för att göra utvärderingen.

5 §

Begränsning av investeringar

En kommun med synnerligen ansträngd ekonomi eller ett bolag som i sin helhet ägs av en sådan kommun får inte under den tid utvärderingsförfarandet pågår ingå förbindelser om investeringar i byggnader om inte investeringen i sin helhet kan finansieras med eget kapital. Begränsningen enligt denna paragraf gäller under en period som börjar när landskapsregeringen med stöd av 3 § 2 mom. fattar beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande och avslutas när landskapsregeringen med stöd av 6 § 3 mom. avgör om det behövs en särskild kommunindelingsutredning.

Trots det som föreskrivs i 1 mom. kan kommunen eller ett bolag som ägs av kommunen ansöka om dispens för att ingå en förbindelse om en sådan investering som avses i momentet. Landskapsregeringen kan bevilja dispens om investeringen är nödvändig och brådskande för att trygga tillgången till lagstadgad service för invånarna.

Trots bestämmelserna i 1 mom. får kommunen eller ett bolag som ägs av kommunen ingå förbindelser om investeringar som hänför sig till årligt underhåll av byggnader samt sådana investeringar som är nödvändiga utifrån en tillsynsmyndighets inspektioner.

Om en rättshandling har företagits i strid med denna paragraf, är avtalet ogiltigt. Kommunen eller det bolag som ägs av kommunen ansvarar för de investeringskostnader och andra eventuella påföljder i anslutning till investeringen som beror på ett lagstridigt avtals ogiltighet, om de inte har ansökt om dispens eller om de förfarit i strid med dispensen.

6 §

Behandling av utvärderingsgruppens förslag

Utvärderingsgruppens åtgärdsförslag ska tillställas fullmäktige och landskapsregeringen.

Fullmäktige ska behandla utvärderingsgruppens åtgärdsförslag och delge landskapsregeringen beslutet om dem för eventuella fortsatta åtgärder. Budgeten och ekonomiplanen ska göras upp så att de förverkligar fullmäktiges beslut om åtgärder. I verksamhetsberättelsen ska det läggas fram en utredning över genomförandet av åtgärderna och deras tillräcklighet under räkenskapsperioden. Kommunen ska delge landskapsregeringen utredningen före utgången av juni månad året efter räkenskapsperioden.

Utgående från utvärderingsgruppens åtgärdsförslag och fullmäktiges beslut ska landskapsregeringen avgöra om det i syfte att ändra kommunindelningen behövs en sådan särskild kommunindelingsutredning som avses i kommunstrukturlagen.

Landskapsregeringen kan också fatta beslut om behovet av en särskild kommunindelningsutredning utan att ett nytt utvärderingsförfarande inleds, om de åtgärder som godkänts i ett tidigare utvärderingsförfarande inte har genomförts inom den angivna tiden och om minst ett av kriterierna som anges i 2 § uppfylls.

7 §

Tidsfrister

En utvärderingsgrupp ska tillsättas senast tre månader efter att landskapsregeringen med stöd av 3 § 2 mom. har fattat beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande.

Utvärderingsgruppen ska överlämna sitt åtgärdsförslag senast sex månader efter att gruppen tillsattes. Om det är nödvändigt för att göra en tillräcklig analys av kommunens ekonomi kan landskapsregeringen på begäran förlänga gruppens mandat.

Fullmäktige ska behandla utvärderingsgruppens rapport och delge landskapsregeringen sitt beslut med anledning av den senast tre månader efter att rapporten delgavs kommunen.

Landskapsregeringen ska ta ställning till behovet av en särskild kommunindelningsutredning enligt kommunstrukturlagen senast ett år efter att utvärderingsgruppen tillsattes. Om utvärderingsgruppens mandat har förlängts ska landskapsregeringen i stället fatta beslut senast två månader efter att fullmäktiges beslut delgavs landskapsregeringen.

8 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den Ett beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande fattas första gången efter att bokslutsluppgifterna för räkenskapsåret 2024 har publicerats.

2.

L A N D S K A P S L A G **om ändring av kommunstrukturlagen för Åland**

I enlighet med lagtingets beslut **fogas** till 15 § kommunstrukturlagen (2019:29) för Åland ett nytt 3 mom. varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., till lagen en ny 16a § samt till lagens 18 § ett nytt 2 mom. som följer:

15 §

Beslut om en särskild kommunindelningsutredning

En särskild kommunindelningsutredning för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi som omfattas av ett utvärderingsförfarande enligt landskapslagen (.....) om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi kan även inledas på förslag av den utvärderingsgrupp som avses i den lagen.

16a §

Utredning för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi

Vid en särskild kommunindelningsutredning som gäller en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi ska kommunindelningsutredaren för fullmäktige i de kommuner som deltar lägga fram förslag till ändrad kommunindelning samt till ett samgångsavtal.

Kommunindelningsutredarens förslag kan gälla

- 1) att kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi går samman med en befintlig kommun,
- 2) att området för kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi delas mellan två eller flera kommuner,
- 3) att fler än två kommuner går samman eller
- 4) överföring av en del av kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi till en annan kommun.

Om fullmäktige i samtliga kommuner som berörs av ändringen godkänner utredarens förslag, ska kommunerna göra en gemensam framställning till landskapsregeringen om en ändring i kommunindelningen i enlighet med utredarens förslag. I annat fall ska utredaren lämna sin framställning om ändring i kommunindelningen till landskapsregeringen.

18 §

Förutsättningar för beslutsfattande när kommuner går samman

Landskapsregeringen kan på den framställning av kommunindelningsutredaren som avses i 16 a § besluta om en ändring i kommunindelningen för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi trots motstånd från fullmäktige i den eller de kommuner som berörs av ändringen, om ändringen är nödvändig för att trygga den lagstadgade servicen för invånarna i den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi och förutsättningarna för en ändring i kommunindelningen enligt 4 § uppfylls.

Denna lag träder i kraft den ...

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande minister

Bilaga: Utfall, nyckeltal 2014–2021

Tabell 1. Ackumulerat överskott eller underskott (1 000 euro)

	<u>Brändö</u>	<u>Eckerö</u>	<u>Finström</u>	<u>Föglö</u>	<u>Geta</u>	<u>Hammar- land</u>	<u>Jomala</u>	<u>Kumlinge</u>	<u>Kökar</u>	<u>Lemland</u>	<u>Lumpar- land</u>	<u>Saltvik</u>	<u>Sottunga</u>	<u>Sund</u>	<u>Vårdö</u>	<u>Marie- hamn</u>	<u>Alla kom- muner</u>
2014	3 281	4 004	4 142	5 482	1 166	7 216	16 299	1 687	-151	5 440	825	1 869	251	2 912	784	29 813	85 020
2015	3 248	3 960	5 515	5 763	1 063	7 505	16 586	1 538	4	5 151	607	2 306	207	3 180	798	39 171	96 602
2016	3 226	3 979	6 358	6 142	1 139	7 180	12 503	1 451	-165	5 561	525	2 845	321	3 747	897	48 849	104 558
2017	3 413	4 219	6 378	6 491	1 020	7 135	12 637	1 620	-86	6 173	668	3 483	307	4 364	856	55 575	114 253
2018	3 452	4 354	6 412	6 497	666	6 926	13 373	2 015	136	5 777	619	3 141	169	4 767	906	58 958	118 168
2019	3 118	4 009	6 479	6 182	511	6 314	12 050	2 087	96	4 826	458	2 354	98	4 699	835	58 704	112 820
2020	2 933	4 124	5 810	5 847	532	6 361	13 363	2 254	-55	3 929	680	3 110	36	5 015	970	68 104	123 013
2021	3 048	4 906	6 961	5 411	529	6 976	18 509	1 985	-136	3 741	473	4 084	35	5 252	822	68 389	130 985

Tabell 2. Årsbidrag / avskrivningar (tre års medeltal)

	<u>Brändö</u>	<u>Eckerö</u>	<u>Finström</u>	<u>Föglö</u>	<u>Geta</u>	<u>Hammar- land</u>	<u>Jomala</u>	<u>Kumlinge</u>	<u>Kökar</u>	<u>Lemland</u>	<u>Lumpar- land</u>	<u>Saltvik</u>	<u>Sottunga</u>	<u>Sund</u>	<u>Vårdö</u>	<u>Marie- hamn</u>	<u>Alla kom- muner</u>
2014	153 %	163 %	188 %	135 %	294 %	130 %	275 %	130 %	-45 %	77 %	13 %	151 %	150 %	78 %	125 %	146 %	151 %
2015	135 %	133 %	235 %	179 %	183 %	113 %	262 %	98 %	119 %	80 %	4 %	166 %	225 %	139 %	124 %	180 %	174 %
2016	106 %	131 %	307 %	218 %	125 %	184 %	272 %	73 %	45 %	119 %	34 %	230 %	354 %	222 %	154 %	216 %	209 %
2017	105 %	121 %	291 %	211 %	66 %	161 %	280 %	84 %	128 %	137 %	72 %	214 %	156 %	250 %	113 %	196 %	197 %
2018	113 %	138 %	221 %	156 %	1 %	122 %	244 %	219 %	156 %	132 %	100 %	154 %	56 %	269 %	122 %	174 %	174 %
2019	80 %	103 %	60 %	74 %	-61 %	34 %	143 %	263 %	208 %	66 %	85 %	53 %	-160 %	202 %	91 %	140 %	122 %
2020	42 %	91 %	27 %	2 %	-31 %	42 %	98 %	260 %	113 %	-2 %	99 %	56 %	-221 %	166 %	118 %	135 %	108 %
2021	50 %	151 %	96 %	-15 %	53 %	104 %	85 %	93 %	-8 %	12 %	73 %	116 %	-18 %	147 %	84 %	156 %	122 %

Tabell 3. Soliditetsgrad

	<u>Brändö</u>	<u>Eckerö</u>	<u>Finström</u>	<u>Föglö</u>	<u>Geta</u>	<u>Hammar- land</u>	<u>Jomala</u>	<u>Kumlinge</u>	<u>Kökar</u>	<u>Lemland</u>	<u>Lumpar- land</u>	<u>Saltvik</u>	<u>Sottunga</u>	<u>Sund</u>	<u>Vårdö</u>	<u>Marie- hamn</u>	<u>Alla kom- muner</u>
2014	85 %	76 %	47 %	82 %	72 %	91 %	79 %	67 %	11 %	65 %	49 %	63 %	68 %	65 %	48 %	71 %	70 %
2015	83 %	81 %	49 %	83 %	72 %	92 %	67 %	65 %	15 %	64 %	43 %	63 %	65 %	66 %	51 %	52 %	74 %
2016	84 %	81 %	54 %	84 %	72 %	93 %	64 %	64 %	11 %	64 %	43 %	68 %	70 %	69 %	52 %	56 %	76 %
2017	85 %	82 %	58 %	85 %	67 %	93 %	76 %	68 %	14 %	66 %	45 %	68 %	71 %	72 %	52 %	58 %	77 %
2018	85 %	82 %	59 %	83 %	58 %	91 %	74 %	72 %	20 %	64 %	45 %	66 %	65 %	71 %	48 %	59 %	77 %
2019	84 %	81 %	57 %	84 %	57 %	92 %	57 %	74 %	19 %	55 %	45 %	64 %	67 %	75 %	49 %	58 %	75 %
2020	84 %	81 %	59 %	83 %	57 %	83 %	59 %	77 %	15 %	47 %	45 %	62 %	58 %	77 %	51 %	60 %	75 %
2021	83 %	82 %	63 %	83 %	51 %	76 %	70 %	77 %	12 %	41 %	42 %	61 %	61 %	78 %	51 %	61 %	75 %

Parallelltexter till landskapsregeringens lagförslag

Tryggande av kommunal service

- Landskapsregeringens lagförslag nr x/2024–2025

INNEHÅLL

L A N D S K A P S L A G om ändring av kommunstrukturlagen för Åland 1

2.

L A N D S K A P S L A G om ändring av kommunstrukturlagen för Åland

I enlighet med lagtingets beslut **fogas** till 15 § kommunstrukturlagen (2019:29) för Åland ett nytt 3 mom. varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., till lagen en ny 16a § samt till lagens 18 § ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

*Beslut om en särskild
kommunindelningsutredning*

15 §

*Beslut om en särskild
kommunindelningsutredning*

Momentet är nytt

En särskild kommunindelningsutredning för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi som omfattas av ett utvärderingsförfarande enligt landskapslagen (...:...) om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi kan även inledas på förslag av den utvärderingsgrupp som avses i den lagen.

Paragrafen är ny

16a §

*Utredning för en kommun med
synnerligen ansträngd ekonomi*

Vid en särskild kommunindelningsutredning som gäller en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi ska kommunindelningsutredaren för fullmäktige i de kommuner som deltar lägga fram förslag till ändrad kommunindelning samt till ett samgångsavtal.

Kommunindelningsutredarens förslag kan gälla

1) att kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi går samman med en befintlig kommun,

2) att området för kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi delas mellan två eller flera kommuner,

3) att fler än två kommuner går samman eller

4) överföring av en del av kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi till en annan kommun.

Om fullmäktige i samtliga kommuner som berörs av ändringen godkänner utredarens förslag, ska kommunerna göra en gemensam framställning till landskapsregeringen om en ändring i kommunindelningen i enlighet med utredarens förslag. I annat fall ska utredaren lämna sin framställning om ändring i kommunindelningen till landskapsregeringen.

18 §

Förutsättningar för beslutsfattande när kommuner går samman

18 §

Förutsättningar för beslutsfattande när kommuner går samman

Momentet är nytt

Landskapsregeringen kan på den framställning av kommunindelningsutredaren som avses i 16 a § besluta om en ändring i kommunindelningen för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi trots motstånd från fullmäktige i den eller de kommuner som berörs av ändringen, om ändringen är nödvändig för att trygga den lagstadgade servicen för invånarna i den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi och förutsättningarna för en ändring i kommunindelningen enligt 4 § uppfylls.

Denna lag träder i kraft den ...

Hänvisning

Enligt sändlista

Kontaktperson
Svante Fagerlund

Bilaga A - KST § 184

Ärende

Förslag till ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn

Lagberedningen ger er möjlighet att yttra er över ett förslag till ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn.

För att ert yttrande ska kunna beaktas måste vi få yttrandet senast den 25 oktober 2024. Yttrandet kan skickas i elektronisk form adressen registrator@regeringen.ax eller per post till den adress som anges nedan. Uppge ärendenumret ÅLR 2024/5712 i remissvaret.

Remisshandlingarna kan även hämtas från landskapsregeringens webbplats <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/remisser>.

Om ni vill ha dokumentet i pappersform kan ni kontakta mig eller byråsekreterare Pia Grüssner vid lagberedningen.

Lagberedare

Svante Fagerlund

BILAGOR

Förslag till ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn.

SÄNDLISTA

Förslaget skickas på remiss till:

AMS

Datainspektionen

Rättsregistercentralen

Hälso- och sjukvårdsbyrån vid Ålands landskapsregering

Utbildnings- och kulturavdelningen vid Ålands landskapsregering

Kommunernas socialtjänst

Rädda barnen

ÅHS

Ålands polismyndighet

Ålands kommunförbund

ÅMHM

Ålands ombudsmannamyndighet

Brändö kommun

Eckerö kommun

Finströms kommun

Föglö Kommun

Geta Kommun

Hammarlands kommun

Kumlinge Kommun

Kökars kommun

Lemlands kommun

Lumparlands kommun

Saltviks kommun

Sottunga kommun

Sunds kommun

Vårdö kommun

Mariehamns stad

Jomala kommun

Till Ålands lagting

Kontroll av brottslig bakgrund hos personer som ska arbeta med barn vid kortvariga anställningar

Landskapsregeringen föreslår att lagtinget antar en landskapslag om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn. Ändringen ger arbetsgivaren en rätt att kräva att den som tilldelas arbete med barn företer ett utdrag ur straffregistret vid anställningar som understiger tre månader. Därmed ges arbetsgivaren möjlighet att även vid kortvariga anställningar kontrollera eventuell brottslig bakgrund hos personer som ska arbeta med barn.

Lagens tillämpningsområde föreslås bli utvidgat till att även omfatta landskapslagen om privata hälso- och sjukvårdstjänster.

En ändring av vilka uppgifter som får antecknas då ett straffregisterutdrag visas upp föreslås också.

Landskapsregeringen föreslår att lagen träder i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL	
Allmän motivering	3
1. Bakgrund	3
1.1 Kontroll av brottslig bakgrund vid arbete med barn	3
1.2 Kontrollförfarandet	3
1.3 Straffbestämmelser	4
1.4 Straffregistret	4
1.5 Senare reformer i riket	5
1.6 Privat hälso- och sjukvård	5
2. Internationella konventioner	5
3. Landskapsregeringens överväganden och förslag	6
4. Förslagets verkningar	6
5. Lagstiftningsbehörigheten	7
5.1 Behörigheten gällande kontroll av brottslig bakgrund	7
5.2 Behörigheten gällande straffregister	7
6. Ärendets beredning	8
Detaljmotivering	8
Landskapslag om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn	8
Lagtext	10
L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn	10
Parallelltexter	12

Allmän motivering

1. Bakgrund

1.1 Kontroll av brottslig bakgrund vid arbete med barn

Landskapslagen (2004:3) om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn, nedan *2004 års landskapslag*, trädde i kraft den 1 mars 2004. Syftet med lagen är att skydda den personliga integriteten och främja den personliga säkerheten för personer under 18 år. I lagen föreskrivs om ett kontrollförfarande som ska göra arbetsgivare medvetna om eventuell brottslig bakgrund hos dem som ska arbeta med personer under 18 år. Ur förarbetena till lagen framgår att avsikten var att det på Åland införs ett kontrollförfarande som motsvarar förfarandena i Finland och i Sverige (FR 17/2002–2003).

Lagens tillämpning begränsas till dem som ska utföra arbete som varaktigt och i väsentlig grad består i att utan vårdnadshavarens närvaro ta hand om, fostra, undervisa eller på annat sätt arbeta i personlig kontakt med personer under 18 år.

I lagen avsett arbete kan utföras såväl i ett offentlig- eller privaträttsligt anställningsförhållande som under arbetspraktik, arbetslivsträning och arbetsprövning. Även arbete som utförs inom privat socialservice enligt landskapslagen (2012:36) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice, i barnomsorg driven som samhällsstödd enskild barnomsorg enligt landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola eller som familjevårdare på basis av uppdragsavtal enligt landskapslagen (2015:18) om tillämpning i landskapet Åland av familjevårdarlagen omfattas av lagens tillämpningsområde.

Lagen tillämpas inte på arbete som sammanlagt varar mindre än tre månader under en ettårsperiod. Enligt detaljmotiveringen motiveras detta undantag med att kontrollförfarandet i lagen kan bli onödigt betungande vid tillsättande av kortvariga vikariat. Dock anges att lagen blir tillämplig när en person har flera kortare anställningsförhållanden hos samma arbetsgivare och dessa sammanlagt överstiger tre månader under en ettårsperiod. Tiden ska räknas från att det första anställningsförhållandet inleddes (FR 17/2002–2003).

1.2 Kontrollförfarandet

I 3–5 §§ i 2004 års landskapslag föreskrivs om skyldighet att kräva uppvisande av straffregisterutdrag. Denna skyldighet riktar sig inte till den person som ska arbeta med barn utan till den arbetsgivare eller den myndighet som avses i bestämmelserna. Dessa arbetsgivare ska sedan förutsätta att den person som ska arbeta med barn visar upp ett straffregisterutdrag. Enligt 3 § ska en arbetsgivare kräva att en person visar upp ett straffregisterutdrag när arbetsgivaren första gången erbjuder personen en anställning som omfattar i lagen avsedda uppgifter eller första gången tilldelar personen sådana uppgifter. I 3 § 2 mom. föreskrivs om ett villkorligt förfarande när ett registerutdrag inte finns att tillgå när en kommun eller ett kommunalförbund fattar beslut om en anställning.

I 4 § föreskrivs om förfarandet när verksamhetsområdet för en privat serviceproducent omfattar tjänster för personer under 18 år. Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM) ska innan den beviljar en privat serviceproducent tillstånd enligt lagen om privat socialservice kräva att personer som inte är arbetstagare och vars arbete omfattar uppgifter som avses i lagen visar upp ett straffregisterutdrag. I 5 § föreskrivs om skyldighet att kräva uppvisande av straffregisterutdrag beträffande familjevårdare. Innan en kommun eller ett kommunalförbund ingår ett uppdragsavtal med en

familjevårdare ska kommunen eller kommunalförbundet kräva att uppdrags-tagaren visar upp ett straffregisterutdrag om uppdragsavtalet gäller familjevård av personer under 18 år. Detsamma gäller vid köp av familjevård som privat socialservice för en person under 18 år.

I lagens 6–9 §§ finns närmare föreskrivet om olika omständigheter som ska beaktas i samband med kontrollförfarandet. Straffregisterutdraget får inte vara äldre än sex månader när det visas upp för kontroll. Då arbetsgivaren får ta del av ett straffregisterutdrag får endast antecknas att utdraget har visats upp och vad det har för identifikationsuppgifter. Arbetsgivaren eller någon annan som fått se registerutdraget har inte rätt att kopiera det och registerutdraget ska utan dröjsmål återlämnas till den som har visat upp det. I 8 § föreskrivs om tystnadsplikt och uppgifter i ett registerutdrag får inte röjas för andra än dem som behöver dem för att besluta om en person ska tilldelas arbetsuppgifter som avses i lagen. Lagen anger också att det när arbetsuppgifterna utannonseras ska nämnas i platsannonserna att den som anställs ska visa upp ett straffregisterutdrag.

1.3 Straffbestämmelser

En arbetsgivare eller dennes representant samt annan person som är skyldig att kräva uppvisande av straffregisterutdrag kan dömas till böter om straffregisterutdrag inte krävs. Enligt 10 § landskapslagen ska den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot skyldigheten att kräva uppvisande av ett straffregisterutdrag dömas till böter. Det samma gäller den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot skyldigheten att utan dröjsmål återlämna ett registerutdrag till den som har visat upp det. Vid brott mot tystnadsplikten enligt 8 § döms till straff enligt strafflagens bestämmelser.

1.4 Straffregistret

Vid Rättsregistercentralen förs ett straffregister enligt det som bestäms i straffregisterlagen (FFS 770/1993). I straffregistret antecknas på basis av domstolarnas meddelanden uppgifter om avgöranden genom vilka någon i Finland har dömts till bl.a. ovillkorligt fängelse, övervakningsstraff, samhällstjänst eller villkorligt fängelse. Uppgifterna i straffregistret ska hållas hemliga och får lämnas ut endast enligt vad som föreskrivs i straffregisterlagen. I 4 och 4a §§ i straffregisterlagen föreskrivs om på vilka grunder uppgifter ur straffregistret kan lämnas direkt till enskilda myndigheter. Till exempel kan uppgifter lämnas i samband med ärenden där tillstånd eller godkännanden av myndighet är beroende av personens tillförlitlighet. Straffregisterutdraget ligger då till grund för myndighetens prövning av att personen är tillförlitlig.

Särskilt i 6 § i straffregisterlagen föreskrivs när en enskild person har rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv. En enskild person måste alltid uppge för vilket ändamål utdraget ska användas. Både landskapslagen och lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (FFS 504/2002) hänvisar till enskilda personers rätt att få ett straffregisterutdrag enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen. I den bestämmelsen framgår också vilka straffregisteruppgifter som ska antecknas i utdraget.

Det bör noteras att uppgifter om en person inte finns i straffregistret för all framtid. Uppgifterna utplånas ur straffregistret enligt de tider som anges i straffregisterlagens 10 §. Till exempel ska uppgifter om villkorligt fängelse och om böter, samhällstjänst eller övervakning som har dömts ut utöver villkorligt fängelse utplånas ur registret sedan fem år förflutit från det att den lagakraftvunna domen gavs.

1.5 Senare reformer i riket

Bestämmelserna i 2004 års landskapslag motsvarar i huvudsakliga delar rikets motsvarande bestämmelser i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. En skillnad är att det i riket, genom FFS 547/2021, har införts en rätt för arbetsgivare att vid anställningar som understiger tre månader begära att den som får viss tjänst företer ett utdrag ur straffregistret. Syftet med ändringen är att främja skyddet av barn.

I samband med ändringen av möjligheten att begära straffregisterutdrag vid kortvariga anställningar konstaterades även att begreppet identifikationsuppgifter enligt 7 § i rikslagen var mångtydigt och därför olämpligt. Bestämmelsen avser anteckning om uppvisat straffregisterutdrag och återlämnande av utdraget. Enligt bestämmelsen fick identifikationsuppgifter antecknas. Det konstaterades att detta kunde leda till att onödiga uppgifter samlades in ur straffregisterutdraget. En ändring gjordes därvid och enligt 7 § i rikslagen får det numera endast antecknas att straffregisterutdraget har visats upp samt datum för utdraget.

1.6 Privat hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvård är landskapets behörighet enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen. Rätten att tillhandahålla privata hälso- och sjukvårdstjänster utgör, med stöd av sagda bestämmelse, landskapets behörighet och bestämmelser finns i landskapslagen (2024:29) om privat hälso- och sjukvård.

I riket tillämpas lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn på serviceproducenter enligt lagen om privat hälso- och sjukvård (FFS 152/1990). Tillämpningsområdet för 2004 års landskapslag omfattar inte landskapslagen om privat hälso- och sjukvård.

2. Internationella konventioner

Enligt artikel 3 i FN:s konvention om barnets rättigheter ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla beslut eller samhällspolitiska avgöranden som gäller barn. Landstinget gav sitt bifall till att konventionen ska gälla inom landskapets behörighet.¹ I konventionen förutsätts det att konventionsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att erkänna barnens rättigheter. Enligt artikel 19 i konventionen ska barn skyddas i synnerhet mot våld och sexuellt utnyttjande. Skyddsåtgärderna syftar till att förebygga våld och ska vid behov också innefatta effektiva förfaranden för att ge barnet och dem som har hand om barnet stöd. Inom Europarådet har också antagits en särskild konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. Lagtinget har gett sitt bifall till att konventionen ska gälla inom landskapets behörighet.²

Enligt artikel 5 i Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna har var och en rätt till frihet och personlig säkerhet. Alla de rättigheter som tryggas i konventionen gäller även minderåriga. Landstinget gav sitt bifall till att Europakonventionen ska gälla inom landskapets behörighet.³ Bestämmelser om respekt för barnens rättigheter finns både i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och i fördraget om Europeiska unionen. Enligt artikel 24 i stadgan ska vid alla åtgärder som rör barn, oavsett om de vidtas av offentliga myndigheter eller privata institutioner, barnets bästa komma i främsta rummet.

¹ FördrS 60/1991. Bifall 25.3.1991. ÅFS 1991:78.

² FördrS 88/2011. Bifall 16.3.2011. ÅFS 2011:106.

³ FördrS 19/1990. Bifall 27.4.1990. ÅFS 1990:61.

Inom Europeiska unionen finns specifik lagstiftning som syftar till skyddet av barn mot alla slag av övergrepp. Den 13 december 2011 antog Europeiska unionen Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/93/EU om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi samt om ersättande av rådets rambeslut 2004/68/RIF. Direktivet utgår från rådets rambeslut från 2004 om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi vilket ersattes av direktivet.

3. Landskapsregeringens överväganden och förslag

Landskapsregeringen finner att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut eller samhällspolitiska avgöranden som gäller barn. Skyddet av minderåriga bör främjas. I lagförslaget föreslås därför att tillämpningsområdet för 2004 års landskapslag utökas. Landskapsregeringen föreslår att arbetsgivare och andra som är skyldiga att kontrollera brottslig bakgrund, ges en rätt att kontrollera eventuell brottslig bakgrund hos den som erbjuds ett arbete och andra personer som omfattas av landskapslagen, även när det gäller anställningsförhållanden och anställningssituationer som varar högst tre månader. Genom möjligheten att begära uppvisande av straffregisterutdrag, utifrån arbetsgivarens egen bedömning, kan arbetsgivaren få adekvat uppdaterad information om eventuell tidigare brottslighet hos den person som erbjuds anställning. Detta innebär en minskad risk att anställa personal med straffregister som påvisar brottslig bakgrund.

Landskapsregeringen konstaterar att det är Ålands behörighet att lagstifta om privat hälso- och sjukvård. Tillämpningsområdet för 2004 års landskapslag föreslås därför utvidgas till att omfatta även landskapslagen om privat hälso- och sjukvård.

Landskapsregeringen föreslår dessutom att 7 § i 2004 års landskapslag, angående anteckning om uppvisat registerutdrag och återlämnande av utdraget, ändras. Det ska inte få antecknas vad utdraget har för identifikationsuppgifter utan enligt förslaget ska det endast få antecknas att utdraget visats upp samt datum för utdraget. Skälet härför är att begreppet identifikationsuppgifter är vagt och kan leda till att onödiga uppgifter ur straffregistret antecknas.

4. Förslagets verkningar

Genom förslaget stärks möjligheterna till kontroll av brottslig bakgrund vid kortvariga anställningar. Detta utgör en förbättring och ett utökat skydd för barn och unga på Åland. Förslaget minskar risken att personer som är olämpliga att arbeta med barn, kommer att göra det. Den föreslagna ändringen innebär inga nya skyldigheter för arbetsgivaren. Arbetsgivaren får genom förslaget en rätt att kräva att den som erhåller visst arbete uppvisar ett straffregisterutdrag. Den som är vald till arbetet ska förete utdraget och beställa det från Rättsregistercentralen.

Eftersom det är den person erbjuds anställning som ska införskaffa och betala för ett straffregisterutdrag, har lagändringen inga ekonomiska verkningar för arbetsgivaren. För den enskilde individen kan ett straffregisterutdrag beställas via e-tjänst och kostar då 6 euro. Om utdraget i stället beställs via e-post eller post kostar det 12 euro. Kostnaderna för individen är därmed marginella.

Förslaget har inga kända verkningar för miljön, jämställdheten eller jämlikheten.

5. Lagstiftningsbehörigheten

5.1 Behörigheten gällande kontroll av brottslig bakgrund

I samband med lagstiftningskontrollen av 2004 års landskapslag bedömde Högsta domstolen, i det följande HD, vilka behörighetsområden som berördes av bestämmelserna (9.1.2004, OH 2003/115). HD hänvisade till att bestämmelserna i huvudsak gäller lagstiftningsområdena socialvård och undervisning som utgör landskapets behörighet enligt 18 § 13 och 14 punkterna i självstyrelselagen. Därtill hänvisade HD till att landskapet enligt 18 § 1 och 4 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar som lyder under den samt om bland annat kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare. Riket har enligt 27 § 21 punkten lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda. Sammantaget ansåg HD ändå att landskapslagen till de väsentligaste delarna gäller lagstiftningsområden som hör till landskapets behörighet.

Landskapet har lagstiftningsbehörighet inom hälso- och sjukvård enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen. Landskapet har med stöd av sagda bestämmelse även behörighet att lagstifta om privat hälso- och sjukvård. Enligt 27 § 30 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården. I den föreslagna landskapslagen är det dock inte fråga om att lagstifta om behörigheten att vara verksam inom hälso- sjukvården, utan om arbetsgivarens rätt och möjlighet att utreda eventuell brottslig bakgrund hos den som ska arbeta med barn inom hälso- och sjukvården.

5.2 Behörigheten gällande straffregister

Vid lagstiftningskontrollen av 2004 års landskapslag tog HD ställning till hurdana bestämmelser om straffregister som kan föras in i landskapslag. Domstolen hänvisade till att riket har lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt och rättskipning med vissa undantag enligt 27 § 22 och 23 punkten i självstyrelselagen. Med stöd av dessa lagrum faller regleringen av straffregister inom rikets behörighet. Kontrollen av brottslig bakgrund sker i praktiken genom att få tillgång till uppgifter om en person från det straffregister som förs av Rättsregistercentralen. Enligt 3 § i straffregisterlagen ska uppgifterna i straffregistret hemlighållas och registeruppgifterna får endast lämnas ut enligt bestämmelserna i straffregisterlagen. Det är således inte möjligt att få ut ett straffregisterutdrag om det inte finns stöd i lagen för detta.

HD:s slutsats var att med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunde det i en landskapslag uppställas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Det centrala i domstolens resonemang var att det fanns en motsvarande situation reglerad i rikslagstiftningen. Till den del kontrollen inom landskapets behörighet baserar sig på utlämnandet av straffregisterutdrag från Rättsregistercentralen måste den bygga på att det finns en motsvarande situation reglerad i rikslagstiftningen.

Landskapsregeringen finner att den föreslagna bestämmelsen om möjlighet att kontrollera brottslig bakgrund vid kortvariga anställningar som nu är för handen har en direkt motsvarighet i rikslagstiftningen. Vidare har den föreslagna justeringen av vilka uppgifter som får antecknas ur straffregisterutdraget också en motsvarighet i rikslagen.

6. Ärendets beredning

Ärendet har beretts som tjänstemannauppdrag vid lagberedningen i samarbete med tjänstemän vid landskapsregeringens social- och miljöavdelning. Efter beredning skickades lagförslaget på remiss till .

Detaljmotivering

Landskapslag om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn

2 § *Tillämpningsområde.* Paragrafens tillämpningsområde enligt 1 mom. föreslås ändrat och innefatta landskapslagen (2024:29) om privat hälso- och sjukvård.

Även paragrafens 2 mom. föreslås ändrat med anledning av förslaget till en ny 5a §.

5a § *Rätt att kräva uppvisande av straffregisterutdrag.* I lagen föreslås en ny paragraf om rätt att begära att ett straffregisterutdrag visas upp. I paragrafen förskrivs det att arbetsgivare, och med dem jämförbara aktörer, som är skyldiga att kontrollera brottslig bakgrund ska få rätt att begära att ett straffregisterutdrag enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen visas upp avseende arbetsuppgifter som varar i högst tre månader. Arbetsgivaren ska kunna utöva denna rätt endast i situationer där de förutsättningar som anges i 3 § 1 mom. uppfylls, dvs. när en person första gången anställs eller utnämns till ett sådant anställnings- eller tjänsteförhållande som innefattar uppgifter som avses i 2 § i lagen eller när personen första gången medan anställningsförhållandet pågår tilldelas sådana uppgifter.

Denna rätt ger arbetsgivaren möjlighet att enligt egen prövning och riskbedömning utreda brottslig bakgrund hos de som anställs också i kortvariga vikariat på samma sätt som i anställningsförhållanden som pågår längre än tre månader. Enligt förslaget ska brottslig bakgrund kunna utredas redan från början av anställningsförhållandet.

När det gäller uppgifter som varar högst tre månader ska också andra som är skyldiga att utreda brottslig bakgrund, såsom tillstånds- och tillsynsmyndigheter och kommuner och kommunalförbund få rätt att begära att ett straffregisterutdrag visas upp innan en person anställs, tillstånd beviljas, beslut fattas, uppdragsavtal ingås eller efter att en anmälan mottagits. Frivillig kontroll av brottslig bakgrund i kortvariga anställningar ska grunda sig på prövning och riskanalys gjord av arbetsgivaren eller någon annan som är skyldig att utreda brottslig bakgrund, där behovet av skyddet för barn och arbetsarrangemang kan anses förutsätta en kontroll av brottslig bakgrund.

Enligt 1 § landskapslag (2019:74) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd tillämpas dataskyddslagen (FFS 1050/2018) som blankettlag på Åland. Ändringarna av 2004 års landskapslag som nu föreslås motsvarar de ändringar som genomfördes i riket genom FFS 547/2021. I samband med ändringarna i riket gjordes en genomgång av hur ändringarna förhåller sig till sig till dataskyddslagen och grundlagen (RP 4/2021). Ändringarna är inom ramen för de avvägningar som bör göras mellan de enskilda arbetssökandenas rättigheter och barnets bästa.

7 § *Anteckning om uppvisat registerutdrag och återlämnande av utdraget.* Det föreslås att möjligheten att anteckna identifikationsuppgifter stryks ur paragrafen, eftersom begreppet är mångtydigt och kan leda till att onödiga uppgifter ur straffregistret antecknas. Enligt förslaget ska det endast få antecknas att registerutdraget visats upp samt datum för utdraget.

Ikraftträdandebestämmelse. Avsikten är att den fastslagna landskapslagen ska träda i kraft så snart som möjligt. I enlighet med 20 § 2 mom. i självstyrelselagen föreslås därför att datumet för lagens ikraftträdande lämnas öppet för landskapsregeringen att fatta beslut om.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lag antas.

L A N D S K A P S L A G **om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn**

I enlighet med lagtingets beslut

ändras 2 § 1 mom. 3 punkten, 2 § 2 mom. och 7 § landskapslagen (2004:3) om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn, av dessa lagrum 2 § 1 mom. 3 punkten sådan den lyder i landskapslagen 2020/60 samt

fogas till lagen en ny 5a § som följer:

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på den som ska utföra arbete varaktigt och i väsentlig grad består i att utan vårdnadshavarens närvaro ta hand om, fostra, undervisa, sköta eller på något annat sätt arbeta i personlig kontakt med personer under 18 år. Det arbete som avses i lagen kan utföras

3) inom sådan privat socialservice som avses i landskapslagen (2012:36) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice, inom sådan privat samhällsstödd barnomsorg som avses i landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola, som sådan familjevårdare som avses i landskapslagen (2015:18) om tillämpning i landskapet Åland av familjevårdarlagen eller avseende serviceproducenter enligt landskapslagen (2024:29) om privat hälso- och sjukvård.

Lagen tillämpas inte på arbete som sammanlagt varar mindre än tre månader under en ettårsperiod, om inte annat följer av 5a §.

5a §

Rätt att kräva uppvisande av straffregisterutdrag

Utöver vad som föreskrivs i 3-5 §§ har arbetsgivare och med arbetsgivare jämförbara aktörer, sådana myndigheter och kommuner som avses i 4 § och sådana kommuner och kommunalförbund som avses i 5 §, i fråga om sådana arbetsuppgifter som varar högst tre månader rätt att kräva att ett straffregisterutdrag uppvisas innan en person anställs, ett tillstånd beviljas, ett beslut fattas eller ett uppdragsavtal ingås eller efter att en anmälan mottagits.

7 §

Anteckning om uppvisat registerutdrag och återlämnande av utdraget

I personuppgifterna om den som visat upp ett registerutdrag får endast antecknas att utdraget har visats upp samt datum för utdraget. Arbetsgivaren eller någon annan som fått se registerutdraget med stöd av denna lag har inte rätt att kopiera det. Registerutdraget skall utan dröjsmål återlämnas till den som har visat upp det.

Denna lag träder i kraft den

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande minister

Parallelltexter

- Parallelltexter till landskapsregeringens lagförslag nr xx/2023-2024

Parallelltexter till landskapsregeringens lagförslag
Kontroll av brottslig bakgrund hos personer som ska arbeta med barn vid kortvariga anställningar

- Landskapsregeringens lagförslag nr /2023-2024

LANDSKAPSLAG
om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn

I enlighet med lagtingets beslut

ändras 2 § 1 mom. 3 punkten, 2 § 2 mom. och 7 § landskapslagen (2004:3) om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn, av dessa lagrum 2 § 1 mom. 3 punkten sådan den lyder i landskapslagen 2020/60 samt

fogas till lagen en ny 5a § som följer:

Gällande lydelse

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på den som ska utföra arbete varaktigt och i väsentlig grad består i att utan vårdnadshavarens närvaro ta hand om, fostra, undervisa, sköta eller på något annat sätt arbeta i personlig kontakt med personer under 18 år. Det arbete som avses i lagen kan utföras

3) inom sådan privat socialservice som avses i landskapslagen (2012:36) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice, inom sådan privat samhällsstödd barnomsorg som avses i landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola eller som sådan familjevårdare som avses i landskapslagen (2015:18) om tillämpning i landskapet Åland av familjevårdarlagen.

Lagen tillämpas inte på arbete som sammanlagt varar mindre än tre månader under en ettårsperiod.

Föreslagen lydelse

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på den som ska utföra arbete varaktigt och i väsentlig grad består i att utan vårdnadshavarens närvaro ta hand om, fostra, undervisa, sköta eller på något annat sätt arbeta i personlig kontakt med personer under 18 år. Det arbete som avses i lagen kan utföras

3) inom sådan privat socialservice som avses i landskapslagen (2012:36) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice, inom sådan privat samhällsstödd barnomsorg som avses i landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola, **som** sådan familjevårdare som avses i landskapslagen (2015:18) om tillämpning i landskapet Åland av familjevårdarlagen **eller avseende serviceproducenter enligt landskapslagen (2024:29) om privat hälso- och sjukvård.**

Lagen tillämpas inte på arbete som sammanlagt varar mindre än tre månader under en ettårsperiod, **om inte annat följer av 5a §.**

*Ny paragraf***5a §*****Rätt att kräva uppvisande av
straffregisterutdrag***

Utöver vad som föreskrivs i 3-5 §§ har arbetsgivare och med arbetsgivare jämförbara aktörer, sådana myndigheter och kommuner som avses i 4 § och sådana kommuner och kommunalförbund som avses i 5 §, i fråga om sådana arbetsuppgifter som varar högst tre månader rätt att kräva att ett straffregisterutdrag uppvisas innan en person anställs, ett tillstånd beviljas, ett beslut fattas eller ett uppdragsavtal ingås eller efter att en anmälan mottagits.

7 §

*Anteckning om uppvisat registerutdrag
och återlämnande av utdraget*

I personuppgifterna om den som visat upp ett registerutdrag får endast antecknas att utdraget har visats upp och vad det har för identifikationsuppgifter. Arbetsgivaren eller någon annan som fått se registerutdraget med stöd av denna lag har inte rätt att kopiera det. Registerutdraget skall utan dröjsmål återlämnas till den som har visat upp det.

7 §

*Anteckning om uppvisat registerutdrag
och återlämnande av utdraget*

I personuppgifterna om den som visat upp ett registerutdrag får endast antecknas att utdraget har visats upp **samt datum för utdraget**. Arbetsgivaren eller någon annan som fått se registerutdraget med stöd av denna lag har inte rätt att kopiera det. Registerutdraget skall utan dröjsmål återlämnas till den som har visat upp det.

Denna lag träder i kraft den

Bilaga A - KST § 185

Avtal om överföring av Oasen boende- och vårdcenter k.f. till Jomala kommun

Syftet med detta avtal är att reglera hur ägandet av Oasen boende- och vårdcenter k.f. ("Oasen") överförs till Jomala kommun samtidigt som det garanterar nuvarande medlemskommuner en ovillkorlig rätt att köpa boendeplatser av Jomala kommun.

1. Detta avtal börjar först gälla då alla berörda kommuner godkänt det. Efter att Jomala kommun som sista avtalspart godkänner avtalet i kommunfullmäktige börjar det gälla då Jomala kommuns godkännande vunnit laga kraft.
2. Kommunerna Brändö, Eckerö, Finström, Geta, Hammarland, Kumlinge, Kökar, Lemland, Lumparland, Sottunga, Sund och Vårdö förbinder sig att inom tre månader från att avtalet börjar gälla sälja sina andelar i Oasen till Jomala kommun. Priset ska vara Oasens bokföringsvärde på en andel. Jomala avvecklar därefter Oasen och överför tillgångar och skulder till Jomala kommun.
3. Från x.x.2026 köper kommunerna boendeplatser av Jomala kommun enligt nedan:
Brändö x ESB-platser, Y institutionsplatser och Z demensplatser
Eckerö x ESB-platser, Y institutionsplatser och Z demensplatser
Finström osv
Geta
Hammarland
Kumlinge
Kökar
Lemland
Lumparland
Sottunga
Sund
Vårdö
4. Från att samtliga kommuner överlåtit sina andelar till Jomala kommun och fram till x.x.2026 köper varje kommun samma antal boendeplatser som kommunen ägde i Oasen, utom i det fall då kommunen meddelat färre institutionsplatser enligt punkt 3 ovan, vilket verkställs omgående. Under denna tid tillämpas Oasens nuvarande kostnadsfördelningssystem.
5. Från x.x.2026 betalar respektive kommun för de antalet platser som stadgas i punkt 3 oavsett om de nyttjas eller ej.
6. Jomala kommun kan efter överenskommelse med annan kommun temporärt sälja fler eller färre platser än vad som stadgas ovan. Överenskommelserna ska dokumenteras skriftligt.
7. Priset för de boendeplatser som köps av Jomala kommun ska vara självkostnadspris. Under året debiteras enligt budget och efter bokslut görs en slutavräkning som resulterar i tilläggs- eller återbetalning. För respektive boendetyper räknas ett dygnspris ut vilket är grunden för all debitering. Dygnspriset inkluderar samtliga kostnader Jomala har för att producera boendeplatserna. Jomala särredovisar denna verksamhet för att ge maximal insyn i beräkningsgrunderna.
8. Klienternas avgifter betalas till och hanteras av klientens hemkommun.
9. För en klient som bor inom Jomalas boendeservice och som en följd av det mantalsskriver sig i Jomala kommun står den kommun som var hemkommun vid placeringen fortsatt för alla kostnader, och platsen klienten belägger anses vara en av den tidigare hemkommunens platser.

10. Jomala kommun kan inte ensidigt avsäga sig sitt ansvar att sälja platser enligt ovan.
Respektive kommun kan meddela Jomala att antalet platser man vill köpa ska sänkas.
Ändringen träder då i kraft nästkommande år och är permanent.
11. Om Jomala och en annan kommun är överens kan alltid antalet platser som köps permanent justeras upp eller ner enligt den tidsplan man är överens om. Dessa avtalstillägg ska dokumenteras och skriftligen godkännas av bägge parter.